T. C.
Dışişleri Bakanlığı

Dışişleri Bakanlığı
BELLETENİ

Eylül — Aralık 1972

Sayı : 91

ANKARA

EYLÜL 1972

TÜRKİYE'NİN DIŞ İLİŞKİLERİ

VE BAŞLICA MİLLETLERARASI OLAYLAR KRONOLOJİSİ

SİYASİ OLAYLAR

Dışişleri Bakanının Irak'a ziyareti:

Dışişleri Bakanı Halûk Bayülken, 2-7 Eylül tarihleri arasında Irak'a resmen ziyaret etmiştir.

İran Dışişleri Bakanının Ziyareti:

İran Dışişleri Bakanının Abbas Ali Khalatbari, 12-17 Eylül tarihleri arasında Türkiye'yi resmen ziyaret etmiştir.

Macaristan Dışişleri Bakan Yardımcısının ziyaeti:

Macaristan Dışişleri Bakan yardımcası Jands Nagy, 13-18 Eylül tarihlerinde Türkiye'yi ziyaret etmiştir.

Irak Cumhurbaşkanınınziyareti:

Irak Cumhurbaşkanı Ahmed Hassan El-Bekr, 19-20 Eylül tarihmerinde Türkiye'yi resmen ziyaret etmiştir.

Afganistan Kralının Ziyareti:

Afganistan Kralı Muhammed Zahir Şah ve Kraliçe Homeyra, 26 Eylül ile 1 Ekim Tarihleri arasında Türkiye'yi resmen ziyaret etmişlerdir.

Kültürel olaylar:

İzmir Folklor Ekibi, Fransa'nın Dijon ve Burgonya kıyılarında yapılan Uluslararası Bağbozumu Bayramında, en iyi folklor grubuna verilen Altın Kolye ödülünü kazanmıştır.

Ankara'nın Altındağ semtindeki Şili Cumhuriyeti okulunda, 26 Eylül'de Şili'nin bağımsızlık günü kutlanmış şair Pablo Neruda'nın Taha Carım tarafından Türkçeye çevrilmiş bir şiiri okunmuştur.

Afrodisyon kazıları civarında olan Geyre köyünde, 5-6500 yıl önce sine ait bir tiyatro kalıntısı bulunmuştur. Kazıyı yöneten, New York Üniversitesin den Prof. Kenan Erim, onbir yıldan beri Afdooizlon'da sürdürülen kazılarda Amerikalıların 750 bin dolar yardım edmiş olduğunu Türk Hükümetinin de 300.bin lira harcadığını söylemiştir.

T.C. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI KÜTÜPHANESİ

2-7 Eylül-1972 DIŞİŞLERİ BAKANININ IRAK'I ZİYARETİ

Dışişleri Bakanı Halûk Bayü ken, Bağdat hacvaalanında verdiği demeçte, Türkiye ile Irak arasındaki, tarihten kuvvet alan geleneksel dostluk ve işbirliği bağları, hükûmetlerin ve rejimlerin değişmesine rağmen, kuvvetinden birşey kaybetmediğini, bölgede barış konusunda da , Türkiye'nin takib ettiği gerçekçi dışsiyaseti ile barış, istikrar ve güvenliği desteklemekte olduğunu belirtmiştir.

Dış işleri Bakanı Halûk Bayülken ile Irak Dışişleri Bakanı Murtasa Sait Abdül Baki arasındaki resmi görüşmeler 3 Eylül akşamı başlamıştır. Irak Dışişleri Bakanı daha sonda Bayülken şerefine bir akşam yemeği vermiştir. Türk-Irak görüşmeleri 4 Eylül'de sona ermiştir. Dışişleri Bakanı, 5-6 Eylül günlerinde Kerkük - Musul ve Basra'yı ziyaret etmiştir. Türk-Irak ortak bildirisi 7 Eylül'de yayanlanmış(Bk. Belge I), Halûk Bayülken yurda dönüşünde ziyareti ile ilgili olarak ayrıca bir demeç vermiştir. (Bk. Belge 2)

Irak'a yaptığı ziyarettten Beyrut üzerinden Ankara'ya dönen Dışişleri Bakanı, Beyrut'ta Lübnan Dışişleri Bakanı Halil Ebu Hamad ile bir görüşme yapmıştır.

3-Eylül 1972 YUNANİSTAN BAŞBAKANININ TÜRKİYE İLE İŞBİRLİĞİ KONUSUNDAKİ SÖZLERİ

Yununistan Başbakanı Yorgo Papadopulos, Selânik Fuarının açılışı dolayısıyle yaptığı konu mad , Türkiye ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

"Komşularımız ile sulh içgnde yaşamak, rejim farkı gözetmeden bi sulhu devam ettirmek, komşularımız ile işbirliği yapmak istiyoruz. Resmen şunu beyan etmek isterim: Türkiye ile Yunanistan'ın kaderi müşterektir. İki memleket emkân dairesinde işbirliği yapmalıdır. Bunun aksi için hiçbir mazeret kabul etmiyorum. Ne tarihî ne de ufak tefek meselelerden gelen mazeretler kabul edimez. İşbirliği ile her problem çözülebilir. İki memleket için yegâne yol el ele vererek yürümektir. Akdeniz'de sulhu korumak görevimizdir. Biz bunun için gayret sarfediyoruz. Hiç kimse savaşı istemez. Savaş ile hiç bir şey kazanılmaz."

4-Eylül 1972 CUMHURİYETÇİ PARTİNİN KURUYLUŞU

CHP'den ayrılan bazı üyelerin teşkil ettikleri Cumhuriyetçi Parti resmen kurulmuştur. Partinin Genel Başkanlığına Adana Milletvekili Dr. Kemal Satır getirilmiştir.

4-6Eylül 1972 AVRUPA KONSEYİNİN TÜRKİYE'DEKİ TOPLANTILARI

AVRUPA KONSEYİ DANIŞMA MECLİSİNİN Ekonomi ve Gelişme soruları Komisyonu, 4-5 Eylül günleri İzmir'de, 6Eylül'de de İstanbul'da toplanmıştır. Toplantının açış konuşmasını yapan Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Siyaset Planlama Genel Müdürü Celal Akbay, Türkiye'nin kalkınkasından bahsetmiştir.

Topbantıda ayrıca, Hollandalı İşçi Partisi üyesi Dankert'in bir sorusu üzerine Türkiye'nin siyasî durumu da konuşulmu tur.

4-Eylül 1972 FİNLANDİYA'DA YENİ HÜKÜMET

Sosyül Demokrat Parti Genel Sekreteki ve evvelki kabinenin Dışişleri Bakanı Kalevi Sorsa Başbakanlığında, Sosyal Demokratlar, Merkezciler, İsveç Halkçılar ve Liberallerder meydana ğelen bir orda-sol koalisyonu kurulmuştur.

4-Eylül 1972 YUNANİSTAN DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISININ İSTİFASI

Yunanistan Dışişleri Bakan yardımcası Hristos Ksantopulos-Palamas görevinden istifa etmiştir.

6-Eylül 1972 BAŞBAKANIN MÜNİH OLAYLARI İLE İLGİLİ DEMECİ

Başbakan Ferit Melen, bir gün evvel Münih olimpiyatlarında meydana gelen olaylar ile ilgili olarak şu demeci vermiştir:

"Münih'deki Olimpiyat köyünde bir tedhişçi grubu tarafından masum sporcu lara karşı girişilen insanlık dışı kaldırılarla işlenen korkunç ve tüyler ürperti ci cinayayetler karşısında en derin bir üzüntü ve nefret duygusuyla irtibatlanmış bulunuyoruz. İnsanlar arasında barışın, kardeşce yakanlaşmanın en eken vasıtalarından biri olan sporun ve Olimpiyat oyunlarının insanlık âlemi gibi, Türk milleti nin de en şiddetli tapki ile kınayacağı çok çirkin bir o aydır.

Dünya barışını koruyacak savunma siperlerinin insanların dimağında kurulması gerektiği gerceğini bir kere daha ortaya koyan bu çılgınca tedhişçilik hareketi, Türkiye'nin huzur ve güvenliğine pervasızca saldıran anarşist, tedhişçi gerillalara karşı devletçe ve milltçe giriştigimiz savaşta ne kadar haklı olduğumuzu da açıkça isbat etmiş bulunuyor.

Ümid etmek istirimki, kendilerince haklı görünen sebeplere dayansa bile tedhişçi gerillalar tarafından Münih olimpiyatlarında sahneye konan bu çok hazin ve ibret verici trajedi, medenî insanlık topluluğunu kesin olarak uyaracak ve milletlerarası tedhişçiliğin yarın içinteşkil etmeği vahim tehlikiye karşı müşterek medeniyet misrasımızın, dünya barışının ve insan hak ve hürriyetlerinin milletlerarası bir dayanışma bilinci içinde alınacak müessir tedbirlerle korunması gerçekleşebilicektir.

6-Eylül 1972 DIŞİŞLERİ SÖZCÜSÜNÜN MÜNİH OLAYLARI İLE İLGİLİ DEMECİ

Dışişleri sözcüsü Semih Akbil, bir soru üzerine Münih Olimpiyat köyündeki saldırı olayı ile iygili olarak şunları söylemiştir:

"Münih'te Olimpiyat köyünde vuku bulan vecan kaybına da yol açan saldırı hareketi, Türkiye'de büyük üzüntü ve tepki yaratmıştır.

Dünya gençliğinin Münih'te sporculuk şerefine ve ruhuna Yakışır bir şekilde yarışmakta olduğu Olimpiyat oyunları sırasında bu saldığı hareketinin meydana gelmesi insanlık dışı nitilğini arttırmaktadır."

6-I2 Eylül I972 SUUDİ ARBİSTAN TİCARET BAKANININ ZİY RETİ

Suudî Arabiztan Sanayi ve Ticaret Bakanı Şeyh Muhammed El Avadi, Ankara da Ticaret Bakanı Naim Talû ile görüşmüştür. Ticaret Bakanı bu konuda verdiği demeçte bu ülkeden petrol ithalâtımız dolayısıyle, dış ticaret dengesinin alleyhimizde cereyan ettiğini söylemiştir. Talû, I97I yılında 2I milyon dolarlık ithalâta karşı 579 bin dolarlık ihracatın yapıldığını bildirliştir. Bakan, Suudî Arabistan Ticaret Baknı ile yaptığı görüşmede, ihracatımızda gerekli gelişmelerin sağlanmaya çalışıldığını söylemiştir.

Konuk Ticaret Bakanı ise, verdiği demeçte, ulaştırma sorunun önemini belirtmiştir.

Şeyh Muhammed El Avadi, 8 Eylül'de İzmir'e II Eylül'de de İstanbul'a gitmiştir.

7-Eylül I972 FRANSA DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI EKONOMİK İŞLER GENEL MÜDÜRÜNÜN ZİYARETİ

Fransa Dışişleri Bakanlığı Ekonomik İşler Genel Müdürü, hükümetin daveti üzerine Ankara'da Dışişleri, Ticaret ve Maliye Bakanlıkları ilgilileri ile görüşmelerde bulunmuştur.

II-I5 Eylül I972 ATHANTİK ANDLAŞMASI DERNEĞİNİN İSTANBUL DAKİ TOPLANTISI

Atlantik Andlaşması Derneginin I8. Genel Kurul toplantısı, İstanbul'da Dışişleri Bakanı Halûk Bayülken'in bir konuşması ile açılmıştır. (Bk. Belge3)

Dışişleri Bakanı nın konuşmasından sonra , Nato Genel Sekreteri Joseph Luns da bir konuşma yapmış ve yakında başlayacak olan Avrupa Güvenlek Konferansı hazırlık çalışmaları ile ilgili olarak Nato görüşünü açıklamıştır. Genel Kurul çalışmaları sırasında, Nato askeri komutanlarınnın konuşmalrıda yer almıştır.

II-Eylül I972 OECD GENEL SEKRETERİNİN ZİYARETİ

İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtı Genel Sekreteri Emil von Lennep Ankara'yı ziyareti sırasında Başbakan Ferit Melen tarafından kabul edilmiştir. Maliye Bakanı Ziya Müezzinoğlu ve Ticaret Bakanı Naim Talû ele görüşen OECD Genel Sekreteri, Dışişleri Bakanı Halûk Bayülken ile de İstanbul'da görüşmüştür.

I2-I7 Eylül I972 İRAN DIŞİŞLERİ BAKANININ ZİYARETİ

İran Dışişleri Bakanı Abbas Alı Khalatbari, Ankara'ya varşınada verdiği demeçte, "Ülkelerimiz arasandaki ilişkiler gayet iyidir, aramızda hiçbir problem yoktur. Sayın Bayülken ile özellikle iki ülkeyi ilgilendirin sorunları görüşeceğiz" demiştir.

Dışişleri Bakanı Halûk Bayülken, İran Dışişleri Bakanı şerefine I2 Eylül akşamı bir yemek vermiştir.

İran Dışişleri Bakanı I4 Eylül sabahı, daha evvel Genel Sekreteri bulunmuş olduğu Cento merkezini ziyaret ettikten sonra Bursa'ya hareket etmiştir.

I5 Eylül'de İstanbul'a giden konuk Bakan, ertesi günü, İran'ın Orta Avrupa, Kuzey Afrika ve Orta-Doğu'da bulunan büyükelçileri toplantısına başkanlık etmiştir.

Görüşmelere İran tarafından, Büyükelçi Amir Chilaty, Dışişleri Bakanlığı 5. Siyasi dairesi Müdürü Hüseyin Şahidzadeh ile RCD Dairesi Müdürü Husbang Batmanglidj katılmışlardır. Türkiye tafından ise, Genel Sekreter İsmail Erez, Araştırma ve Siyaset Planlama Genel Müdürü Akbay, Siyasi İşler Genel Müdürü Cankardeş, Ortadoğu ve Afrika Dairesi Başkanı Özer Tevs ile Haber ve Sözcülük Dairesi Başkan vekili Toperi bulunmuşlardır.

Dışişleri Bakanı Khalatbary, I7 Eylül günü İstanbul'dan Birlişmiş Milletler toplantısına katılmak üzere New York'a hareket etmiştir.

Türk- İran basın bildirisi I7 Eylül'de yayınlınmıştır.(Bk. Belge 4)

I8- Eylül I972 MACARİSTAN DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISININ ZİYARETİ

Macaristan Dışişleri Bakan yardımcısı Janos Nagy ile dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri İsmail Erez arsında I4-I5 Eylül tarihlerinde yapılan resmi görüşmeler hakkında şu açıklama yapılmıştır:

"Görüşmelerde ikili kültürel ve ticari ilişkiler ele alınmış, iki ülkeyi yakından ilgilendiren çeşitli uluslararası sorunlar üzerinde görüş teatisinde bulunulmuştur. Uluslararsı sorunlar incelenirken Avrupa'nın güvenliği, silâhsızlanma, Orta-Doğu ve Kıbrıs konuları üzerinde de durulmuştur.

Görüşmelere Türkiye tarafından yeni Budapeşte Büyükelçimiz Fuat Kepenek Kültür İşleri Genel Müdürü Semih Günver, Siyasi İşler Genel Müdürü Oktay Cankardeş Araştırma ve Siyaset Planlama Genel Müdürü Celâl Akbay ve Doğu Dairesi Başkanı Necdet Tezel katılmışlardır.

Macaristan tarafındanda görüşmelede Ankara Büyükelçisi György Zagor, Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Etüd Dairesi Genel Müdürü Tivadat Matusak, Şube Müdürü Tamas Gerics bulunmuşlardır.

Macaristan Dışişleri Bakan yardımcısı, Dışişleri Bakanı Halûk Bayülken tarafında da kabul edilmiştir.

I5-Eylül I972 TÜRKİYE- ÇİN HAVA ULUŞTIRMA ANLAŞMASI

I[illegible] Türkiye ile Çin Halk Cumhuriyeti arakında HavaUlaştırması Anlaşması, Dışişleri Bakanlığında, Genel Sekreter İsmail Erez ile Çin heyeti başkanı Ma jen Hui tarafından imzalanmıştır.

Dışişleri Bakanlığından bir yetkili anlaşma hakkında şunları söylemiştir

"Üzerinde anlaşmaya varılan servis güzergâhlarına göre, Çin Halk Cumhuriyeti Hava Yolu, Çin ile Türkiye arasında dört ana nüktadan faydalanarak Ankara veya Tiran'da son bulacaktır. THY da Türkiye'den Çin'e gittiği takdirde dört ara noktadan faydalanacak, Pekin veya Şanghay'a, oradan da Tokyo'ya gidebilecektir"

I5- Eylül I972 — DIŞİŞLERİ BAKANININ RODOP TÜRKLERİ İLE İLGİLİ OLARAK MECLİSTE YAPTIĞI KONUŞMA

Dışişleri Bakanı Haluk Bayülken Millet Meclisinde daha önce verilen bir soru üzerine, Bulgaristanda'daki "Rodop Türkleri" ile ilgili bazı iddiaları cevaplandırmıştır.(Bk. Belge 5)

I5- 23 Eylül I972 — NİJERYA TİCARET HEYETİNİN ZİYARETİ

Nijerya Kuzey Merkez Eyaletlei Askeri Valisi Albay Abba Kyari Başkanlığındaki altı kişilik Nijerya heyeti, Ticaret Bakanı Naim Talû'nun daveti üzerine Ankara'da görüşmelerde bulunmuştur. Aralarında Nijerya Ticaret ve Sanayi Bakanı Bayan Miller'in de bulunduğu heyet, görüşmeler sırasında Nijerya'nın Türkiye'ye ihraç edebileceği malların başında petrol, kahve ve kakaonun geldiğini belirtmiştir. Heyet Başkanı Albay Kyari, görüşmeler ile ilgili olarak ayrıca şunları da söylemiştir:

"Nijerya Türkiye'den her yıl 2 milyon dolar tutarında mal almakta ve 300 bin dolar tutarında mal satmaktadır. Bu Türkiye lehine büyük bir avantajdır. Biz hem ihracaatımızı ve hemde ithalatımızı arttırmak amacındayız. Türk hükümet ilgililerinden aracıların kaldırılmasını istedik. Mesela Türk pamuk ipliğini İtalyan aracıları yardımıyla memleketimize getiriyoruz.

I5-Eylül I972 — BATI ALMANYA RADYO YAYINLARI İLE İLGİLİ AÇAIKLAMA

Dışişleri Bakanlığı sözcüsü A.A.'nın sorusu üzerine bu konuda şunları söylemiştir:

"Batı Almanya Radyosunun kinci programının 30 Ağostos I972 günü ve bunu takibeden tarihlerde memleketimizdeki demokratik hayatı ve gelişmeleri tamamen maksatlı ve yanlış bir şekilde aksettiren yayınlar yaptığı Bonn Büyükelçilimiz kanalıyla öğrenilmiştir.

Sözkonusu yayınlar konusunda Alman Dışişleri Bakanlığı nezdinde teşebbüste bulunulmuştur. Anılan Radyo-Televizyon İdaresinin de dikkati çekilerek hissettiğimiz hayret, tepki ve eseflerimiz belirtilmiştir. Bu kabil yayınları dikkatle ve yakından izlemekteyiz.

Şu hususu da belirtmek isterizki, memleketimdeki parlamenter hayatın bütün müesseseleriyle birlikte ayakta olduğu ve dekokrazimizin devamı ve daha sıhhatli bir şikilde gelişmesi için milletimizin içten tesvibi ile gerek parlemento ve Hükümetimiz, gerek Silâhlı Kuvvelerimizce sarfedilen çaba ve izhar edilen kararlılık herkesin malûmudur. Bu itibarla ülkemiz ve Türk demokrasisi hakkındaki bu gibi yanıltıcı ve her türlü mesnetten yoksun yayınlar, ancak bu yayınları yapanların özel maksatlarla ve kasıtlı şekilde hareket ettiklerine delâlet edebilir. Yanlış verilen bilgiler ve bu şekilde ki yorumlar, açık gercekler karşısında hiç bir iz bırakmadan sönmeğe mahkûmdur.

Esasen dost Alman milletinin ve dost Alman Hükümetinin memeleketimizi bu yayınlarda tasvir edilmek istendiği şekilde asla görmediği, Türkiye'ye güvenilir, kudretli, demokratik bir ülke ve müttefik olarak baktığı ve bu inanç ve hissiyatını her vesileyle izhar etmekten geri kalmadığı malûmdur."

I6- ~~28-~~ Eylül 1972 NATO'NUN DERİN-İZ TATBİKATI

Nato'nun yıllık tatbikatlarından olan Derin-İz 72 tatbikatına, Türkiye İtalya, İngiltere, Amerika ve Yununistan'a ait birlikler katılmışlardır.

I7- Eylül 1972 HAŞHAŞ EKİMİNİN YASAKLANMASI KONUSUNDA BAŞBAKANIN DEMECİ

Millet Mecbisinde afyon ekiminin serbest bırakılmasını öngören bir kanun teklifi verilmesi, ve gazetelerin de bu yönde yazılar yayanlaması üzerine, Başbakan Ferit Melen, hükümetin sözünden dönmeyi asla düşünmediğini söylemiştir. (Bk. Belge 6)

I7-Eylül 1972 TÜRKİYE'DE BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA BİR AÇIKLAMA

Devlet Bakanı İsmail Arar, II-I6 Eylül tarihleri arasında İstanbul'da toplanan Milletlerarası Gazetecilik Federasyonu (FİJ) II. dünya konğresinde, Türkiye'deki basın özgürlüğü ile ilgili olarak alınan karar hakkında bir açıklama yaparak, Türkiye'de hükümetin basın üzerende baskısının söz konusu olmadığını, yurdumuzda insan haklarına saygı esasına dayanan demokratik bir anayasanın bütün icap ve müeyyideleriyle yürürlükte olduğunu belirtmiştir.

İsmail Arar, açıklamasında, hapisteki gazeteciler konusunda da şunları söylemiştir:

"Bütün dünyada suç sayıldığı gibi, bizim kanunlarınıza göre de cezalandırılması gerekli bulunan ve insan haysiyet ve şerefine tecevüz mahiyetindeki hakaret fiillerinin veya hürriyetlerin bizzat hürriyet rejimini ortadan kaldırmaya matuf ideolojik hareket ve teşebbüzleri yolunda kullanılmasının bazın mensupları tarafından işlendiğe zaman suç sayılmaması lâzım geleceği gibi bir düşünce bir zümreye imtiyaz tanınması niteliğini taşır. Böyle bir düşünce ise, hukuk devleti fikri ve insan haklarının temelinde yatan adalet ve eşitlik prensibiyle bağdaşamaz."

"Türk basını üzerindesiyasi ve ekomik baskınlar üzüntü ile karşılandığı hakkındaki görüşe gelince, hemen belirtmek isterimki basının bazı siyesî ve ekonomik baskılara maruz bulunduğu ötedenberi hemen her memlekette ileri sürülen bir iddiadır.

Anayasamızın 23. maddesine göre Türkiye'de gazete ve dergi cıkarılması önceden izin alma ve malî teminat yatırma şartına bağlı değildir. Bu bakımdın basın üzerinde hükümetin bir baskı imkânı başlangıçta önlenmiş bulunuyor."

I7- Eylül I972

DÜNYA BANKASININ TÜRKİYE'YE AÇTIĞI KREDİLER

Dünya bankasının yıllık raporunda açıklandığı üzere, 30 Haziran I972 de sona eden malî yıl içinde, Türkiye'ye üç ayrı proje için I37 milyon dolarlık ikrazda bulunulmuştur.

Bu kredilerin 76 milyon dolarlık kısmı Eregli Demir-Çelik İşletmeleri nin nihai mâmul kapasitesinin 2 milyon tona çıkarılması için hazırlanan tevsi projesinin finansmanına tahsis edilmiştir. Bilindiği gibi , Ereğli Demir-Çelik Fabrikalarının birinci kademe tevsii I86 milyon doları dış para ve 800 milyon lirası da iç para olmak üzere büyük bir meblağa mâl olacaktır.

Dünya Bankası, bu projenin yanı sıra İstanbul su ikmal projesi içinde 37 milyon dolarlık kredi vermiştir.

Son verilen kredinin tutarı ise 24 milyon dolar olup İstanbul Gübre sanayii Anonim Şirketinin (İgsaş) amonya-üre projesinin dış finansmanına ayrılmıştır. Aynı süreiçinde Uluslararası Kalkınma Birliğinin (İDA) Türkiye için tasvip etteği kredilerin tutarı da 36,3 milyon doları bulmuştur. Bunun I8 milyon doları besicilik projeleri için I6milyon doları besicilik projesi için ve 2,3 milyon doları da İstanbul şehirsel kalkınma projesi için tahsis edilmiştir. Dünya Bankasının kollarından Uluslararası Finansman Kurumu da (İFC) Türkiye'de iki yatırıma iştirak etmiştir. Bunların ilki bir naylon ipliği projesi, diğeri de sınai bir yatırıma da 425,607 dolarla katılmıştır. Dünya Bankası grubunun geçen yıl içinde Türkiye'deki kredi ye yatırım faaliyetleri, şimdiye dek Türkiye'ye açılan proje kredilerinin toplamını 556,7 milyon dolara yükseltmiştir. Bu miktarın 378,4 milyon doları, kredi olarak dünya bankasında , I48,5 milyon dolarıda aynı şekilde kredi olarak Uluslararası Kalkınma Birliği(İDA) tarafından tahsis edilmiştir. Uluslararası Finansman kurumunun yatırımlara iştirakleri de 29,8 milyon doları bulmuştur

I8- Eylül I972

DIŞİŞLERİ SÖZCÜSÜNÜN SON İSRAİL HAREKATI İLE İLGİLİ DEMECİ

Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Semih Akbil, son İsrail harekâtı ile ilgili olarak basın mensuplarının vâki sorularına cevaben şunları söylemiştir.:

"İsrail kara ve hava kuvvetlerinin son günlerde Lübnan ve Suriye'ye karşı giriştiği harekât üzüntü ile karşılanmıştır.

Münihte cereyen eden tedhiş hareketine bir mesâlleme niteliğinde olduğu ifade edilen İsrail'in son sert ve ağır harekâtı neticesinde, masum insanların da hayatlarını kaybetmiş bulunması, bu harekâtı tahrik eden sebepler ne kadar haklı gösterilmeye çalışılırsa çalışılsın, kamuoyunda olumsuz tepkiler yaratmıştır.

Bu son durum her türlü şiddet hareketleri gibi bölgedeki gerginligi daha da arttırmakta ve meselenin barışçı bir hal çaresine ulaşması imkânlarını zedelemektedir. Türkiye, her vesile ile açıklamış olduğu üzere her nerede olursa olsun can ve mal kaybına yol açacak saldıları ve bölgenin barış ve sükûnunu bozacak hare ketleri kınamaktıdır. "

I8-23Eylül I972 FAO AVRUPA BÖLGE KONFERANSI

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtının(FAO) Münih'te yaptığı Avrupa Bölge Konferansına, Tarım Bakanı İlyas Karaöz katılmıştır,Yurda dönüşünde toplantı konusunda bilgi veren Bakan, Türkiye tarımı konusunda ayrı bir etüd yapılmasını için mutabakata varıldığını ve ülkemizin hayvancılık, dolayısıyle et üretiminde büyük bir potansiyele sahip olduğumun Teşkilât yetkililerince ifade edildiğini söylemiştir.

I9-20 Eylül I972 IRAK CUMHURBAŞKANININ ZİYARETİ

Irak Cumhurbaşkanı Ahmed Hassan el-Bekr,Sovyetler Birliğine yaptığı ziyaretten sonra Türkiye'ye bir günlük resmi bir ziyarette bulunmuştur. Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay ile Irak Cumhurbaşkanı arasında I9 Eylül günü öğleden sonra resmi görüşmeler yapılmıştır.(Bk. Belge 7) Başkan Sunay daha sonra konuk Irak Devlet Başkanı şerefine bir akşam yemeği vermiştir. Cevdet Sunay, yemekte yaptığı konuşmada Türk Irak ikili ilişkilerinin çeşitli alanlarda gayet memnuniyet verici bir şekilde gelişmesi için imkânların açık olduğunu söylemiştir. Kıbrıs konusunda ise şöyle konuşmuştur:

"Kıbrıs meselesinin Türkiye için bir milli dava mahiyetinde olduğu malûmunuzdur. Adadaki Türk ve Rum cemaatlerinin andlaşmalarla tanınmış meşru haklarını koruyacak ve dengeli bir şekilde telif edecek bir ortaklık dahilinde birlikte yaşayabilmelerini diliyoruz. Bu amaca ulaşmak için yeniden canlandırılmış bulunan cemaatlararası konuşmaların olumlu bir sonuca ulaşması samimi arzumuzdur.

Ancak her halukârda, Kıbrıs'taki Türk cemaatinin Kıbrıs devletini kurmuş olan andlaşmalarla tanınmış ortak durumundan, kendisine sadece muayyen haklar tanınacak bir azınlık durumuna indirilmesini hiç bir zaman kabul etmeyeceğiz.

Bu hakkı davamızda kardeş Irak'tan göregeldiğimiz açık destek ve dayanışmaya şükranlarımızı ifade etmek isterim."

Irak Devlet Başkanı, 20 Eylül sabahı, Ankara'dan Bağdat'a hareket etmiştir.

I9-Eylül I972 SUDAN EKONOMİ VE TİCARET BAKANININ ZİYARETİ

Sudan Ekonomive Ticaret Bakanı İbrahim Mümin Mansur, Ankara'daki temasları sırasında Ticaret Bakanı Naim Talû ilegörüşmeler yapmış, Cumhurbaşkanı tarafından kabul edilmiş ve Dışişleri Bakanını ziyaret etmiştir. Sudan Ticaret Bakanı daha sonra İzmir veİstanbul'a gitmiştir.

Türkiye ile Sudan arasındaki ticari mübadele düşük bir seviyede seyredorek, I97Iithalâtımız zamkı arabî ihracatımız ise lanolin ve konsantre meyve suyu maddelerinden ibaret kalmıştır.

I9-Eylül I972 DÖVİZ REZERVLERİ İLE İLGİLİ AÇIKLAMA

Maliye Bakanı Ziya Müezzinoğlu, 1 Temmuz 1972 tarihi itibariyle 780,5 milyon dolar olan döviz rezervlerimizin, II8,3 milyon dolarının " tamamen serbest" nakdî altın, 662,2 milyon dolarının ise konvertibl döviz olduğunu, konvertibl dövizlerin ancak 45-50 milyon dolarının"effektif döviz" olarak dahilde günlük muamelât için tutulduğunu, büyük kısmının TC. Merkez Bankası'nın çeşitli yabancı ülkelerdeki muhabir banka hesaplarında " alacak" şeklinde bulunduğunu, bunlardan ayrıca faiz geliri sağlandığını açıklamıştır.

Maliye Bakanı, Avrupa Para Anlaşmasına(EMA) olan borçlarımızın ödenmesi konusunda da şu bilgiyi vermiştir:

" Herhangi bir konvertibl döviz ile satın alma olanağının resmen ortadan kalkması ve anlaşmadaki kredi borçlarının altınla ödenmesi hükmünün mevcudiyeti bizi borçlarımızı kendi rezervlerimizdeki altınlarımızla ödenmesi zorunluluğu ile karşıkarşıya bırakmıştır. Kendi kaynaklarımızdın altınla ödeme yapmanın memleketimiz bakımından başta psikolojik olmak üzere çeşitli mahzurları görülmüştür. Bununüzerine altınla ödeme mecburiyetinin kalması maksadı ile muhtelif seviyelerde temaslar yapılmıştır. Bu temaslarımızın neticesinde alınan karar, dövizle tediyenin Ema anlaşmasına göre mümkün olmaması nedeniyle para krizine bir hal tarzı bulununcaya kadar, Ema'ya vadesi gelen borçlarımızın tehir edilmesi, bu işlemin vadesi gelen borçlarmızın vadelerinde verilen yeni kredilerle ödenmesi suretiyle yapılması şeklinde tecelli etmiştir. Bu suretle, mevcut borçlarımıza ilâve yeni bir borç alınmaksızın, bir nev'i eski borcun ödeme tarihini uzatmak manâsına gelen mekanizma ile kendi kaynaklarımızdın altın ödenmesi yapılmaması sağlanmış, uluslararası para krizinin halline ve resmî altın alım satınının tesisine kadar zaman kazanılmıştır.

I972 yılı sonunda Ema'nın tasfiyesi söz konosudur. Ema'nın tasfiyesi ile Türkiye'nin Ema'ya olan borçları ABD'ye uzun vadeli kalkınma kredileleri halinde devredilecektir."

I9-Eylül I972 BM GENEL KURULUNUN AÇILIŞI

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Polonyalı Dışişleri Bakan yardımcısı Stanislaw Trepczinski başkanlığında, 27. dönem çalışmalarına başlamıştır.

20- Eylül I972 BAŞBAKANIN YUNANİSTAN BAŞBAKANININ MESAJINA CEVABI

Başbakan Ferit Melen, Yunan Başbakanı Papadopulos'un Selânik Fuarı'nın açılışıdolayısıyla yaptığı konuşmada Türk-Yunan ilişkileri hakkındaki sözleriyle ilgili olarak, Anadolu Ajansı muhabiri'nin sorusu üzerine şunları söylemiştir:

"Yunan Başbakanı sayın Papadopulos'un Türk-Yunan ilişkilerini, Ege Denizininki komşu ve bitişik ülkesinin sağlam bir dostlukla bağlı olduğu derecedeki mes'ut hevası içine tekrar yarleştirmeyi samimî olarak istediğini gösteren beyanlarını memnunlukla karşılamaktayım. Sayın Papadopulos'un büyük birileri görüşlülükle Türkkiye'yle Yunanistan arasındaki ilişkiler bakımından öngördüğü ileri dostluk ve işbirliği hakkındaki temenilerini aynen paylaşmaktayız.

Böyle bir devrin yakın bir geleceğinmahsülü olacağını da ümit ve temenni ediyorum. İçinde bulunduğumuz nazik bölgede barış ve güvenlik için olduğu kadar, Türk ve Yunan milletlerini birbirine yaklaştıracak, karşılıklı refah ve saadetlerine yardıme cıolacak bütün sahalarda, her bakımdan dayanışma halinde olması gereken iki komşu memleket olarak, aramızdaki ilişkilerin sayın Yunan Başbakanının belirttiği şekilde bir düzeye çıkmasını istememek, müşterek menfaatlerimizin icaplarını iyi takdir edememek olur. Büt n mesele ilişkilerimizin bu havaya uygun hale getirecek ortamı bulabilmektir. Her ik tarafta da bu ortamı sağlayan bir iyiniyet mevcuttur. Bu iyi niyetin başarılı sonuçunun biran evvel tahakkukun bekliyoruz".

20-Eylül 1972 — TÜRKİYE İLE BARBADOS ARASINDA DİPLOMATİK İLİŞKİLERİNKURULMASI

Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Genel Müdürlüğünden bu konuda yapılan açıklama şöyledir:

"Türkiye ile Barbados, aralarındaki dostane ilişkileri kuvvetlendirmek arzu ve gayesiyle diplomatik ilişkiler kurulmasına karar vermişlerdir. Türkiye'nin Karakas Büyükelçisi, Türkiye'yi aynı zamanda Barbados'ta temsil edecektir. Barbados'un Londra'daki Yüksek Komseri ise Barbados'u Türkiye'de temsil edecektir

20-Eylül 1972 — DÜNYA PARLEMENTOLARARASI BİRLİĞİNE KATILAN PARLAMENDO HEYETİMİZ

İstanbul Millevekili İsmail Hakkı Tekinel Başkanlığında II kişilik parlamentolararası Birliği toplantısına katılmak üzere Roma'ya hareket etmiştir.

22-25Eylül 1972 — SEUL BELEDİYE BAŞKANININ ZİYARETİ

Güney Kore başkenti Seul Belediye Başkanı, beraberindeki heyet ile birlikte Türkiye'yi resmen ziyaret etmiştir. Ankara'daki temasları sırasında Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay tarafından kabul edilen Seul Belediye Başkanı yapımına başlanan Kore Parkı içinde Kore şehit ve gazileri için dikilecek anıtın temel atma töreninde hazır bulunmuştur.

22-28 Eylül 1972 — İNGİLTERE KARA KUVVETLERİ KOMUTANININ ZİYARETİ

İngiltere Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Semih Sancar'ın daveti üzerine Türkiye'yi ziyaret etmiştir.

22-Eylül 1972 — BUĞDAY İHRACATI

Ticaret Bakanlığından açıklandığına göre, ihracı planlanan 500 bin ton hububatın alân % 75'inin dış memleketlere satışı gerçekleşmiştir.

22-Eylül I972 KORE'DE KAYIP TÜRK SUBAY VE ERİN BULUNMADIĞINA DAİR AÇIKLAMA

Dışişleri Bakanlığı sözcüsü,Kore'de kayıp I67 Türk subay ve erin bulunduğu yolundaki haberin doğru olmadığ nı açıklamıştır.

23-Eylül I972 DR.FAZIL KÜÇÜK'ÜN ÖZEL ZİYARETİ

Kıbrıs Cumhurbaşkanı yardımcısı Dr. Fazıl Küçük, I5 günlük özel bir ziyaret için Ankara'ya gelmiştir. Dr Küçük bu arada Cumhurbaşkanını, Başbakanı, Dışişleri Bakanını ve Kuvvet Komutanlarını ziyaret etmiştir.

24-28 Eylül I972 NORVEÇ DENİZ KUVVELERİ KOMUTANININ ZİYARETİ

Norveç Deniz Kuvvetleri Komutanı Tümamıral Sijont, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Kemal Kayacan'ın daveti üzerine Türkiye'yi ziyaret etmiştir,

25-29 Eylül I972 MAHALLİ İDARELER AVRUPA KONFERANSI

Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında I2 Şubat I946'da imzalanan hava ulaştırma anlaşmasının günün şartlarına uygun bir şekilde değiştirilmesi amacıyla geçen Nisan ayında Waşhington'da yapılan görüşmelerin ikinci bölümü Ankara'da Dışişleri Bakanlığında başlamıştır.

25-28 Eylül I972 RCD HABERLEŞME KOMİTESİNİN TOPLANTISI

Kalkınma için Bölgesel İşbirliği (RCD) Haberlişme, Enformasyon ve Telekomünikasyon Komitesinin Milli Ajanslar Genel Müdürleri toplantısı Tahran'da yapılmıştır. Toplantıda, bölgedeki haber organlarına hükûmetlerce bazı imkânlar tanınması, bu arada telefon ve teleks ücretlerinde indirmeli tarifeler uygulanması istenmiştir.

25- Eylül I972 SIKIYÖNETİMİN UZATILMASI

Sıkıyönetimin iki ay daha uzatılması Türkiye Büyük Millet Meclisince sekizinci defa kabul edilmiştir. Bu münasebetle bir konuşma yapan Devlet Bakanı İlhan Öztrak, tutuklamalar ile ilgili olarak şu bilgiyi vermiştir:

" Sıkıyönetim komutanlık ve mahkemelerinde hâlen IOI9 kişi tutuklu, 92 kişi gözaltında olup, muhtelif sebeplerden 225 kişi aranmaktadır. Adlî işlemleri devamının kaçınılmaz bir zaruret olduğunu, ayrıca anayasa değişikliği konusunda da bunu hükümet olarak zarûri gördüklerini söylemiştir.

Bazı bağımsız panlamenterler ile bazı CHP üyeleri sıkıyönetimin uzatılmasına aleyhinde oy vermişler, diğer bazı CHP'liler de oylamada bulunmamışlardır.

25-Eyylül 1972 NORVEÇ'TE ORTAK PAZAR REFERANDUMU

Norveçte 24-25 Eylül tarihlerinde yapılan referandum sonucunda, seçmenlerin%53ü ülkelerinin ortak pazara katılmasına karşı dy vermişlerdir. Başbakan Trygve Bratelli, bu durum karşısında 6 Ekimde resmen istifa edecegini açıklemıştır

25-Eylül-1972 NAİBİYA İÇİN ÖZEL BİR TEMSİLCİNİN ATANMASI

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kurt Waldeim Naimibiya (eski Güney- Batı Afrika) müzakereleri ile ilgili olarak bir İsviçreli diplomat olan M. Escher'i özel temsilcisi olarak görevlendirmiştir.

26-Eylül 1972 Afgan Kralının ziyareti

Afganistan Kralı Muhammed Zahir Şah ve Kralice Homeyra, Ankara'ya geldikleri 26 Eylül günü akşamı, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay tarafından şereflerine verilen yemekte bulunmuşlardır.

Cumhurbaşkanı ile Afganistan Kralı arasındaki resmî görüşmeler 27 Eylül günü sabahı Çankaya köşkünde yapılıştır. Daha sonrada ülkenin dışişleri Bakanları arasında Dışişleri Bakanlığında bir görüşme yapılımıştır. Bu arada Kral Muhammed Zahir Şah'a Ankara'nın fahri hemşehrilik beratı sunulmuştur.

Afganistan Kralı Anka'dan sonda, Konya ve İzmir'e gitmiş ve bu ziyaretleri ile ilgli olarak İzmir'de şu demeci vermiştir:

"Çocukluğumdan beri İzmir'in ismini duyarım, zira babam her zaman Atatürk'ün kahramanlıklarını ve başarılarını anlatırdı. Bu şehirle olan ilişkilerini sıralardı. Atatürk'ün hayranıyım. Bugün İzmir'in nodern bir şehir olduğunu gördüm. Bu seyahat benim için hissi bakımdın başka bir anlam da taşıyor.

Bilhassa bugün Konya'da Mevlâne'nın türbesini ziyaret etmiş dlmaktan son derece bahtiyarım. Konya'da aynı zamanda Belh caddesini açtım. Bu Belh şehri Afganistan'da Mevlâna'nın d oğduğu yerdir. Konya'lılar bana bir hemşehrileri gibi yakın ve sıcak hüsnükabul gösterdiler."

Afganistan Kralı ve Kralicesi, 29 Eylül akşamı İstanbul'a gitmişlerdir. Başbakan Ferit Melen 30 Eylül'de Kral ve Kralice şerefine bir akşam yemeği vermiştir. Türkiye Afganistan ortak bildirisi I Ekimde yayınlanmıştır.

26-Eylül 1972 KIBRISTAKİ BEŞLİ GÖRÜŞMELERİN 3. BÖLÜMÜ

Kıbrıs'taki genişletilmiş cematlerarası görüşmelerin üçüncü bülümünün başında yapılan ilk toplantı sonunda, toplantıya katılanlar adına basına bir açıklama yapan Kıbrıs Rum temsilcisi Glafkos Klerides, "toplantıların bundan sonraraki programı üzerinde bütün tarafların mutabık kaldıklarını ve bundan sonkaki

görüşmelerde 'mahallî yönetim' üzerinde durulacağını" söylemiştir. Kleridis açıklamasında, 'Türkleri ve Rumları uzlaştırmanın yollarını yerinde incelemek üzere bu arada bazı karma köylerin de birlikte ziyaret edileceğini söylemiştir.

Türk Cemaat Meclisi Başkanı ve Türk Yönetimi Yürütme Kurulu Başkan yardımcısı Rauf Denktaş da toplantıdan evvel gazetecilere şunları söylemiştir: "Görüşmelerde, tarafların birbirlerine taviz vermeleri değil, meseleye uygun ve işleyebilecek bir çözüm yolu bulunması sözkonusudur."

26- Eylül I972 KIBRIS TÜRK DEĞİŞTİRME BİRLİĞİNİN GÖREVİ DEVRALMASI

Kıbrıs Türk Değiştirme Birliği, Kıbrıs'taki Türk kuvvetinde görevini devir almıştır.

26-27 Eylül I972 AVRUPA KONSEYİ SİYASİ KOMİSYONU TOPLANTISI

Avrupa Konseyi Siyasi Komisyonunun Paris'te yaptığı toplantıya, Komisyonun üyesi ve Avrupa Konseyi Başkan vekili sıfatiyle, Lefkoşa Milletvekili Prof. Turan Feyzioğlu katılmıştır.

Prof. Feyzioğlu daha sonra, Ortak Pazarın genişletilmesi ile ilgili sorunları görüşmek üzere toplanan bir çalışma grubunun çalışmalarına da katılmıştır.

26-29 Eylül I972 IMF TOPLANTISI

Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası Guvarnörlerinin Washington'da yapılan yıllık toplantısında bir konuşma yapan Maliye Bakanı Ziya Müezzinoğlu, yapılacak para reformu konusunda özetle şunları söylemiştir:

" Son yılların tecrübeleri bugünkü para sisteminin zayıflığını açıkça ortaya koymuştur. Bu bakımdan sistemde bir reform yapılması kaçınılmaz hale gelmiştir. Kendilerine verilmiş olan tarihi rolü taşıyamıyacak hale gelmiş bulunan rezerv paralar yerine daha sağlam uluslararası ödeme araçları anamalması gerekmektedir. Ayrıca yarattığı kararsızlıklar dolayısıyle, özellikle gelişmekte olan memleketlere zarar veren dalgalı kur tatbikatına son verilmesi ve sabit kur sisteminin hakim kılınması zorunludur.

Değişen dünya koşulları içinde reform aslında bütün ülküler için bir ihtiyaçtır. Gelişme halindeki ülkeler için ise, amaçlarına ulaşmaları bakımından gerçekleştirilmesi gereken en esaslı şartlardan biridir. Bu nedenledirki, Türk hükümeti yılbaşından yürürlüğe girecek 3. Beş yıllık Kalkınma Planında, toprak ve tarım, eğitim, vergi reformları ile idari reformun gerçekleştirilmesine öncelik tanımıştır."

Washington'da bulunduğu sırada, Maliye Bakanı Müezzinoğlu Para fonu Başkanı Schweitzer, Birleşik Amerika Hazine Bakanı Shulz, Eximbank Başkanı Kearns, Dünya Bankası Başkanı McNamara ve AID Başkanı Hannah ile görüşmüştür.

27Eylül I972 KIBRISTAKİ AMERİKAN BÜYÜKELÇİSİNİN AÇIKLAMASI

Amerika Birleşik Devletlerinin Lefkoşe Büyükelçiliği, Kıbrıs sorunu ile ilgili olarak şu açıklamayı yapmıştır:

"Birleşik Amerika Kıbrıs ile olan ilişkilerine değer vermekte ve bu ilişkileren kuvvetlendirilmesini istemektedir. Bu nedenle, Birleşik Amerika herkes bakımından âdil ve hakkaniyete d yanan bir çözüm şekline ulaşılması için Kıbrıs anlaşmazlığı ile ilgili taraflar arasındaki görüşmeleri desteklemeyi taahhüt etmiştir."

Açıklamada daha sonda şöyle denilmektedir:

"Birleşik Amerika, devam etmekte olan cemaatlerarası görüşmelere katılan her iki tarafın varılacak bir anlaşmanın Kıbrıs'ın bagımsız, egemen ve birleşik olarak idamesi yanında, Kıbrıs Türk cemaatine mahallî idare hakkı verecek tedbirler ve ak ve menfaatlerinin korunacağı hususunda teminat ihtiva etmesi görüşünü paylaştıklarını müşahede etmektedir."

29 Eylül I972 TÜRKİYE İLE IDA ARASINDA KREDİ ANLAŞMASI

Türkiye ile Dünya Bankasının bağlı kuruluşlarından Uluslararası Kalkınma Teşkilatı(IDA) arasında Türkiye'de hayvancılığın geliştirilmesi için I6 milyon dolarlık kredi anlaşması imzalanmıştır.

IDA'dan yapılan açıklamada Kredinin Türkiye'nin iç ihtiyacını ve dış talepleri karşılaması için et ve süt mamüllerinin artırılmasını ve geliştirilmesinin öngören 28.3 milyon dolarlık projeye katkıda bulunmak üzere verildiği belirtilmektedir.

Kredi, iki bölümden meydana gelen bir hayvancılık projesi için verilmektedir. Projenin birinci kısmı, Kuzeydoğu Anadolu'da köy hayvancılığının geliştirilmesi ve et ve süt mamüllerinin arttırılması, ikinci bölümü ise İç Anadolu'da ve sahil sahil kesimlerinde hayvancılığın geliştirilmesini öngörmektedir.

BELGELER

BELGE : I

TÜRK-IRAK ORTAK BİLDİRİSİ

Türkiye Cumhurileti Dışişleri Bakanı Sayın Ümit Halûk Bayülken Irak ihtilâl Komuta Konseyi Üyesi ve Dışişleri Bakanı Sayğn Murtaza Said Abdül Baki nin dâvetine icabetle, 2-7 Eylül I972 tarihleri arasında Irak'a resmi bir ziyaret yapmıştır.

Ziyaret iki komşu ve dost ülke arasında mevcut gerçek ve samimi ilişkilere uygun şekilde cereyan etmiştir.

Mümtaz misafir, Irak Cumhurbaşkanı ve İhtilâl Komuta Konseyi Başkanı Sayın Ahmet El Bekr ve İhtilâl Komuta Konseyi Başkan Yardımcısı Sayın Saddam Husein tarafından kabul edilmiştir.

Sayın Ümit Halûk Bayülmen, Babil Musul, Kerkük ve Basra'ya ziyaretlerde bulunmuş ve önemli bazı Irak iktisadi ve endütri kuruluş ve tesislerini ve bazı tarihî yerleri görmüştür. Sayın Bayülken, Irak'ın iktisadî sosyal ve kültürel alanlarda kaydetmiş bulunduğu ilerlemelere ilişkin samimi takdidlerini ızhar etmiştir. Sayın Türkiye Dışişleri Bakanı, Iraklı meslekdaşı ile iki ülke arasındaki samimi ilişkileri yansıtan ve bu ilişkileri kuvvetlendirmeye ve geliştirmeye matuf imkânları kapsayan resmî görüşmelerde bulunmuştur. Görüşmeler, iki ülkeyi ilgilendiren ve özellikle bölgedeki halihazır Uluslararası sorunları da ihtiva etmiştir.

Görüşmelere Türkiye tarafından:

Ümit Halûk Bayülken : Dışişleri Bakanı
Özer Fuat tevs : Dışişleri Bakanlığı, Orta-Doğu ve Afrika Dairesi Reisi
Sencer Asena : T.C. Bağdat Büyükelçiliği Maslahatgüzarı,
Kaya G. Toperi : Dışişleri Bakanlığı Haber ve Sözcülük Dairesi Reis Vekili,
Erdoğan Aytun : Dışişleri Bakanlığı İkili Ekonomik İlişkiler Dairesinde şube Müdürü,
Tugay Özçeri : Dışişleri Bakanı Özel Kalem Müdürü.

IRAK TARAFINDAN :

Murtaza Said Abdülbaki : Dışişleri Bakanı,
Shadhil Taqu : Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri,
Afif Al Rawi : Sulama Bakanlığı Müsteşarı,
Khalil Al Dağıstanî : Büyükelçi, Dışişleri Bakanlığı Ekonomik Dairre Genel Müdürü
Mahmoud Ali Al Daodd : Irak'ın Ankara Büyükelçisi,
Othman Al Ani : Büyükelçi, Siyasi İşler Genel Müdürü,
Nazar Adib : Dışişleri Bakanlığı Sınır işleri Şb. Md.
Mahdi Al Shahban : Dışişleri Bakanlığı Özel Kalem Müdürü.

katılmışlardır

Taraflar, iki dost ve komşu milleti birbirine bağlayan manevî, tarihî ve kültürel bağları yansıtan, aralarında mevcut dostâne ilişkilerin devamlı gelişme sini ve kuvvetlenmesini memnunlukla kaydetmişlerdir.

İki taraf bölgedeki gergin durumu dostane vesamimi bir hava içinde gözden geçirmişlerdir. Bu sorunla ilgili olarak karşılıklı tutumlarını izah itişler ve görüş teatisinde bulunmuşlardır.İki Bakan Körfez Bölgesindeki güvenlik ve istikrarın sahildar ülkeler içinde hayatî önemi haiz olduğu hususunda ve bunun herhangi bir dış müdahale olmadan sağlanması ve korunması hususunda mutabık kalmışlardır. Türkiye Dışişleri Bakanı, Körfez Bölgesi sorunlarının mümkün olduğu kadar sıza zamanda barış yoluyla ve kırşılıklı anlayışla çözülmesi ümidini ızhar etmişlerdir.

Bakanlar,Kıbrıs sorununu da görüşmüşlerdir. Türkiye tarafı, bu konu daki son gelişmeler hakkında isah t vermiştir. Her iki taraf Kıbrıs'ın egemenlik ve hükümranlığının korunması ve Uluslararası andlaşmalarla teminat altına alınmış olan Türk ve Rum cemaatlerinin meşru hak ve menfaatlerine saygı gösterilmesi gerektiğini teba tebarüz ettirmişlerdir.

Bakanlar, iki komşu ve dost ülke arasında mevcut yakın ilişkilerin ışığında siyasi, iktisadi, ticarî ve kültürel alanlardaki karşılıklı ilişkilerin daha da geliştirilmesi hususndaki samimi arzularını teyit etmişlerdir, bu vesile ile Bakanlar, iki ülkenin çeşitli dallardaki ve sevilerdeki temsilcileri arasında daha daha sık ve geniş temasların ve karşılıklı ziyaretlerin üyük önemini belirtmişlerdir. Bakanlar ayrıca, iki ü ke arasında Bakanlar seviyesinde devresel temaslar yapılması prensibi konusunda da mutabık kalmışlardır.

İki Bakan ikili ticarî mübadelerin daha yüksek sev yeye uluşması hususunda bütün gerekli tedbirlerin alınmasını kararlaştırmışlardır.

Irak Dışişleri Bakanı, Irak ile petrol tekelleri arasındaki görüş ayrılıklarını ve Irak'ın Irak petrol Şirketinin potrol işletmelerini millîleştirmesine yol açan dedenleri izah etmiştir.

Türkiye Dışişleri Bakanı bu izahatı ilgi ile kayretmiş ve her ülke gibi, Irak'ın da kendi tabii kaynaklarını doğrudan doğruya işletme hakkına sahip olduğunu ve bunlar üzerinde tam kontrol tesis etmesi gerektigini vve uluslararasında ka kabul edilmiş olan Devletler Hukuku Kaideleri uyarınca bunları millîliştirme hakkın nı haiz olduğunu belirtmiştir.

Taraflar, petrol konusunda ülkeleri arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi si için geniş imkânlar mevcut olduğunu kaydetmişledrdir. Bakanlar, karşılıklı men faatlerin gerçekleştirilmesi ve Türkiye'nin petrol ihtiyacının sağlanması için iki ülkenin ilgili makamlarınca yürütülen çabaların arttırılması hususunda muta bık kalmışlardır.

Bakanlar, Kerkük-Batman tabii gaz boru hattı konusunda pazarlama mahalli ve tüketimle ilgili olarak Türkiye tarafından yürütülecek incelemelerin TPAO ve Irak Millî Petrol Şirketi arasında Bağdat'ta I972 Temmuz ayında yapılan görüş melerde mutabık kalındığı üçede mümkün olduğu kadar çabuk ve engeç I972 sonuna kadar tamamlanması hususunda mutabakata varmışlardır.

Teknik İşsinliği alanında Irak Dışişleri Bakarı, Türkiye Dışişleri Bakanı tarafından sı dan söz konusu edilen ve Irak'ta Türkiye'ce gerçekleştirilecek sınaî projelerinin yetkili İrak makamlarınca dikkatle incelenec eğini ffade etmiştir.

İki Bakan, I5 Ocak I97I tarihli Ekonomik ve Teknik İşbirliği Protokolü nün 3. maddesine atıfla, Türk ve Irak heyetlerê arasında genellikle ortak sular ve öçellikle Keban ve Habbaniye Baraölarının doldurulması konusunda devam eden görüş meleri memnunlukla kaydetmişlerdir.

Türkiye Dışişleri Bakanı, ayrıca, Keban Barajının doldurulması sırasında Irak'ın su ihtiyacının, her iki ülkenin teknik heyetlerince mutabık kalınacak hesaplara ve ihcelemelere müsteniden sağlanacağını belirdmiştir. Bakanlar, ülkeleri arasında turizmin teşviki ve geliştirilmesinin öneminie olan inançlarını belirtmiş ler ve Türk-İrak Ortak Turizm Komisyonu'nun tavsiyelerini intaç etmek hususunda mutabık kalmışlardır.

Sayın Türkiye Dışişleri Bakanı Ümit Halûk Bayülken, Irak İhtilal Komite üyesi ve Dışişleri Bakanı Sayın Murtasa Said Abdül Baki'yi Türkiye 'yi ziyarete dâvet etmiştir. Bu dâvet memnunlukla kabul edilmiş olup tarihi ilsride saptanacaktır.

TURKISH İRAQI JOİNT COMUNIQUE

İn response to an invitation extended by His Excellency Murtadha Saedd A Abdul Baqi, Member of the Revolutionary Command Council and Foreign Minister of the republic of Irakqi, His Excellency Ümit Halûk Bayülken, Minister of Foreign Affairs of Ripublic of Turkey, paid an official visit to Iraq frömthe 2nd to dhe 7th of September, I972.

The vsit took place in the context genuine, cordial relations between the two neigbourly and frindly countries.

The distinguished guest was received by His Excellency Ahmed Hassan al-Bakr, President of the Republic of Iraq and Chairman of the Revulutionary Command Council.

H.E. Ümit Halûk Bayülken paid visits to Babylon, Mosul, Kirkuk and Basrah, and had the opportunity to see a number of Irakqi economic establishments and a industrial enterprises of great emportance. He also had the occasion to visit certain archeological sites. He expressed his deep appreciation for the progress achieved for the Iraqi colleague replecting the cordial relations which exist between the two countries and developing these relations. The talks also dealt with the current international problems which concern both sides and in particular those pertaining to the region.

Participating in those tals from the Turkish side were:

Mr. Öser Fuat Tevs, Director of the Middle- Eastern and African Department, Ministry of Foreign Affairs.

Mr. Sencer Asena, Chargê d'Affaides a.i. of the Turkish Embassy in Baghdad.

Mr. Kaya Toperi, Acting Director, İnformation Department, Ministry of Foreign Affairs.

Mr. Erdoğan Aytun, Chief of Section of the Bilateral Economic Relations Department, Ministry of Foreign Affairs.

Mr Tugay Özceri, Chief of Cabinet of the Ministry of Foreign Affairs.

From the Iraqi side:

Mr. Shathil Taqa, Permanent Under- Sekretary, Ministry of Foreign Affairs.

Mr. Afif al-Rawi, Permanent Under-Sekretary, Ministry of Irrigation.

Mr. Khalil al-Daghistani, Director-General of the Economic Department Ministry of Foreggn Affairs.

Dr. Mohammed Ali al Daoud, Iraqi Ambassador in Ankara.

Mr. Othman al-Ani, Director-General of Public Relations Department, Ministry of Foreign Affairs.

Mr. Nasar Mahmoud Addip, Director of Borders Section(Political Department Ministry of Foreign Affairs.

Mr. Mehdi al-Shaalan, Director of the Foreign Minister's Office.

The two sides expressed theid deep satisfaction for the steady development and growth of the amicable relations existing between the two neigbourly and frendly countries, which bind the two friendly nations. They empasized their determaniation to stregthen the ties of friedship and cooperation and develop them i in all fiilds in the interest of their pioples, as well as the interest of the security, stability and prospetity and prospebity of region.

The two sides reviewed in an atmosphere of amity and sincerity the tense situation in the region. They outlined their respective positions on this problem and exchanged views in respect thereof.

The two ministeers agreed thet the security and the stability of the Gilf area is of vital importance to the littoral states. They should be achived and maintained without any foreign interference. The Turkish Foreign Minister expressed the hope thet Gulp problems should be solved peavefully and with mutual undersanding as soon as possible.

The two sides also discussed the Cyprus Questions. The Turkish side explained the latist developmend in this regard. Both sides emphasized the necessity of safeguarding the sovereignty and independence of Cyprus and the respect of the legitimate rights and interests of the Turkish and Greek communities as guananteed b by International Treaties.

The two Ministers reaffirmed their sincere desire to develop the mutual relations in the political, ecenomic, commercial and cultural fields within the framework of close ties existing between the two neigbourly and friendly countries. They stressed in this respect the great value of reciprocal visits and wider and mor re frequent contacts between the representatives of thi two countries in the various fields and on all levels. They agreed also on the principle of periodical contacts at ministerial level between the two countries.

The two Ministers agreed that all necessary measures should be taken to attain a higher level of bilateral trade exchange.

The Iraqi Foreign Minister explained the differences existing between the republic of Iraq and oil monopolies and the reasons which led Iraq to nationaliz ze the IPC oil operations.

The Turkish Minister noted with great interest this explanation and ex pressed the view that Iraq, like every nation, should enjoy full control over them, and in accordance with the universally accepted rules of indernational law should possess the right of nationalizing them.

The two sides noted the existence of vast possibilities to develop coor-perations between their two countries in the field of oil. They have agreed to inten tensify the efforts exerted by the appropriate authorities in the two countries to realise their mutual benefits and to provide Turkey with its oil requirements.

The two Ministers agreed thet the studies which will be conducted by the Turkish side concerning the natural gas pipeline from Kirkuk to Batman as regards the market locations and consuption should be ginished ass soon as possible and not later than the end of I972 en accordance with the agreement reached between TPAO end INOC during the talks held in Baghdad in July I972.

İn the field of tehnical cooperation the Iraqi Foreign Minister staated th thet the industrial projects, refferred to by the Turkish Foreign Minister, which will be undertaken by Turkey in Iraq will be carefully studied by the competent Iraqi authorities.

The two Ministers, Referring to the 3rd article of the Economic and Tecnical Coorperation Protocol signed in Ankara on January I5th, I97I, noted with s satisfaction the continuing talks bütween Turkish and Iraqi delegations concerning i in general common waters and in particular the filling of Keban and Habbaniya reserv voirs.

The Turkish Foreign Minister further stated thet the water needs of Iraq during the filling of Keban reservoir will be ensured on the basis of the calculations and the studies agreed upon by the tevhnical delegations of both countries

The two Ministers reaffirmed their belief in the importance of promoting and developing tourisim between their respective countries and agreed to implement the recommendations of the Turkish-Iraqi Joint Committee of Tourism.

The Minister of Foreign Affairs of Turkey expressed to his Iraqi colleague and to the brütherly people and Gowerment of Iraqi his sincere appreciation and profound thanks fir the fraternal welcome egtended to him and his party during their say in Iraq,

H.E. Ümit Halûk Bayülken extended an intivitation to H.E. Murtadha Saeed Abdul Baqi, Member of the Revolutionary Command Council and Foreign Minister of the Republic of Iraq to pay an offiçial visit to Turkey. The invitation was warmly a accepted and the will be fixed at a later date.

BELGE 2

DIŞİŞLERİ BAKANININ IRAK'I ZİYARETİ İLE İLGİLİ DEMECİ

7- Eylül 1972

Dışişleri Bakanı Halûk Bayülken, Irak'a yapmış olduğu resmi ziyaretten sonra Esenboğa havaalanında gazetecilere şu demeci vermiştir:

"Irak'a yaptığım ve dört gün süren resmi ziyaretten dönüyorum. Ziyaretin programı ve cereyan tarzı hakkında ayrıntılı bilgileri zamanında almışve halk oyumuza aksettirmiş olduğunuzu bildiğim cihetle, bu konuları müzaadenizle tekrar etmeyeceğim.Kısaca intibalarımı söyleyeyim: Irak'ta memleket ve milletinize karşı gerek devlet admlarında gerek Irak halkında yakın dostluk hisleri mevcut olduğunu bir kere daha müşahade ettik.

İki memleket arasında, çok uzun bir zamandan beri mevcut olagelen ve üzerine gölge düşmemiş olan dostâne iyi komşuluğun ve üzerine gölge düşmemiş olan dostâne iyi komşuluğun ve çeşitli alanlardaki ikili ilişkilerimizin muhafaza ve daha geliştirilmesi hususunda Irak devlet adamladında büyük bir arzunun ve hatta kararlılığın mevcudiyetini bütün temaslarımızda mamnuniyetle gördük. Resmî görüşmeler çok samimi hava içerisinde cereyan etti ve bu akşam iki başkentte yayınlanacak olan bildiri bu durumu oldukca geniş bir şekilde yansıtmaktıdır.

Bildiriden de görüleceği gibi, Irak'la memleketimiz arasında ticarî ve teknik işbirliği alanlarında önemli gelişmeler sağlanması mümkün olabilecektir Daha fazla miktarda sanayi mallarımızın Irak tarafından ithal edilebilmesi, bazı sanayi projelerinin Irak'ta memleketimiz tarafından gerçekleştirilebilmesi, petrol konusunda her iki taraf icinde yararlı işbirliği imkânları söz konusudur.

Görüştüğümüz bütün konuları takip edebilmek ve yakın istişarelerde bulunabilmek maksadile Bakanlar seviyesinde devresel temaslar yapılması kararlaştırılmıştır.

Irak Hükümeti, Kıbrıs dâvamızda da haklı tutumumuza destekleyen durumunu içtenlikle sürdürmektedir.

Resmî ziyaretim sırasında şahsıma ve heyetimiz mensuplarına karşı gerek Irak Devlet ve Hükümet adamları tarafından gerekse Bağdatta ve diğer ziyaret ettiğimiz şehirlerde halk ve idareciler tarafından gösterilmiş olan samimiyet ve sevgi tesahürlerinin büyük milletimizin ve memleketimizn dostluğuna verdikleri değeri ve saygı duygularının bir hişanesi olarak görüyor ve bundan büyük bir memnunluk duyarak güzel yurdunuza dönmüş bulunuyorum."

BELGE : 3

DIŞİŞLERİ BAKANI'NIN ATA TOPLANTISINDA YAPTIĞI KONUŞMA

II-Eylül 1972

Dışişleri Bakanı Ümit Hakûk Bayülken Atlantik Andlaşması Derniklerinin I8. Genel Kurul Toplantısında şu açılış konuşmasını yapmıştır:

" Nato Camiasının geniş bir şekilde temsil edildiği, Atlantik Andlaşması Derneklerinin I8. Genel Kurul Toplantısını açmaktın kıvanç duymaktayım.

Kuzey Atlantik Andlaşması Teşkilâtının mümtaz Genel Sekreterine, Nato' nun Yüksek Komutanlarına ve Toplantıya katılan Atlantik Andlaşması Derneklerinin kıymetli Başkan vedelegelerine, Türkiye Cumhuriyeti Hüûmeti ve kendi adıma, en iyi dileklerimizi sunar ve içtenlikle hoş geldiniz derim. Toplantıda yapılacak çalışmaların ve lanacak kararların, mensubu bulunduğumuz İttifak ve NÜTO Câmiasının âtisi için çok faydalı olacağından emin bulunmaktayım.

Mütevazi imkânlarına rağmen, bu toplantının tertiplenmesinde büyk emekleri geçen Türk Atlantik Derneği Başkanı Büyükelci Muharrem Nuri Birgi'ye, GenelSekreteri Muammer Baykan'a ve Derneğin Yönetim Kurulu üyelerine huzurunuzda teşekkür etmek isterim. Bu münasebetla, halefleri gibi kendilerini Atlantik Câmiası idealllerine vakfetmiş bulunan, Derneğin eski başkan ve yönetim kurulu üyelerinin övgüye değer gayretlerini anmaktan ayrıca kıvanç duyduğumu ifade etmek isterim.

Dernegin hazırladığı zengin program sayesinde, Sayın delegeler ve eşlerinin aramızda geçirecekleri birkaç gün zarfında birçok medeniyetin kavşak noktası durumunda olan İstanbul şehrinin tarihî ve tabiî güzelliklerini görüp takdir edecek lerinden eminim.

Kuzey atlantik İttifakı, Hürriyet ve demokrasi ilkelerine bağlı milletl lerin, idealleri kadar savunma ihtiyaçlarıda birbirine benzeyen ülkelerin, maddî ve manevî varlıklarını korumak ve dev m edtirmek için kurdukları bir ortaklık teşkilâtıdır.

Bu Teşkilâtı kudretli kılan, üyeleri arasındaki ilişkilere daima hâkim olan dayanışma, anlayış ve karşılıklı saygı duygusu ile bütün üyelerin menfaatlerini bağdaştıran yollar bulmak hususundaki yetenekledidir. Teşkilâtımızı güçlü kılan diğer bir unsur da, onun dünyamızın daima degişen şartlarına kolaylıkla intibak edeb bilmesi ve faaliyetlerini buna muvazi olarak çeşitlendirebilmesi keyfiyetidir.

Kuzey atlantik Teşkilâtının amaç ve görevleri herkesçe malûmdur. Savunma ve "detente" herzaman İttifakımızın temel felsefesinin iki esas dayanağını teşkil etmiştir.

Eğğr bugün Avrupa'da yumuşamaya ol açan elverişli şartların yaratılması da ilerleme kaydedilmişse, bu üyelerin savunmalarını sağlam temellere dayandırmalarındaki başarıları sayesinde olmuştur. NATO bu sağlam temelleri Atlantiğin iki yakası arasında köprü olmakla pekleştirmiştir. Son zamanlarda Doğu ülkeleri ile verimli diyalog tesisine doğru yol açılmışsa, bu şüphesiz İttifakın savunma gücünün sağladığı caydırıcılık ve bunun üyelerine verdiği güvenlik duygusu sayesinde olmuştur.

Teşkilâtımızın, aynı zamanda üyeleri arasında siyasî istişareler yapılmasını sağlayan değerli bir forum olması, onun etkenliğini arttıran diğer bir unsur unsurdur. Ortak menfaatlerini ilgilendiren bütün konularda Batı ülkelerinin görüşlerinin ahenkleştirilmesinde Teşkilâtın bu veçhesinin oynadığı önemli rolü hepimiz bilmektiyiz. Özellikle savunma ile ilgili olan konularda yapılan istişareler Teşkilâtımız için hayatî önemi haizdir.

Bugün batı Avrupa da önemli ekonomik ve siyasal gelişmelere şahit olmaktayız. Bu gelişmelerin kuvvetini Atlantiklik vasfından alan Teşkilâtımızın önemini azaltmak şöyle dursun, onun dayanışmasına ve dinamizmine katkıda bulunacağı düşüncesindeyim.

İttifakımız üye ülkeler kamu oyunundestegini haiz olduğu müddetce kuvvetini muhafaza edecektir. Bunun içinde NATO'nun ve onun savunduğu ideallerin üye ülkelerin kamu oğlarında lâyikiyle bilinmesi gerekmektedir.

Demokratik rejimlerde özgü söz ve basın hürriyetinden faydalanan bazı çevreler, geçmişte İttifakımızı zayıflatmak ve onu saldırgan bir örgüt olarak göstermek suretiyle barışçı ideallerini tahrif etmek için devamlı çaba harcamışlardır Bu çabalır başarısızlıkla sonuclanmıştır.

Her ne kadar üye Hükümetler, NATO'nun gerçek mahiyeti hakkında kamuoyunu aydınlatmakta bir hayli başarılı olmuşlarsa da, bu sahada yalnız hükümetlerin gayretleriile yetinmemek gerekir. Bu bakımdan, hükümetlerimizin NATO'yu tanıtma gayretlerine, onun idealledine gerçekten inanmış ve her seviyedeki hakkı temsil eden örgütlerin yardımcısı olması bir ihtiyaçtır. Atlantik Andlaşması Derneği işte böyle bir ihtiyactan doğmuştur.

Atlantik Andlaşması Derneği bu ihtiyaca, Statüsünde de belirtildiği üzere, NATO'nun amaç ve hedefleri hakkında halkı aydınlatmak ve eğitmek, Teşkilât ile ilgili çeşitli faaliyet ve amaçlar hakkında araştırmalar yapmak, Kuzey Atlantik bölgesi milletleri arasında dayanışmayı teşvik etmek sureti ile cevap vermek için kurulmuştur. Atlantik Andlaşması Derneklerinin, kendi ülkelerinde yaptıkları yayanlar tertipledikleri seminer, konferans ve sergiler gerçekten kamu oyunun aydınlatılmasında ve menfi propaganda faaliyetlerine karşı uyanık tutulmasında küçümsenmeyecek bir rol oynamaktadırlar. Temennim 18. Genel Kurul toplantısında alınacak kararlarla Atlantik Andlaşması Derneklerinin bu faaliyetlerinin yeni bir hız kazanarak daha da etkili ve yoğun bir hal almasının sağlanmasıdır.

Bilindiği gibi, bu yıl dünya siyaset alanında çok önemli gelişmeler olmuştur. Moskova ve Varşova Andlaşmalarının tasdik edilmesi, Berlin Protokolunun imzalanması, Mr. Nixon'un Sovyetler Birliğini ziyareti, SALT andlaşmalarının akdi, Almanlararası görüşmelere başlanılması, Doğu-Batı ilişkilerinin geliştirilmesi için lüzumlu olan yumuşama havasının yaratılmasına katkıda bulunmuştur. Bu müsait hava, NATO Bakanlar Konseyinin Bonn Toplantısında Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansının çok taraflı hazırlık devresine geçilmesi husunda karar alınmasına da yol açmıştır.

Müsaadenizle size birkac kelime ile Türk Hükümetinin Avrupa Güvenlik veİşbirliği Konferansı ile kuvvet indirimleri konusundaki tutumunu açıklamak istiyorum.

Türk Hükületi Avrupa'da gerçek güvenlik ve devamlı bir barışın yerleş mesini candan arzulamaktadır. AVrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı ve Karşılıklı ve Dengeli Kuvvet İndirimi görüşmeleri, ihtiyar Kıtamıza bu olanakları tam manasile sağladıkları ölçüde bir değer ifade edecek ve bundan yalnız barış ve güvenlik içinde ekonomik kalkınmalarını hızlandırmak amacını güden Türkiye gibi ülkeler değil, fakat bütün İttifakımız üyeleri, tarafsızlar ve Doğu ülkeleride istifade edeceklerdir. Kuvvet indirimi konusunun çok mudul olduğunu ve bu yüzden Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansından, gerek kuvvet indirimleri görüşmelerinin dayanacağı bazı ilkelerinde Konferansta tesbit edilmesinin zarurî olduğuna inanıyoruz. Aksi takdirde gerek Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansından, gerek kuvvet indirimleri görüşme lerinden beklenen olumlu sonuçların alınmaması tehlikesi ile karşılaşılabilecektir. Türk Hükümeti bu itibarla kuvvet indirimi görüşmeleirnin Avpupa s Güvenlik ve İşbirliği Konferansı ile bu yoldan irtibatlandırılmasının gerektiği görüşündedir.

Türkiye şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonda da, Avrupa'da gerçek güvenlik ve devamlı bir barışın teessüsü için sarfedilen gayretlere katkıda bulunmaya devam etmeye kararlıdır. Bu katki şimdiye kadar bir yandan sosyalist ve tarafsız ülkelerle yapılan ikili temaslar, diğer yandan müttefiklerimizle ikili ve çok taraflı olarak yapılan istişareler şeklinde tesahür etmiştir. Bu bakımdan Türk Hükümetinin kuvvet indirimleri müzakerelerinin bütün safhalarına faal bir şekilde katılmayı gerekli gördüğünü belirtmek isterim.

T.C. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI KÜTÜPHANESİ

Belge: 4 TÜRK-İRAN BAZIN BİLDİRİSİ

İran Dışişleri Bakanı Sayın Abbas Ali Khalatbary, Türkiye Dışişleri Bakanı Sayın Ümit Halûk Bayülken'in dâveti üzerien I2-I7 Eylül I972 tarihleri arasında Türkiye'ye resmen ziyaret etmiştir.

İran Dışişleri Bakanı, ayrıca Türkiye Başbakanı Sayın Ferit Melen tarafından da kabul edilmiştir.

Bu ziyaret iki Dışişleri Bakanına, sıcak bir karşılıklı anlayış ve geleneksel dostluk havası ve ittifak ruhu içinde uluslararası durum ve iki ülkeyi ilgilendiren sorunlar üzerinde fikir teatisinde bulunma imkânını vermiştir.

İki Bakan, ikili ilişkilerin ve özellikle ekonomik ve kültürel bağ ların işbirliği ruhu içinde ve yararlı şekilde geliştiğini görmekten duydukları memnunluğu belirtmişlerdir.

İki Bakan, bölgesel işbirliği alanında RCD çerçevesinde gerçekleştirilen ilerlemedin memnunluk duyduklarını açıklamışlardır.

İki taraf uluslararası uyuşmaslıkların, ulusal egemenlige saygı , ülke bütünlüğü içişlere karışmamamma ve eşitlik gibi uluslararası hukuk ilkelerine ve Birleşmiş Milletler Yasası hükümlerine göre çözümlenmesi yolundaki ümitlerini ve bölgedi âdil ve etkili bir barışın gerçekleştirilmesine yönelen çabaları destekle diklerini tekrarlamışlardır.

Güney Asya Alt-kıt'asındaki duruma değinen iki Bakan, Simlâ Zirve Konferansanın bölgede güvenliğin ve âdil ve sürekli bir barışın yerleştirilmesinde bir ilk adım olması dileğinde bulunmuşlardır.

İki taraf, Pakistan ile Hindistan arasında teknisyenler seviyesinde yapılan görüşmelerin olumlu sonuçlar vermesi umudunu tekrarlamışlardır.

Bakanlar, Pakistan harp esirlerinin siyasi, hukuki ve herşeyden önce insanî nedenlerle, Cenevre Sözleşmesi hükümleri uyarınca mümkün olan en erken tarihte vatanlarına geri gönderilmeleri gerektiğine dair inançlarını teyid etmişlerdir.

İki Bakan, İran Körfezinin barış ve güvenliğinin korunmasının hayatî önemde olduğu ve bunun sorumluluğunun esas itibariyle Körfez devletlerine ait b bulunduğu hususlarında mutabık kalmışlırdır.

İki Dışişleri Bakanı, Kıbrıs'ta tekrar başlatılmış olan toplumlararası görüşmelerin, bu yeni şekliyle, soruna, ilgili bütün taraflar için adil ve bizatihi Kıbrıs'ın bağımsız varoluş nedeninin dayadığı mevcut uluslararası andlaşmalara uygun bir çözüm getirmesi yolundaki umutlarını tekrarlamışlar ve Türk ve Rum toplumlarının meşrû hak ve menfaatlerinin uzlaştırılmasının ve her iki toplumun mutluluk ve refaha kavuşturulmasının, en iyi şekilde, bu iki ayrı millî toplumun, Anayasa'da öngörüldüğü ve düzenlendiği üzere, Kıbrıs Devleti'nin bağımsızlık, egemenlik, ülke bükünlüğü ve güvenliğinde eşit ortaklığının korunmasıyla gerçekleştirillebileceği hususundaki kanaatlerini teyid etmişlerdir.

Sayın Abbas Ali Khalatbary, Türkiye'de bulunduğu sırada Ankara'dan başka İstanbul ve Bursa'yı da ziyaret etmiş ve gittiği her yerde gerek mahallî makamlar, gerek halk tarafından sıcak bir ilgiyle karşılanmıştır. Bakan, iki ülke arasındaki kardeşlik bağlarının bir ifadesi olarak gösteriler bu içten ağırlama ve konukseverlikten duyduğu derin memnunluğu belirtmiştir.

İran Dışişleri Bakanı Türkiye'nin bütün alanlarda gerçekleştirdiği dikkate değer ilerleme ve kalkınma karşısında duyduğu hayranlığı belirtmiştir.

İran Dışişleri Bakanı Sayın Abbas Ali Khalatbary, Türkiye Dışişleri Bakanı Sayın Ümit Halûk Bayülken'i İran'a resmî bir ziyarette bulunmaya dâvet etmiş bu dâvet memnunlukla kabul olunmuştur. Ziyaret tarihi ileride kararlaştırılacaktır.

COMMUNIQUE DE PRESSE TURCO- IRANIEN

A L'invitation de Son Excellence Monsieur Ümit Halûk Bayülken, Ministre des Affaires Etrangères de Turqiue, Son Excellence Monsieur Abbas Ali Khalatbari, Ministre des Affaires Etrangères de H'Iran a effectuè une visite officielle en Turquie du I2 au I7 au septembre I972

Li Ministre des Affaires Etrangères de L'Iran a ètÉ reçu en audience par Son Excellence Monsieur Cevdet Sunay Prèsident du Conseil des ministres.

Cette bisite à permis aux deux Ministres des Affaires Etrangères de proceder dans une atmdsphère chaliureuse de comprèhension mutuelle, d'amitiè traditionnel le et dans un esprit d'alliance, a`un èchange de vues sur la situation internationale et sur les questions qui enteressent leurs deux pays.

Les deux Ministres se sont fèlicitès de çonstater que liurs rapports bilatèraux et notamment eçonomiques et culturels se dèveloppent dans un èsprit de coopèration et d'uveloppent dans un esprit de coopèration et d'une paçon fructueuse.

Les deux Parties ont exprime leur satispaction pour les progrès rèalisès s sur le plan de la cooperation règionale dans le corde de la RCD.

Les deux Ministres ont renouvelè leur conviction Que les conflits internationaux doivent ètre rasolus conformèment aux principes du Droit İnternational et des dispositions de la Charte des Nations Unies tels que le respect pour la de la Charte des Nations Unies tels Que le respect pour la souverainetè nationale L`integritè territoritoriale, la noningèrence dans les affaires interrieures et L' ìgalitè.

Sur la question du Moyen Drient, les deux Parties ont rèaffirmè liur espoir de voir le conflit du Moyen Orient aboutir à ine solution propte et durable et ils ont rèitèr leur appui aux efforts dèployès en vue dàssurer une paix juste et efficace dans la règion, conformement aux principes de la Charte des Nations Unies et aux dispositions de la Rèsolution No. 242 du 22 Novembre I967 adoptèe par le Conseil de Securitè des Nations Unies.

Pour ce qui est de lasituation dans le Sous Continent, les deux Ministres ont rèexprime leurs souhaits que la conférence au sommet de Simla costitue un premier pas dans L'instauration de la securitè et d'une paix juste et durable dans la règion.

Les deux Parties ont renouvelè leur espoir de voir les pourparlers qui ont lieu au niveau des techniciens entre le Pakistan et L'Ìnde,fournir des rèsultats positifs.

Les Ministres ont rèuffirmè liur conciction que pour des raisons politiques, Legales et surtout humanitaires, les prisonniers de guerre Pakistanais doivent ètre rapatriès le plutòt possible conformèment aux dispositions des Conventions de Genève.

Les deux Ministres ont admis lìmportance vitale du maintien de la paix et de la securete du Golfe Persique dont la responsabilitè ihcombe principalement aux pays riverains.

Les deux Ministrek des Affaires Etrangères ont rèexprimè leur forme nouvelle puissent aboutir à une solution juste et èquitable du problème pour toutes les parties concernèes, à une solution çonforme aux traitès internationaux existants dont d dèpend la raison d'ètre de l`indèpependance de Chypre et ont rèaffirmè liur conviction que le dèveloppement du bien-être et de la prospèritè des Communautès Turque eü Grecque peuvent ètre rèalisès en preservant le statut des partenaires ègaup le deux Communautes nationales distinctes, dans leur indèpendance, leur souverainete, leur intègritè territoriale et la sècuritè de l'Etat de Chypre telle qu'elle a ètè ètablie et règie par la Constitution.

Au cours de sa visite en Turquie Son Excellence Monsieur Abbas Ali Khal latbari en plus d'Ankara s'est rendu à İstanbul et à ?ursa et aètè chaleureusement reçu partout aussi bien par les autoritès locales que par le peuple. Il a exprimè son apprèciation profonde pour cet accueil cordial et pour l'hospitalitè qui lui ont ètè rèservès comme une expression de fraternitè qui existe entre les deux pays.

Le Ministre des Affaires Etrangères de l'İran a tèmoignè son admiration pour les progrès et le dèveloppement remarquables que la Turquie a rèalisès danstous les domaines.

Son Excellence Monsieur Abbas Ali Khalatbari, Ministre des Affaires Etrangères de l'İran a invitè Son Excellence Monsieur Ümit Halûk Bayülken, Ministre de des Affaires Etrangères de Turquie, à se rendre en visite officielle en İran. Cette invitation a ête acceptèe avec plaisir. Sa date sera fixèe ulterieurement.

BELGE: 5

DIŞİŞLERİ BAKANININ RODOP TÜRKLERİ İLE İLGİLİ KONUŞMASI

I5-Eylül I972

Dışişleri Bakanı Halûk Bayülken Millet Meclisinde yaptığı konuşmada özet le şunları söylemiştir:

İstanbul Milletvekili Mustafa Fevzi Güngör I3 Eylül I972 günü Rodop Türk leri Kültür ve Dayanışma Dernegi tarafından yayanlanan "Rodoplartaki son Türk katlia mının icyüzü" isimli broşüre temas ederek gerçek durumun ne olduğu hakkında bilgi iste miştir. Haziran I972 tarihinde yayınladığı anlaşılan bu broşürde bahsikonusu olan o la laylar Bakanlığımızca zamanında büy k bir hassasiyetle tahkik edilmiş ve elden edilen hiçbir veçhele bir katliamın bahibkonusu olmadığı istihbar olunmuştur. Filhakika yük sek meclisce derhatır buyurulmaağı üzere Çanakkale Milletvekili Sayın Kemal Bağcıoğlu nun 20 Haziran I972 tarihiğe tevcih etmiş olduğu bir sözlü soru üzerine huzurunuz da, verdiğim malûatta, Bulgaristan'daki soydaşlarımıza ve Pomaklara yapıldığı bildiri len çeşitli baskılar hakkındaki şikâyetleri etraflf şekilde belirtmiş ve gerekli teşeb büslere devam edileceğini Bakanlığıma dâvet ederek bahiskonusu şikâyetleri kendisine nakkettim vğ bize bu hususta gercek bilgileri vermelerini ve mevcut ise bu türlü bäs kılar'n önlenmesini talep ettim. Bulgaristan Büyükelçisi Bulgaristan'da yaşayan Türk asıllı Bulgar vatandaşlarına eşit muamele yapıldığını, bunların her türlü anayasa haklarından müsavi surette istifade ettiklerini ve soydaşlarımız üzerinde hirhangi özel bir baskı yapılmadığını beyan ile, zikrettiğim müşühhas varalar hakkında da gerekli soruşturmayı yaparak bize bilgi vermeği vadetti. Yüce Meclisce şüphesiz takdir buyurulacaktır ki şekâyet konusu bütün bu olaylar Bulgaristan ile aramızda mevcut an laşmalar ve milletlerarasındaki yasalar çerçevesinde ve iki tarafça da izhar edilen iyiniyete müsteniden olumlu bir şekilde halle çalışmaktadır. Bildiğiniz gibi Bulgaris tan'la son zamanlarda aramızda gelişmekte olan münasebetler dolayısıyle karşılıklı olarak çeşitli ziyaretler yapılmakta ve bunlar devam etmektedir.

BELGE:6 BAŞBAKANIN HAŞHAŞ EKİMİNİN YASAKLANMASI KONUSUNKAKİ DEMECİ

I7- Eylül I972

Afyon ekiminin serbest bırakılmasını önereı çeşitli teklifler karşısında, Başbakan Ferit Melen, Başbakanlık Basın Merkezinden şu demeci yayınlatmıştır:

"Son günlerde bazınmızda haşhaş konusu ile ilgili olarak bazı yayınlar yapılmış, üç parlamenter tarafından afyon ekininin yeniden serbest bırakılmasını sağlamak üzere bir kanun teklifi hazırlanarak Millet Meclisi başkanlığına sunulmuştur.

Bilindiği gibi memleketimizde haşhaş ekimi 29 Haziran I97I gün 7/2654 sayılı karar ile Bakanlar Kurulu tarafından I972 yılı sonbaharından itibaren yasaklanmıştır. Hükümeti yasaklama kararı almağa zorlayan nedenler çeşitli vesilelerle hükümet bildirileri ve resmî beyanlarla daha önce Türk kamu oyuna duyurulmuştu.

Bu açıklamalarda da belirtildiği gibi uyuşrucu maddelerin, keyif maddesi olarak kullanılmasının son yıllarda yaygın hale gelmesi ve dünya gençliği arasında sebep olduğu felâketler karşısında Birlişmiş Milletlerin ön ayak olması ile çeşitli tedbirler alınmış ve milletlerarası anlaşmalar imza olunmuştur.

78 üye devletin taraf olduğu I96I tarihli Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesinin Türkiye Büyük Millet Meclisi I966 yılında onaylamış ve böylece milletler arası anlaşma milli mevzuatımız arasına girmiştir. Bu sözleşme ile Türkiye'de haşhaş ekimini lisansa bağlamak taahhüdünü yüklenmiştir.

25 Ağostos I97I tarihinde yürürlüğe girin lisans kanunu ile bu sözleşmeden doğan yükümlülüğümüz yerine getirilmiş ise de lisans sisteminin tatbikatta başarılı olamaması üzerine, I970 yılına kalar 7 ile inmiş bulunan haşhaş ekimi sahası I97I yılına kadar 2 eli Afyon Kütahya Burdur Isparta inhisar ettirilmiş bu tedbirlere rağmen kacakcılığın bir türlü önlenmemesi yüzünden biraz önce işaret ettiğimi hükümet kararı ile de tamamen yasaklanmıştır.

Bu kararın alınmasında uyuşturucu madde iptilâsının yaygın hale geldiği bazı memleketlerin özellikle Avrupa ve Amerika'daki müttefik memleketlerin yaptıkları yardım ricalarının etkisi de olmuştur.

Haşhaş hakkında Türk hükümetinin vermiş olduğu bu karar şüphe yokki insanlığa hizmet amacına dayanmaktadır.

Bizim için ekonomik bakımdan oldukça önemli fedakarlığı gerektiren bu karakı Türk hükümeti dünya gençliğinin sağlığını tehdit eden tehlikenin önlenmebilmesi ve bu yolda dünyaca harcanan gayretlere katılmak ve memleketimizin insanlık aleyhine hareket eden bir toplum olarak gösterilmesi gibi haksız bir töhmeti karşılamak amacıyla cesaretle vermiştir.

Bu karak Türk milleti adına verilmiş bir sözdür. Bu sözden dönmeyi düşünmek hiçbir suretle mümkün olamaz. Bunun için herhangi bir sebepte göremiyorum.

Hükümet acil tedbir olarak haşhaş ekimi yasağından zarar görecek üreticilere yeni geçim imkânına kavuşuncaya kadar I97I yılında Toprak Mahsulleri Ofisine satıkları afyon miktarı esas alınmak ve yan gelirler de gözönünde tutulmak suretiyle beher kilo afyon sakızı için her yıl 525 lira üzerinden tazminat ödemeyi kabul etmiştir.

Denizli ve Konya illerindeki yirmi bini aşan üreticiye bu yol yirmibuçuk milyon lira tazminat ödemiştir.

Ekimi I972 tarihinden itibaren yasaklanacak Afyon Burdur Kütapya ve Isparta illerinde kendi arzusu ile bu yıl ekimden vazgeçecek çiftcilere de onbucuk milyon lira tazminat ödenmiştir.

Bu yıl toplam olarak ödenen tazminat 6I milyon lirayı bulmuştur.

Önübüzdeki I973 Martından itibaren de 7 ildeki 64.I28 haşhaş ekicisine her yıl 78 milyon lira tazminat ödenecektir.

Buna ilâveten 29 Şubat tarihinde kabul ettiği kararname ile hükümet haşhaş ekiminin yasaklandığı bölgenin ekonomik ve sosyal gelişmesini sağlayacak uzun [illegible] tedbirlerini de tespit etmiştir.

Geliştirilecek haşhaş ikame bölgesi olarak ele alınan bu bölgede her se ne afyondan elde edilen gelirden kat kat üsten gelir sağlanması hedef alınmıştır. Bunun için şimdidin gerekli tedbirler alınmağa başlanmış ve başta yol su sulama ve köy kalkınması gibi alt yapı yatırımları olmak üzere tarım ve sanayi ile ilgili projelerin gerçekleştirilmesi hazırlıklarına saşlanmıştır.

Bu projeleri tahkkuk ettirmek üzere kurulan teşkilat bölgede çalışmağa başlamıştır.

Türk hükümetinin bu kararına uygulamasında Amerika Birleşik Devletleri hükümeti 15 milyonu çiftçiye ödenecek tazminata 20 milyonu da yeni projelerin gerçekleştirilmesine harcanmak üzere şimdilik 35 milyon dolar ödemeyi taahhüt etmiş ve bunun bir kısmı fiilen ödenmiştir.

Hükümet bu vesile ile bu bölgeyi özel surette ele alarak süratle kalkındarmak kararındadır. Kısa bir zamanda bölgede bu kararın neticelerinin görüleceğine eminim.

Geçimini haşhaş üretmekten temin eden çiftçilerimizin ve köylülerimizin yasak kararından herhangi bir surette zarar görmemesini ve tam tersine estisine nazaran daha iyi geçim imkanlarına kavuşmasını sağlamak üzere kısa ve uzun vadeli bütün bütün tedbirler planlanmaştır. Ve bunlar eksiksiz olarak da yürütülec ktir. Bu durumda bizi dünya önünde çok mahçup duruma sokabilecek yeni bir karara gitmek için herhangi bir sebep görmemekteyim.

Türkiye'nin böyle bir dönüş yapmayacağına eminim."

B E L G E 7 20 Eylül 1972

TÜRK-IRAK ORTAK BİLDİRİSİ

Irak Cumhurbaşkanı Sayın Ahmed Hassan el-Bakr Türkiye Cumhurbaşkanı Sayın Cevdet Sunay'ın daveti üzerine 19-20 Eylül 1972 tarihlerinde Türkiye'ye resmi bir ziyaret yapmıştır.

Irak Cumhurbaşkanına yüksek seviyede bir resmi heyet refakat etmiştir.

Ziyaret iki komşu ve dost ülke arasındaki samimi ilişki ve işbirliği zihniyetinin yeni bir tezahürünü teşkil etmiştir.

İki Devlet Başkanı arasındaki resmi görüşmelere Irak tarafından :

Murtadha Said Abdulbaki, Devrim Komuta Konseyi üyesi ve Dışişleri Bakanı ; Orgeneral Saadun Geydan, Devrim Komuta Konseyi üyesi ve İçişleri Bakanı ; Dr. İzzet Mustafa, Devrim Komuta Konseyi üyesi ve Sağlık Bakanı ; Amir Abdullah, Devlet Bakanı ve Sulama İşleri Bakan Vekili ; Yahya Yasin, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri ; Tarık Aziz, Devrim Komuta Konseyi Kamu İşleri Komitesi üyesi ; Shadil Taka, Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri ; Dr. Mahmoud Ali el-Daoud, Irak'ın Türkiye Büyükelçisi ; Afif el-Rawi, Sulama İşleri Bakanlığı Genel Sekreteri ; Abdul Wadoud el-Sheyhli, Protokol Genel Müdürü.

Türkiye tarafından :

Ferit Melen, Başbakan ; Ümit Halûk Bayülken, Dışişleri Bakanı; Ferit Kubat, İçişleri Bakanı ; Fuat Bayramoğlu, Büyükelçi, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri ; İsmail Erez, Büyükelçi, Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri ; Celâl Akbay, Büyükelçi, Araştırma ve Siyaset Planlama Genel Müdürü ; Oktay Cankardeş, Büyükelçi, Siyasi İşler Genel Müdürü ; Semih Akbil, Büyükelçi, Enformasyon Genel Müdürü ; Özer Tevs, Orta Doğu ve Afrika Dairesi Reisi katılmışlardır.

İki Devlet Başkanı arasındaki görüşmeler, iki dost ve komşu ülke arasında samimi ilişkilerin güçlendirilmesi ve verimli işbirliğinin geliştirilmesi hususunda her iki tarafın da kararlı olduğunun tekrarlanmasına vesile teşkil etmiştir.

Taraflar, iki milleti birbirine bağlayan köklü tarihi ve kültürel bağlara dayanan, iki dost ve komşu ülke arasındaki mükemmel ilişkilerin sürekli gelişmesini büyük bir memnunlukla kaydetmişlerdir. İki taraf dostluk ilişkilerini ve çeşitli alanlarda aralarındaki işbirliğini sürdürmeğe ve daha da geliştirmeğe kararlı olduklarını tebarüz ettirmişlerdir.

İki Devlet Başkanı, uluslararası sorunlar ve özellikle bölgelerini ilgilendiren hususlarda görüş teatisinde bulunmuşlardır. Devlet Başkanları, bu bölgedeki durumla ilgili olarak karşılıklı görüşlerini samimi bir dostluk havası içinde izah etmişlerdir. İki taraf, Körfez Bölgesindeki barış ve güvenliğin korunmasının hayatî önemi haiz olduğu ve bunun herhangi bir dış müdahale olmadan sağlanması hususlarında mutabık kalmışlardır.

Türkiye Cumhurbaşkanı, Körfez Bölgesi sorunlarının mümkün olduğu kadar kısa zamanda barış yoluyla ve karşılıklı anlayışla çözümlenmesi ümidini tekrarlamıştır.

İki Devlet Başkanı, Kıbrıs sorununu da görüşmüşlerdir. Türk tarafı, yeniden başlatılan Toplumlararası Görüşmelerle ilgili son gelişmeler hakkında izahat vermiştir. Her iki taraf, Kıbrıs'ın egemenliğinin ve bağımsızlığının korunması ve Türk ve Rum Cemaatlerinin uluslararası andlaşmalarla teminat altına alınmış olan meşru hak ve menfaatlerine saygı gösterilmesi gerektiğini tebarüz ettirmişlerdir.

İki Devlet Başkanı, siyasi, iktisadi, ticari ve kültürel alanlardaki karşılıklı ilişkilerin daha da geliştirilmesi hususundaki kararlılıklarını tekrarlamışlardır. Devlet Başkanları, bu çerçeve içinde iki ülkenin her seviyedeki temsilcileri arasında karşılıklı ziyaretlerin ve temasların her iki ülke için de çok yararlı olacağı hususundaki inançlarını teyid etmişlerdir.

İki Devlet Başkanı, Türkiye Dışişleri Bakanının kısa bir süre önce Irak'a yaptığı ziyaret sırasında karşılıklı ticari mübadelelerin geliştirilmesi hususunda varılan kararı memnunlukla kaydetmişlerdir.

Irak tarafı, Irak Petrol Şirketinin petrol işletmelerinin millileştirilmesi konusundaki son gelişmeleri izah etmiştir.

Türkiye Devlet Başkanı bu izahatı ilgiyle kaydetmiş ve her ülke gibi, Irak'ın da kendi tabii kaynaklarını doğrudan doğruya işletme hakkına sahip olduğunu ve bunlar üzerinde tam kontrol tesis etmesi gerektiğini ve uluslar arasında kabul edilmiş olan Devletler Hukuku kuralları uyarınca bunları millileştirme hakkını haiz ilduğunu belirtmiştir.

Taraflar, petrol konusunda iki ülke arasındaki geniş işbirliği imkânlarını âzami ölçüde kullanma niyetlerini tekrarlamışlardır. İki taraf, her iki ülkenin ilgili makamlarınca bu alanda sarfedilen büyük gayretleri memnunlukla kaydetmişlerdir.

Teknik işbirliği alanında Irak Devlet Başkanı, Türk Devlet Başkanına, Irak'ta Türkiye tarafından gerçekleştirilecek endüstriyel pro-

jelerin yetkili Irak makamlarınca incelenmekte olduğunu ifade etmiştir.

İki Devlet Başkanı, Türk ve Irak heyetleri tarafından genel olarak ortak sular ve özel olarak da Keban ve Habbaniye barajlarının doldurulması konusunda sağlanan gelişmeleri memnunlukla kaydetmişlerdir.

Irak Devlet Başkanı, Türkiye Devlet Başkanı tarafından, Keban Barajının doldurulması sırasında Irak'ın su ihtiyacının her iki ülkenin teknik heyetlerince mutabık kalınacak hesaplara ve incelemelere dayanılarak sağlanılacağının ifade olunmasını büyük bir memnuniyetle karşılamıştır.

İki Devlet Başkanı, ülkeleri arasındaki kültürel ilişkilerin ve turizmin geliştirilmesinin önemini tebarüz ettirmişlerdir.

Irak Devlet Başkanı, Türkiye Devlet Başkanı ve kardeş Türk halkına, kendisine ve beraberindeki heyete Türkiye'deki ikametleri sırasında gösterilen sıcak hüsnü kabulden duyduğu memnuniyeti ve derin teşekkürlerini ifade etmiştir.

Irak Devlet Başkanı Sayın Ahmed Hassan el-Bakr, Türkiye Devlet Başkanı Sayın Cevdet Sunay'ı Irak'ı ziyarete davet etmiştir. Bu davet memnunlukla kabul edilmiştir. Ziyaret tarihi ileride saptanacaktır.

BELGE 8

26 EYLÜL 1972

CUMHURBAŞKANININ AFGANİSTAN KRALI ŞEREFİNE VERDİĞİ YEMEKTE YAPILAN KONUŞMALAR

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, Afganistan Kralı Muhammed Zahir Şah şerefine verdiği yemekte, şu konuşmayı yapmıştır:

" Kardeşçe hislerle bağlı bulunduğumuz Afganistan'ın mümtaz devlet Başkanı olarak Zatıdevletlerini, Kraliçe hazretlerini ve beraberinizdeki hey'etin değerli üyelerini ülkemizde misafir etmekten duyduğumuz memnunluk ve mazhariyet büyüktür. Bu mazhariyetin özel bir veçhesi vardır. Bunu burada bilhassa belirtmek isterim. Afganistan, Birinci Dünya Savaşı sonrasının çok güç şartları içinde kahramanca bir mücadele ile bağımsızlığını kurtaran Türkiye Cumhuriyetinin hemen teessüsünü takiben bu yeni Türk devleti ile ilk ilişkikuran eski dostlarımızdan biridir. Bu niteliği ile, Afgan dostluğu, bize Cumhuriyetimizin kurucusu büyük Atatürk'ten intikal etmiş olan bir hüviyete maliktir. Bu itibarla, Majestelerini yalnız dost bir ülkenin devlet başkanı olarak değil, ülkemizin en eski dostlarından kardeş bir ülkenin hükümdarı olarak selamlıyoruz. Ülkemizde güzel günler geçirmenizi dileriz.

Afganistan'a karşı Türkiye'de mevcut olduğuna işaret eylediğim içten duygulara, eminim ki, ülkemizde Zatıdevletlerine takdim edilmek şerefine nail olacak, resmi veya gayri resmi, büyük veya küçük, her seviye, rütbe ve mevkideki Türk vatandaşında şahit olacaksınız. Hatta çok muhtemeldir ki, bu Türk vatandaşları arasında, herhangi bir sıfatla Afganistanda uzun veya kısa, muayyen sürelerle bulunmuş olanlar çıkacak, bu dost ülkede kardeşler arasında yaşarken edindikleri tatlı anıları dile getireceklerdir.

Bu ölçüde milletlerimize mal olmuş bulunan bir dostluğu ve işbirliğini Afganistan ile sürdürmenin, dış politikamızın esasları arasına girmiş umdelerden biri olduğunu belirtmek isterim. İkili ilişkilerimiz, aramızda mevcut duygu birliğinden ilham alarak, memnuniyetbahş bir şekilde gelişmektedir. Bu ilişkilerin gölgesiz bir geleceğe sahip olacaklarına dair bir inanç içinde bulunuyor ve bundan büyük memnunluk duyuyoruz.

Türk-Afgan dostluk ve işbirliği, sözlerimin başında da belirttiğim gibi, eski bir maziye sahiptir. Köklerini, milletlerimizin birbirlerine karşı beslediği sarsılmaz sevgi ve saygıdan almaktadır. İlişkilerimizin, bu hüviyetleriyle, ülkelerimizin yararına olarak her gün biraz daha gelişmesi halisane temennimizdir".

Ülkelerimizin, birbirlerinin meselelerini kardeşane bir ilgi ile takip etmeleri bizi ayrıca mesut etmektedir. Millî davamız olan Kıbrıs meselesinde dost ve kardeş Afganistan'ın bize başlangıcından beri gödtermekte olduğu destekten dolayı şükranlarımı ifade etmek isterim.

Kıbrıs meselesinin son inkişaflarını muhakkak ki biliyorsunuz. Bununla beraber bu çok önemli meselemizin son gelişmelerine ve Türk tutumuna birkaç kelime ile değinmek istiyorum.

Ada'daki Türk ve Rum cemaatlerinin, andlaşmalarla tanınmış meşru haklarını koruyacak ve dengeli bir şekilde telif edecek bir ortaklık dahilinde birlikte yaşayabilmelerini diliyoruz. Bu amaca ulaşmak için yeniden canlandırılmış bulunan cemaatlerarası konuşmaların olumlu bir sonuca ulaşması samimi arzumuzdur. Ancak, her halukarda, Kıbrıs'taki Türk cemaatini, Kıbrıs devletini kuran anlaşmaların getirdiği ortak durumundan, kendisine sadece muayyen haklar tanınacak bir azınlık durumuna indirecek herhangi bir emrivakiyi hiçbir zaman kabul etmiyeceğiz".

Afganistan Kralı Zahir Şah da şu konuşmayı yapmıştır:

"İki ülke arasındaki dostluk ruhunu temsil eden nazik sözlerinize kendim, Kraliçe ve refakatimdeki zevat namına teşekkür ederim. Bu dost ülkeye vardığımızdan beri Türk kardeşlerimizin sevgi tezahürlerine şahit olduk ve bugünkü sıcak hüsnü kabul ile bu akşamki dost topluluğa yüksek bir değer atfediyoruz. Ekselanslarına bir defa daha teminnetmek isterim ki, bu duygular karşılıklı olup vatandaşlarım, kahraman Türk milletini daima eski ve samimi dostları addetmektedirler.

Ekselanslarının, 1968'de ülkemi ziyaretleri ve daha önce 1957'de güzel memleketinize yaptığımız ziyaret bu tarihi gerçeği doğrulamıştır.

Afganistan ve Türkiye'nin dünyanın aynı kültür yöresine dahil olmaları, birbirleri ile tarih boyunca kadim bağlar kurmalarına ve hiç bir zaman birbirlerine yabancı olmamalarına yol açmıştır. Geçen asrın sonunda ve sömürgeciliğe karşı yaptığımız silahlı mücadelenin sonunda ve hatta bu mücadele sırasında, Afgan milleti, yeni bir hayata doğru adımlar atarken, muasir Türkiye'nin bazı kıymetli tecrübeleri ilim ve devlet adamlarımıza faydalı olmuştur. Bundan önce de, Türkiye'nin, fikir ve kültürel varlığının Doğu ile Batı arasındaki akışındaki rolü olağanüstü ehemmiyette olmuştur. Avrupa medeniyetinin bazı fikir mektepleri Boğaz'dan geçerek Orta-Doğu'ya, Orta Asya'ya ve Hin-Pakistan alt kıt'asına nüfuz etmiş ve buralarda yerleşmiştir. Yirmisekiz sene önce hükümetinizin dostane işbirliği ile tanınmış Afgan alimi Şeyh Cemalleddin-Afganı'nin mezarı anavatana naklolunmuştur. Bu ülkeye yaptığı ziyaret sonunda getirdiği fikirler Afgan cemiyetine ve genellikle bütün Orta-Doğu'ya yeni ışık tutmuştur. Yeni Türkiye, halkının siyasi bağımsızlık ve millî şahsiyetlerini korumak için yaptığı mücadele sonunda, kurulunca, sömürgecilik ve saldırıya karşı birbuçuk asırlık bir süre boyunca mücadele yürütmüş olan Afgan milleti, Türk milleti ile dostluğunu tarsin etmeyi tabii addetmiştir.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk liderliğindeki modern Türkiye kadar Afganistan'ın liderleri de bu derin dostluğu beslemeye ve hayatın her yönünde tezahürünü sağlamaya yakın dikkat göstermişlerdir. İki ordu arasında, o zaman, doğan bağlar iyi eserlerini el'an göstermektedir. Türk öğretmenler ve alimler, kendi ülkelerini imar ederken gösterdikleri aynı ruh ve gayretle Afganistan'da çalışmışlardır.

Afganistan kalkınma yolundaki çabalarına devam etmektedir. Bu çabaların ilk döneminde Türkiye Afganistan'a büyük ölçüde yardım etmiştir. Bu gayret sonunda hasıl olan sosyal ve siyasi değişikliklerle birlikte, bu yolda devam ederek hedeflerimize ulaşmaya ümitliyiz. Afganistan'ın beşerî güç potansiyeli ile kendisine bahşolunan tabii kaynaklar bu ümitlerimize güç kazandırmaktadır.

Afganistan'ın coğrafî durumu, tarihî ve insanlarının ruhu, ülkenin siyasi görüşlerini imal etmiştir. Müspet ve faal tarafsızlık, askeri ve siyasi gruplara katılmaması, uluslararası meselelerde bağımsız karara varmak, devletler arasında eşit haklar esası üzerinden dostluk ve işbirliğinin desteklenmesi, anlaşmazlıkların sulh yoluyla halli, siyasi kazanç için kuvvet kullanılmasından çekinme, milletlerin kaderlerini tayinde halkların iradelerinin katı ehemmiyetine inanç, sömürgeciliğin bütün şekil ve tezahürleri ile ortadan kaldırılması, Afganistan dış politikasının temellerini teşkil eder.

Afganistan, Orta-Doğu'da Arap topraklarına olan İsrail saldırısının bütün neticeleri ile tasfiyesini ve Filistin Arap halklarının kendi ülkeleri ve kaderleri üzerinde hakimiyetlerini desteklemiştir ve desteklemeye devam edecektir. Hindi-Çini'de devamlı sulhün temel gereği muhasematın kesilmesi ve Hindi-Çini halklarının iradesine saygı gösterilmesidir. Hint-Pakistan alt kıt'asındaki krizlerle ilgili olarak, Afganistan, iki ülke liderleri arasında Simla toplantıları sonunda doğan ruhun memnuniyetle karşılamıştır. Barış yolundaki çabaların bir gün bu bölgedeki bütün halkların dostluk ve işbirliği havasında yaşamalarını temin edeceğini temenni ediyoruz."

TÜRKİYE-AFGANİSTAN ORTAK BİLDİRİSİ

Afganistan Kralı Majeste Mohammed Zahir Şah, Majeste Kraliçe ile birlikte, Türkiye CumhurbaşkanıSayın Cevdet Sunay'ın daveti üzerine 26 Eylül-1 Ekim 1972 tarihlerinde Türkiye'yi resmen ziyaret etmiştir.

Saray Nazırı Sayın Ali Mohammed ile Dışişleri Bakanı Sayın Mohammed Moussa Shafiq Majeste Krala refakat etmişlerdir.

Türkiye'de kaldıkları süre içinde Majeste Kral ve Kraliçe, Ankara,Konya,İzmir, ve İstanbul'da tarihi ve kültürel değeri olan yerleri ziyaret etmişlerdir.

Her yered dost Türk halkı tarafından iki millet arasında kökleri tarihin derinliklerinden gelen kardeşlik ilişkilerinin ifadesi olan sıcak ve içten bir hüsnükabul görmüşlerdir.

Majeste Kral, kardeş Türk halkının çeşitli alanlarda sağladığı sonuçlar hakkında takdirlerini ve memnuniyetlerini ifade etmiştir.

Bu ziyaret iki devlet Başkanına, dostluk, samimiyet ve karşılıklı anlayış havası içinde ikili ilişkileri incelemek ve önemli uluslararası sorunlar hakkında görüş teatisinde bulunmak imkanını sağlamıştır.

Görüşmelere Afgan tarafından Dışişleri Bakanı Mohammed Moussa Shafiq, Dışişleri Bakan Yardımcısı Dr.RavanFarhadi, Afganistan'ın Türkiye Büyükelçisi Sardar Gholam Mohammed Soleiman, Türkiye tarafından Başbakan Ferit Melen- Dışişleri Bakanı Haluk Bayülken, Dışişleri Bekanlığı Genel Sekreteri İsmail Erez, Türkiyenin Afganistan Büyükelçisu Faruk Şahinbaş ve Dışişleri Bakanlığı Siyasi İşler Genel Müdürü Oktay Cankardeş katılmışlardır.

Görüşmeler sırasında iki taraf, memleketlerinin dış politikalarını karşılıklı olarak izah etmişlerdir. Afgan tarafı memleketinin taraf tutmama siyasetine bağlılıkla devam ettiğini tekrarlamışdır.

Uluslararası durum hakkında görüş teatisinde bulunan taraflar, ülkelerinin Birleşmiş Milletler Yasası ilkelerine bağlılığını belirtmişler ve dünya barışının ancak bağımsızlık egemenlik toprak bütünlüğü, iç işlerine karışmama ve hak eşitliği gibi herkesçe kabul edilen ilkelere bütün ülkelerce tam bir saygı gösterilmesi suretiyle sağlanabileceği hususundaki inançlarını tekrarlamışlardır.

Taraflar, mukadderatlarını kendileri için sömürgecilik ile mücadele eden milletleri desteklediklerini tekralamışlardır.

İki taraf, uluslararası ilişkilerdeki yumuşama ve normal şartlara dönüş oluoluşumunu memnuniyetle karşılamışlar ve bu oluşumun dünya barışının daha da geliştirilmesi için dünyanın istinasız bütün bölgelerine yayılması gerektiği hususundaki görüşlerini açıklamışlardır.

Görüşmeler sırasında taraflar Orta-doğu'daki durum konusunda da görüş teatisinde bulunmuşlar ve karşılıklı tutumlarını izah etmişlerdir.

İki taraf Arap devletlerinin meşru hak ve menfaatlerini koruyan 22 Kasım 1967 tarihli ve 242 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararı hükümlerine uygun olarak adil ve sürekli bir çözüm yoluna ulaşılması ümidini izhar etmişlerdir.

İki taraf siyasi avantajlar ve toprak kazancı sağlamak gayesiyle kuvvete ve kuvvet tehdidine başvurulmasına ve bu nevi kazançlar ve oldu bittiler yoluyla tek taraflı çözüm şekilleri kabul ettirilmesine karşı olduklarını tekrarlamışlardır.

İki Devlet Başkanı, Kıbrıs'ta tekrar başlatılmış olan Toplumlararası görüşmelerin, bu yeni şekli ile, soruna, ilgili bütün taraflar için adil ve bizatihi Kıbrıs'ın bağımsız varoluş nedeninin dayandığı mevcut uluslararası antlaşmalara uygun bir çözüm getirmesi yolundaki umutlarını ifade etmişler ve Türk ve Rum toplumlarının mutluluğa kavuşturulmasının en iyi şekilde , Anayasada öngörüldüğü üzere, bu toplumların Kıbrıs Devletinin bağımsızlık, egemenlik, ülke bütünlüğü ve güvenliğinde eşit ortaklığının korunmasıyla gerçekleştirilebileceğini husu[illegible] tespit etmişlerdir.

Güney Asya Alt-Kıtasındaki durum hakkında iki taraf, Simla Zirve Konferansının bölgede güvenliğin ve adil ve sürekli bir barışın yerleştirilmesinde bir ilk adım olması dileğinde bulunmuşlardır.

İkili ilişkilerin incelenmesi sırasında taraflar, iki kardeş milleti biribirine bağlayan tarihi dostluğu anmışlar ve özellikle iki ülke arasındaki köklü kültürel bağları tebarüz ettirmişlerdir.

Taraflar, yabancı kuvvetler karşısında Afganistan'ın bağımsızlığını tekrar kazanması ve Türkiye'nin Türkiye Cumhuriyeti'ni kurması ile sonuçlanan uzun mücadelelerden iki ülkenin başarı ile çıktıkları tarihte başlayan yakın ve çok verimli işbirliğini de anmışlardır.

İki taraf , iki ülke arasındaki geleneksel samimi ilişkilerin, ticari ilişkiler ve kültürel mübadeleler de dahil olmak üzere, çeşitli alanlardaki ikili işbirliğinin geliştirilmesi için faydalı bir unsur teşkil ettiğini memnuniyetle tekrarlamışlardır. Taraflad iki ülke arasında bir vize anlaşması akdi hususundaki temennilerini belirtmişlerdir.

Majeste Kral ve Kraliçenin ziyareti, dostane ziaret geleneğine önemli bir katkıda bulunmuşve Afganistan ile Türkiye arasındaki samimi duyguların daha da geliştirilmesi sağlanmıştır.

Taraflar, resmi ziyaretlerin iki kardeş ülke arasındaki anlayışın kuvvetlendirilmesine büyük ölçüde katkıda bulunduğunu memnuniyetle kaydetmişlerdir. Afganistan Dışişleri Bakanı Türkiye Dışişleri Bakanını Afganistan'a bir dostluk ziyareti yapmaya davet etmişlerdir. Bu davet memnuniyetle kabul edilmiştir.

Majeste Kral ve Kraliçe Türkiye Cumhurbaşkanı ve Bayan Cevdet Sunay'ı bir resmi ziyarette bulunmak üzere Afganistan'a davet etmişlerdir. Bu davet memnunlukla kabul olunmuştur.

(ESAS METİN)

TURKISH-AFGHAN JOINT COMMUNIQUE

At the invitation of the President of the Republic of Turkey, H.E.Cevdet Sunay H.M. Mohammed Zahir Shah, King of Afghanistan, accompanied by H.M. the Queen, paid a State visit to Turkey from the 26th of September to 1st of October 1972.

H.E. Ali Mohammed, Court Minister and H.E. Mohammed Moussa Shafiq, Minister of Foruign Affairs accompained H. M.

During their stay in Turkey, Their Majesties visited places of historical and cultural interest in Ankara, Konya, İzmir and İstanbul, Everywhere they were greeted by the friendly turkish peopihe with the warmth and cordiality characteristic of the brotherly relations that exist between both nations and w hose roots are found deeply embedded in history.

Their Majesties expressed their admiration and happiness for the achievements attained by the fraternal Turkish people in various fields of national achivity.

The visit provided to the two Chiefs of State an occasion to study in an atmosphere of cordiality, sincerity and mutual understanding, bilateral relations and to proceed to an exchange of views on importantinternational problems.

The talks were also attended on the Afghan side by Mr.Mohammed Moussa Sahfiq Minister of Foreign Affairs, Dr.Ravan Farhadi, Deputy Foreign Minister, Mr.Sardar Gholam Mohammad Solaiman, Ambassador of Afghanistan in Ankara. Participating in the talks of the Turkish side were Mr.Ferit Melen, Prime Minister, Mr.Ü. Haluk Bayülken, Minister of Foreign Affairs, Mr.İsmail Erez, Secretary General of the Minister of Foreign Affairs, Mr.Faruk Şahinbaş,Ambassador of Turkey in Kabul, Mr.Oktay Cankardeş, Director General of Political Affairs.

During the talks, both sides explained respectively the foreign policies of their countries. The Afghan side reiterated their country's continued adherence to the policy of non alignment.

During the exchange of views on the international situations, the two sides stressed the attachment of their countries to the principles of the Charter of the United Nations and reaffirmed their conviction that universal peace must be promoted only on the basis of strict respect by all the states to such universally accepted principles as independence, sovereignty, territorial integrity, non-inference in the internal affairs and equality of rights.

They reaffirmed their support to the nations who struggle against colonialism for the attainment of their right ofr self-determination.

Whilst welcoming the current process of déterte and normalisation in international relations, both sides considered that this process should be extended to all regions of the world without exception in order to further promote the world peace.

During the talks, the two sides proceded to an exchange of views on the situation in the Middel-East and expressed their respective positions.

They expressed the hope that a just and lasting solution will be reached in conformity with the dispositions of the resolution of the security Council of the United Nations No.242 of 22nd November 1967, safeguarding the legitimate rights and interest of the Arab countries.

The two sides expressed the hope that the reactivated intercommunal talks in Cyprus would, in their new form, lead to an equitable solution of the problem for all parties concerned, a solution consistent with the existing international treaties upon which the very raison d'etre of the independence of Cyprus depends, and reaffirmed their convictionthat the well-being of the Turkish and Greek Cypriot communities can best be achieved by preserving the equal partnership in the independence, sovereignty, territorial integrity and security of the State of Cyprus as established by the Constitution.

On the situation in the Sub-Continent, the two sides expressed thei wish that the Summit Meeting of Simla constitutes a first stop in the establishment of securityand a just and lasting peace in the area.

During the examination of bilateral relations the two sides recalled the historical friendship that binds the two brotherly nationals and they stressed kked particularly the deep-rooted cultural ties existing between t eir count ries.

They recalled also that a close and most frutful cooperation began when both countries emerged successfully from the long struggles againest out side forces, Afganistan restoring its independence and Turkey establishing the Turkish Republic.

the Turkish Republic.

[illegible] cooperation [illegible] [illegible] struggles against outside f[illegible] [illegible]rence an[illegible]

They reiteraded with satisfaction that the traditionally cordial relations between the two countries provide an asset for the promotion of bilateral coorperation in various fields, inculudung trade relations and cultural exchanges. Both sides emphazized their wish for the conclusion of a Visa Aggeement between the tw two countries.

The visit of Their Majesties has been an important contributuon to the contnuing tradition of friedly exchange of visits and ameasure of furder promoting the cordial sentiments between Afganistan and Turkey.

Both sides noted with satisfaction thet the exchange of official visit contributed greatly to reinforcing the understanding between the two fraternal countries. The Foreign Minister of Afganistan invited the Foreign Minister of Turkkey to pay a friendly visit to Afganistan. This invitation has been accepted with pleasure.

Their Majesties expressed their appreciation and pleasure at the warm reception accordded to them by the President, the Goverment and the people of Turkey.

Ther Majesties extendded a cordial invitation to H.E. the President of the Republic of Turkey and Madame Cevdet Sunay to pay a state visit to Afganistan. This invitation was gratefully acepted.

EKİM 1972'DE
TÜRKİYE'NİN DIŞ İLİŞKİLERİ
VE BAŞLICA MİLLETLERARASI OLAYLAR KRONOLOJİSİ

A Y I N O L A Y L A R I

SİYASİ OLAYLAR

Türkiye-AET Karma Parlamento Komisyonu Toplantısı

Türkiye-Avrupa Ekonomik Topluluğu Karma Parlamento Komisyonu 2-6 Ekim tarihlerinde Catania'da toplanmıştır.

Dışişleri Bakanının Birleşmiş Milletlerde Konuşması

Dışişleri Bakanı Halûk Dayülken, 4 Ekim'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda bir konuşma yapmıştır.

Avrupa Konseyi Danışma Meclisi Toplantısı

17-24 Ekim tarihlerinde toplanan Avrupa Konseyi Danışma Meclisinde, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Başkanı sıfatiyle bir konuşma yapan Dışişleri Bakanı Halûk Bayülken, Sofya'ya kaçırılan THY uçağı olayı dolayısiyle milletlerarası tedhişçilikle mücadele konusunda da görüşlerini açıklamıştır.

Truva Yçağının Kaçırılması

22 Ekim sabahı anarşistler tarafından Sofya'ya kaçırılan THY'nın Truva uçağı, 36 saat süren temas ve çalışmalar sonunda serbest bırakılmıştır.

KÜLTÜREL OLAYLAR

Ünlü NewYork Arp Kuarteti, İstanbul Devlet Operasında verdiği konserde, Adnan Saygun'un bu topluluk için yazdığı bir eseri çalmıştır.

Yeni kurulan Türk-Ürdün Dostluk Cemiyeti tarafından düzenlenen Türk İslam Mimarisi Fotograf Sergisi, Türk Kültür Merkezinin yeni binasında Ürdün başbakanı Ahmed El Lavzi tarafından açılmıştır.

Konya Turizm Derneğinin Mutrip ve Semâ heyeti, Amerika Birleşik Devletlerinin 12 şehrinde yapılan Mevlâna törenlerine katılmıştır. Dir ay süren anma törenleri son olarak New York'ta yapılmıştır.

Devlet Balesi prima balerinası Meriç Sümen Moskova'nın

Bolşoy tiyatrosunda Gisèle balesinde beş rolü oynamıştır. Meriç Sümen daha evvel Kiev, Odesa ve Leningrad'da temsiller vermiştir.

---

1 Ekim 1972 — TÜRKİYE-AFGANİSTAN ORTAK BİLDİRİSİ

Afganistan Kralı Muhammed Zahir Şah'ın Türkiye'ye yaptığı ziyaret sonunda yayınlanan Türkiye-Afganistan ortak bildirisi açıklanmıştır (Bk. Belleten Eylül).

1-4 Ekim 1972 — FEDERAL ALMANYA DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI DEVLET SEKRETERİNİN ZİYARETİ

Federal Almanya Dışişleri Bakanlığı Devlet Sekreteri Dr. Paul Frank, Türkiye'ye yaptığı resmi ziyaret sırasında, 2-3 Ekim tarihlerinde, Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri İsmail Erez ile görüşmeler yapmış, ayrıca Başbakan Ferit Melen tarafından kabul edilmiştir. Dr. Frank daha sonra Güney Anadolu ile İzmir'e gitmiş ve 7 Ekim'de Türkiye'den ayrılmıştır.

2-6 Ekim 1972 — TÜRKİYE-AET KARMA KOMİSYONU [illegible] TOPLANTISI

Türkiye-Avrupa Ekonomik Topluluğu Karma Parlamento Komisyonunun Sicilya'nın Catania şehrinde yaptığı toplantıda alınan tavsiye kararları bir basın bildirisi ile yayınlanmıştır (Bk. Belge 1).

Washington'daki IMF (Uluslararası Para Fonu) toplantısından dönen Maliye Bakanı Ziya Müezzinoğlu, Catania'daki çalışmalara katılmış ve Türk hükûmetinin görüşlerini açıklamıştır. Müezzinoğlu, Ortak Pazara yeni üyelerin katılmasıyla alınacak ek tedbirler konusundaki görüşmelerin yakında tekrar başlayacağına işaret ederek, tarafların isteklerine uygun anlaşma formülleri bulunabilmesi için özellikle Ortak Pazar ülkelerinin ek bir çaba göstermeleri gereğini belirtmiştir. Bakan, konuşmasında, Ortak Pazarın Akdeniz bölgesi ülkelerine karşı uygulamayı tasarladığı genel politikayı da eleştirmiş, uzun vadede Ortak Pazara tam üye olmayı öngören Türkiye ile bu politikanın hazırlanması sırasında istişare yapılması zorunluğunu savunmuştur.

2-3 Ekim 1972

DANİMARKA'DA ORTAK PAZAR İÇİN REFERANDUM

Danimarka halkının % 58'i Ortak Pazara girmeyi kabul etmiştir. Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Semih Akbil'in 4 Ekim'de belirttiği üzere, "bu sonuç Türkiye'de olumlu karşılanmıştır".

Referandum'da sağladığı başarıya rağmen görevinden istifa eden azınlık Sosyal Demokrat hükûmeti Başbakanı Jens Otto Krag yerine ve Parti liderliğine sendika lideri Anker Jeirgensen seçilmiştir.

3 Ekim 1972

DIŞİŞLERİ SÖZCÜSÜNÜN KIBRIS'A SİLAH İTHALİ İLE İLGİLİ DEMECİ

Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Semih Akbil, konu ile ilgili olarak gazetecilere şunları söylemiştir :

"Başpiskopos Makarios'un 29 Eylül tarihinde yptığı basın konferansında, Kıbrıs'a gizlice çok sayıda silâh sokulup bunların Grivas'çılar tarafından kurulan kanun dışı gruplara dağıtıldığı yolunda hükûmetine bilgiler ulaştığına dair sözleri dikkati çekmiştir.

Türkiye, Kıbrıs'a açık veya gizli yollarla silâh ithal edilmesini öteden beri çok ciddi bir gelişme olarak görmüş ve silâh ithali suretiyle ortaya çıkan tehlikeli durumların gerektirdiği tedbirleri derhal ittihaz etmiştir.

Bu defa, Kıbrıs'a gizli olarak ithal edilmiş olduğu söylenen silâhlar konusunda da gerekli görülen teşebbüsler yapılmaktadır."

3 Ekim 1972

TİCARET BAKANININ IRAK'I ZİYARETİ

Ticaret Bakanı Naim Talû, Bağdat fuarını ziyaret etmek üzere Irak'a gitmiştir. Bakan, ziyareti sırasında, Irak Ekonomi, Sanayi, Petrol ve Madenler Bakanları ile görüşmelerde bulunmuştur. Görüşmelerde, Türk-Irak karma ticaret komisyonlarının kurulması kararlaştırılmıştır.

4 Ekim 1972

DIŞİŞLERİ BAKANININ BM GENEL KURULUNDAKİ KONUŞMASI

Dışişleri Bakanı Halûk Bayülken, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda, Türkiye'nin dünya sorunları hakkındaki görüşlerini açıklayan bir konuşma yapmıştır (Bk. Belge 2).

Dışişleri Bakanı, New York'ta bulunduğu 30 Eylül-14 Ekim tarihleri arasında bir çok meslektaşları ile de görüşmeler yapmıştır. Bakan bu arada, BM Genel Sekreteri Kurt Waldheim ile, SSCD Dışişleri Bakanı Andrei Gromiko ve Frans Dışişleri Bakanı Maurice Schumann ile görüşmüş, Kıbrıs konusunda da Yunanistan Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı ve Kıbrıs Dışişleri Bakanı ile konuşmalar yapmıştır. Irak Dışişleri Bakanı, İran ve Pakistan delegasyon başkanları ile de görüşen Bayülken RCD Bakanları ve Nato Dışişleri Bakanları şerefine birer yemek vermiştir.

Bayülken temasları sırasında Urugay, Bulgaristan, Hindistan ve Çekoslovakya Dışişleri Bakanları ile görüşmüş, ABD Dışişleri Bakanı William Rogers, FDR Dışişleri Bakanı Walter Scheel, İsrail Dışişleri Bakanı , Avrupa Konseyi Genel Sekreteri ve Yugoslavya, Ürdün ve İspanya meslektaşları ile fikr teatisinde bulunmuştur. Dışişleri Bakanı bu arada, Birleşmiş Milletler radyo programına bir mülâkat vermiş, Arap Devletleri Dışişleri Bakanları şerefine de bir öğle yemeği vermiştir.

Temaslarına devam eden Bayülken, Khmer, Nijerya, Suriye, Çin ve Mısır Dışişleri Bakanları ile görüşmüş, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri ve Genel Kurul dönem başkanı Polonya Dışişleri Bakanı Trepczinski şerefine bir yemek vermiştir. Bakan bu arada Princeton Üniverisitesinde "Nato İttifakı içinde Türkiye" konulu bir konuşma da yapmıştır. Bakan daha sonra Afganistan ve Arnavutluk Dışişleri Bakanları ile görüşmüş, Afrika Dışişleri Bakanları şerefine bir öğle yemeği vermiştir.

Washington Dış Münasebetler Enstitüsünün Bakan şerefine verdiği yemekte, Bayülken bir konuşma yapmış ve çeşitli soruları cevaplandırmıştır. New York'ta Birleşmiş Milletlerdeki basın temsilcilerine de bir yemek veren Bakan, yemekte yaptığı konuşmada Türkiye'deki yıkıcı faaliyetler hakkında geniş açıklamalar yapmıştır.

Bayülken, son olarak, Meksika, İsveç ve Kenya Dışişleri Bakanları, daha sonra da, Macaristan, Tunus, Gine meslektaşları ve Afrika Birliği Teşkilâtı temsilcileri ile görüşmüştür. Bakan ayrıca, Yeni Çin Ajansı BM Bürosu Müdürüne de bir mülâkat vermiştir.

Dışişleri Bakanı, yurda dönüşünde New York'taki temasları

hakkında basına bilgi vermiştir (Bk. Belge 3).

5-6 Ekim 1972

TÜRK-ARAP MÜŞTEREK TİCARET ODASI TOPLANTISI

Türkiye ile Arap ülkeleri arasındaki ticari ve ekonomik ilişkileri daha da geliştirmek amacıyla 1969'da kurulan Türk-Arap Müşterek Ticaret ve Sanayi Odasının İdare Heyeti, ikinci toplantısını Ankara'da yapmıştır.

Türk-Arap Müşterek Ticaret Odasına dahil Arap ülkeleri şunlardır : Suudî Arabistan, Ürdün, Lübnan, Suriye, Irak, Mısır, Kuveyt ve Bahreyn.

5 -7 Ekim 1972

İNGİLTERE SAVUNMA BAKANI YARDIMCISININ ZİYARETİ

İran ve bazı Basra Körfezi ülkelerine yaptığı geziden sonra Türkiye'ye gelen İngiltere Savunma Bakanı yardımcısı Lord Balniel, Ankara'daki temasları sırasında, Milli Savunma Bakanı, Genelkurmay Başkanvekili tarafından kabul edilmiş, Cento Genel Sekreteri ile görüşmüştür.

6 Ekim 1972

KIBRIS'TA BEŞLİ GÖRÜŞMELERİN DEVAMI

Kıbrıs'taki genişletilmiş cemaatlerarası görüşmelerin üçüncü bölümüne devamla, bir süre önce adadaki bazı köylere yapılan gezilerin ışığı altında, "bölge idareleri" konusu üzerinde durulmuştur.

8 Ekim 1972

GENELKURMAY BAŞKANININ NATO ASKERİ KOMİTESİ TOPLANTISI İLE İLGİLİ DEMEÇİ

Nato Kuzey kanadına yaptığı geziden yurda dönen Genelkurmay Başkanı Orgeneral Faruk Gürler, basına şu demeci vermiştir :

"2-7 Ekim arasında Nato Askeri Komitesinin Norveç ve Danimarka'da tertiplemiş olduğu geziye ve 5 Ekim günü Oslo'da yapılan

Askeri Komite toplantısına bu komitenin şeref Başkanı olarak katıldım. Bu toplantıda karşılıklı ve dengeli kuvvet indirimi ve Avrupa Güvenlik Konferansının askeri sorunlarını, gerek Doğu-Batı arasındaki dengeyi bozmadan, gerekse İttifakın herhangi bir bölgesi aleyhine tecelli etmeden gerçekleştirilmesi lâzım geldiği görüşümüzü anlattık."

8 Ekim 1972 — TİMOTHY DAVEY'NİN İADESİ KONUSU

Adalet Bakanı Fehmi Alpaslan, uyuşturucu madde kaçakçılığından hapse mahkûm edilen ve 6 Ekim günü tutuklu bulunduğu Ankara Çocuk İslâh Evinden kaçan İngiliz uyruklu Timothy Davey ile ilgili bir soru üzerine şunları söylemiştir :

"Bizim kanunlarımız neyi gerektiriyorsa onu yapacağız. Ancak, İngiliz devletine mütekabiliyet esası olmak ve bâki cezasını çektirmek şartiyle Timothy Davey'i geri verebiliriz. Biz de ona karşılık oradaki Türk mahkûmlarını isteyeceğiz."

9 Ekim 1972 — AET AKDENİZ BÖLGESİ PLANI GÖRÜŞMELERİ

Avrupa Ekonomik Topluluğu Dışişleri Bakanları, Lüksemburg'ta yaptıkları toplantıda, Avrupa Komisyonunca hazırlanan ve 12 kadar Akdeniz ülkesini içine alan bir Akdeniz serbest mübadele bölgesiyle ilgili planı prensip olarak kabul etmişlerdir.

Akdeniz serbest mübadele bölgesine Türkiye, İspanya, İsrail, Mısır, Cezayir, Fas ve Tunus'un katılmaları öngörülmüştür. Dört ayrı grupta toplanan bu ülkelerle Ortak Pazar arasında dört ayrı türde anlaşma bulunmaktadır. Bu anlaşma türlerinin ikiye indirilmesi, Ortak Pazara tam üye olmayı amaçlıyan Türkiye ve Yunanistan ile yapılacak anlaşmanın, öteki ülkelerle yapılacak anlaşmalardan farklı olması öngörülmüştür.

9 Ekim 1972 — FEDERAL ALMANYA'NIN KIBRIS BARIŞ GÜCÜ MASRAFLARINA YARDIMI

Federal Almanya'nın, Kıbrıs barış gücünün masrafları için yaptığı yardımın 0,5 milyon dolardan 1 milyon dolara çıkarıldığı bildirilmiştir. Böylece, Bonn'un yaptığı yardım toplamı 11,5 milyon

doları bulmuştur.

10 Ekim 1972

TÜRKİYE TEMSİLCİSİNİN MÜLTECİLER KOMİTESİ BAŞKANLIĞINA SEÇİLMESİ

Mülteciler Yüksek Komiserliği Program İcra Komitesinin Cenevre'de yapılan 23. dönem toplantısında, Komitenin başkanlığına Türkiye Temsilcisi Nusret Kandemir seçilmiştir.

10 Ekim 1972

DIŞ ÜLKELERDEKİ İŞÇİ ÇOCUKLARININ EĞİTİMİ KONUSU

Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Semih Akbil, dış ülkelerdeki Türk işçilerinin çocuklarının eğitimi ile görevlendirilen öğretmenlerle ilgili bir soru üzerine, Bkanlıklararası Ortak Kültür Komisyonunun son olarak 111 öğretmenidış görevlere atadığını açıklamıştır (Bk. Belge 4).

11 Ekim 1972

TÜRK-ÇİN MAL MÜBADELESİ

Türkiye, 1972 yılının ilk altı ayında Çin Halk Cumhuriyetine 8,2 milyon dolar tutarında pamuk ve 299 bin dolar tutarında DDT tozu ihrac etmiştir.

11 Ekim 1972

MADAGASKAR'DA YENİ YÖNETİM

14 yıldan beri Madagaskar Devlet Başkanı olan Philibert Tsiranana, 8 Ekim'de yapılan halk oylamasından sonra bu görevinden istifa etmiştir. Yapılan halk oylamasında, ülkenin askeri hükûmet başkanı General Gabriel Ramantsoa'nın beş yıllık reform programı büyük çoğunlukla onaylanmıştır.

12 Ekim 1972

NATO AKDENİZ ÇAĞRI KUVVETİ TATBİKATI

Nato üyesi beş ülke, Türkiye, Yunanistan, İtalya, İngiltere ve Amerika deniz kuvvetlerine bağlı gemilerin katıldığı 15 gün süreli Akdeniz Çağrı Kuvveti tatbikatı başlamıştır.

12 Ekim 1972 — YENİ TAYLAND VE PERU BÜYÜKELÇİLERİ

Tayland'ın yeni Ankara Büyükelçisi, Dej Talabat ile Peru'nun yeni Ankara Büyükelçisi Dr. Jorge Malpatrida, Cumhurbaşkanına itimatnamelerini sunmuşlardır.

12 Ekim 1972 — YENİ YUNANİSTAN DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI

Yunanistan'ın Nato nezdendeki Daimi Delegesi Fedon Anninos Kavalyeratos, sağlık nedenleriyle istifa eden Ksantopulos-Palamas'ın yerine Dışişleri Bakan yardımcılığına atanmıştır.

13 Ekim 1972 — IRK AYRIMININ ORTADAN KALDIRILMASINA İLİŞKİN SÖZLEŞMEYİ İMZALAMAMIZ

New York'ta bulunan Dışişleri Bakanı Halûk Bayülken, Birleşmiş Milletler merkezinde düzenlenen bir törende, Irk Ayrımının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşmeyi Türkiye adına imzalamıştır. Türkiye, 4 Ocak 1969'da yürürlüğe giren Sözleşmeyi imzalayan 73. ülke olmuştur.

13-16 Ekim 1972 — ORTA DOĞU UYUŞTURUCU MADDELER KAÇAKÇILIĞI ÖZEL KOMİTESİNİN ANKARA'DAKİ TEMASLARI

Birleşmiş Milletler Cenevre Ofisi nezdindeki Daimi Temsilcimiz Coşkun Kırca'nın başkanlığındaki Yakın ve Orta Doğu'da Uyuşturucu Maddeler Kaçakçılığı Özel Komitesi Ankara'da temaslarda bulunmuştur. Komite Başkanı Coşkun Kırca temasları sonunda bir demeç vermiştir (Bk. Belge 5).

13-14 Ekim 1972 — GÜMRÜK VE TEKEL BAKANININ FEDERAL ALMANYA VE AVUSTURYA'da TEMASLARI

Gümrük ve Tekel Bakanı Haydar Özalp, Federal Almanya'da Tekelin bu ülkedeki içki ve sigara satışları konusunda incelemeler yapmış, Avusturya'da ise sigara fabrikalarını gezmiştir.

13 Ekim 1972

AVRUPA TOPLULUKLARI KOMİSYONU ÜYELERİNİN ZİYARETİ

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Türkiye arasında tanıtma ve enformasyon alanında daha sıkı ilişkiler kurulması konusunda temaslarda bulunmak üzere Ankara'ya gelen Avrupa Topluluklar Komisyonu üyesi Albert Borschette, Ankara'da Dışişleri Bakanlığında bir basın toplantısı yapmıştır (Bk. Belge 6).

Avrupa Komisyonu üyeleri Emile Noël ve Albert Borschette, 14 Ekim'de Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri ve daha sonra Maliye Bakanı ile görüşmeler yapmışlardır.

14 Ekim 1972

MİLLİ EĞİTİM BAKANININ UNESCO TOPLANTISINA KATILIŞI

Milli Eğitim Bakanı Prof. Sabahattin Özbek, Unesco'nun 17. Genel Konferansına katılmak üzere Paris'e gitmiştir.

Bakan 21 Ekim günü bu Konferansta yaptığı konuşmada, özetle Tarih ve Sanat Eserlerinin Korunması ile ilgili Sözleşmeye bütün üye devletlerin yardımcı olmasını istemiş, Cumhuriyetimizin 50. yıldönümünün kutlanması ile Mevlâna Celaleddin Rumî'nin 700. yıldönümünün anılması teklifimiz konularında gösterilen ilgiye teşekkür etmiştir.

16-20 Ekim 1972

AMERİKAN GEMİLERİNİN İSTANBUL'U ZİYARETİ

Amerika Birleşik Devletlerinin Akdeniz'deki görevli Altıncı Filosuna bağlı "USS Forrestal" uçak taşıt gemisi ile "USS Richard L.Page" güdümlü füze destroyeri İstanbul limanını ziyaret etmiştir.

16 Ekim 1972

NORVEÇ'TE YENİ HÜKÛMET

Norveç'te üç hafta süren hükûmet buhranı sonunda, Hıristiyan Halk Partisi Başkanı Lars Korvald, Ortak Pazara girmeye karşı olan gruplardan kurulu üçlü bir koalisyon hükûmetin başına geçmiştir.

17 Ekim 1972

TÜRKİYE-AET GEÇİCİ ANLAŞMANIN UZATILMASI

Ticaret Bakanlığından açıklandığına göre, "Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında bir ortaklık yaratan geçiş dönemi hükümlerini tespit eden Katma Protokolun ticari hükümlerini yürürlüğe koyan ve en geç 30 Eylül 1972 tarihine kadar uygulanmak üzere imzalanan Geçici Anlaşmanın süresi, bu defa 1 Eylül 1972'de yürürlüğe giren Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasındaki Geçici Anlaşmayı uzatan Anlaşma ile 31 Aralık 1972 tarihine kadar uzatılmış bulunmaktadır."

17 Ekim 1972

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ YÖNETİCİLERİNİN MAHKUMİYETİ

Anayas Mahkemesi tarafından kapatılan TİP'nin Genel Başkanı Behice Boran ve bazı arkadaşları 3 No.'lı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesince onbeşer ilâ oniki yıl altışar ay ağır hapis cezasına mahkûm edilmişlerdir.

17-24 Ekim 1972

AVRUPA KONSEYİ DANIŞMA MECLİSİ TOPLANTISI

Avrupa Konseyi Danışma Meclisi 24. dönem çalışmaları sırasında, 23 Ekim günü, Sofya'ya kaçırılan THY uçağı dolayısiyle Türkiye'deki durum da görüşülmüştür. Bu arada yapılan bazı tenkitlere karşılık olarak Türkiye temsilcisi Prof. Turhan Feyzioğlu, Türkiye'de gazetecilerin hapsedildiği ve tutuklulara işkence yapıldığı yolunda Hollanda İşçi Partisi milletvekili Dankert tarafından ileri sürülen iddiaların doğru olmadığını belirtmiştir. Prof. Feyzioğlu, Türkiye'de mahpus 8 gazeticidan 5'inin Cumhurbaşkanına hakaretten, 2'sinin şeriat devleti kurmaya teşebbüsten, birinin de solcu faaliyetlerden dolayı tutuklu bulunduklarını açıklamış ve işkence iddialarını resmi belgelere dayanarak yalanlamıştır. Asamblenin eski başkanı İsviçreli milletvekili Olivier Reverdin, görüşme sırasında yaptığı konuşmada, "Genç Türk demokrasisine yöneltilen saldırıların Avrupa Konseyinin zararına olacağını"söylemiştir.

Öte yandan, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Başkanı sıfatiyle bir konuşma yapan Dışişleri Bakanı Halûk Bayülken, Truva uçağının

Sofya'ya kaçırılması olayı münasebetiyle, Avrupa Konseyi üyelerini, milletlerarası tehişin bu türünün önünün alınması için gayretlerini birleştirmeye davet etmiştir. Dışişleri Bakanı, yurda dönüşünde, Avrupa Konseyinin bu konudaki görüşmeleri hakkında basına bilgi vermiştir (Bk. Belge 7).

Avrupa Konseyi Siyasi Komisyonunda da tedhişçilik ile ilgili bir rapor görüşülmüştür. Görüşmeler sırasında söz alan Türkiye Delegesi ve Asamble Başkan yardımcısı Prof. Feyzioğlu, tedhişçiliğe karşı tedbir alınmasını istemiş ve Türkiye'nin şu sıralarda milletlerarası tedhişçiliğin saldırılarına en çok uğrayan ülkelerden biri olduğunu belirterek şunları söylemiştir :

"Türkiye dışında bazı çevrelerin bilerek ve kötü niyetle, bazı çevrelerin ise meselelerin iç yüzünü anlamadan desteklédikleri tedhişçilerin, Türkiye ile ilgili amaçları apaçık ortadadır : Türkiye'yi hür dünyadan ayırmak. Avrupa Konseyi Danışma Meclisindeki bütün meslektaşlarımıza bir gerçeği hatırlatmak isterim. Türkiye'nin yakın komşuları içinde demokratik rejimle yönetilen tek ülke kalmamıştır. Komünist ülkeler ve müttefikleri ile binlerce kilometrelik sınırımız vardır. Bu ülkelerin bir kısmı Birleşmiş Milletlerin tedhişçilikle mücadele yolundaki çabasına katılmayı kabul etmeyen ülkelerdir."

Danışma Meclisi görüşmeleri sırasında 24 Ekim günü bir konuşma yapan İsveçli milletvekili Ahlmark, Türkiye'deki durum konusunda Türkiye İşçi Partisinin kapatıldığını söyleyerek, tedhişçilikle mücadele bahanesi altında totaliter bir rejim uygulandığını iddia etmiştir. Bunun üzerine Prof. Feyzioğlu özetle şöyle konuşmuştur :

"Türkiye'de hükûmeti tenkid etmenin yasak olduğunu söyleyen üyenin, Türkiye hakkındaki bütün bilgileri Avrupa'da dolaşan bazı kanun kaçaklarının ve komünist örgütlerin kendisine verdikleri bilgilerdir... Meşru tenkitle, suçun ve suç işlemeye teşvik edici fiillerin sınırını iyi anlamak lâzımdır... Türkiye, bu gibi kışkırtmaları önlemek için tedbir alınca, demokratik rejimi koruyucu çareler üzerinde durunca, bunu mesele yapanlar hürriyet ve demokrasinin değil, demokrasi düşmanlarının yanında yer almış oluyorlar... Türkiye'yi anlayan, Türk demokrasisinin yaşamasını ve gelişmesini isteyen, komünizm ve tedhişçiliğe karşı savaşta bizimle beraber olan meslektaşlarıma teşekkür ederim. Haksız suçlamaları tekrarlamakta ısrar edenlere de şunu hatırlatırım : Türkiye'yi tedhişçilikten, komünizmden ve her türlü diktatörlükten korumak için yaptığımız haklı mücadeleden hiç bir kuvvet bizi vazgeçirmeyecektir."

18-23 Ekim 1972 — TİCARET BAKANININ ATİNA'DAKİ TEMASLARI

Ticaret Bakanı Naim Talû, Yunanistan'ı ziyaret eden ilk Türkiye Ticaret Bakanı olarak, Atina'da iki ülke arasında ticareti geliştirmek imkânlarını aramak üzere Yunan yetkililerle görüşmelerde bulunmuştur. 1968'de Yunanistan Ticaret Bakanı da Türkiye'yi ziyaret etmişti.

Atina'daki Türkiye Büyükelçiliğin bir sözcüsü, bu görüşmeler dolayısiyle Türkiye ile Yunanistan arasında bir ticaret anlaşmasının imzalanması sözkonusu olmadığını söylemiştir. (İki ülke arasındaki sınırlı ticaret, serbest konvertibl döviz esasına göre yapılmaktadır.)

Naim Talû Atina'da Milli Ekonomi Bakanı Efesios ile görüşmüş ve 20 Ekim günü Başbakan Yorgo Papadopulos tarafından kabul edilmiştir. Bakan 23 Ekim'de yurda hareketinden önce verdiği demeçte, ziyaretinin mevcut ve ilerideki komşuluk, dostluk ve ekonomik ilişkilerinin müsbet yönde etkilemesinin kendisini çok memnun ettiğini söylemiştir.

18 Ekim 1972 — KORE'DEKİ TÜRK SAVAŞ ESİRİ KONUSU

Milli Savunma Bakanı Mehmet İzmen, Millet Meclisinde bir soru önergesine verdiği cevapta, mevcut kayıtlara göre herhangi bir ülkede Türk savaş esiri mevcut bulunmadığını söyledi.

19 Ekim 1972 — AET ZİRVE TOPLANTISI

Genişletilmiş Avrupa Ekonomik Topluluğu devlet ve hükûmet başkanları Paris'te bir zirve toplantısı yaparak, 1980 yılına kadar Avrupa Para Birliğinin kurulmasını kararlaştırmışlardır.

19 Ekim 1972 — AID BAŞKANININ TEMASLARI

Uluslararası Kalkınma Teşkilâtı (AID) Direktörü John Hannah, AID projelerinin uygulandığı ülkeleri ziyareti sırasında Ankara'ya gelerek, Dışişleri, Maliye ve Tarım Bakanları ile görüşmeler yapmıştır.

19 Ekim 1972

UNCTAD'IN MİLLİLEŞTİRME KONUSUNDAKİ KARARI

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansının (UNCTAD) en yüksek organı olan Ticaret ve Kalkınma Kurulu Cenevre'de Latin Amerika ülkelerinin sunduğu şu karar tasarısını kabul etmiştir : "..., devletlerin, doğal kaynaklarına sahip çıkma yolu olan ihrac etme ve millileştirme eylemleri egemenlik hakkının bir ifadesidir. Dolayısiyle tazminatın tutarını ve ihracatının şeklini saptamak bu devletlere ve ortaua çıkan anlaşmazlıkları çözmek de o devletlerin yargı organlarına aittir." Tasarıya, Türkiye de dahil olmak üzere 7 ülke çekimser oy vermiştir.

20 Ekim 1972

BM KALKINMA PROGRAMI İLE ORMAN ANLAŞMASI

Türkiye ile Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı arasında, Dışişleri Bakanlığında, Ormanlarımızdan Elde Edilen Ürünlerin Verimini Yükseltmek ve bu suretle Artan İstekleri Karşılayabilmek amacıyla Kurulması Öngörülen Endüstriyel Orman Plantasyonları için gerekli Teknik ve Ekonomik Bilgiler ile Yardımın Sağlanmasına ilişkin Anlaşma imzalanmıştır.

BM Kalkınma Programının FAO aracılığıyla uygulacağı 5 yıl 7 ay süreli proje, Orman Bakanlığı Ağaçlandırma ve Erozyonu Kontrol Genel Müdürlüğünün işbirliği ile yürütülecektir. Proje finansmanına Kalkınma Programı 1 milyon doları aşan bir meblağ ile, hükûmetimiz ise 19 milyon TL ile katılmaktadırlar.

Bu anlaşmanın yanı sıra, PTT bünyesinde kurulacak Milli Telekomünikasyon Eğitim Merkezi için de ek yardım sağlıyan bir metin imzalanmıştır.

21-22 Ekim 1972

RCD'NİN BANKACILIK KONUSUNDA TOPLANTISI

Kalkınma için Bölgesel İşbirliği (RCD) Teşkilâtının Bankacılık ve Malî Sorunlar konusunda Karaçi'de yaptığı toplantıda, bölgede bir kalkınma bankası kurulmasıyla ilgili esaslar tespit edilmiştir.

21 Ekim 1972 — JAMAİKA'NIN KIBRIS BARIŞ GÜCÜ MASRAFLARINA YARDIMI

Jamaika hükûmeti Kıbrıs'taki Birleşmiş Milletler barış gücü masraflarına 2.167 dolarlık katkıda bulunmuştur.

22-24 Ekim 1972 — TRUVA UÇAĞININ SOFYA'YA KAÇIRILMASI

Olaydan hemen sonra yapılan ilk açıklamada, Devlet Bakanı ve hükûmet sözcüsü İsmail Arar şunları söylemiştir :

"Türk Hava Yollarının İstanbul-Ankara seferini yapan Truva yolcu uçağı bu sabah 7.15'de Yeşilköy havaalanından kalkdıktan sonra kaptan pilot kuleye uçağın arkasında bir patlama olduğunu ve meydana döneceğini söyleyerek iniş izni istemiştir. Ancak kaptan pilot kısa bir süre sonra telsizle tekrar havalanacağını bildirmiş ve Sofya havaalanındaki hava durumu sormuştur. Daha sonra uçakla irtibat kesilmiş, bilâhare THY Truva uçağının saat 8.15'te Sofya havaalanına indiği öğrenilmiştir. Uçakta 71 yolcu ile 10 mürettebat bulunuyordu. Uçak ve yolcular, havaalanından havalanmadan önce Yeşilköy'de dört polis ve bir hostes tarafından aranmıştır. Uçak kaçırma olayı Ankara'da duyulunca ilgili Bakanlar derhal İçişleri Bakanlığında toplanarak Türk ve Bulgar makamlarından gelen bilgileri toplayarak değerlendirmeye başlamışlardır."

Olayın öğrenilmesi üzerine, Güney Anadolu'da gezisini yarıda keserek Ankara'ya dönen Başbakan Ferit Melen saat 12'de Bakanlar Kurulunu olağanüstü bir toplantıya davet etmiştir. Bakanlar Kurulu kısa bir fasıladan sonra gece saat 21.30'da yeniden toplanmıştır. Toplantıdan sonra bir açıklama yapan hükûmet sözcüsü İsmail Arar, anarşistlerle pazarlığa oturmanın hiç bir şekilde mümkün olamıyacağını belirtmiş ve şöyle demiştir : "Hükûmet, uçak kaçırma olayı üzerine görüşünü tespit etmiştir ve bunu Sofya Büyükelçiliğimize bildirmiştir. Türk hükûmetinin bu görüşü Büyükelçi tarafından Bulgar hükûmetine tebliğ edilecektir. Ancak bu nota Bulgar hükûmetinin eline geçmeden açıklamamayı uygun buluyoruz.

Devlet Bakanı Dogan Kitaplı da aynı gün Mecliste yaptığı açıklamada özetle şöyle konuşmuştur :

"Anarşistler bu sabah THY'na ait bir uçağı daha Sofya'ya kaçırmışlardır. Uçak Yalova üzerindeyken, silâh zoru ile Sofya istikametine çevrilmiştir. Uçağın kaçırılışı sırasında anarşistlerin ateş ede-

rek uçak müretteb atından iki sini yaraladıkları anlaşılmıştır.

Hadisenin öğrenilmesini müteakip Dışişleri Bakanlığımız bir taraftan Sofya Büyükelçiliğimize tâlimat vererek Bulgar ilgili makamlarıyla derhal temasa geçmesini ve Mayıs ayı başında kaçırılan ilk uçak hadisesinde olduğu gibi, Bulgar hükûmetinin işbirliği ve yardımlarını beklediğimizi bildirmesini talep etmiştir. Bir yandan da hukuki durumun gerektirdiği teşebbüslerin yapılması istenmiştir.

Ayrıca sayın Başbakan tarafından Bulgaristan Başbakanına bir mesaj gönderilmiş, bu mesajda Bulgar makamlarınca ilk kaçırma vak'asında olduğu gibi gerekenin yapılacağı ümidi izhar ve konuyla Bulgaristan Başbakanının da şahsen ilgilenmesi rica edilmiştir.

Sofya Büyükelçiliğimizden alınan son bilgiye göre korsanlardan bir tanesi silâhlı olarak uçaktan inmiş ve Bulgar Dışişleri Bakanlığı yetkilileriyle çok kısa bir görüşme yapmış ve Türkiye'deki arkadaşlarının serbest bırakılmasını istediklerini bildirmiştir." (Anadolu Ajansının Sofya'dan aldığı haberlere göre, anarşistlerin istedikleri şunlardı : 1- Mahkeme tarafından mahkûm edilen ve adları bilâhare bildirilecek olan 12 anarşistin serbest bırakılması ; 2- Grev hakkı kaldırılan bölgelerde bu hakların derhal iadesi ; 3- Köylülerin hayat şartlarının düzenlenmesi ; 4- Anayasanın eski haline getirilmesi ; 5- Üniversitelerde mevcut düzenin eski hale getirilmesi.)

Hükûmetin çalışmaları 23 Ekim günü de devam etmiş, nihayet gece yarısına doğru uçağın ve yolcuların serbest bırakıldığı öğrenilmiştir. Başbakan Ferit Melen ertesi günü Millet Meclisinde bir konuşma yaparak olay hakkında ayrıntılı bilgi vermiştir (Bk. Belge 8). Başbakan 25 Ekim günü Bulgaristan Başbakanı Stanko Todorov'a şu mesajı göndermiştir :

"22 Ekim sabahı silâhlı dört hava korsanı tarafından zorla Sofya havaalanına kaçırılan uçağın yolcularının ve müretteb atının kurtarılması ve uçağın iade edilmesinin sağlanmasından Türkiye hükûmeti ve halkımız büyük memnuniyet duymuştur.

İnsanî mülâhazalardan hareket eden ve iyi komşuluk ve dostluk ilişkilerini korumak ve geliştirmek gayesi ile gayret sarfeden hükûmetlerimiz arasında bu konudaki işbirliği olumlu ve uygun bir sonuca ulaşılmasında başlıca etken olmuştur.

Hadise ile bizzat meşgul olan Zatıâliniz ve her kademedeki

ilgili Bulgaristan makamlarına gösterdikleri yakın ilgi ve yardımlarından dolayı samimi teşekkürlerimi iletmek isterim."

24 Ekim 1972 — BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN YILDÖNÜMÜ DOLAYISİYLE YAYINLANAN MESAJLAR

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, Başbakan Ferit Melen ve Dışişleri Bakanı Halûk Bayülken, Birleşmiş Milletler Teşkilâtının kuruluşunun 27. yıldönümü münasebetiyle birer kutlama mesajı yayınlamışlardır.

26-27 Ekim 1972 — NATO NÜKLEER PLANLAMA GRUBU TOPLANTISI

Londra'da yapılan Nato Nükleer Planlama Grubu toplantısına Milli Savunma Bakanı Mehmet İzmen, Bakanlık Müsteşarı Orgeneral Akıncı ve Dışişleri Bakanlığından Müşterek Güvenlik İşleri Genel Müdürü Erdem Erner katılmışlardır. Toplantı sonunda bir basın bildirisi yayınlanmıştır (Bk. Belge 9).

26 Ekim 1972 — TÜRKİYE-İRAN SINIR GÖRÜŞMELERİ

Kars'ta yapılan Türkiye-İran sınır görüşmelerinde Türk heyetine Kars valisi, İran heyetine de Dışişleri Bakanlığı mensubu başkanlık etmişlerdir. Görüşmelerde Kars'ın Aralık ilçesindeki Karasu nehrinin kaynağı olan yöredeki sudan iki ülkenin nasıl yararlanacağı incelenmiştir.

27 Ekim 1972 — KIBRIS SAĞLIK BAKANLIĞINA YAPILAN TAYİNİN PROTESTOSU

Kıbrıs Cumhurbaşkanı yardımcısı Dr. Fazıl Küçük, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine gönderdiği ve Türkiye Baş Temsilcisi Osman Olcay'ın dağıttığı bir mektupta, Başpiskopos Makarios'un bir Rum'u Kıbrıs Sağlık Bakanlığına tayin etmesini protesto etmiştir. Dr. Küçük mektibinda, anayasaya göre tayinlerin, Bakanlar, Cumhurbaşkanı ve Yardımcısı tarafından müştereken yapıldığını hatırlatmış, ayrıca Sağlık Bakanlığının Türk cemaatine ayrılmış bakanlıklardan olduğunu belirtmiştir.

27 Ekim 1972 — RCD ULAŞTIRMA VE HABERLEŞME KOMİTESİ TOPLANTİSI

Kalkınma için Bölgesel İşbirliği (RCD) Ulaştırma ve Haberleşme Komitesi İslamabad'da yaptığı toplantı sonunda, Türkiye, İran ve Pakistan'da üretilen telekomünikasyon ve telefon cihazlarının bu ülkeler arasında mübadele edilmesiniönermiştir.

28 Ekim 1972 — GENELKURMAY BAŞKANININ CUMHURİYET BAYRAMI MESAJI

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Faruk Gürler, Cumhuriyet Bayramı dolayısiyle verdiği bir demeçte, "Silâhlı Kuvvetlerimiz ağızlarda gevelenen çeşitli dikta formüllerine itibar edecek ve dünya üzerinde son Türk devletinin yok olmasına sebep olacak hangi yönde veya hangi renkte olursa olsun, aşırı ve zararlı akımlara itibar edecek bir kuruluş değildir" demiştir.

30 Ekim-4 Kasım 1972 — RAUF DENKTAŞ'IN TEMASLARI

Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi Başkanı ve Kıbrıs Türk Yönetimi Yürütme Kurulu Başkan yardımcısı Rauf Denktaş, Emaatlerarası görüşmelere 15 gün ara verilmesinden faydalanarak Dışişleri Bakanlığında temaslarda bulunmak üzere Ankara'ya gelmiştir.

Rauf Denktaş bundan önce bir Atina gazetesine verdiği demeçte Kıbrıs'taki durum hakkında şunları söylemiştir : "Kıbrıs sorunu çok karmaşıktır ve Kıbrıslı Türkler ile Rumların karşılıklı güveni olmaksızın çözülemez. Karşılıklı güven de ancak Kıbrıs Rum öğrencileri, kilisesi, gazeteleri, gizli Eoka hareketinden yana olan örgütler ve siyasi partiler Enosis'ten başka her çözümün geçici olduğunda israr ettikleri sürece mümkün değildir." Denktaş, Zürich ve Londra anlaşmalarının Kıbrıs Türklerinin haklarını yeterince güvence altına aldığını dolayısiyle - Birleşmiş Milletlerinki de dahil - başka herhangi bir güvenceye ihtiyaç olmadığını belirtmiştir.

Kıbrıs Rum Temsilciler Meclisi Başkanı Klerides ise, diğer bir Atina gazetesine verdiği demeçte, görüşmelere katılan gerek Türk, gerek Rum temsilcilerinin daha fazla anlayış ve yumuşaklık gösterdiklerini kaydederek Kıbrıs sorununa yıl sonuna kadar olumlu bir çözüm bulunabileceğini ifade etmiştir.

30 Ekim 1972 KANADA'DA SEÇİM

Başbakan Pierre Trudeau'nun Liberal Partisi, Temsilciler Meclisinde çoğunluğu sağlıyamamış, ancak Yeni Demokrat Partisinin desteği ile yeni hükûmeti kurmaya başarmıştır. Seçimlerde, gerek Liberaller ve gerek se Muhafazakârlar 109'ar sandalya elde etmişlerdir.

B E L G E L E R

B E L G E 1

6 Ekim 1972
TÜRKİYE-AET KARMA PARLAMENTO KOMİSYONUNUN BASIN BİLDİRİSİ

Türkiye-AET Karma Parlamento Komisyonu, 2-6 Ekim 1972 tarihlerinde Catania'da, Dönem Başkanı Sayın Alfred Bertrand'ın ve Eş-Başkan Sayın Aydın Yalçın'ın başkanlığında toplanmıştır,

- Türkiye-AET Ortaklık Konseyi ve Topluluklar Konseyi Dönem Başkanı, Hollanda Hükûmetinin Dışişleri ile görevli Devlet Sekreteri Sayın Theodorus Westerterp'i ve Türkiye Hükûmeti Maliye Bakanı Sayın Ziya Müezzinoğlu'nu dinledikten sonra,

- Raportörler Sayın Özer Ölçmen ve Sayın Josef Müller'in konuşmaları ve teklifleri üzerinden,

- Avrupa Toplulukları Komisyonunun da katıldığı geniş bir görüşmeden sonra,

Topluluklar Konseyinin 8 ve 9 Ekim 1972 tarihlerinde yapılacak toplantısını dikkate alarak, Ortaklık Konseyi, Avrupa Toplulukları Konsey ve Komisyonu ile Türkiye Hükûmeti, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Avrupa Parlamentosuna derhal ulaştırılan aşağıdaki tavsiye kararlarını kabul etmiştir :

TAVSİYE KARARI TASARISI No. 1

Türkiye-AET Karma Parlamento Komisyonu,

- Ortaklık Anlaşmasının ve Katma Protokolün genişlemiş Topluluğa

uyumu amacıyla Türkiye ile Topluluk arasında yürütülen müzakerelerin gelişmesinden bilgi edinerek,

- Türkiye'nin, Katılma Andlaşmalarının ve Ortaklığın genişlemiş Topluluğa uyumunu sağlayacak Tamamlayıcı Protokolün yürürlüğe girecekleri tarihte, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planını uygulamaya koyacağını öğrenerek,

- Bu Planın, Türkiye'ye 22 yıllık bir dönem sonunda Topluluğa katılmayı mümkün kılacak bir yaşama seviyesi sağlamak amacına yönelen yeni bir kalkınma stratejisi çerçevesinde, ülkenin hızla sanayileşmesini öngördüğünü tespit ederek,

Türkiye'nin, özellikle kimya, makina imalât ve maden işleme gibi ekonominin kilit sektörlerine yapılacak yatırımları teşvik ederek bu sanayileşme politikasını sürdürmek için, Katma Protokolün bazı hükümlerinin uygulanmasında bir esneklikten yararlanmayı talep etmiş olduğunu hatırlatarak,

- Bu uzun vadeli ekonomi politikasının Ortaklığın hedeflerinin gerçekleştirilmesini kolaylaştıracak nitelikte olduğunu ve bu itibarla, Ankara Anlaşmasının ruhuna uygun olarak, bu Planın ahenkli şekilde uygulenmasını teşvik edecek her türlü tedbiri almak gerektiğini gözönünde tutarak,

Topluluğun genişlemesinden sonra, Türkiye'nin kalkınma gayretlerine, Ortaklığın Geçiş Dönemi için öngörülen yükümlülüklerin uygulanmasıyla ahenkli olarak devam etmesini sağlamak amacıyla, Katma Protokol hükümleri çerçevesinde uygun esneklik mekanizmaları öngören bir Tamamlayıcı Protokolün sür'atle akdini tavsiye eder.

TAVSİYE KARARI TASARISI No. 2

Türkiye-AET Karma Parlamento Komisyonu,

- Türkiye'nin Topluluğun genel preferanslar sistemine dahil edilmesi konusunda daha önceki toplantılarda ve özellikle Marmaris toplantısında kabul ettiği tavsiye kararlarını hatırlatarak,

- Özel bir kararla Türkiye'nin Altı Topluluk üyesi ülke pazarında bu sistemin bütün avantajlarından fiilen yararlandığını memnunlukla müşahade ederek,

Bununla birlikte, yeni üye Devletlerin Altıların örneğini takib edebilmeleri için, Topluluğun, bu durumu, hukuki planda da, teyid

eden bir karar alması gerektiğini belirterek,

- Bu meseleyi en geç 1 Temmuz 1972'ye kadar halletmeyi kararlaştırmış bulunan Topluluklar Konseyinin, bu kararını, sonradan, Ekim 1972'ye ertelediğine işaret ederek,

Topluluklar Konseyini , Türkiye-AET Ortaklığının Topluluğun genişlemesine uyumu ile ilgili bu meselenin âcil ve önemli bir nitelik taşıdığını gözönünde tutarak, 9 ve 10 Ekim 1972 tarihlerinde yapacağı toplantısında, Türkiye yönünden olumlu ve nihaî bir karar almaya davet eder.

TAVSİYE KARARI TASARISI No. 3

Türkiye-AET Karma Parlamento Komisyonu,

- Topluluğun Akdeniz havzası için genel bir politikayı yürürlüğe koymasının önemini belirterek,

Türkiye'nin Avrupa'da, polotok alandaki yakınlaşma ve bütünleşmeye katılmasını sağlamak üzere, artan şekilde çaba harcanması gerektiğini hatırlatarak,

Bu anlayışla, tam üyeliğe yönelmiş ortak ülke olarak, Türkiye'nin, Katma Protokolün 54. maddesinin 1inci fıkrasına uygun olarak, bu politikanın hazırlanması ile ilgili çalışmalara uygun bir şekil altında katılması gerektigi kanısını belirterek,

Bu amaçla, Türkiye ile en kısa zamanda istişarelerde bulunulmasını tavsiye eder.

TAVSİYE KARARI TASARISI No. 4

Türkiye-AET Karma Parlamento Komisyonu,

Topluluk üyesi ülkelerde çalışan Türk el emeğinin sorunları ile ilgili olarak Marmaris toplantısında benimsediği görüşü hatırlatarak,

- Toplulukta izinsiz çalışan Türk işçileri sorununa bir çözüm yolu bulmak için ilgili Tarafların son toplantıdan bu yana bazı tedbirleri yürürlüğe koymuş olduğunu memnunlukla müşahade eder,

- Bu yönde başlayan çalışmaların geçmişteki tavsiye kararlarına uygun şekilde devam ettirilmesini tavsiye eder.

B E L G E 2

4 Ekim 1972

DIŞİŞLERİ BAKANININ BM GENEL KURULUNDA YAPTIĞI KONUŞMA

Dışişleri Bakanı Halûk Bayülken, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 27. dönem toplantısında yaptığı konuşmada şunları söylemiştir :

"Bay Başkan,

Sözlerime, Genel Kurul Başkanı seçildiğiniz için sizi tebrikle başlamak istiyorum.

Memleketim ile Polonya arasındaki tarihi bağlar, sizi bu Kurulun başkanı görmekten duyduğum memnuniyeti arttırmaktadır. Üstün vasıflarınız ve engin tecrübenizin, çalışmalarımızın başarıya ulaşması yolunda kıymetli bir unsur teşkil edeceğine eminim.

Geçen devrede görevini mükemmel bir şekilde yerine getiren eski Başkanımız Bay Adam Malik'e de takdir ve şükren duygularımızı ifade etmek isterim. Bu yüce Kurulun kendisinin zekâ ve tecrübesinden istifadeye devam edeceğinden eminim.

Genel Sekreter Dr. Kurt Waldheim'in yüksek görevine gelişinden beri Genel Kurula hitab etmek fırsatını ilk defa bugün elde etmiş bulunuyorum. Pek çok seneler kendisiyle işbirliğinde bulunmak bahtiyarlığına erişmiştim. Barış ve Birleşmiş Milletler ideallerinin gerçekleştirilmesine adanmış görevinde ulaştığı müstesna başarıları dolayısiyle samimi takdirlerimi ifade etmek isterim. Gelecekteki çalışmalarında da kendisine engin başarılar dilerim.

Genel Sekreter Yardımcısı Bay Morse'a da yeni görevinden dolayı memnuniyetimi ifade etmek ve başarılar dilemek isterim.

Sayın Başkan,

Gündemimiz her zamanki gibi çok önemli meselelerle dolu.

Dünyamız, bir çok bölgelerdeki mücadelelerin, uyuşmazlıkların, istikrarsızlıkların ve mutsuzlukların doğurduğu huzursuzluk içinde olmaya devam etmektedir. Bir çok tehlikeli problem, sür'atli ve âdil bir çözüm beklemektedir.

Diğer taraftan, yakın geçmişteki bazı gelişmeler, İkinci Dünya Savaşının bitiminden bu yana ilk defa olarak, ülkeler arasında değişik nitelikte uluslararası ilişkilerin eşiğinde olduğumuz inancını vermektedir.

cını vermektedir.

Onun için geleceğe ilişkin umutlarımızın ayrıntılarına girmeden önce, bazı önemli konular üzerinde kısaca durmama müsaade etmenizi rica edeceğim.

Orta Doğu'da ateş kesilmesinden bu yana bir çok seneler geçmiş olmasına rağmen, bu bölgenin halklarının ızdırabını sona erdirecek bir hal çaresine halen varılamadığını üzüntü ile görmekteyiz. 242 sayılı Güvenlik Kurulu Kararının bu soruna devamlı ve âdil bir çözüm yolu getirecek bütün unsurları kapsadığı görüşündeyiz. Büyükelçi Jarring'in görevini devamlı olarak desteklemiş olan Türkiye, bu konuda meseleye doğrudan doğruya ilgili Arap devletlerin takındığı gerçekçi ve yapıcı tutumunu memnuniyetle kaydetmektedir. İnanıyoruz ki, bu tutumdan yalnız istifade edilmekle kalınmamalı, aynı zamanda bu yaklaşım tarzı anlaşmazlığın diğer taraflarınca örnek olarak da alınmalıdır.

Tabiidir ki âdil ve devamlı bir barış bütün tarafların meşru hak ve menfaatlerinin muhafazası ile teessüs edebilir. Ancak böyle bir barışın, kuvvet kullanmak veya kullanma tehdidinde bulunmak suretiyle herhangi bir siyasi ve arazi avantajı sağlanması üstüne kurulamıyacağına inanıyoruz. İnsanlığın üç büyük dini tarafından kutsal sayılan Kudüs'ün statüsünün tek taraflı hareketlerle değiştirilmemesinde de daima ısrar etmişizdir.

Alt kıt'adaki gelişmelere gelince : Pakistan ile Hindistan liderleri arasında yapılan Simla toplantısının yarattığı müsait atmosferden yeni anlaşmalara varılması yolunda yararlanılması gerektiği düşüncesindeyiz. Bölgede barışçı şartların, istikrarın ve işbirliğinin sür'atle iadesi şüphesiz ki bütün ilgililerin yararınadır.

Bu arada, savaş esirlerinin durumunun endişe konusu teşkil ettiği hususunu özellikle belirtmek isterim. Bu savaş esirlerinin siyasi, hukuki ve bilhassa insanî mülâhazalarla ve Cenevre Sözleşmeleri ve Birleşmiş Milletler kararları uyarınca bir an önce yurtlarına iade edilmeleri gerektiğine inanıyoruz.

Sayın Başkan,

Türkiye'nin sömürgecilik ve ırk ayrımına karşı duyduğu nefret, burada ayrıca üzerinde durmaya lüzum olmayacak kadar iyi bilinmektedir. Şu kadarını söylemek yeterlidir ki Türkiye sömürgeciliğin tasfiyesi ile ilgili tarihi bildirinin ortak sunucularından biri

olduğu gibi, Birleşmiş Milletler Namibia Konseyinin üçüncü defadır başkanlığını yapmaktadır.

Günümüzde 28 milyon insan hâlâ sömürge yönetimi altında yaşamaktadır. bu çağdışı durumun en kötü örnekleri, Afrika Kıt'asının geçtiğimiz yılda hiç bir esaslı gelişmenin sağlanamadığı çeşitli bölgelerinde görülmektedir.

Bu trajik durumun tek istisnasını Namibia teşkil etmektedir. Genel Sekreterin bu ülkeyi ziyareti ve Güvenlik Konseyinin tavsiyesi üzerine Özel Temsilcisinin atanması umut verici gelişmelerdir.

Genellikle Afrika ve özellikle sömürgeciliğin tasfiyesi sorunlarına büyük ilgi duyan Türkiye, bu yıl içinde Birleşmiş Milletler Namibia Konseyi üyelerini ve Moritanya İslâm Cumhuriyeti Başkanı Ekselans Moktar Ould Daddah riyasetindeki Afrika Birliği Teşkilâtı heyetini misafir etmekten memnuniyet duymuştur. Ankara'daki görüş teatileri Türkiye ile Afrika ülkeleri arasında mevcut karşılıklı anlayışın bir kere daha belirmesine vesile teşkil etmiştir.

Sayın Başkan,

Günümüzde insanlık camiası zalimce ve hüzumsuzca cereyan eden yeni bir şiddet türünün ızdırabını çekmektedir. Uçak kaçırmadan, masu insanları kaçırma ve öldürmeye kadar uzanan uluslararası tedhişçi eylemlerden bahsetmek istiyorum. Bu eylemlerdeki artış ve sebep oldukları derin ızdıraplar, günlük yaşantıda genel bir güvensizliğe yol açmış ve önleyici milli tedbirlerin milletlerarası düzeyde tamamlanması gereğini doğurmuştur.

Türkiye bu yöndeki bütün olumlu ve mâkul girişimleri desteklemektedir. Ancak bu âcil probleme çözüm yolu ararken âdil ve etkili olabilmek için, bizatihî tedhişçi eylemlerin şu veya bu şekilde siyasi istismar konusu olmamasına dikkat edilmelidir. Suçlar ve uluslararası siyasal sorunlar birbirlerine karıştırılmadan ayrı olarak mütalâ edilmeli ve tedbirler buna göre alınmalıdır.

Genel Sekreterin tedhiş ve şiddet hareketlerine yol açan durumların da aynı zamanda ele alınması hususundaki görüşüne katılıyoruz. Bu konu üzerinde dururken, devletlerin ulusal bağımsızlığına, birliğine ve toprak bütünlüğüne yönelen ve dışarıdan idare edilen yeni bir yıkıcı tedhişçilik nev'inin ortaya çıktığına da işaret etmek isterim. Halbuki Teşkilâtın Yasasına göre, her devletin kendi ekonomik, sosyal ve siyasal sistemini serbestçe seçmek hakkına sahip olduğunu hepimiz biliriz. ve yine hepimiz milli işlerimizi

kendimiz kararlaştırmamız özgürlüğüne candan bağlıyız. Dediğim tedhiş hareketlerinin, barış, yumuşama ve işbirliği politikası izleyen, Birleşmiş Milletler Yasasına bağlı ve uluslararası ilişkilerinde hoşgörü ve iyi niyet gösteren ülkelere karşı yöneltilmiş olması ayrıca daha da üzücüdür. Uluslararası barış ve güvenliği kuvvetlendirme, uluslararası anlayışı ve işbirliğini geliştirme, "yumuşama" havasını daha da ileriye götürme hususlarında gerektiği gibi samimi isek, uluslararası camia, gerek Yasanın, gerek Genel Kurul kararlarının açık ve tehlikeli bir ihlâlini teşkil eden bu yıkıcı faaliyetlere karşı kayıtsız kalmamalıdır. Hiç bir zaman unutulmamalıdır ki, uluslararası medenî ilişkilerde samimiyet ve iyi niyetin boş lâf olarak kalmayıp hâkim olması gerekir ve ayrı ayrı ölçüler kullanılması kargaşalığa götürür.

Bay Başkan,

Şimdi, bize, uluslararası havanın tamamen bulutlu olmadığını gösteren bazı ümit verici gelişmelere değinmek istiyorum. Asya kıt'asının iki büyük ulusu Japonya ve Çin'in arasındaki anlaşmazlıkları gidermekte olduklarını ve ilişkilerinde yeni bir devir açtıklarını görmek bizim için bir sevinç kaynağıdır.

Güney ve Kuzey Kore, barışçı bir şekilde birleşmek üzere müzakerelere başlamış bulunmaktadırlar. Çabalarının başarılı olmasını içtenlikle temenni ederiz.

Bir taraftan da Batı ve Doğu Almanya arasında cereyan eden görüşmeleri memnunlukla izliyoruz. Bu görüşmelerin yumuşama havasının daha da gelişmesine katkıda bulunduğuna inanıyoruz.ve en yakın bir gelecekte olumlu sonuçlar doğacağını ümid ediyoruz.

Silâhsızlanma konusunda ABD ve SSCB arasında yapılan Stratejik Silâhların Sınırlandırılması Andlaşması önemli bir aşama teşkil etmektedir.

Silâhsızlanma sorununu dünya ölçüsünde ele alacak bir Konferansın arifesinde bulunuyoruz. Bu konferansın ön hazırlık çalışmalarına sadece büyük askeri kuvvetleri olan devletlerin değil, değişik bölgelere mensup olan ve özel stratejik durumları olan ülkelerin de katılmaları gerektiğine inanıyoruz.

Türkiye insanlık tarihinde, insanlığın asırlık barış hayali için böyle bir Konferansa büyük ümitler bağlamakta ve bu Konferansın başarıya ulaşması için gerekli bütün hazırlıkların tamamlanmasından sonra toplanmasına büyük önem vermektedir.

Barış için büyük ehemmiyeti haiz diğer beklenen bir gelişme, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansıdır.

Türkiye'nin bu Konferansa karşı tutumu, Silâhsızlanma Konferansı konusundaki tutumu ile aynıdır. Yani, bu Konferansı da bütün kalbiyle desteklemekte, ona büyük ümitler bağlamakta, tam bir başarıya ulaştığını görmek istemekte ve bütün bu sebeplerle tam bir hazırlık yapılmasını arzu etmektedir.

Geçen yıl bu Kürsüden Delegasyonum tarafından beyan edildiği gibi, sadece siyasal anlaşmalar bütün güvenlik icaplarını karşılamaya yeterli değildir. Bu anlaşmaların karşı karşıya bulunan askeri güçlerin seviyelerinin indirilmesi ile tamamlanması gerekir. İşte bu, karşılıklı ve dengeli kuvvet indirimi kavramını ortaya çıkarmıştır. Devamlı barışa ancak gerçek güvenlik yoluyla ulaşılabileceğinden, yaklaşmakta olan Konferansın askeri ve siyasi veçheleri arasındaki inkâr edilemez ve kaçınılamaz bağı bir kere daha belirtmek isterim.

Şimdi de ülkemi doğrudan doğruya ilgilendiren Kıbrıs sorunu üzerinde birkaç söz söylemek istiyorum.

Bilindiği gibi Kıbrıs'taki toplumlararası görüşmeler, Genel Sekreterin teklifine müsteniden genişletilmiş bir şekilde yeniden başlamıştır.

Türkiye Kıbrıs sorununa Adanın bağımsızlığı, egemenliği, toprak bütünlüğü ve güvenliği için iki toplumun ortaklığı ve Türk ve Rum toplumları ile diğer ilgili tarafların meşru hak ve menfaatlerinin korunması esasına dayanan barışçı ve devamlı bir çözüm şekli bulunmasına daima taraftar olmuştur.

Bu ümitledir ki, görüşmelerin yeni şekliyle canlandırılması yolunda Genel Sekreterin yaptığı teklifi Türkiye kabul etmiştir. Şimdi bütün isteğimiz, bu görüşmelerin başarılı bir sonuca ulaşmasıdır.

Kıbrıs'tan bahsederken Adada barışın korunması çabasına bütün katkıda bulunanlara hükûmetimin derin takdir hislerini ifade etmek isterim.

Sayın Başkan,

Şimdiye kadar uluslararası sahneyi işgal eden bazı önemli sorunlara değindim. Mümkün olduğu ölçüde tarafsız bir tablo çizmeye çalıştım. Ancak, hem olumsuz hem olumlu unsurları hemen hemen eşit

ağırlıkla zikrettiysem, bu sadece, objektif olma arzumun bir sonucu olarak yorumlanmamalıdır. Dünyamızın halihazır durumu, hakikaten zıt unsurlardan müteşekkil, karmaşık bir durumdur. Bununla beraber, [illegible] aslında bugün iki ayrı yol karşısında bulunuyoruz. Bunlardan biri felâkete, öbürü ise ümide gitmektedir. Bu iki alternatif arasındaki tek benzerlik ikisinin de sonsuz boyutlara sasib olmasıdır.

Günümüzün sorunlarının geçmişimizin derinliklerine inen kökleri olmasına rağmen, bu sorunlarla uğraşmanın külfetinin bizim nesillere düştüğü kaçınılmaz bir hakikattır. Bütün düşünürlerimiz, liderlerimiz, devlet adamlarımız, nüfuz ve etki sahibi bütün şahsiyetlerimiz, hattâ tercih ve itirazlariyle halk oyunu oluşturan vatandaşlarımız, tek kelimeyle hepimiz, ümitsizlik veya mutluluk yolları arasında nihaî tercihi yapmak sorumluluğundayız. Bu bizim tarihî görevimizdir. Bu görev muazzam güçlüğüne rağmen, bütün iyiniyet sahibi ve insanlığın selâmetine kendisini adamış kimseler tarafından bir iftihar kaynağı olarak telâkki edilmelidir.

O halde ayrılan yollar a rasındaki bu hayatî tercih nasıl yapılmalı ? İnsan neslini yok edebilecek nitelikte tehlikelerden kaçınarak, barış, refah, ve mutluluk için ne şekilde çaba göstermeli ?

Bu soruları cevaplandırabilmek için, kişinin temel arzuları ile, bunları gerçekleştirme çabalarında karşılaştığı başarı ve başarısızlıklara göz atmamız gerekir. Bu suretle sağladığı sonuçların istikrarsızlığının nedenlerine inmek ve başlangıçta önemsiz görünmekle beraber, iyi niyetle kabul edilip sabırla uygulandığı takdirde mutlaka başarıya ulaştırabilecek yollar bulmak mümkün olabilir. Uzun bir tarihin sağladığı geniş tecrübe ile, bir yandan teknik ilerleme, öte yandan milletlerarası faaliyetlerin yürütülmesindeki nisbî başarısızlığın sorunların şiddetini arttırmak suretiyle yarattığı bilinç bugün insan arzularını her zamankinden daha âcil ve telirgin hale getirmiştir.

Kişi barış ister. Barışı, savaşın şan ve şerefinden çok daha samimi ve kuvvetli bir inançla üstün tutar. Gerçek bir güvenlik, barışın ilk şartı ve sonucu olan bir güvenlik ister. Bilir ki ne özgürlük, ne de işbirliği ihtilâflı bir ortamda gelişemez. Nihayet, öğrenmiştir ki, kardeşinin koruyucusudur ve komşusunu sevmek zorundadır.

Kişi refah ister. Anlamıştır ki işgücünü genel, hattâ dünya ölçüsünde bir işbirliği çerçevesinde kullanmazsa temel ihtiyaçları

tatmin edilemiyecektir. Kişi, bu işbirliğinin, yaratılan değerin milletlerarasında âdil dağılımı için bir araç olacağını ümid eder. İyi bir sosyal düzenin kurulmasında ekonomik gelişmenin oynadığı rolü gördüğü gibi, böyle bir düzenin önemini de müdriktir. Ve nihayet, yaşayacağı daha dostane bir çevrenin özlemi içindedir. Doğanın ciddi uyarısını dikkate almaya başlamış bulunmaktadır. Dünya kaynaklarının tükenmez olmadığı ve bozulmadan muaf bulunmadığı acı hakikatını idrak etmektedir.

Gerçekten kendi dikkatsizliklerimiz yüzünden, dünyanın bugün nerede ise insan hayatı için elverişsiz hale geldiğini inkâr etmek mümkün değildir. Diğer taraftan, eğer bu tutum sonucu mahfolmazsa, dünyanın eski güzelliklerini koruyup, insan yapısı harikalarla süslenmesi işten bile değildir. Eğer bir sorumluluk duygusu eşiğinde gerçekleştirilmezse, bir refah ve saadet kaynağı olması lazım gelen teknik ilerleme bizatihî mevcudiyetimize bir tehdit teşkil eder.

Bunlar insanlığın en belirgin hedefleri olduğuna göre, bu yönde ne kadar ilerleme kaydedilmiştir ?

Uzun asırlar süren uygarlık tarihi süresince kaydedilen ilerlemeleri küçümsemek insan zekâsının yaratıcı gücünü inkâr etmek olur. İnsanın başarıları gerçekten göz alıcıdır. Ancak bugünkü şekliyle, gittikçe artan ihtiyaçlarını tatmine yeterlimidir ?

İnsanlık tarihinin bu konuda istikrarsız bir seyir takib ettiği ve başarılar kadar başarısızlıklarla da dolu olduğunu daha önce de ifade etmiştik.

Bugün karşımızda bulunan fazla nüfus, yiyecek yetersizliği, eğitim ve sağlık imkânlarının eksikliği, doğal afetler karşısındaki çaresizliğimiz ve bir itimat ve güvenlik noksanlığı gibi sorunlar, bu başarısızlıklarımızın somut delilleridir.

Bununla birlikte, başarılarımız ve başarısızlıklarımız sayesinde önemli bir görevi yerine getirmiş olduğumuz düşüncesindeyiz. Etrafımızı saran sorunlara karşı bütün insanlar arasında ortak bir bilinç yaratmış bulunuyoruz. Bu ortak bilinçten yararlanmak için zamanın elverişli bulunduğu ve bu amaçla kullanılabilecek en iyi aracın Birleşmiş Milletler olduğu inancındayız.

Uluslararası ilişkilerin bir özelliği "yumuşama" sürecidir. Devamlı bir barış konusundaki umutlarımızı arttırdığı için bu gelişmeyi memnunlukla karşılıyoruz. Fakat bugüne kadar "yumuşama" gerek alanı gerek sağlamlığı yönünden bütünüyle tatminkâr bir düzeye eriş-

mekten uzak kalmıştır.

Yumuşama havasına rağmen, halâ mücadele, uyuşmazlık ve düşmanlıkların mevcut olduğu bir dünyada yaşıyoruz. Bu durum kısmen veya tamamen ortadan kaldırılmadığı sürece, dünya çapında gerçek bir yumuşama, dünya halklarının gerçekleşmiş bir arzusu olarak kalmaya mahkûmdur. Uluslararası ilişkilerin şartları halihazır kaldığı takdirde, siyasi anlaşmazlıkların derhal ortadan kaldırılmasını beklemek, en hafif tâbiryle, gerçekten uzak olacaktır. Bu anlaşmazlıklar hiç bir şekilde derhal veya kolaylıkla halledilemiyecek derecede köklüdür.

Ancak bu durum, bu sahada bu sırada hiç bir şey yapamıyacak kadar güçsüz olduğumuz anlamına gelmez. Söylediğim gibi, eğer anlaşmazlıkların kendisini sür'atle çözemiyorsak, doğurduğu buhranları kontrol altına almak elimizde değil mi ?

Anlaşmazlıkların had safhada olma keyfiyetini ortadan kaldırmak için bazı yollar bulamazmıyız ?

Sınırlı bir süre için bazı siyasiihtilâfların bir çeşit dondurulmasını düşünmek çok mu olacaktır ? Silâhsızlanma ve ekonomik kalkınma konularında ilân edilen 10 yıllar vasıtasiyle Birleş Milletlerinulaştığı övgüdeğer başarıları hatırımızda tutarak, örneğin bir siyasi uzlaşma 10 yılı ilân etmek ve bunu geliştirmek yollarını sağlamak, bu Genel Kurulun elinde değil midir ? Tek tek ve ortak olarak sarfettiğimiz tüm geçüiş çabaları, bu Teşkilât çerçevesinde böyle bir asil gaye için sistematize edip ahenkleştiremezmiyiz ?

Böyle bir uzlaşma ruhunu bütün siyasal, ekonomik ve sosyal çabaları etkili bir şekilde bağdaştıran bir sistem haline getiremez miyiz ?

Bazı tip uluslararası uyuşmazlıkların böyle bir yaklaşım tarzı ile ele alınması, sadece zamanın yaraları iyileştirici etkisinden yararlanmamızı sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda örgütümüze çabalarını sistematize etmek suretiyle bu ihtilâfların çözümünü hızlandırmak imkânını verecektir.

Bu hususu ifade ederken resmi bir teklif ileri sürmekten ziyade, bu görüşlerin düşünülmesini sağlamak istiyorum.

Bu ifadelerimin, sömürgeçilikten veya yabancı toprakların zorla işgalinden doğan ihtilâfları kapsamadığını belirtmem gerekir. Ne baskı altında tutulan bir halkın ne de barışsever ülkelerin

sömürge yönetimine rıza göstermelerini hiç bir zaman bekleyemeyiz. Aynı şekilde, temel insan haklarının tarafların rızaları ile akdettikleri uluslararası antlaşmalara aykırı olarak çiğnenmesine de göz yumamayız. Aynı husus, kaba kuvvetle ele geçirilen topraklar için de varittir.

Bu nedenler yüzünden ortaya çıkmış bulunan sorunlar örgütümüzün ivedilikle ve büyük bir dikkatle bunlara eğilmesini, gerektiği gibi tayiz vermez bir tutumla tedbir almasını da gerektirmektedir.

Son olarak Sayın Başkan, çağımızın özelliğini belirtmek isterim : kişinin iç gelişimi, umutları, kısaca bilinci, ekonomik, siyasal ve toplumsal çevrenin sağladığı koşulların üzerine çekmeşter. Zengin-fakir, güçlü-zayıf, gelişmiş-az gelişmiş olsun, insanlık tarihinin hiç bir döneminde görülmeyen bir bilinçleme ortaya çıkmıştır.

Kişi ile çevresi arasındaki bu dengesiz ilişki, gelecek için hem umut, hem felâket tohumları taşımaktadır. Ülkeler, çağımızın gereklerine cevap vermek amacıyla tek tek veya bölgesel ve toplu teşkilâtlanmalar çerçevesinde çaba sarfederken, siyasal çevreye özgü sorunlar, ekonomik ve toplumsal çevreden soyutlaştırılarak tesadüflere ve sistemsiz çözümlere terkedilemez.

Milletlerin ortak kaderinin sözkonusu olduğu şu anda, insanlığın önünde olan sorunların bir bütün olarak ele alınması gerekir. Aksi halde, geçmişte kazanılan başarıların kaybı, felâketi dahi gerçekleştirebilir. Bu nedenle, sayın Başkan, bu yüksek Kurulu önümüzdeki siyasal sorunlar ve bunlara ilişkin umutla-felâket, anlaşmayla-ihtilâf arasındaki tercihler üzerinde derinliğine düşünmeye davet zorunluğunu duydum.

Yapılması gereken şimdiden bellidir. Devrini doldurmuş bir "status quo" anlayışına yer yoktur. Gerekli olan insanlığın isteklerin karşılanması yönünde bir değişikliktir. Fakat bu değişiklik düzensiz, yıkıcı ve hatta öldürücü mü olmalıdır ? Yoksa, daha iyi bir dünyada yaşamak için sarfettiğimiz çabalarda sorumluluk duygusu ve akıl hakim olacakmıdır ?

Birleşmiş Milletlerin dikkatli, akıllı ve sabırlı bir şekilde alacağı tedbirler iledir ki büyük Atatürk'ün hayatı boyunca beslediği "Yurta Sulh Cihanda Sulh" barış tasavvurunun bütün insanların yararına olarak gerçekleşmesini ümit edebiliriz.

Teşekkür ederim, Bay Başkan."

B E L G E 3

15 Ekim 1972

DIŞİŞLERİ BAKANININ NEW YORK DÖNÜŞÜ VERDİĞİ DEMEÇ

Dışişleri Bakanı Halûk Bayülken, Birleşmiş Milletler 27. Genel Kurul toplantısından yurda dönüşünde, basın mensuplarına New York'taki temasları hakkında bilgi verirken özetle şunları söylemiştir :

"Bütün bu temaslarım, memleketimize karşı geniş bir dostluk, anlayış ve ülkemizde çeşitli alanlarda kaydettiğimiz gelişmeler, yapıcı ve istikrarlı dış politikamız dolayısiyle güven duygularının mevcut olduğunu bir kere daha tespit etmeye fırsat vermiştir.

Dünyanın her bölgesine mensup meslekdaşlarımla yapmış olduğum bu temaslar, milletlerarası kuruluşlar çerçevesinde olduğu kadar, ikili olarak da ilişkilerimizin karşılıklı saygı, devletler hukukunun büyük ilkelerine riayet suretiyle geliştirilmesi hususunda karşılıklı arzuların mevcudiyetini göstermiş ve gelecek aylarda uygulanmak üzere bazı faydalı düşüncelerde mütabakata varılmasını sağlamıştır.

Bu vesile ile şunu da belirtmek isterim ki bazen Birleşmiş Milletlerin faydası hususunda tereddütler izhar edilmektedir. Halbuki biraz evvel verdiğim izahat dahi, Birleşmiş Milletlerin önemli faydalarından hiç değilse bir kısmını aksettirmektedir. Nitekim New York Times gazetesi, bu gibi tereddüt ve sorularla ilgili olarak delegeler arasında bir araştırma yapmış ve 13 Ekim tarihli sayısında benim [illegible] görüşlerime de atıfta bulunarak, Genel Kurula iştirak eden bütün temsilcilerin belirttiğim kannatla hemfikir olduklarını kaydetmiştir."

Bakan Kıbrıs konusunda da şunları söylemiştir :

"Kıbrıs'a gelince, genişletilmiş cemaatlerarası görüşmelerin üçüncü safhasiyle ilgili olarak New York'ta Yunan heyeti başkanı Panayotakos ve Genel Sekreter Waldheim ve diğer ilgililerle olumlu görüşmeler yaptım. Diğer temas ettiğim meslektaşlarıma da bugünkü safha hakkında bilgi verdim ve görüşlerimizi anlattım. Kıbrıs konusunda görüşlerimize gösterdikleri anlayış ve destek dolayısiyle de bu temaslarımdan memnunum. İçinde bulunduğumuz bu üçüncü safha görüşmelerinin başarılı olmasını biz de dahil olmak üzere herkes gönülden dilemektedir. Taraflar arasında evvelce varılmış olan mutabakata uyarak, Kıbrıs konusunda şimdilik daha fazla bir şey söylememeyi tercih ediyorum. Bütün ilgililer aynı iyi niyeti gösterirler ve realiteleri ihmal etmezlerse olumlu bir sonuca varılabileceğine dair ölçülü iyimserliğimi muhafaza ediyorum."

Dışişleri Bakanı Bangladeş konusunda da şunları söylemiştir :

"Bangladeş'in üyeliği konusunun Genel Kurulda gerksiz ve alt kıt'adaki başlıca taraflar arasında yeni doğmaya başlayan anlayışı tedirgin edici bir müzakereye yol açmasına lüzum kalmadan sessiz diplomasi ile tarafları tatmin edecek bir sonuca bağlanması mümkündür. Türkiye bu konuda kendine düşen yapıcı faaliyetleri aynı görüşü paylaşan dost memleketlerle birlikte sürdürmektedir. Temennimiz, bu çalışmaların olumlu sonuç vermesi ve kırıcı müzakerelere mahal bırakılmamasıdır."

Tedhişçilik konusunda da Bakan, "keza tedhişçiliğe ait gündem maddesinin de çok hararetli görüşmelere sahne olması beklenmelidir. Bilindiği gibi, bizim bu konudaki tutumlarımız Genel Kurulda ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

B E L G E 4 10 Ekim 1972

DIŞ ÜLKELERDEKİ İŞÇİ ÇOCUKLARININ EĞİTİM KONUSU

Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Semih Akbil bir soru üzerine konu ile ilgili olarak şunları söylemiştir :

"1966 yılından bu yana dış ülkelerdeki işçi çocuklarımızın eğitim sorunu hükûmetimizin üzerine önemle eğildiği bir konu olmuştur.

Okul çağı işçi çociklarının sür'atle artan sayısına paralel olarak hissedilen öğretmen ihtiyacı Milli Eğitim Bakanlığımızın imkânları ile zamanında ve yeterli bir şekilde karşılanmaya çalışılmıştır. Bu uygulama çerçevesinde ilk defa olarak 1966 yılında 18 öğretmenimiz Federal Almanya'ya gönderilmiş, bunların hizmet sürelerinin sona ermesi ile yerlerine, 5 tanesi Belçika'da görev almak üzere 30 öğretmenimiz vazifeli kılınmıştır.

Özellikle yabancı ülkelerdeki Türk çocuklarının eğitimi sorununu daha rasyonel bir tarzda halledebilmek amacıyla Bakanlar Kurulunun 15 Kasım 1971'de aldığı karara dayalı olarak Dışişleri Bakanlığının koordinatörlüğünde Milli Eğitim, Çalışma ve Maliye Bakanlıkları temsilcilerinden oluşan bir "Bakanlıklararası Ortak Kültür Komisyonu" kurulmuş ve Komisyon bu kere 111 öğretmenimizi dış görevlere atamıştır. Bu öğretmenlerimizin 10 tanesi Belçika'da görevlendirilmiştir. Vize formalitelerinin Belçika hükûmetince topluca tekemmül ettirilmesi ile bunların 9 tanesi vazifelerine başlamışlardır.

[illegible] olarak, 101 [illegible] sonuçlandırılması

Federal Almanya'daki federe sisteminin bir gereği olarak 101 öğretmenimizin müsaadelerinin eyaletlerce ayrı ayrı sonuçlandırılması icabetmektedir. (...) Bu suretle Almanya'da görev alacak öğretmenlerimizden 45'inin müsaadeleri alınmış ve bunların büyük bir kısmı vazifeleri başına gitmişlerdir."

B E L G E 5

16 Ekim 1972

UYUŞTURUCU MADDELER KAÇAKÇILIĞI ÖZEL KOMİTENİN ÇALIŞMALARI

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonunun 24. dönem toplantılarında kurulması kararlaştırılan Yakın ve Orta Doğu Uyuşturucu Maddeler Kaçakçılığı Özel Komitesinin başkanlığına seçilen Birleşmiş Milletler Cenevre Ofisi ve İsviçre'deki Milletlerarası Kuruluşlar nezdindeki Daimî Temsilcimiz Büyükelçi Coşkun Kırca, Komitenin çalışmaları hakkında şu demeci vermiştir :

"Özel Komite üyeliklerine Türkiye, İran, Pakistan ve bölge devletlerinin muvaffakatiyle İsveç seçilmiş ; Uyuşturucu Maddeler Komisyonu üyesi olmıyan Afganistan'ın da Özel Komite çalışmalarına gözlemci olarak katılması kararlaştırılmıştır.

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyinin 1972 İlkbahar toplantılarında Özel Komitenin bölgedeki memleketlerde bir inceleme gezisinde bulunması kararı alınmıştır.

Özel Komite 2-16 Ekim 1972 tarihleri arasında İslamabad, Kâbil, Tahran ve Ankara'da toplantılar yapmıştır. Özel Komitenin bu inceleme gezisine ayrıca Milletlerarası Uyuşturucu Maddeler Kontrol Organı, Milletlerarası Polis Teşkilâtı (Interpol) ve Arap Birliği Uyuşturucu Maddeler Bürosu temsilcileri de gözlemci olarak katılmışlardır.

İnceleme gezisi sırasında yapılan toplantılarda, bölgeden dışarıya, bölge dışından bölgeye ve bölge içi memleketler arasında uyuşturucu maddeler kaçakçılığına karşı, Türkiye, İran, Pakistan ve Afganistan Hükûmetlerince milli ve bölgesel planda alınması mümkün tedbirler ile, gerek bu Hükûmetler, gerek diğer Hükûmetler tarafından milletlerarası alanda alınabilecek tedbirler görüşülmüştür.

Bölge memleketlerinin herbirinde bu alanda karşılaşılan meseleler değişik açılardan farklılık göstermekle beraber, alınması mümkün tedbirler hususunda geniş bir mutabakat sağlanmış bulunmaktadır.

Özel Komiteye üye ve gözlemci olarak katılan bütün devlet ve milletlerarası kuruluşlar temsilcileri, Türkiye'nin afyon ekimini yasaklama hususundaki insanî amaçlarla alınmış kararını övmüşler ; başlıca afyon ekimi bölgemizde planlanan ve afyon ekicisine daha fazla gelir sağlamayı ve bölgenin kalkınmasını hedef tutan ekim ikamesi ve yatırım projelerimizi takdirle karşılamışlar ve Jandarma ve Polis Teşkilâtımız tarafından gerek yurt içinde, gerek sınır bölgelerimizde alınan tedbirler ve genellikle Hükûmetimizin bu konudaki kararlılığını ve uyanıklığını büyük memnuniyetle kaydetmişlerdir.

Özel Komite, bölgesel ve milletlerarası planda ve sınırlarda Emniyet Kuvvetlerinin işbirliğini kuvvetlendirmek ve kaçakçılık faaliyetlerini önlemek için çeşitli tedbirler tavsiye etmiştir.

Özel Komite ayrıca, bölge ülkelerine malî ve teknik yardımların arttırılması ve Birleşmiş Milletler ile diğer milletlerarası kuruluşların imkânlarının yetmediği ölçüde, ikili yardım andlaşmalarının yapılması yolunda ayrıntılı tavsiyelerde bulunmuştur.

Özel Komitenin Raporu, Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonunun önümüzdeki Ocak ayı toplantısına sunulacaktır."

B E L G E 6

13 Ekim 1972

AVRUPA TOPLULUKLARI KOMİSYONU ÜYESİNİN BASIN TOPLANTISI

Avrupa Toplulukları Komisyonu Basın ve Enformasyonla görevli üyesi, Lüksemburg'lu diplomat Albert Borschette, Ankara'da düzenlediği ve Avrupa Toplulukları Komisyonu Genel Sekreteri Emile Noël'in de hazır bulunduğu basın toplantısında, "Topluluğun amacı, Doğu ile Batı arasındaki ekonomik ilişkileri geliştirmektir. Topluluk Türkiye'ye büyük önem atfetmektedir" demiştir. Türkiye'ye atfedilen önem çerçevesinde Ankara'da Ortek Pazarın bir basın ve enformasyon bürosunun önümüzdeki ilk üç ay içinde çalışmaya başlayacağını açıklayan Borschette, bu büronun başlıca amacının Türkiye'nin Topluluğa tanıtılması olacağını bildirmiştir. Açıklandığına göre, Ortak Pazarın bu büroları halın Topluluk üyesi altı ülkenin başkentlerinde, New York, Washington, Cenevre ve Montevideo'da bulunmaktadır.

Borschette konuşmasına şöyle devam etmiştir :

"Ortak Pazar ile Türk ekonomisine zarar verileceği hiç bir zaman kabul edilemez. Eğer böyle bir tehlike ortaya çıkarsa, Topluluk

derhal buna hal çaresi bulacak bir tutum içine girecektir. Türkiye'nin isteklerinin, bu isteklere uygun şekilde çözümlenmesi için çaba gösterilmektedir. Meselâ tarım ürünleri konusundaki görüşmeler öne alınıp, 1973 yılının ilk üç ayı içinde sonuca ulaşılması mümkün olabilecektir. Aynı zamanda Türkiye'nin belirli hallerde kontenjanlar ihdas etmesi de düşünülebilir. Bunları belirtirken, Türkiye'nin gelişmesine turizmin yapacağı katkıları da söylemeden geçemeyeceğim."

Borschette, zirve toplantısında ve siyasî sekretaryada Türkiye'nin temsil edilmesine ilişkin bir soruya karşılık olarak şunları söylemiştir :

"Zirve toplantısı Topluluğun halihazır üyeleri ile yapılacaktır. Bu bakımdan Türkiye bu toplantıya katılamıyacaktır. Ancak Türkiye diplomatik yollarla toplantıdan önce görüşlerini bildirebilir, tabiatiyle zirve toplantısından önce Türkiye ile de temas kurulacaktır. Ortak Pazar siyasî sekretaryasında temsil konusu ise, 19-20 Ekim'de yapılacak toplantıda görüşülecektir."

Genel preferansların Türkiye'ye tanınması konusunda ne zaman resmi açıklama yapılacağı şeklindeki bir soruyu da, Topluluklar Komisyonu üyesi şöyle cevaplandırmıştır :

"Genelleştirilmiş preferanslar konusu ortaya bir takım sorunlar çıkarıyor. Bunlara hal çaresi bulma safhasındayız. Bu çarelerin Türkiye'nin lehine olmasını müdrikiz."

Ortak Pazarın Akdeniz politikası konusundaki bir soruyu da Avrupa Toplulukları Komisyonu Genel Sekreteri Emile Noël, şöyle cevaplandırmıştır :

"Bu konuda Ortaklık Konseyi, Karma Parlamento Komisyonunun isteği üzerine çalışmalara başlamıştır. Bu hususta, Türkiye'nin Ortak Pazar nezdindeki Daimî Delegeliği ile Konsey arasında sıkı bir işbirliği mevcuttur. Konuyla ilgili olarak Türkiye'nin görüşleri istenmektedir. İşbirliğine ve Ortaklık Konseyindeki istişarelerimize devam edeceğiz."

B E L G E 7

24 Ekim 1972
DIŞİŞLERİ BAKANININ AVRUPA KONSEYİ TOPLANTISI HAKKINDAKİ DEMEÇİ

Avrupa Konseyi Danışma Meclisi toplantısına katıldıktan sonra yurda dönen Dışişleri Bakanı Haluk Bayülken, Yeşilköy havaalanında

gazetecilere verdiği demeçte şunları söylemiştir :

22 Ekim Pazar günü Avrupa'ya hareket ederken büyük bir teessürle gitmiştim. Çünki aynı anda bir uçağımızın Sofya'ya kaçırıldığını haber almıştım. Pazartesi günü Strasburg'taki toplantıda Komite Başkanı sıfatıyla yaptığım konuşmada geçen altı aylık devrede ne gibi faaliyetler yapıldığını bildirdim. Aynı zamanda Türkiye Dışişleri Bakanı olarak özellikle Avrupa birleşmesi ve dünyanın önemli meseleleri hakkında görüşlerimizi açıkladım. Stasburg'da kaldığım bir gün zarfında uçağımızın kaçırılması ile yakından ilgilendim. İlk söyleyeceğim, bugün çok memnunum. Çünki hiç bir vatandaşımızın burnu kanamadan bu konu halledilmiş oldu. Olaya karşı orada hakikaten büyük bir heyecan gösterildi. Avrupa Konseyinde görüşülen konulardan birisi de tedhişçilikti. İstişari Meclis, tedhişçilik konusunda Avrupa Konseyinden, yani Bakanlar Komitesinden çok ciddi kararlar almasını istiyordu. Öbür taraftan biliyorsunuz Birleşmiş Milletler 6. Komitede de bu konu görüşülmektedir. Keza Uluslararası Havacılık Teşkilâtı da konuyu ele almıştır. Fakat bunlar kâfi gelmiyor. Ben Başkan olarak önce bütün Komite adına bu konuyu takib ettiğimizi, kendi tecrübelerime göre 6. Komitede bu işin görüşüleceğini, büyük bir ihtimalle de konu tedhişçilik olarak ele alınır, meselâ Filistin meselesi gibi diğer bazı meseleler gibi konularla fazla karıştırılmadan incelenirse, 6. Komitede çok kuvvetli bir kararın verileceğine inandığımı şahsi düşüncem olarak söyledim. Bu karar mutlaka daha sıkı bir tedbir alınmasını öngörecektir. Burda alınacak sonuca göre, Avrupa Konseyinin de gerekirse kendi çapında Avrupa'yı ilgilendirmek üzere daha müessir tedbir alacağının mümkün olacağını Komite adına söyledim. Daha sonra ülkemizin görüşlerini ifade ettim. Ülkemizin görüşlerini Birleşmiş Milletlerde yaptığım konuşma sistemi içinde bildirdim. Ayrıca kaçırılan uçak dolayısiyle kendilerine bir de çağrıda bulundum. Çok müsait tepki gösterdiler ve Avrupa basını bu kısmı geniş şekilde değerlendirdi.

Diğer önemli bir konu da tedhişçilikle ilgili olarak bazı kımıldamaların olmasıdır. Bazı memleketler temsilcilerinin, Türkiye'de olan bitenler acaba ne durumdadır şeklinde pek suyun üstüne çıkmayan fakat biraz fazla şüpheli bize atfedilen nazarları oldu. Bize ait olan meseleler le ilgili sorulara gereken cevapları verdim. Bir İsveç delegesi, tedhişçiliği takbih ettiklerini, Sofya'ya kaçırılan uçak ve yolcular için büyük sempati duyduklarını, hislerinin bizimle beraber olduğunu, fakat Türkiye'de tutuklulara yapılan işlemler hakkında bazı tereddütleri bulunduğunu, bazı haberler aldıklarını, demokratik bir ülkenin

bu konularda dikkatli davranması gerektiğini söyledi. Ben cevap verirken Türkiye'de bunun böyle olmadığını ifade ederek, Türkiye'deki durumu anlattım. Türkiye'deki tedhişçiliğin basit bir uçak kaçırma olayı olmayıp demokratik müesseseleri ortadan kaldırmayı hedef tutan şümullü bir hareketin kolları olarak meydana çıktığını söyledim.

Verdiğim bilgi Asamblede çok lehte bir hava uyandırdı. Cevaplarım alkışlarla karşılandı. Öyle zannediyorum ki, Avrupa Konseyince bu konudaki tereddütleri dağıtmak ve tamamiyle hukuki ve medeni ölçüler içinde hareket eden bir memleket olduğumuzu göstermek imkânını buldum."

B E L G E 8

24 Ekim 1972
BAŞBAKANIN UÇAK KAÇIRMA OLAYI İLE İLGİLİ MECLİS AÇIKLAMASI

Başbakan Ferit Melen THY'na ait Truva uçağının Sofya'ya kaçırılması olayı sonucunda Millet Meclisinde şu konuşmayı yapmıştır:

"İki gündür hepimizi çok üzmüş ve dünya kamu oyunu haklı endişe ve heyecan içinde meşgul etmiş ve nihayet aralıksız gayretler sonunda uçağın ve içindeki vatandaşlarımızın kurtarılması ile olumlu surette sonuçlanmış bulunan bir uçak kaçırma olayı üzerinde yüksek Meclise bilgi arzetmek için huzurunuza gelmiş bulunuyorum.

Bildiğiniz gibi Bulgar Hükûmeti ile son iki gün içinde yürüttüğümüz temaslar sonunda 22 Ekim Pazar sabahı dört silâhlı hava korsanı tarafından Sofya'ya kaçırılan Türk Hava Yollarına ait uçağımızın yolcularının ve mürettebatının serbest bırakılması ve uçağın kurtarılması müsbet bir şekilde sonuçlandırılmıştır.

Kaçırma olayının safahatı, iki hükûmet arasındaki temaslar hakkında arkadaşım Doğan Kitaplı Yüce Meclisinize kısa açıklamalarla izahatta bulunmuştu.

Boeing 707 tipindeki uçağımız ve mürettebatı ile birlikte 81 kişinin hayatlarını tehlikeye sokan bu menfur hadisenin öğrenilmesini müteakip Hükûmetimiz, vatandaşlarımızın can emniyetini teminat altına almak için gereken tedbirleri sistemli bir şekilde almıştır. Dışişleri Bakanlığımız uçağın Sofya havaalanına indiği yolundaki haber alınır alınmaz derhal Sofya Büyükelçiliğimiz vasıtasiyle Bulgar hükûmetinden yolcuların kurtarılması ve uçağın iadesi için işbirliği ve yardım talebinde bulunmuştur.

Sofya Büyükelçimiz Nihat Dinç Bulgaristan Hariciye Vekâleti ile yaptığı temaslarda, Mayıs ayı başında kaçırılmış bulunan ilk uçak hadisesini hatırlatarak Bulgaristan hükûmetini, uçakların gayri kanuni yollarla ele geçirilmesinin önlenmesine dair 1970 Lahey Sözleşmesine göre, olaya müdahale etmesini talep etmek suretiyle hukuki durumun gerektirdiği teşebbüsleri yapmıştır. Bunun akabinde Bulgaristan Başbakanına gönderdiğim bir mesaj ile bu kaçırma olayında da Bulgar makamlarınca gereğinin yapılacağı ümidini izhar ederek Bulgaristan Başbakanının da konu ile şahsen ilgilenmesini rica ettim. Bu ilk teşebbüsümüzü desteklemek amacı ile Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinden ve onun vasıtasiyle Kızılhaç'tan olay hakkında insani yönden yapılması mümkün olan hususlarda yardımlarını talep ettik. Ayrıca diğer bazı dost ve müttefik devletlerle iyi ilişkiler idame ettiğimiz komşu memleketlerden bu meyanda, Amerika Birleşik Devletleri, Batı Almanya, İngiltere, İtalya, Sovyet Rusya gibi devletlerden müzaharat talebinde bulunduk.

Bulgaristan'da Sofya Büyükelçiliğimiz, Ankara'da Bulgaristan Büyükelçiliği ile devamlı temas halinde kalarak kurtarma hususunda yaptığımız teşebbüslere aralıksız devam ettik. Bu temaslarımızdan edindiğimiz bilgilere göre, Bulgar makamları hava korsanları ile pazar günü saat 11.00'de temas kurmuşlardır. Korsanlar, Bulgar'larla yaptıkları bu ilk temaslarda uçağı bazı maksatlarla kaçırmış olduklarını ifade etmişler, fakat bu talepleri hakkında sarih bilgi vermekten israrla kaçınmışlardır. Bu ilk temastan haberdar olan Büyükelçimiz Nihat Dinç, Bulgar makamlarından yolcuların can emniyeti ile ilgili olarak gerekli tedbirlerin alınmasını talep etmiş, uçağın kaçırılışı sırasında korsanlar tarafından ateş açılması neticesinde yaralanmış bulunan kaptan baş pilot ile bir vatandaşımızın ve hastalanan diğer bir yolcunun tedavi edilmek üzere bir hastaneye kaldırılmalarını temin etmiştir. Bilâhare hastalanan 7 yolcunun daha uçaktan çıkarılarak tedavi altına alınmaları yine aynı şekilde sağlanmıştır. Bundan sonra Büyükelçimiz korsanların temsilcisi ile görüşme teşebbüsünde bulunmuş ve Bulgar yetkili makamlarının hazır bulunduğu bir toplantıda korsanlardan birisi ile görüşmüştür. Büyükelçimiz korsanın kendisine aşağıdaki ifadelerde bulunduğunu bize iletmiştir :

"Türk Hava Yollarına ait yolcu uçağını ayın 22'sinde saat 07.00 ile 07.30 arasında kaçırarak Sofya havaalanına mecburi iniş yaptırdık. Uçağı ve yolcuları rehine olarak tutuyoruz. Ancak Türk Hükûmeti tarafından şartlarımız kabul edildiği takdirde uçak ve yolcuları serbest bırakacağız. Aksi halde uçağı ve yolcuları imha edeceğiz.

Devrimciler olarak bu kararımız kesindir."

Anarşist korsanların temsilcisi daha evvel Bulgar makamlarına açıklamış olduğu şartlarını Büyükelçimize bildirmiştir. Bu şartlar arasında, mahkemelerimizce muhakeme edilip hüküm giymiş bazı suçluların serbest bırakılması ve anayasada herhalde kendi düşüncelerine uygun değişiklikler yapılması gibi istekler de yer alıyordu. Bunu müteakip, Bulgaristan Dışişleri Bakanlığı Büyükelçiliğimize ilk notalarını tevdi etmiştir. Bu notada, Bulgar Hükûmeti ezcümle, uçağımızın Bulgar makamlarının muhalefetine rağmen Sofya havaalanına indiği belirtilmekte, yaralılara Bulgat tıbbî kuruluşları tarafından derhal müdahalede bulunulduğu anlatılmakta ve korsanların istekleri hakkındaki Hükûmetimizin görüşünün en kısa zamanda bildirilmesi taleb edilerek yolcular ve mürettebatın hayatları ile uçağın kurtarılmasını temin edecek her türlü gayretin sarfedilmekte olduğu ifade edilmekte ve bu gayretlerin sonuçlandırılması için Hükûmetimizin de etkili yardımda bulunması istenmekte ve Bulgaristan Hükûmetinin kaçırma olayının muhtemel sonuçlarının sorumluluğunu taşıyamıyacağı beyan edilmekte idi.

Hükûmetimiz Bulgaristan Dışişleri Bakanlığının tevdi ettiği bu notayı Sofya Büyükelçiliğimizden alınan bilgilerin ışığı altında tetkik etmiş ve cevabını Bulgaristan Dışişleri Bakanlığına Sofya Büyükelçiliğimiz kanalı ile iletmiştir. Cevabî notamızın bir örneği Ankara'daki Bulgaristan Büyükelçiliğine de tevdi edilmiştir. Cevabımızda ezcümle, Bulgaristan Hükûmeti tarafından insani mülâhazalar ve iyi komşuluk icabları gözönünde tutularak, uçak yolcuları ve mürettebatın hayatlarının kurtarılmasını ve uçağın iadesini teminen sarf edildiği bildirilen gayretlerin Hükûmetimizce memnuniyetle karşılandığı ifade edildikten sonra, yürürlükte bulunan konuya ilişkin ve yukarıda temas ettiğim milletlerarası sözleşmeye atıfta bulunarak yolcuların ve mürettebatın emniyetini sağlamak ve uçağı kurtarmak için sözleşmede öngörüldüğü şekilde Bulgaristan Hükûmetinin gerekli göreceği tedbirleri almasını beklediğimiz belirtilmiş ve her halûkârda Türkiye Hükûmetinin tedhişçiler ve hava korsanları ile hiç bir surette pazarlığa girişilmiyeceği hususundaki bilinen görüş teyid edilmiştir. Ayrıca Hükûmetimizin uçak yolcularının ve mürettebatının hayatlarının kurtarılması ve uçağın memleketimize iadesini temini için Bulgar Hükûmetince alınacak tedbirlere gerekirse etkili yardımda bulunmağa hazır olduğu bildirilmiştir.

Büyükelçimiz, talebi üzerine Bulgar makamlarının müsaadesi ile

hastaneye kaldırılmış bulunan vatandaşlarımızı ziyaret ederek sağlık durumları ile ilgilenmiş ve kendilerinden kaçırma olayının cereyan şekli hakkında bilgi almıştır. Bu bilgiler yolcuların ailelerinin de istifadelerine arzedilmiştir.

Olayın vuku bulduğu Pazar günü akşamına doğru, İran'a yapmış olduğu resmi ziyaretten Sofya'ya avdet eden Bulgaristan Başbakanı Stanko Todorog, kendisine gönderdiğim mesajı cevaplandırarak, "bizzat kendisinin ve Bulgar makamlarının uçak kaçırma olayına müsait hal tarzı bulmak için gerekli katkıda bulunacağını ümid ettiklerini" ifade etmiştir.

Yukarıda zikrettiğim mesaj ve notaların teatisinden sonra Bulgar makamları korsanlarla temaslarını yürütmüşler ve Sofya Büyükelçiliğimizle de irtibatı devam ettirmişlerdir. Bulgarların bu iki yönlü temasları sırasında iki hükûmetçe teati edilen notalarda ileri sürülen görüşler etrafında açıklayıcı bilgilere lüzum hasıl olduğundan 23 Ekim Pazartesi günü de Bulgar hükûmeti ile aramızda iki nota teatisi daha yapılmıştır. Karşılıklı yazışmaların cereyan ettiği sırada, bir taraftan da korsanların 23 Ekim günü saat 12.00'-ye kadar verdikleri mühletin uzatılması temin edilmiştir. Yapılan karşılıklı muhaberelerden her iki hükûmetin de meselenin insani veçhesinin arzettiği önem karşısında yolcuların ve mürettebatın can emniyetlerinin teminat altına alınması ve uçağın kurtarılması hususunda birleştikleri görülen bütün bu gayretler sonucun alınmasına yöneltilmiştir.

Bu noktadan hareketle Hükûmetimizin de mutabakatı ile Bulgar makamları korsanlarla yeniden temasa geçmişler ve kendilerine siyasi iltica hakkı tanınması kabul edilen korsanlar uçağı ve yolcuları serbest bırakmağa razı olmuşlardır.

Bu şekilde kamu oyumuzu çok yakından ilgilendiren insanlık dışı, hunharca maceranın önüne geçilmesi, Yüce Meclisimizin gösterdiği anlayış ve Hükûmetimizin iki gün aralıksız devam eden çabaları neticesinde mümkün olabilmiştir.

Bulgar makamlarının mutabakatı ile, Türk Hava Yollarının bir yolcu uçağı bugün saat 03.15'de Yeşilköy'den hareket ederek Sofya'ya gitmiş ve kaçırılan uçağın yolcuları ile mürettebattan yaralı ve hasta olanlar hariç tamamını sabah saat 06.05'de İstanbul'a getirmiştir. Aynı uçakla giden bir ekip kaçırılmış olan Boeing 707 tipi uçağımızı alarak bugün saat 10.15'de İstanbul Yeşilköy havaalanına

indirmiş. Böylece yolcuların ve uçağın salimen yurda dönmesi sağlanmış bulunmaktadır.

Dün gece, hadisenin olumlu şekilde sonuçlanmasını müteakip Sofya Büyükelçiliğimiz vasıtasiyle elde ettiğimiz bilgiye göre uçağı kaçıran tedhişçi anarşistlerin hüviyetleri Bulgar makamlarınca şöyle açıklanmıştır.

1- Hacı Özdemir, Aksaray, Niğde doğumlu (Bu şahıs tedhişçilerin sözcüsü durumundadır).

2- Derviş Elmacıoğlu, 1945 Tokat doğumlu (Süleymaniye Tokat öğrenci yurduna mensuptur),

3- Yücel Bozkurt, 1951 Mersin doğumlu,

4- Ahmet Maden, 1950 Çorum doğumlu.

Bu anarşistlere Bulgar Hükûmeti tarafından iltica hakkı tanınmıştır.

Bugün bu hadisenin geçirdiği muhteliş safhaları diplomatik yönden çözümlenmesiyle durumu kısaca yüksek heyetinize arz ve izah etmiş oldum.

Bu müessif olayın meydana gelmesindeki bütün sebep ve amiller ve sorumluluklar üzerinde ancak idarî ve adlî tahkikatla aydınlanabilecek cepheleri hakkında henüz bilgi arzetmeme imkân bulunmadığını elbette takdir buyurursunuz. Bu arada bilhassa insanlık vecibelerine riayet bakımından olduğu kadar memleketimizle dostluk ve iyi komşuluk ilişkilerinin korunması, geliştirilmesi yönünden de gereken hassasiyet ve ilgiyi göstermiş bulunan komşumuz Bulgaristan Hükûmetine huzurunuzda teşekkürlerimi ifade etmek isterim.

Memleketimizi içinden yıkmak için her türlü insanlık dışı caniyane teşebbüslere pervasızlıda girişmekten çekinmeyen tedhişçi anarşistlerin bu hadiseden ibret almaları gerekir.

Bütün dünya bilmelidir ki, tedhişçilik metodları ile Türk Milletinin huzur ve güvenliğini alçakça tehdid eden teşkilâtlı ve her türlü insanlık ve insaf kaygularından uzak tedhişçi anarşistlerin varlığından ve büyük tehlikesinden hâlâ habersiz görünenlerimizin ne kadar müthiş bir hata, gaflet içinde bulundukları gerçeğidir.

Yine bu gözü dönmüş çetecilerin bir kere fırsat bulup bu ülkenin ve milletin idaresini ele geçirdikleri zaman nasıl hareket ede-

cekleri de kaçırılmış bir uçağın içindeki insanlara pervasızca uyguladıkları caniyane planların mahiyetinde ifadesini bulduğu gibi, adeta minyatür bir model halinde bütün insanlığın ibret nazarları önünde çıplak şekilde canlanmaktadır."

B E L G E 9 27 Ekim 1972

Nato Nükleer Planlama Grubu toplantısı sonunda yayınlanan basın bildirisi şöyledir :

" 1- Yedi Nato üyesi memleketin Savunma Bakanlarının katıldığı Nato Nükleer Planlama Grubunun Londra toplantısı iki günlük çalışmadan sonra bugün sona ermiştir. Grubun yılda iki defa yapılagelen toplantılarının 12. sini teşkil eden bu toplantı, İttifak tarafından uygulanacak nükleer savunma meseleleri ile ilgili siyasi prensipleri geliştirmek amacıyla akdedilmiştir.

2- Toplantıya Belçika Savunma Bakanı Mr. Paul van den Boeynants, Danimarka S.B. Mr. Kjeld Olesen, Almanya S.B. Mr. Georg Leber, İtalya S.B. Mr. Mario Tanassi, Türkiye Milli Savunma Bakanı Mehmet İzmen, İngiltere S.B. Lord Carrington ve A.B.D. Savunma Bakanı Mr. Melvin Laird katılmışlardır. Toplantıya Nato Genel Sekreteri Dr. Joseph Luns başkanlık etmiştir.

3- Daha evvelce A.B.D. tarafından takib edilen usülün devamı olarak Savunma Bakanı Melvin Laird, stratejik nükleer kuvvetler dengesi hakkında diğer bakanlara bilgi vermiştir. Bakanlar daha sonra Nato'yu ilgilendiren yeni gelişmeleri müzakere etmişlerdir.

4- Bakanlar, bir kaç memleket tarafından hazırlanan etüd ile Askeri Komite tarafından kaleme alınan raporu müzakere etmişler ve Nato kuvvetlerinin, nükleer silâhların kullanılabileceği durumlarda hareket imkân ve kabiliyetlerinin arttırılması için yapı ve konuşlandırılmalarındaki ilerlemeyi kaydetmişlerdir.

5- Atlantik Bölgesi Müttefik Kuvvetleri Komutanı tarafından hazırlanan ve nükleer silâhların taktik savunma maksadı ile Atlantik bölgesinde, denizde ilk kullanılmasını temsil eden bir farazi durumla ilgili olarak yapılan takdimden sonra Bakanlar bu kullanmanın siyasi ve askeri inikâsları üzerinde görüş teatisinde bulunmuşlardır. Bakanlar ayrıca bir muhasematta nükleer silâhların kullanılmasının gerekmesi halinde üye hükûmetler arasında cereyan edecek istişarelerde faydalanılacak tertip, usul ve kolaylıkları etraflı bir şekilde incelemişlerdir.

6. Bakanlar, nükleer silâhların taktik sahada savunma maksadı ile muhtemel kullanılmasının NATO'nun esnek mukabele stratejisine etkili bir şekilde hizmet etmesini sağlamak üzere, üç yıl önce başlatılan şumullü çalışma programının diğer bir merhalesi olarak bazı üye memleketler tarafından hazırlanan etüdü müzakere etmişlerdir.

Bakanlar, halihazır çalışma programının durumunu gözden geçirdikten sonra, ileridéki çalışmaların istikameti için ek talimat vermişlerdir.

7- Bununla ilgili olarak Bakanlar ayrıca, esnek mukabele stratejisinin tesirli bir hale getirilmesi için yeterli seviyede konvansiyonel kuvvet idamesinin gerektiğine işaret etmişlerdir.

8- Bakanlar gelecek Nükleer Plânlama Grubu toplantısının 1973 ilkbaharında Türkiye'de yapılması hususunda mutabakata varmışlardır."

KASIM 1972'DE

TÜRKİYE'NİN DIŞ İLİŞKİLERİ
VE BAŞLICA MİLLETLERARASI OLAYLAR
KRONOLOJİSİ

A Y I N O L A Y L A R I

SİYASİ OLAYLAR

İspanya Dışişleri Bakanının ziyareti

İspanya Dışişleri Bakanı Gregorio Lopez Bravo, 5-9 Kasım tarihleri arasında Türkiye'yi resmen ziyaret etmiştir.

Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreterinin Tunus'u ziyareti

Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri İsmail Erez, 9-13 Kasım tarihleri arasında Tunus'u resmen ziyaret etmiştir.

Yugoslavya Başbakanının ziyareti

Yugoslavya Başbakanı Cemal Bijedic, 19-24 Kasım tarihlerinde Türkiye'yi resmen ziyaret etmiştir.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı hazırlık çalışmaları, 22 Kasım'da Helsinki'de açılmıştır.

Bulgaristan Dışişleri Bakanının Ziyareti

Bulgaristan Dışişleri Bakanı Petar Mladenov, 23-28 Kasım tarihlerinde Türkiye'yi resmen ziyaret etmiştir.

Dışişleri Bakanının Ürdün'ü Ziyareti

Dışişleri Bakanı Haluk Bayülken, 28 Kasım-1 Aralık tarihleri arasında Ürdün'ü resmen ziyaret etmiştir.

KÜLTÜREL OLAYLAR

Güney Kore Folklor Grubu, Avrupa'da verdiği temsillerden sonra, Türkiye-Kore Kültürel Mübadele Programı çerçevesinde, Ankara ve İstanbul'da Kızılay yararına temsiller vermiştir.

o o o

Devlet Operası Sanatkârı Koloratur Soprano Suna Korad, Hollanda'nın muhtelif şehirlerinde bir resital turnesi yapmış, ayrıca Hollanda televizyonunda temsiller vermiştir. Suna Korad daha sonra, Federal Almanya'da, İlk Türk opera sanatçısı olarak long play bir plak doldurmuştur.

./..

Orkestra Ş-fi Hikmet Şimşek, Kahire Senfoni Orkestrasını yöneterek, tamamen Türk bestecilerinin eserlerinden değerlenmiş bir konser vermiştir. Konserde sanatçı Gülay Uğurata da bir eserde piyano çalmıştır.

KASIM 1972'DE TÜRKİYE'NİN DIŞ İLİŞKİLERİ VE MİLLETLERARASI OLAYLAR KRONOLOJİSİ

1 KASIM 1972

İSTANBUL SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞININ İŞKENCE İDDİALARI İLE İLGİLİ AÇIKLAMASI

Birinci Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı Karargâhı Basın ve Halkla İlişkiler Şubesinden bildirilmiştir:

"97 Numaralı açıklama

Son günlerde çeşitli makamlara yapılan müracaatlar ile bazı iç ve dış basında ve tutumu herkesçe bilinen bir dış radyoda yapılan yayında halen sorgulanmaları yapılmakta olan sanıklara işkence yapıldığı iddia edilmektedir.

Her türlü asıl ve esastan uzak olan bu iddiaların maksatlı olarak yapıldığı ve tek merkezden yönetildiği, iddiaların aynı mahiyette ve aynı zamanlarda ortaya atılmasından anlaşılmaktadır.

Maksat ve gayesi yargı organlarının işlemleri hakkında kamu oyunda şüpheler yaratmak ve Türk adaletine gölge düşürmektir. Bu iddiaların tamamen yalan ve iftira olduğu, Komutanlıkça sanıkların yakınları ve avukatları tarafından yapılan müracaatların gereği yapılarak, selahiyetli tıbbi mercilerce verilen raporlardan anlaşılmış bulunmaktadır.

Bundan sonra da yapılacak bu gibi müracaatların Komutanlıkça incelemeğe tabi tutulacağı ve neticelerine göre işlem yapılacağı da tabiidir."

1-18 KASIM 1972

DEVLET BAKANI İSMAİL ARAR'IN UNESCO TOPLANTISINA KATILIŞI

Devlet Bakanı İsmail Arar Unesco'nun 17. Genel Kurul toplantısına katılmak üzere Paris'e gitmiştir.

./..

2 KASIM 1972

MAKARİOS'UN CEMAATLERARASI GÖRÜŞMELERLE İLGİLİ DEMECİ

Kıbrıs Rum Yönetiminin başı Başpiskopos Makarios, The Times gazetesinin özel Kıbrıs ilavesinde yayınlanan bir mülakatında, Kıbrıstaki cemaatlerarası görüşmelerde ilerleme kaydedildiğini ifade ederek şunları söylemiştir:

"Şimdi çözüm için genel istek vardır. Birkaç an öncekinden çok daha iyimserim. Kıbrıs'lılar şimdi, barışçı bir çözüm için şimdiye kadar en büyük engeli teşkil eden mahalli hükumet konusunda eskisinden daha az katıdırlar."

Makarios, şahsen ENOSİS'e inandığını ve Kıbrıs'ın, Yunanistan'ın bir parçası olması gerektiğini ileri sürerek, "fakat şimdi üzerinde durduğumuz mesele bu değildir. Üzerinde durduğumuz husus, egemen, birleşik bir devlettir" demiştir.

3-7 KASIM 1972

İNGİLTERE TİCARET MÜSTEŞARININ ZİYARETİ

Atina'dan Ankara'ya gelen İngiltere Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Ticaret Müsteşarı Lord Limerick, başkentteki temasları sırasında, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mesut Erez, Maliye Bakanı Ziya Müezzinoğlu, Ticaret Bakanı Naim Talu ve Enerji Bakanı Nuri Kodamanoğlu ile görüşmeler yapmıştır. Temasları hakkında bir basın toplantısı yapan Lord Limerick (Bk. Belge 1) daha sonra İstanbul'a giderek, burada Boğaz Köprüsü inşaatını gezmiştir.

Bu ziyaret ile ilgili olarak verilen bilgiye göre, 1967-1971 yılları arasında Türk-İngiliz ticaret ilişkileri şöyle olmuştur:

İngiltere'nin Türkiye'ye 1967 yılında 29.2 milyon Sterlin tutarında olan ihracatı, 1971'de 28,6 milyon Sterlin'e yükselmiştir. Ancak, İngiltere'nin Türkiye'nin genel ithalatında 1968 yılında yüzde 13 olan payı 1971 de yüzde 10'a düşmüş bulunmaktadır. İngiltere'nin Türkiye'den yaptığı ithalat ise 1967 yılında 13,6 milyon Sterlin iken 1971 yılında 15 milyon Sterlin'e yükselmiştir.

3 KASIM 1972

YENİ MOSKOVA BÜYÜKELÇİMİZ

Türkiye'nin yeni Moskova Büyükelçisi İlter Türkmen Dışişleri Bakanı Andrei Gromyko tarafından kabul edilmiştir.

./..

3 KASIM 1972

BOĞAZİÇİ UÇAĞINI KAÇIRANLARIN YARGILANMASI

Bulgar Haber Ajansı BTA, 3 Mayıs 1972 günü THY'Nin uçağını Sofya'ya kaçıran ve daha sonra Bulgaristan'a iltica eden dört anarşistin Sofya il mahkemesince yapılan yargılanmalarının sona erdiğini ve dördünün de suçlu görülerek üçer yıl hapis cezasına mahkum olduklarını bildirmiştir. Ajans, anarşistlerin hangi suçtan mahkum edildiklerini belirtmemiştir.

4 KASIM 1972

CHP'NİN HÜKÜMETTEN ÇEKİLMESİ

Cumhuriyet Halk Partisi CHP'li Bakanların Hükümetten çekilmesine karar vermiştir. Bakanlar Kurulu, Ferit Melen başkanlığında toplanarak 5 Kasım'da konuyu görüşmüştür. Aynı gün, CHP eski Genel Başkanı İsmet İnönü partisinden ve milletvekilliğinden istifa ettiğini açıklamış, yasama görevine Tabii Senatör olarak devam edeceğini bildirmiştir. Öte yandan, kabinedeki 5 CHP'li Bakan ve sayısı 30'u bulan CHP'li parlamenterler de daha sonraki günler içinde istifa etmişlerdir.

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay ise, 6 Kasım'da yaptığı bir açıklama ile, CHP'nin kabinedeki üyelerini çekmesinin hükumetin değişmesine sebep teşkil etmeyeceğini beyan ederek görevine devam etmesini istemiştir.

Bu arada, Silâhlı Kuvvetler Komuta Konseyi de toplanmıştır. 6 Kasım'da yapılan bu toplantı hakkında şu açıklama yapılmıştır:

"Genelkurmay Başkanı Orgeneral Faruk Gürler'in başkanlığında yapılan toplantıda huzur ve istikrarın devamı ve reformların zamanında gerçekleştirilmesi bakımından yetkilinorganlarca lüzumlu tertip ve tedbirlerin alınacağına olan ümit ve inanç belirtilmiştir."

4 KASIM 1972

RAUF DENKTAŞ'IN LEFKOŞE'YE HAREKETİNDEN ÖNCE VERDİĞİ DEMEÇ

Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi Başkanı ve Türk Yönetimi Yürütme Kurulu Başkanı Yardımcısı Rauf Denktaş, Ankara'da yaptığı temasların sonunda Lefkoşe'ye hareketinden önce verdiği demeçte, "Daima olduğu gibi anavatan yetkilileriyle yaptığımız görüşmelerden çok faydalandık. Anavatanın desteği ile Kıbrıs Türk Cemaati her gün daha iyiye gidecektir" demiştir.

./..

Rauf Denktaş, Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcılığına adaylığını koymasıyla ilgili bir soru üzerine, bunun cemaat arasında bir bölünmeye sebebiyet vermesinin mümkün olmadığını, "çünkü Kıbrıs Türk Cemaati olgun bir cemaat" olduğunu belirtmiştir.

5-9 KASIM 1972 İSPANYA DIŞİŞLERİ BAKANININ ZİYARETİ

İspanya Dışişleri Bakanı Gregorio Lopez Bravo'nun Türkiye'ye yaptığı ziyaretten evvel, Türkiye-İspanya ilişkileri hakkında şu bilgi verilmiştir:

Cumhuriyet Hükümetimiz ilk anlaşmalardan birini İspanya ile yapmıştır. İki ülke arasında 27 Eylül 1924 tarihinde bir dostluk anlaşması imzalanmıştır. Bu arada, 1926 yılında Paris Büyükelçimiz Fethi Okyar aynı zamanda Türkiye'yi Madrit'te de temsil etmiştir.

28 Nisan 1930'da Türkiye-İspanya Uzlaşma ve Adlî Tesviye Anlaşması imzalanmıştır. İspanya Dışişleri Bakanı M. Artaljo'nun 1956 yılında Türkiye'ye yaptığı resmî ziyaret arasında iki ülke arasında bir Kültür Anlaşması imzalanması kararlaştırılmıştır. Bu anlaşma 28 Mart 1956'da Madrit'te imzalanmıştır.

1959 yılı Nisan ayında zamanın Başbakanı Adnan Menderes ve Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu İspanya'ya resmî bir ziyarette bulunmuşlardır. Bu ziyaret sırasında iki ülke arasında yeni bir dostluk ve işbirliği anlaşması imza edilmiştir.

1964 yılı Ekim ayında zamanın Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin, aynı yılın Haziran ayında İspanya Dışişleri Bakanı Fernando Castiella'nın yaptığı ziyareti iade etmek amacıyla Madrit'e gitmiştir.

İspanya Dışişleri Bakanı Gregorio Lopez Bravo, Ankara'ya varışında Esenboğa Havaalanında verdiği demeçte özetle şunları söylemiştir:

"Herşeyden önce , sadece parlak bir geçmişin vatanı olmakla kalmayıp aynı zamanda, hükümetinin ve halkının yaratıcı gücü ve yeteneğinin teminat altına aldığı ümit verici bir geleceğe sahip bu ülkeyi ziyaret etmekten çok mutlu bulunduğumu belirtmek isterim.

İspanya hükümetinin bir üyesi, yedi yıldır ilk defa Türkiye'yi ziyaret etmekte olup bu süre zarfında, uluslararası ilişkilerde, özellikle Avrupa'yı ilgilendiren yeni unsurlar ortaya çıkmıştır. Pek dostane bağlara sahip bulunan ve ilişkileri çok açık bir şekilde olumlu olan iki milletin bakanları arasındaki kişisel temaslardan çok fayda sağlanacağı aşikardır.

Görüşmelerimizde, ülkelerimizi birleştiren samimî ve yakın dostluğun, Akdeniz bölgesine ait sorunlarla ilgili çözüm yollarının ve birçok uluslararası meselede görüş benzerliğinin daha ileri ve güçlü bir şekilde belireceğine emin bulunuyorum. Bu durum, tutumlarımızı güçlendirecektir. İspanya, Türkiye gibi, halkına barış ve mutluluk sağlama çabalarına devama kararlıdır. Bu fikir, mümtaz şahsiyet Atatürk tarafından, İspanya'nın da benimsediği bir cümle ile, açık bir şekilde belirtilmiştir: "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" Ülkelerimiz, uzun süredir

./..

dahilî bir barış içinde bulunmakta olup bu barış dönemi, karmaşık tarihi olaylar yüzünden kaybettiklerimizi, sosyal ve ekonomik alanlarda yeniden elde etmenize imkan vermiştir."

Dışişleri Bakanı Haluk Bayülken de şu mukabelede bulunmuştur:

"Sayın Bakanı Ankara'da karşılamaktan çok memnunum. Ankara'da yapacağımız görüşmelerin verimli olacağına inanıyorum. Kendilerinin bir az evvelki beyanatında belirtmiş olduğu veçhile, Avrupa'nın iki ucunda bulunan İspanya ile Türkiye'nin esas itibariyle siyasetleri birbirine uymaktadır. Kendilerinin de belirttiği gibi, Türkiye ve İspanya, Atatürk'ün "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" siyasetini takip etmektedirler. Aramızda hiçbir problem yoktur. İşbirliğimizin arttırılmasına imkan verecek olan bu görüşmelere iştirak ediyoruz."

Aynı akşam, Dışişleri Bakanı Bayülken, konuk İspanya Dışişleri Bakanı şerefine bir yemek vermiştir. (Bk. Belge 2).

Türkiye İspanya görüşmeleri 6-7 Kasım günleri yapılmıştır. Görüşmelere, Türkiye tarafından, Genel Sekreter İsmail Erez, Madrid Büyükelçimiz Sadi Eldem ve ilgili Genel Müdürler, İspanya tarafında da Ankara Büyükelçisi Luis Garcia de Llera ve Dışişleri Bakanlığı Avrupa İşleriyle görevli Genel Müdür Yardımcısı Don Miguel Solane Aza katılmışlardır.

7 Kasım sabahı, Dışişleri Bakanı ile konuk Bakan arasında, 1956 yılında akdedilen Türkiye-İspanya Kültür Anlaşmasına ek bir protokol imzalanmıştır. Lopez Bravo, aynı gün temasları hakkında Anadolu Ajansına bir demeç vermiş (Bk. Belge 3) ve daha sonra İstanbul'a hareket etmiştir. İspanya Dışişleri Bakanı 9 Kasım günü Türkiye'den ayrılmıştır. Türkiye-İspanya ortak bildirisi aynı gün yayınlanmıştır. (Bk. Belge 4).

6 KASIM 1972

PAPA VI PAUL'ÜN ŞEKER BAYRAMI MÜNASEBETİYLE YAYINLADIĞI MESAJ

Papa VI Paul'ün Şeker Bayramı münasebetiyle Müslümanlara hitaben yayınladığı mesaj özetle şöyledir:

"Ramazan ve oruç bitimi ile Şeker Bayramı dolayısıyla, Hristiyan kardeşlerimiz adına, bir kere daha ve tüm kalbimizle, sizlere en iyi ve kardeşçe duygularımızla tebriklerimizi sunarız.

Geçmiş zamana ait ve halen sürüklediğimiz peşin yargılar bir yana, yarına ait kuruntularımız ve bugünkü bahtsızlığımız, bizleri biraraya gelmeğe çağırıyor. Durum, hiç bir zaman bizi bu kadar sıkıştırmamıştır. Her dinin müminlerinin ve bilhassa Müslüman ve Hristiyanların, Allah'a olan müşterek imanları etrafında, yakınlaşma saatinin geldiğini siz de düşünmüyor musunuz ?

./..

Evet, bunu söylemekten çekinmiyoruz, insanî ve büyük dinî mesajlara söz vermek gerek. Bizler birbirimizden çok şeyler öğrenebilir ve istifade edebiliriz. Artık dinlerin birbirini afaroz eden çağlarında değiliz. Tam tersine, dinlerin, para, kuvvet ve eğlence gibi, modern fırtınalardan, insanı kurtarmak için, insanlara yardım ederek, temiz değerleri birleştirmek umudu ile yaklaştırmaları gerek.

Samimiyet içinde müşterek iman, bir güven kaynağıdır. Fakat güven olmaması sebebiyle ıstırap çekmekteyiz.

Müslümanlar ve Hristiyanlar arasında iyi niyet arzusunda olanlar mevcuttur. Karşılaştığımız zamanlarda, şaşkınlık ve sevinç içinde ne kadar yakın olduğumuzu anlıyoruz. Neden topluma, daha çok saygı, sevgi ve adalet getirmek için, birbirimizi daha sık aramıyoruz ?Fazla çekingen değil miyiz? Aramızda cesaretsiz olanlar biraz fazla değil mi? Mademki Allah bizmle beraber, neden korkuyoruz? Allah'a olan imanımız ne bir zaaftır, ne de bir çekingenliktir. Yenilmez bir kuvvettir.

Mademki aynı Allah'a iman ediyoruz, O'ndan, yollarımızı takip ederek, dünyaya biraz daha samimiyet, adalet ve barış, getirebilmemiz için aramızda işbirliği sağlanmasını, bizi birbirimize her gün biraz daha yaklaştırmasını istiyelim."

6-7 KASIM 1972 — AET'NİN AKDENİZ SİYASETİ KONUSUNDA GÖRÜŞMELER

Genişletilmiş Avrupa Ekonomik Topluluğun Dışişleri Bakanları, Brüksel'de Topluluğun Akdeniz politikasının ana hatları konusunda görüşmeler yapmışlardır. Görüşmelerde, bölgede serbest mübadeleyi öngören bu politikanın, talepte bulunan bütün Akdeniz ülkelerine global bir çözüm şeklinde uygulanması esası, prensip olarak kabul edilmiştir.

7 KASIM 1972 — AMERİKA'DA CUMHURBAŞKANI SEÇİMİ

Birleşik Amerika Devletlerinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimini, oyların % 61'iyle, Başkan Nixon kazanmıştır. Ancak Demokratlar Kongredeki çoğunluklarını muhafaza etmişlerdir.

Sonuç ile ilgili bir soru üzerine, Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Semih Akbil, 8 Kasım'da şunları söylemiştir:

"Richard Nixon'un yeniden Birleşik Amerika Başkanı seçilmesi bizim için bir sürpriz değildir. Beklenen bir sonuçtu.Kendisinin tekrar A.B.D. Başkanı olmasını memnunlukla karşılıyoruz."

./..

Ayrıca, Cumhurbaşkanı ve Başbakan, 10 Kasım'da Başkan Nixon'a birer kutlama telgrafı göndermişlerdir.

7-21 KASIM 1972 — BİR PARLAMENTO HEYETİNİN İNGİLTERE'Yİ ZİYARETİ

Ankara Milletvekili Emin Paksüt başkanlığında 5 kişilik bir parlamento heyeti, İngiltere Hükümetinin davetlisi olarak İngiltere'yi ziyaret etmiştir.

8 KASIM 1972 — KIBRIS'TAKİ BEŞLİ GÖRÜŞMELERİN DEVAMI

Kıbrıs'taki genişletilmiş cemaatlerarası görüşmeler, 15 günlük bir aradan sonra tekrar başlamıştır.

Görüşmede, Türk ve Yunan anayasa uzmanlarının hazırladıkları raporlar görüşülmüştür. Görüşmeden sonra, Yunan basınında Ocak ayına kadar bir anlaşmaya varılacağı yolunda çıkan haberlerle ilgili bir soruyu, Türk Cemaat Meclisi Başkanı Rauf Denktaş, "sanmıyorum" şeklinde cevaplandırmıştır. Denktaş daha evvel de bu konudaki verdiği bir demeçte şunları söylemişti: "Böyle bir ümit izhar etmek için zaman henüz çok erkendir. Çünkü anlaşmazlığın esasını teşkil eden mahalli idareler konusu henüz ele alınmamış, kuruluş ve fonksiyon açısından henüz tartışılmış ve bir esasa başlanmış değildir."

8 KASIM 1972 — BAŞBAKAN'IN IMF DİREKTÖRÜ STURC'U KABULÜ

Başbakan Ferit Melen, Milletlerarası Para Fonu (IMF) Genel Müdürlerinden Sturc ile, Maliye Bakanının da hazır bulunduğu bir görüşme yapmıştır.

9-13 KASIM1972 — DIŞİŞLERİ GENEL SEKRETERİNİN TUNUS'U ZİYARETİ

Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri İsmail Erez, Tunus'u ziyareti sırasında Tunus Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Ahmed Ben Arfa ile görüşmelerde bulunmuş Dışişleri Bakanı tarafından kabul edilmiştir.

./..

Görüşmelerde, iki ülke arasındaki ticari, ekonomik ve kültürel ilişkilerin daha da geliştirilmesi imkanları üzerinde durulmuştur.

Genel Sekreter Erez'in bu ziyareti, Mayıs 1971'de Türkiye'ye gelen Tunus Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri M'Edebi'nin ziyaretini iade amacını taşımıştır.

12-19 KASIM 1972 — DANİMARKA TİCARET HEYETİNİN ZİYARETİ

Danimarka Ticaret heyetinin Türkiye'yi ziyareti ile ilgili olarak şu ortak bildiri yayınlanmıştır:

"Danimarka'nın Avrupa Ekonomik Topluluğuna tam üye olarak katılması arifesinde, vaki davete icabeden Danimarka Ticaret heyeti 12 Kasım 1972 günü Türkiye'ye vasıl olmuştur. Danimarka Dışişleri Bakanlığı Ticari Sekreter Yardımcısı P. Groot riyasetindeki heyet çoğunluk itibariyle özel Danimarkalı sınai, ticari, tarımsal ve turistik müessese ler temsilcilerinden müteşekkil bulunmaktadır. Danimarka heyetine muhatap Türk heyeti de yarı şekilde karma bir hüviyette olup, Dışişleri Bakanlığı, Ekonomik ve Sosyal İşlerle görevli yüksek Müşaviri Büyükelçi Oğuz Gökmen başkanlığında ve muhtelif teknik Bakanlıklarımız ile Ticaret Odaları, Endüstri Odaları ve Ticaret Borsaları temsilcilerinden teşkil olunmuştur.

Ankara'da muhtelif ekonomik ve ticari konularda amme sektörü ile temas imkanı bulan Danimarka heyeti, Dışişleri Bakanı Haluk Bayülken, Ticaret Bakanı Nadir Talu ve Maliye, Tarım, Orman, Ulaştırma, Turizm ve Tanıtma ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Yüksek seviyeli görevlilerine ziyarette bulunmuş, aynı zamanda Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Başkanı Sezai Dablan'ın aracılığı ile muhtelif özel Sektör kuruluşları temsilcileri ile görüşmeler yapmıştır. Heyet İzmir ve İstanbul'da da ilgili odalar teşkilatlarımız tarafından karşılanacak ve temas kurma imkanı bulacaktır.

Amme ve Özel Sektor temsilcileri ile vaki bu görüşmeler sırasında Türkiye-Danimarka arasındaki ticarî ilişkilerin ve ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi, sadece ikili çerçeve içinde değil aynı zamanda Türkiye'nin halen müşarik azası bulunduğu ve Danimarka'nın kısa süre içinde tam üye sıfatı ile katılacağı Avrupa Ekonomik Topluluğu çerçevesinde saptanmıştır."

./..

12-15 KASIM 1972

TÜRKIYE'YE YARDIM KONSORSİYUMU BAŞKANININ ZIYARETİ

İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtı (OECD) Türkiye'ye Yardım Konsorsiyumunun yeni Başkanı Dr. Wilhelm Giel, Ankara'yı ziyareti ile ilgili olarak şu demeci vermiştir:

"Ankara'ya yaptığım bu ziyarette, başta Başbakan Ferit Melen olmak üzere ilgili Bakanlar ve diğer ilgililerle etraflı bir şekilde görüşme imkanını buldum. Benim bu ilk ziyaretim olması dolayısıyla Konsorsiyumun ve Türk ekonomisinin derinliğine inen sorunlarına çok az temas edildi. Bu temaslarımda asil olarak gelecek aylarda ele alınacak hususlar üzerinde duruldu.

Önümüzdeki haftalarda Konsorsiyum üyesi devletlerin merkezlerini ziyaret ederek Türkiye'nin ekonomik problemlerini ve Konsorsiyumun bunlara olumlu katkısını görüşebileceğim."

12-23 KASIM 1972

İRAN İMPARATORİÇENİN ANNESİNİN ZİYARETİ

İran Imparatoriçesi Farah Pehlevi'nin annesi Feride Diba, Dışişleri Bakanı Haluk Bayülken'in konuğu olarak Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Feride Diba, bu ziyareti sırasında Ankara, Konya, İzmir ve İstanbul'a gitmiştir.

13 KASIM 1972

ECE'NİN GÜNEY AVRUPA MESKEN YAPI VE PLANLAMA GRUBUNUN TOPLANTISI

Birleşmiş Milletlerin Avrupa Ekonomik Komisyonu (ECE) Mesken Yapı ve Planlama Komitesine bağlı olarak çalışan Güney Avrupa Ülkeleri Mesken Yapı ve Planlama Meseleleri ve Politikaları Uzmanlar Grubunun toplantısı Ankara'da başlamıştır. Toplantıda turizm ve çevre açısından arazi kullanma politikaları gözden geçirilmiştir.

14 KASIM 1972

TÜRKİYE-SURİYE EMLÂK GÖRÜŞMELERİ İLE İLGİLİ AÇIKLAMA

13 Kasım'da Şam'da başlayan Türkiye-Suriye görüşmeleri ile ilgili olarak Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Semih Akbil şu açıklamayı yapmıştır:

./..

"Takriben 50 senelik mazisi olan Türkiye-Suriye emlâk sorununun kati şekilde çözümlenmesi amacıyla 9 Eylül 1968 tarihinde Ankarada iki taraf arasında görüşmelere başlanmıştı .

Çalışmalara bilâhare muhtelif tarihlerde akdedilen iki toplantıda devam edilmiş ve nihayet geçen Mayıs ayında gene Ankara'da yapılan bir toplantıda iki memleket arasında bir sözleşme parafe edilmişti.

Türkiye-Suriye Emlâk Sorunlarının Çözümlenmesine dair Sözleşme adını taşıyan 9 Mayıs 1972 tarihli bu sözleşme ile Suriye, tarım reformu kapsamına giren veya diğer çeşitli yollardan alınan Türk taşınmaz malları için sahiplerine tazminat ödemeyi kabul etmişti.

Bu tazminatın vadesi, taksit miktarı, faizi, tesviye şekli ayrıca hazırlanacak ve sözleşmeye eklenecek bir ödeme protokolü ile saptanacaktır.

Anılan protokolün tanzimi için Suriye'de yapılacak müzakereleri yürütmek üzere bir heyetimiz Şam'a gitmiştir.

Türkiye-Suriye Emlâk Sorunlarının Çözümlenmesine dair Sözleşme ve eki Ödeme Protokolü, bu çalışmalar sonuçlandıktan kısa bir süre sonra, iki tarafça imzalanacak ve yasama organlarının onayını müteakip yürürlüğe girecektir.

Bu müddet zarfında, sözü geçen Sözleşme ve Protokol hükümlerinden yararlanacak Türk hak sahiplerinin teker teker tesbiti de gerekmektedir. Bu iş, 9 Mayıs 1972 tarihinde Ankara'da imzalanan Türkiye-Suriye Emlak Komisyonu hakkında Protokol adlı ayrı bir protokol hükümleri çerçevesinde diğer bir muhtelit komisyonda yürütülecektir. Bu amaçla sürdürülecek çalışmaların da yakında Suriye'de başlaması beklenmektedir."

14 KASIM 1972 AVRUPA GÜVENLİK KONFERANSINA DÂVET

Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Semih Akbil, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı hazırlık çalışmalarına Türkiye'nin de resmen davet edildiğini açıklamıştır. 22 Kasım'da Helsinki'de başlayan çalışmalarda, Türk heyetine Helsinki Büyükelçimiz Hamit Batu'nun başkanlık edeceği bildirilmiştir.

Helsinki'de yapılan toplantıya, Arnavutluk hariç, 34 Avrupa devleti katılmaktadır.

./..

İSKENDERUN DEMİR-ÇELİK TESİSLERİ
İLE İLGİLİ TÜRK-SOVYET GÖRÜŞMELERİ

İskenderun Demir-Çelik Tesislerinin kapasitesinin arttırılmasıyla ilgili olarak, Türkiye ve Sovyetler Birliği heyetleri arasında Dışişleri Bakanlığında bir görüşme yapılmıştır. Türk heyetine Dışişleri Bakanlığı Ekonomik ve Sosyal İşler Yüksek Müşaviri Oğuz Gökmen, Sovyet heyetine ise Dış Ekonomik İlişkiler Devlet Komitesi Başkan Yardımcısı İlidor Kuliof başkanlık etmiştir. İskenderun Demir-Çelik Tesislerinin kapasitesinin ilk planda 1 milyon tondan 2 milyon tona çıkarılması öngörülmüştür. Kapasitenin daha sonra da 4 milyon tona çıkarılması beklenmektedir.

Sovyetler Birliği heyeti 15 Kasım'da da Seydişehir Alüminyum tesislerini gezmiştir.

16 KASIM 1972

DIŞİŞLERİ BAKANININ PATRİKHANENİN STATÜSÜ İLE İLGİLİ MECLİS KONUŞMASI

Dışişleri Bakanı Haluk Bayülken, Millet Meclisinde bir soru önergesine verdiği cevaptaş, Fener Rum Patrikhanesinin Lozan'da tesbit olunan statüye aykırı dini ve siyasi mahiyette faaliyetleri bahis konusu olduğu takdirde, buna imkan verilmeyeceğini söylemiştir. (Bk. Belge 5).

16-20 KASIM 1972

ABD İHRACAT-İTHALAT BANKASI
MÜDÜRÜNÜN ZİYARETİ

Birleşik Amerika İhracat-İthalat Genel Müdürü Henry Kearns, Avrupa ve Yakın-Doğu ülkelerine yaptığı gezi sırasında Ankara ve İstanbul'da temaslar yapmıştır. Henry Kearns, Ankara'da Yaptığı basın toplantısında, İhracat-İthalt Bankasının açtığı krediler ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

"THY'nın alacağı 3 DC-10 uçağın bedeli 60 milyon dolar kadar tutmaktadır. Banka bu bedelin 52-55 milyon dolarını finanse edecektir. Bankanın, ayrıca, Edirne'de kurulacak olan pamuk ipliği fabrikasının Amerika'dan alınacak mal ve hizmetler karşılığı 3.6 milyon doların 1.4 milyonluk kısmı için kredi açtığı da dün Washington'da açıklanmıştır.

İhracat-İthalat Bankası bu güne kadar Türkiye'ye toplam 350 milyon dolarlık kredi açmıştır.

17 KASIM 1972

DIŞİŞLERİ BAKANININ KARŞILIKLI VE DENGELİ KUVVET İNDİRİMİ KONUSUNDAKİ DEMECİ

Dışişleri Bakanı Haluk Bayülken, Anadolu Ajansı muhabirinin bir sorusu üzerine Karşılıklı ve Dengeli Kuvvet İndirimi konusunda bir beyanat vermiştir. (Bk. Belge 6).

./..

17 KASIM 1972 — İKİ ALMANYA ARASINDAKİ ANLAŞMA İLE İLGİLİ AÇIKLAMA

Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Semih Akbil, konu ile ilgili olarak şu açıklamayı yapmıştır:

"Türk Hükümeti, Federal Almanya ile Alman Demokratik Cumhuriyeti arasında bir temel anlaşmanın parafe edilmiş olmasını memnuniyetle karşılamıştır. İki Alman devleti arasındaki münasebetler ve Alman milleti için beşeri yönden büyük önemi olan bu anlaşmanın Avrupa'da barış ve yumuşama sürecine de büyük ölçüde katkısı olacağı açıktır.

Avrupa'da barış ve yumuşama havasının gelişmesini daima desteklemiş ve kendi katkısını getirmekten geri kalmamış olan Türkiye, bu olayın Avrupa Güvenlik Konferansının başarısına da olumlu etki yapacağı ümidindedir."

17 KASIM 1972 — AVRUPA GÜVENLİK KONFERANSI KONUSUNDA NOT

Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Genel Müdürlüğü tarafından, Türkiye'nin Avrupa Güvenlik Konferansı hazırlık çalışmalarına katılması konusunda bir not yayınlanmıştır (Bk. Belge 7).

T.C. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI KÜTÜPHANESİ

18 KASIM 1972 — LİBYA İYİNİYET HEYETİNİN ZİYARETİ

Libya Dışişleri Bakanlığı Siyasi İşler Dairesi Genel Müdürü Dr. Ali Trika başkanlığında bir Libya iyiniyet heyeti, Asya, Orta-Doğu ve Afrika'daki çeşitli Müslüman ülkelerine yaptığı gezi sırasında Dışişleri Bakanlığı yetkilileriyle temaslarda bulunmak üzere Ankara'ya gelmiştir.

19-24 KASIM 1972 — YUGOSLAVYA BAŞBAKANININ ZİYARETİ

Yugoslavya Başbakanının ziyareti ile ilgili olarak, Türk-Yugoslav ticari ilişkiler hakkında şu bilgi verilmiştir:

Türkiye ile Yugoslavya arasındaki ticaret hacmi her yıl artış göstermektedir. 1971 yılı içinde, ticari mübadele hacmi 30 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Türkiye Yugoslavya'ya özellikle pamuk, patiska, ham bez, küçük baş hayvan derileri ve bakliyat ihraç etmektedir. Yugoslavya'nın Türkiye'ye ihraç ettiği mallar arasında ise plastik ham maddesi, alüminyum, sun'i elyaf, cam ve telekomünikasyon cihazları bulunmaktadır.

Yugoslavya Başbakanının Makedonya İcra Konseyi Başkanının da bulunduğu heyet ile birlikte yaptığı ziyaretten önce, Başbakan Ferit Melen Tanyug Ajansına ve Üsküp Televizyonuna birer demeç vermiştir.

./..

Başbakan Melen bu demeçlerinde, Türk-Yugoslav ilişkilerinin verimli sonuçlarını ve Türkiye'nin Yugoslavya ile işbirliğini geliştirme konusuna verdiği önemi belirtmiştir.

Öte yandan, Borba Gazetesinin başyazısında da Türkiye'nin dış siyaseti şu şekilde değerlendirilmiştir: "Türkiye bir NATO üyesi olmakla birlikte, dış siyasetinde azami bağımsız davranmaya çaba harcamaktadır. Türkiye'nin, birçok bloksuz ülke, Sovyetler Birliği ve Çin ile olan iyi ilişkileri de bunu kanıtlamaktadır. Türkiye aynı zamanda şu son yıllarda Arap ülkeleriyle de ortak bir dil bulabilmeyi başarmıştır."

Yugoslavya Başbakanı ise, Türkiye'ye hareketinden önce Belgrad'da Zafer Gazetesinin dış politika yazarı Celal Tevfik Karasapan'ı kabul etmiştir. (Bk. Belge 8).

Sosyalist Federatif Yugoslav Cumhuriyetinin Federal İcra Konseyi Başkanı Cemal Bijedic, Esenboğa Havaalanında ziyareti ile ilgili olarak verdiği demeçte, Avrupa ve Balkanlardaki işbirliği konusunda şunları söylemiştir:

"Eminim ki, bu ziyaret, ortaklaşa menfaatlerin tespit edilmesi ve Avrupa İşbirliği ve Güvenliği Konferansı için gereken platformun bulunması hususunda, Avrupa ülkelerinin aralarında pek sürekli fikir teatisinde bulundukları bir zamana rastladığı için, Avrupa'da ve Balkanlarda genel atmosferin bundan böyle de iyileşmesine, bütün ülkeler arasında daha büyük karşılıklı inancın elde edilmesine ve siyasi rejimleri ile iç sistemlerine bakılmaksızın, bütün ülkeler arasında sıkı işbirliğinin kurulmasında önemli bir katkısı olacaktır"

Türk-Yugoslav görüşmeleri 20-21 Kasım'da yapılmıştır. Başbakan Ferit Melen, 20 Kasım akşamı, konuk Federal İcra Konseyi Başkanı şerefine bir yemek vermiştir. (Bk. Belge 9).

Başbakan Cemal Bijedic, Ankara'dan sonra İstanbul'da iki gün kalmış ve buradan da Tahran'a gitmiştir. Türk-Yugoslav ortak bildirisi 24 Kasım'da yayınlanmıştır. (Bk. Belge 10).

19 KASIM 1972

TÜRKİYE İLE BARBADOS ARASINDA DİLOMİSYONLARIN KURULMASI

Karakas Büyükelçimiz Rıfat Ayanlar'ın, Türkiye'yi aynı zamanda Barbados nezdinde; Barbados'un Londra'daki Yüksek Komiseri James Cameron Tudor'un da, ülkesini aynı zamanda Türkiye nezdinde temsil edecekleri açıklanmıştır.

./..

19 KASIM 1972 — FEDERAL ALMANYA'DA GENEL SEÇİM

Federal Almanya Başbakanı Willy Brandt'ın Sosyal Demokrat Partisi, oyların % 45,9'nu alarak seçimleri kazanmıştır. Sosyal Demokrat-Hür Demokrat Koalisyonu Hükümeti yeni parlamentoda 48 sandalyelik bir çoğunluk sağlamıştır. Oyların % 44,8'ni kazanan Hristiyan Demokrat Partisi, parlamentoda 18 sandalyesini kaybetmiştir.

20-21 KASIM 1972 — RCD SOSYAL İŞLER KOMİTESİ TOPLANTISI

Kalkınma için Bölgesel İşbirliği Teşkilâtı (RCD) Sosyal İşler Komitesinin 9. toplantısı Milli Eğitim Bakanlığında yapılmıştır.

20 KASIM 1972 — BİR TÜRK HARİCİYECİSİNE VERİLEN ALMAN NİŞANI

Essen Başkonsolosluğu görevi süresince gösterdiği üstün başarı ve Türk-Alman ilişkilerinin daha da gelişmesi yolundaki çabalarından dolayı, Başkonsolos İlhan Bakay'a Federal Almanya'nın liyakat nişanının verilmiş olduğu açıklanmıştır.

21 KASIM 1972 — SALT -2 TOPLANTISI

Stratejik Silâhların Sınırlandırılması (SALT) konusundaki Amerikan-Sovyet görüşmelerinin ikinci dönemi Cenevre'de başlamıştır.

22 KASIM 1972 — AVRUPA GÜVENLİK KONFERANSI TOPLANTISI

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansının hazırlık çalışmaları, 34 ülke temsilcilerinin Büyükelçi seviyesinde katılmalarıyla Helsinki'de başlamıştır.

22 KASIM 1972 — ÇALIŞMA BAKANININ AVRUPA KONSEYİ ÇALIŞMA BAKANLARI TOPLANTISINA KATILIŞI

Çalışma Bakanı Ali Rıza Uzuner, Avrupa Konseyi Çalışma Bakanları Konferansına katılmak üzere Roma'ya gitmiştir. Ali Rıza Uzuner Konferansın Başkan yardımcılığına seçilmiştir.

./..

22 KASIM 1972 YENİ HOLLANDA BÜYÜKELÇİSİ

Hollanda'nın yeni Ankara Büyükelçisi Conraad Theodor van Baarda, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'a itimatnamesini sunmuştur.

22 KASIM 1972 FEDERAL ALMANYA'DAN DÖNECEK İŞÇİLERLE İLGİLİ İNTİBAK ANLAŞMASI HAKKINDA BİLGİ

Dışişleri Bakanlığından verilen bilgiye göre, Türkiye ile Federal Almanya arasında, Almanya'daki Türk işçilerinin yurda dönüşlerinde ekonomiye uymalarını sağlamak için imzalanacak olan intibak anlaşması ile malî anlaşmada yer alacak hükümler belli olmuştur. Aralık ayı başında Ankara'da parafe edileceği bildirilen anlaşmanın hükümleri özetle şöyledir:

"Niteliksiz ve yarı nitelikte işçilerle ilgili olarak, Federal Almanya'da, dil ve meslek eğitimi için gerekli tedbirler alınacak, eğitim programları iki ülke ekonomisine ve katılacakların ihtiyaçlarına karşılık verecek şekilde düzenlenecektir.

İşçilerin yurda dönüşlerinde ekonomiye intibakları için tekamül eğitimi düzenlenecek, bunların ustabaşı veya önder işçi olarak çalışabilme imkanı yanında, kendi başlarına işletme kurmaları sağlanacaktır. Tekamül eğitimi programlarına katılanlar, Federal Almanya'da dokuz aylık bir teknik tekamül, Türkiye'de de üç aylık bir işletmecilik eğitimi göreceklerdir.

Türkiye'ye kesin olarak dönmek isteyen, Almanca bilen, tasarrufları olan nitelikli işçilere gösterilecek bu eğitimden sonra, kendilerine, işletme kurmaları için kredi verilecektir. Kredi, bir Türk bankası nezdinde kurulacak özel fondan verilecektir. Bu fona taraflar yarıyarıya katılacaklardır. Uygulamayı bir Türk-Alman çalışma grubu izleyecektir.

Parafe edilecek malî anlaşma ile de, ortak fona yapılacak Federal Almanya katkısının esasları tesbit edilmiştir. Buna göre, Federal Almanya'nın katkısı hükümet kredisi şeklinde, 30 yıl vadeli, sekiz yıl ödemesiz devreli ve yüzde 2,5 faizli olacaktır".

22 KASIM 1972 KUZEY ATLANTİK ASAMBLESİ TOPLANTISI

Kuzey Atlantik Asamblesi 18. dönem toplantısı Bonn'da başlamıştır. Bu münasebetle, Kuzey Atlantik Asamblesi temsilcilerinden kurulu bulunan Dokuzlar Komitesi de Bonn'da toplanmıştır. Komite üyesi Bursa Senatörü İhsan Sabri Çağlayangil de bu çalışmalara katılmıştır.

./..

22 KASIM 1972 — BELÇİKA HÜKÜMETİNİN İSTİFASI

Sosyalistlerin, Sosyalist-Hristiyan Demokrat koalisyonundan çekilmeleri nedeniyle, Başbakan Gaston Eyskens istifa etmiştir.

23-28 KASIM — BULGARİSTAN DIŞİŞLERİ BAKANININ ZİYARETİ

Bulgaristan Dışişleri Bakanının Türkiye'yi ziyareti dolayısiyle, Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Samih Akbil, 22 Kasım günü, şu açıklamayı yapmıştır:

"İki ülke arasındaki ilişkiler son yıllarda her iki ülkenin karşılıklı gayretleri ve gerçekçi tutumları sonucu , olumlu gelişmeler göstermiştir. İyi komşuluk ilişkilerinin her alanda ilerleme kaydetmesi arzusuyla hareket etmiş ve etmekte olan iki ülke, bu düşüncelerini uygulamak hususu üzerinde de hassasiyetle durmuşlardır.

Bulgaristan Dışişleri Bakanı Sayın Petar Mladenov'un ülkemizi ziyaretinin bu yönde sarfedilen gayretlere katkıda bulunacağına inanıyoruz."

Karşılıklı ticari ilişkiler konusunda ise şu bilgi verilmiştir: Türkiye ile Bulgaristan arasında ticari ilişkiler 1955 yılında imzalanan Ticaret ve Ödeme Anlaşması uyarınca her yıl yenilenen ek protokollarla düzenlenmektedir. İki ülke arasındaki ticaret hacmı tek taraflı olarak 11 milyon dolardır. Türkiye'nin Bulgaristan'a ihraç ettiği maddeler arasında balık, zeytin, limon, diğer narenciye, çekirdeksiz üzüm, iç fındık, madenler, pamuk, bakliyat ve sanayi mamulleri bulunmaktadır. Bulgaristan'ın ise Türkiye'ye ihraç ettiği maddelerin başlıcaları kostik soda, kimyevi maddeler, ferromanganez, dökme demir, blum ve kütükler, demir ve çelik çubuklardır.

Öte yandan, Sofia-Press Ajansı da ziyaretle ilgili olarak bir yazı yayınlamıştır. (Bk. Belge 11).

Bulgaristan Dışişleri Bakanı Petar Mladenov, 23 Kasım akşamı Ankara'ya gelmiş ve daha sonra Dışişleri Bakanı Haluk Bayülken'in şerefine verdiği yemekte hazır bulunmuştur. (Bk. Belge 12).

24 Kasım sabahı başlayan Türk-Bulgar resmi görüşmeleri, aynı gün öğleden sonra devam etmiş ve 25 Kasım sabahı tamamlanmıştır. Bulgaristan Dışişleri Bakanı, İzmir ve İstanbul'a hareketinden evvel, Ankara'da bir basın toplantısı da yapmıştır. (Bk Belge 13).

Türk-Bulgar ortak bildirisi 28 Kasım'da yayınlanmıştır. (Bk. Belge 14).

./..

24 KASIM 1972 — SIKIYÖNETİMİN UZATILMASI

Türkiye Büyük Millet Meclisinin, 11 ilde uygulanan Sıkıyönetimin 2 ay daha uzatılmasını kabul etmiştir. Uzatmaya sade üç bağımsız parlamenter karşı çıkmış, CHP'li parlamenterlerin büyük çoğunluğu ise oylamada hazır bulunmamışlardır.

24 KASIM 1972 — DOĞU ALMANYA'NIN GÖZLEMCİ SIFATİYLE B.M.'E KABUL EDİLMESİ

21 Kasım'da UNESCO'ya üye kabul edilen Demokratik Alman Cumhuriyeti, daimi gözlemci sıfatı ile Birleşmiş Milletler Teşkilatına da kabul edilmiştir.

25 KASIM 1972 — KAYSERİ ÇİNKO-KURŞUN TESİSLERİNİN TEMEL ATILIŞI

Başbakan Ferit Melen, Kanada'nın işbirliği ile kurulacak olan Kayseri Çinko-Kurşun İzabe ve Rafinaj Tesislerinin temelini atmıştır.

25 KASIM 1972 — YENİ ZELANDA'DA GENEL SEÇİM

Norman Kirk liderliğindeki İşçi Partisi, 12 yıldan beri iktidarda olan Ulusal Partiyi yenilgiye uğratarak seçimleri kazanmıştır.

26 KASIM 1972 — AMERİKAN TEKSTİL HEYETİNİN TEMASLARI

Birleşik Amerika Hükümeti himayesinde, Amatex İhracat Birliği üyesi bazı firmaları temsil eden bir ticaret heyeti, Türkiye'ye sattıkları tekstil makinaları ile ilgili olarak İstanbul, İzmir, Adana'daki iş adamları ve Ankara'da Ticaret Bakanlığı yetkilileri ile temaslarda bulunmuşlardır. Heyet üyelerinin temsil ettikleri firmalar, Amerikan İhracat-İthalat Bankası aracılığı ile şimdiye kadar tekstil dalında Türk firmaları ile 35 milyon dolarlık anlaşma yapmışlardır.

27-29 KASIM 1972 — TÜRKİYE-CEZAYİR KÜLTÜR GÖRÜŞMELERİ

Türkiye ile Cezayir arasında 6 Nisan 1967 tarihli Kültürel İşbirliği Anlaşması gereğince Ankara'da toplanan Karma Kültür Komisyonu, iki memleket arasındaki kültürel münasebetleri tespit eden iki yıllık

./..

bir program hazırlanmıştır. Müzakereler sonunda bir protokol imzalanmıştır.

Programla ilgili görüşmeler için, Cezayir'den ilk defa resmî bir heyet Ankara'ya gelmiştir. Cezayir Dışişleri Bakanlığı Kültürel, Ilmî ve Teknik İşbirliği Dairesi Başkanı Abdülgani Kesri başkanlığındaki heyet Devlet Bakanı İsmail Arar, Milli Eğitim Bakanı Prof. Sabahattin Özbek ve Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri İsmail Erez tarafından kabul edilmiştir.

28 KASIM-3 ARALIK 1972 — SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANININ TUNUS'U ZİYARETİ

Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mesut Erez, beraberinde Azot Sanayii ve Şeker Fabrikalarının yetkilileri de bulunduğu bir heyet ile Tunus'u ziyaret etmiştir. Sanayi Bakanı Mesut Erez, 1 Aralık günü Cumhurbaşkanı Habib Burgiba tarafından kabul edilmiştir.

Mesut Erez, Türkiye'ye dönüşünde görüşmeleri ile ilgili olarak, şunları söylemiştir: "Türkiye, Tunus'tan başlıca, fosfat kayası satın alıyor ve trisüper fosfat gübresi satın alma durumunda. Tunus'lular bize bu konuda ellerinden gelen kolaylığı göstereceklerini söylediler. Tunus'lular da bizden, başlıca şeker ve çimento satın almak istiyorlar. Biz de bu hususta imkanları araştıracağımızı ifade ettik."

28 KASIM - 1 ARALIK 1972 — DIŞİŞLERİ BAKANININ ÜRDÜN'Ü ZİYARETİ

Dışişleri Bakanı Haluk Bayülken, Amman Havaalanında basına verdiği demeçte, Ürdün'ü ziyareti ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

"Meslekdaşım Sayın Salah Abu Zeid'in nazik davetine icabetle, bu dost ülkeyi ziyaret olanağını bulduğumuz için kıvanç duymaktayız. Önümüzdeki birkaç gün içinde bu güzel ülkenizin bazı kesimlerini görmeyi ve kardeş Ürdün halkı arasında bulunmayı tehalükle beklemekteyim.

1967 Haziran savaşından beyana beş yıl geçmiş olmasına rağmen, Orta-Doğu'da hala adil ve sürekli bir barışın tesis edilememiş olmasını üzüntü ve esefle müşahade etmekteyiz. Türkiye, Orta-Doğu anlaşmazlığının başından beri barışçı bir çözüme taraftar olduğunu belirtmiştir.

Türkiye, evvelce olduğu gibi bugün de sorunun çözümü için Güvenlik Konseyinin 242 sayılı kararının esas unsur olduğu hususundaki görüşünü muhafaza etmektedir.

Majeste Kralın dirayetli, sağlam ve ferasetli önderliğinde Ürdün'ün istikrarlı ve olumlu tutumunun, bölgede barış ve adaletin tesisi yolunda önemli bir unsur teşkil ettiğini büyük bir memnunlukla karşılamaktayız.

Devamlı gerginlik ve mücadelenin doğurduğu zorluklara rağmen, kardeş Ürdün halkının gelişme ve kalkınma çabalarını da büyük bir hayranlık ve yakın bir ilgi ile izlemekteyiz.

./..

Kıymetli meslekdaşım ile ülkelerimizi ilgilendiren uluslararası sorunlar ve Türkiye ile Ürdün arasında mevcut asırlar süren yakın kültürel ve kardeşçe bağların yarattığı atmosfer içinde ikili ilişkilerimiz konusunda fikir teatisinde bulunacağız. Görüşmelerimizin çok yararlı olacağına ve esasen mükemmel olan ilişkilerimize katkıda bulunacağına inancım tamdır.

Aynı zamanda Majeste Kral tarafından kabul olunacığım ve kendilerine Sayın Cumhurbaşkanımız Cevdet Sunay'ın gönderdiği mesajı takdim edeceğim.

Dışişleri Bakanı, Ürdün'ü ziyareti sonunda yapmış olduğu temaslar hakkında Yeşilköy Havaalanında basına bir demeç vermiştir. (Bk. Belge 15).

Türkiye-Ürdün ortak bildirisi 1 Aralık'ta yayınlanmıştır. (Bk. Belge 16).

28 KASIM 1972

İSKENDERUN DEMİR-ÇELİK TESİSLERİ KONUSUNDA TÜRK-SOVYET GÖRÜŞMELERİ

İskenderun'da inşa edilmekte olan Demir-Çelik Tesislerinin yıllık kapasitesinin 1 milyon tondan 2 milyon tona çıkarılması için Sovyet Hükümetinden alınacak krediyle ilgili müzakereleri yürütmek üzere yetkili Bakanlıklardan kurulu bir heyet Moskova'ya hareket etmiştir.

25 Mart 1967 ve 10 Ekim 1969 tarihli kredi anlaşmalarıyla Sovyetler Birliği Hükümetinden sağlanan krediyle halen 1 milyon ton/yıl kapasite üzerinden inşa edilmekte Demir-Çelik Tesislerinin 2 milyon ton/yıl kapasiteye çıkartılması hususunda Türk ve Sovyet teknik makamları arasında mutabakata varılmıştır.

28 KASIM 1972

ULUSAL COĞRAFYA DERGİSİNDE ÇIKAN BİR HARİTA İLE İLGİLİ AÇIKLAMA

Senatoda bir gündem dışı konuşmayı cevaplandıran Devlet Bakanı İsmail Arar, Amerika Birleşik Devletlerinde yayınlanan Ulusal Coğrafya Dergisi (National Geographic Magazine) Temmuz 1972 sayısında çıkan Türkiye ile ilgili bir haritadaki gerçek dışı bilgilerin düzeltilmesi konusunda Washington Büyükelçimiz ile Basın Müşavirliğimiz tarafından gerekli tepkinin gösterildiğini, olumlu sonuç da alındığını açıklamış, dergi yönetici ve yetkililerin gerçek dışı haritayı tashih edecekleri vaadinde bulunduklarını bildirmiştir. İsmail Arar, dergi yöneticilerinin Büyükelçi ve Basın Müşavirliğimize, "haritanın bir ırk ayrımı haritası olduğunu, Türk olmadıklarını söyleyen Ermenilerin buralarda ekseriyette bulunduklarını iddia ettiklerini, bu bilgileri de bir Sovyet atlasından aldıklarını" anlattıklarını belirtmiştir.

./..

29 KASIM 1972 TÜRK-ALMAN GÖRÜŞMELERİ

Devlet Bakanı Zeyyat Baykara, Türk-Alman Konsorsiyum görüşmelerini yürüten Alman heyeti Başkanı ve İktisat Bakanlığı Genel Müdürlerinden H. Elson ile görüşmüştür.

Genel Müdür Elson, 1 Aralık günü yaptığı basın toplantısında, halen Türkiye'deki özel Alman sermayesinin 120 milyon Mark olduğunu, bu miktarın artırılması için yeni adımlar atıldığını, yapılan görüşmelerde Türk Hükümetinin yabancı sermayeye karşı olmadığı ve karşılaşılan bazı aksaklıkların giderileceği bildirildiğini söylemiştir. Elson, Türk işçilerinin yurda transferleri konusunda da, bu miktarın 1971'de 1 milyar 200 milyon Mark bulduğunu, 1972'de ise 1,5 milyar Markı bulacağını bildirmiştir. Federal Almanya'nın 1958'den beri Türkiye'ye verdiği kredilerin tutarı ise 2 milyar 428 milyon Mark olup, faizlerinin de % 2'ye düşürüldüğünü söylemiştir.

29 KASIM 1972 ABD DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI KIBRIS MASASI MÜDİRÜNÜN TEMASLARI

Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs Masası Müdürü Thomas Boyatt, Lefkoşe, Ankara ve Atina'da temaslarda bulunmuştur. Atina'daki Amerikan Büyükelçiliği kaynakları, Boyatt'ın ziyaretinin tamamen bilgi yerme niteliğinde olduğunu, Kıbrıs'ta bir çözüm için herhangi bir plan ya da teklif getirmediğini belirtmişlerdir.

29 KASIM 1972 HOLLANDA'DA GENEL SEÇİM

Temsilciler Meclisinin 150 üyesini seçmek için yapılan genel seçimlerde, Başbakan Barend Biesheuvel'in Merkez-Sağ Koalisyon Hükümeti, İşçi Partisinin önderliğindeki sol cephe ittifakı karşısında yenilgiye uğramıştır. Ancak solcu partiler tek başlarına hükümet kurabilecek çoğunluğu elde etmemişlerdir. İşçi Partisi 43 sandalye kazanarak, Hollanda'nın en büyük siyasi grubu olarak ortaya çıkmıştır.

30 KASIM 1972 LA HAYE SÖZLEŞMESİNİN TASDİKİ

Uçakların kanun dışı yollarla ele geçirilmesinin önlenmesiyle ilgili La Haye Sözleşmesinin onaylanmasına ilişkin kanun tasarısı Cumhuriyet Senatosunda kabul edilerek kesinleşmiştir.

Uçak kaçırma olaylarının havacılık faaliyetlerini ciddi tehdit altında bulundurması ve dünya milletlerinin sivil havacılığa olan güvenini sarsıcı bir mahiyet kazanması üzerine, 1-16 Aralık 1970 tarihlerinde La Haye'de bir diplomatik konferans düzenlenmiş, Türkiye de bu toplantıya katılmıştır. Konferans sonunda hazırlanan sözleşme, 50 ülke tarafından imzalanmıştır.

./..

Sözleşmede, uçak kaçırma fiili veya buna teşebbüs suç sayılmakta, bu suçu irtikap edenlerin şiddetle cezalandırılması kararlaştırılmıştır. Ayrıca, uçak kaçırma fiilinin, "adi" ve "iadesi mümkün suç olarak anlaşmalarda yer alması" kabul edilmiştir.

BELGE 1
6 KASIM 1972

İNGİLİZ TİCARET MÜSTEŞARININ BASIN TOPLANTISI

İngiltere Ticaret Bakanlığı Müsteşarı Lord Limerick, Ankara'da İngiltere Büyükelçiliğinde düzenlediği basın toplantısında, Türkiye'nin döviz durumunun çok müsait olduğuna değinerek, İngiltere'den daha çok ithalat yapabileceğini kaydetmiş ve Türkiye'nin İngiltere'ye ihracatının da geniş çapta arttırılabileceğini söylemiştir.

İngiltere Ticaret Bakan Yardımcısı, iki ülke arasındaki ticari dengesizliğe işaret ederek Türkiye'nin İngiltere'ye olan ihracatının yüzde 75'ni tarım ürünlerinin teşkil ettiğini hatırlatmış ve şöyle konuşmuştur: "Türkiye'nin İngiltere'ye ihraç ettiği malları daha çok çeşitlendirmek mümkündür. Bunun için Türk ihracatcılarının da gerekli çabayı göstereceklerini ümit ediyoruz. Türk iş adamlarının İngiltere'yi ziyaret ederek ihracat konusunda bizzat temaslarda bulunmaları son derece yararlı olur kanısındayım."

Lord Limerick, yabancı sermaye ve teknik bilgi bakımından İngiliz firmaları için Türkiye'de geniş yatırım imkanları bulunduğunu söylemiş ve şöyle demiştir: "Yatırım, her şeyden önce güvene dayanmaktadır. Yabancı sermaye yatırımları konusunda temel prensiplerin daha belirli hale getirilmesi ve 6224 sayılı yabancı sermayeyi teşvik kanununun uygulamalarının daha çok vuzuha kavuşturulması gereklidir."

Lord Limerick, İngiltere'nin 1963 yılında İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatının (OECD) faaliyete geçmesinden bu yana, İngiliz Milletler Topluluğu dışında en çok yardım ettiği ülkelerin başında Türkiye'nin geldiğini söylemiş ve dokuz yıl içinde (1963-1971) bu yardımın 54 milyon Sterline ulaştığını bildirmiştir.

İngiliz Ticaret Müsteşarı, Türkiye'nin Ortak Pazar'a yaptığı tekstil ihracatı üzerindeki bütün sınırlamaların kaldırılmasına İngiltere'nin itirazı ile ilgili bir soruyu cevaplandırırken, bunu, bir zamanlar en büyük tekstil ihracatçısı olan İngiltere'nin tekstil ithal eden ülke haline gelmesinin doğurduğu güçlükler olarak nitelemiş ve İngiltere'de her ay birkaç tekstil fabrikasının kapandığını ve birçok kimsenin işsiz kaldığını açıklamıştır. Bununla birlikte 1 Ocak 1973 tarihinden itibaren pamuk ipliği dahil bir çok ihraç maddesinin Avrupa Ekonomik Topluluğunda liberalize edileceğini ve 1 Ocak 1975'den itibaren tam liberalizasyonun uygulanacağını kaydetmiştir.

Lord Limerick, ziyaretinin amacının, Türkiye ile İngiltere arasındaki ticaretin geliştirilmesi imkanlarını araştırmak olduğunu, İngiltere'nin Avrupa Ekonomik Topluluğuna katılmasından sonra Topluluğa üye ve ortak üye ülkelerle olan ilişkilerin daha büyük önem kazandığını ifade etmiştir.

./..

BELGE 2

5 KASIM 1972

DIŞİŞLERİ BAKANININ İSPANYA DIŞİŞLERİ BAKANI ŞEREFİNE VERDİĞİ YEMEKTE YAPILAN KONUŞMALAR

Dışişleri Bakanı Haluk Bayülken'in İspanya Dışişleri Bakanı Gregorio Lopez Bravo şerefine verdiği yemekte yaptığı konuşma, özetle şöyledir:

"Memleketlerimiz arasında varolan iyi ilişkilere, ufak dahi olsa, gölge düşürebilecek herhangi bir engel olmadığını ifade etmekten memnunluk duymaktayım. Türkiye ve İspanya, ilişki kurdukları evrensel örgütleri içinde, iyiniyet ve anlayışla işbirliği yapmaktadırlar. Memleketlerimiz, dünyada ve öncelikle Avrupa'da barış düzen ve istikrar arzulamaktadırlar.

Böyle bir ortam kurulmadan memleketlerimizin ilerleme ve gelişme arzularının, gereği gibi yerine gelmesi mümkün görülmemektedir. Bu vesile ile İspanya'nın ekonomik ve sosyal alanda yapmış olduğu gayretleri takdirle karşılamaktan geri kalmadığımızı söylemek isterim.

Akdeniz'in iki ucunda bulunan, tarihin kendilerine özel sorumluluklar yüklediği Türkiye ve İspanya bu önemli kesimde ve bütün dünyada paylarına düşen rolü oynamalıdırlar.

Çeşitli ortak çıkarlara dayanan alanlarda, Akdeniz ülkeleri arasında faydalı bir işbirliğinin temellerinin atılması hususundaki girişimleri, dikkat ve ilgi ile takip etmekteyiz. Bu fikir, bu geniş kesimde barış ve istikrarın sağlanmasını öngören diğerleri gibi; her zaman olduğu veçhile, Türkiye tarafından olumlu karşılanacaktır.

Çok taraflı hazırlık çalışmaları yakında başlayacak olan Avrupa Güvenliği ve İşbirliği Konferansının, kıtamız üzerindeki memleketler arasında olumlu bir barış ve işbirliği havasının teessüsüne katkıda bulunmasını arzu ediyoruz.

Türkiye bir hazırlık dönemi sonunda Avrupa Ekonomik Topluluğuna tam üye olmaya aday, ortak bir memleket sıfatıyla, bu örgüt ile olan bağlarını sıklaştırmaya büyük bir önem vermekte ve Topluluğun, politik bir varlığa dönüşmesi gayesi ile yapılan istişareleri yakından izlemektedir.

Genişletilmiş Avrupa Ekonomik Topluluğunun, Paris'teki Zirve Konferansına tekaddüm eden çalışmalarını ve bu Konferansın seyrini ilgi ile takip etmekten geri kalmadık. Eski Avrupa kıtasına yeni bir çağ açılması özlemini taşıyan ve bu Topluluğa üye memleketlerin birbirleri ile olan tüm ilişkilerinin bir Avrupa birliğine dönüştürülmesini hedef alan nihai bildiriye gereken bütün önemi vermiş bulunuyoruz.

./..

Türkiye ile İspanya arasındaki ikili ilişkiler her alanda tatminkar olmakla beraber, daha da geniş olanaklar vaadetmektedir. Ezcümle, ticari, Sınai, kültürel ve turistik alanlarda her iki memleketin sorumlularının göstermekten kaçınmayacakları gayretler, günümüzde önem kazanan bu kesimlerin, gelişme ve ilerlemesine katkıda bulunacaktır.

Sözlerimi bitirmeden, kısaca, Kıbrıs sorununa değinmek istiyorum. Kıbrıs'da, ilgili iki toplum arasında, Türk ve Yunan anayasa eksperlerinin katıldıkları toplumlararası görüşmelerin, Ada'daki Türk toplumunun meşru ve anayasal çıkarlarına ve Türkiye'nin Andlaşmalardan doğan haklarına riayet suretiyle tatminkar sonucu varacağını ümit ediyoruz."

İspanya Dışişleri Bakanı Lopez Bravo ise, şu konuşmayı yapmıştır:

"İspanya'nın Türkiye'de devamlı olarak temsil edilmeye başlandığı 18. asır sonlarından beri, ilişkilerimiz hiç bir zaman bozulmamıştır. Son iki cihan savaşının yer aldığı yakın geçmişte, İspanya ve Türkiye tarafsız bir tutum idame ettirmişler, böylece, Avrupa'daki acı gelişmeleri, kin ve garazdan uzak bir şekilde, bütün ulusların kalkınması için çok gerekli barış ve işbirliğinin yeniden tesisi hususunda asil ve diyergam amaçlara sahip bulunanların sükunet ve makullüğü içinde müşahede etmişlerdir. Bu sebeple, Ekselanslarının Birleşmiş Milletlerde ve diğer uluslararası kuruluşlardaki samimi ve sadıkane işbirliğimizden görmüş bulunacakları gibi, ülkelerimiz arasındaki mükemmel ilişkilerden söz etmek benim için özellikle kıvanç verici olmaktadır. Ancak, esasen erişilmiş olan karşılıklı saygı ve anlayış muvacehesinde ve bağlarımızı sağlamlaştırabileceğimiz diğer alanlar bulunması dolayısıyle, ilişkilerimizi daha fazla geliştirmeğe çalışmalıyız.

Avrupa'da en fazla nüfus sıklığına sahip ülkelerden ikisi tarafından erişilen kalkınma düzeyine uygun bir şekilde, İspanya ve Türkiye arasındaki ticari mübadeleler geliştirilebilir ve geliştirilmelidir. Kültürel alanda ilişkilerimizin geliştirilebilmesi için de birçok imkan bulunmaktadır. Diğer ülke sanatını kendimizinmiş gibi hissetme hususunda görülen doğal bir eğilimin bulunması gerçeği, birbirimizi daha iyi tanıma yönünden pek çok şey yapılabileceğini göstermektedir.

Madrid Üniversitesinde bir Türk Etüdleri Kürsüsü mevcut olup, İspanya'nın Türkiye'deki kültürel mevcudiyetini ihmal etmiyeceğini de yakın zamanda ispatlayacağız. Dört kıtaya yayılmış yirmiden fazla ülkeye mensup ikiyüz milyon civarında insan tarafından konuşulan Birleşmiş Milletler ve birçok uluslararası kuruluşun resmi dillerinden biri olan İspanyolca, günümüzde önemli bir anlaşma vasıtasıdır.

Akdeniz bölgesinde barış ve güvenliğin, dayanıklı köklere sahip olması hususundaki fikir ve ümitlerimize Türkiye'nin de katıldığına eminim. Bu amaca ulaşmak için ortak bir Akdeniz bilincine erişmemiz gerektiği gitgide daha açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Böylece, sabırla sağlanacak bir anlaşma yoluyla, barışa erişmek mümkün olacak ve muhtelif ülkelerin, özel dostluk bağlarına ve yükümlülüklerine zarar gelmeksizin, fikirlerini ileri sürmelerine ve kendilerini

./..

eskiden beri etkileyen sorunların çözümüne katılmalarına imkân elde edilecektir. Hükümetimin kanaatine göre, bu bilinç, hiç şüphesiz, ziyadesiyle Akdenize ait bulunan meselelerle ilgili planlar ve toplantılar yapılmasının teşviki sayesinde uyanacak ve geliştirilecektir. Akdeniz bölgesinde, ekonomik, teknik, çevresel ve benzeri konulardaki her türlü işbirliği, belki varılması güç olmakla beraber açıkça zaruri bulunan daha genel bir işbirliğine yol açmalıdır."

BELGE 3
7 KASIM 1972

İSPANYA DIŞİŞLERİ BAKANININ ANADOLU AJANSINA DEMECİ

İspanya Dışişleri Bakanı Gregorio Lopez Bravo, Ankara'daki temasları hakkında Anadolu Ajansı muhabirinin sorularını şu şekilde cevaplandırmıştır:

SORU: "Türkiye'yi ziyaretinizle ilgili izlenimleriniz nelerdir?

CEVAP: Şahsıma karşı gösterilen samimi misafirperverlik ve yaptığım resmi temaslardaki geniş anlayış havası, benim için hoş ve unutulmaz bir hatıra olacaktır. Daha geniş olarak söylemek lazım gelirse, memleketinizde yer alan büyük gelişmeler hakkında bilgi sahibi olduğum halde, buradaki gördüklerim, tahminlerimi ziyadesiyle aşmıştır. Bizzat şunu gördüm ki, yarım yüzyıl önce, tarihin en büyük simalarından biri olan Mustafa Kemal, -haklı olarak Atatürk adını almıştır- tarafından başlatılan köklü reformlar, Türkiye'yi, yakında erişeceği tam gelişme seviyesine doğru katı ve emin adımlarla götürmektedirler.

Türk halkının kalbinde ve zihninde yaşıyan Atatürk, Türk ulusunun, gelişme yolunda, geçmişteki tarihi şartların kendisine kaybettirdiği zamanı telafi etmek için sarfettiği gayretlerinde, devamlı ve kuvvetli bir teşvik unsurudur. Bunu görmek, beni bilhassa mütehassis etti.

Ne yazık ki, benim şu kısa seyahatim, memleketinizin tükenmez tarihi hazinelerini görmeme müsaade etmedi. Bu hazineler ki, Türk halkının kültürü, tarihi ve varlığı hakkında geniş bilgi vermektedir.

SORU: Resmi temaslarınız hakkında bilgi verir misiniz?

CEVAP: Evvelâ şunu tekrarlamam gerekir: Gerek Sayın Cumhurbaşkanınız ve Başbakanınız, gerekse dostum ve meslekdaşım Dışişleri Bakanınızla yaptığım görüşmeler, samimi bir anlayış havası içinde cereyan etti ve bu görüşmeler esansında bütün samimiyetimizle, müşterek menfaatımız olan milletlerarası meselelere ait görüşlerimizi ortaya koyduk.

./..

Geniş bir fikir teatisinde bulunduk ve gördük ki bütün meselelerde görüş birliğine sahibiz. Akdenizin iki ucunda kaleler olan Türkiye ve İspanya, kilit mevkilerinde bulunmaktadırlar. Geçmişte olduğu gibi bugün de, bize bu bölgedeki barışın ve muvazenenin korunması görevi düşmektedir. Maamafih, bugünkü stratejik durum ve Yakın Doğu'daki çatışmalar, Akdenizin diğer sahil devletlerinin gibi bizim bizim rolümüzü de ikinci plana atmış bulunmaktadır.

İspanya defalarca, Akdenizin sahil devletleri arasında geniş bir anlaşmanın tahakkuku için teşebbüslerde bulunmuştur. Bunu elde etmek için ilkönce, aramızda bir birlik ruhunun yaratılması lüzumuna inanıyoruz. Çeşitli işbirliği sahalarındaki ilişkilerimizin, milli varlıklarımıza karşılıklı saygı çerçevesinde yapılacak sık temaslar ve fikir teatisi sayesinde, sıklaştırılması, bu birliği elde etmek için takip edilecek en emin yol olacaktır.

Akdeniz güvenliği, gelecekteki Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansının temel prensiplerinden biridir. Akdeniz bölgesindeki gerginliğin tamamen kalktığına dair teminat alınmadıkça, Avrupa kıtasında hakiki barışın sağlanmasına imkan yoktur.

Akdeniz'in sahil milletleri arasında tedricen bir "Akdeniz vicdanı"nın meydana gelmekte olduğuna şüphe yoktur. Halen, öyle teşebbüsler yapılmaktadır ki, bunlar, başarı hakkında ümitler beslemeğe imkan vermektedir.

Görüşmelerim esnasında Türkiye Hükümetinin bu meseleye karşı büyük bir ilgi gösterdiğini ve prensiplerde görüş birliğini müşahede ettim. Netice olarak her iki memleket, Akdeniz'in bir barış ve işbirliği gölü haline gelmesini arzu etmektedirler.

Diğer uluslararası mahiyetteki meselelere de temas ettik ki, bunların arasında Avrupa kıtasının birliği, Yakın Doğu'daki çatışmalar, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı vardır. Bu görüşmeler, görüşlerimiz arasında yaratıcı bir benzerliğin bulunduğunu memnunlukla göstermiştir.

SORU: Türkiye-İspanya ilişkileri konusundaki görüşlerinizi açıklar mısınız ?

CEVAP: Bu konuda da müspet bir cevap verebileceğimden dolayı memnunum. Halen başlangıç safhasında bulunan teknik işbirliğini geliştirmek, Türkiye ve İspanya'nın elindedir. Bu konu görüşülürken, her iki taraf, teknik ve teknoloji sahasında gittikçe artacak bir mübadeleyi realist temellere oturtmak için, pratik formüllerinin bulunması zarureti üzerinde tam bir mutabakata varmışlardır.

İktisadi konularda da şu neticeye vardık ki, halihazırdaki ticari mübadelelerimiz, hakiki potansiyelimiz altındadır.

./..

Şunu tebarüz ettirmek gerekir ki, İspanya ve Türkiye, büyük bir gelişme halindedir ve ithalat-ihracat imkanları, her gün artmaktadır. Buna rağmen, 1969-70 ve 71 yıllarındaki ticari mübadelelerimiz hemen hemen hiç artmamıştır. Ancak bu yıl, ticaretimiz hayli gelişmiştir. Gerek ithalat gerekse ihracat bakımından bu yılın ilk altı yılı içindeki mübadelelerimiz, geçen yılın oniki aylık mübadelelerine nazaran, iki misliye çıkmıştır. Bu gelişme, faydalanmamız gereken imkanları göstermesi bakımından, ilgi çekicidir.

Buna benzer bir olayı, kültürel sahada da zikretmem gerekir. Memleketlerimizin birinde kültürel bir olay cereyan ettiği vakit, karşılıklı ilgi çok büyük olmaktadır. Bu da, bizi halihazırdeki mübadeleyiarttırmaya sevketmektedir. Kültür merkezlerinin kurulması, artistik, akademik, eğitici ve diğer her çeşit faaliyetlerin gelişmesi, karşılıklı olarak her iki memlekete bir kültür mesajı götürecektir. Bu da karşılıklı olarak birbirimizi daha iyi tanımamıza ve kıymetinden hiç bir zaman kaybetmiyecek kültürel sektördeki ilişkilerimizi sıklaştırmamıza imkan verecektir."

BELGE 4
9 KASIM 1972 TÜRKİYE-İSPANYA ORTAK BİLDİRİSİ

İspanya Dışişleri Bakanı Gregorio Lopez-Bravo de Castro, Türkiye Dışişleri Bakanı Ü.Haluk Bayülken'in davetlisi olarak, 5-9 Kasım 1972 tarihleri arasında Türkiye'ye resmi bir ziyarette bulunmuştur.

Gregorio Lopez-Bravo de Castro, Türkiye Cumhurbaşkanı Sayın Cevdet Sunay ve Başbakan Sayın Ferit Melen tarafından kabul olunmuştur.

İki Dışişleri Bakanı, karşılıklı anlayış ve dostluk havası içinde geçen görüşmeler yapmışlardır. Bakanlar, özellikle Türkiye ve İspanya'yı ilgilendiren sorunlar ve uluslararası konular üzerinde yapıcı görüş teatisinde bulunmuşlar ve ikili ilişkileri ayrıntılı bir şekilde gözden geçirmişlerdir.

Yakında başlayacak olan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansının çok taraflı hazırlık safhasını memnunlukla kaydeden iki Bakan, bu safhanın başarılı bir sonuca ulaşacağı ve Konferansın mevcut gerginlik kaynaklarının izalesine ve adil ve sürekli bir barışın teessüsüne yol açacağı ümidini izhar etmişlerdir.

Taraflar, bölgede refah, güvenlik ve barışın kuvvetlendirilmesi amacıyla Akdeniz ülkeleri arasında çeşitli alanlarda daha geniş işbirliğinin gerekliliğini belirtmişlerdir. İki Bakan, ekoloji,ortak kaynaklar, turizm, ulaşım ve sair alanlardaki temasların, ayrıca bunların doğuracağı yararlı sonuçların, diğer alanlarda da fikir teatilerine yol açacağı inancını belirtmişlerdir.

./..

Orta Doğu buhranı konusunda iki Bakan, anlaşmazlığa, B.M. Güvenlik Konseyinin 242 sayılı kararı çerçevesinde ve bölgedeki Arap halklarının meşru haklarını gözönünde bulunduracak adil bir çözüme barışçı yollarla ulaşılması konusundaki ortak arzularını izhar etmişlerdir. İki Bakan, Kudüs'ün, ilgili B.M. kararlarında da öngörüldüğü üzere, bütün dini inançlara açık bir şehir karakterini koruması gereği üzerinde mutabık kalmışlardır.

Kıbrıs sorununun incelenmesi sırasında Türkiye Dışişleri Bakanı, meslekdaşına, toplumlararası görüşmelerin genişletilmiş yeni şekli hakkında bilgi vermiştir. Bakanlar, bütün ilgili tarafların meşru hak ve menfaatlerini teminat altına alacak bir çözüme barışçı yollardan varılabilmesi ümidini izhar etmişlerdir.

İkili ilişkilerini gözden geçiren Taraflar, aralarındaki ticari mübadelenin daha yüksek bir seviyeye erişebileceğini ve erişmesi gerektiğini kaydetmişler ve bu amaçla, iki ülke arasında yürürlükte bulunan ticaret anlaşması ile kurulmuş bulunan Karma Komisyonun toplanmasını kararlaştırmışlardır.

Bakanlar, ayrıca, turizm dahil olmak üzere, ekonomik ve teknik işbirliğinin gelişmesi için etkili yolların araştırılması hususunda mutabık kalmışlardır.

Bakanlar, 28 Mart 1956 tarihli Türk-İspanyol Kültür Anlaşmasında öngörülen tamamlayıcı tedbirlerin uygulanmasını sağlamak üzere, prensip olarak herbir ülkeden 4 üyeden oluşan bir Daimi Karma Komisyon'un teşkili konusunda bir ek protokol imzalamışlardır. Komisyon, gerektiğinde, Türkiye veya İspanya'da toplanacaktır.

Taraflar, ayrıca, Kültür Anlaşmasının 1. maddesinin 2. paragrafında öngörülen kültür merkezlerini, uygun bir zamanda kurmak hususunda Hükümetlerinin tasavvurlarını belirtmişlerdir.

İki Bakan, ülkeleri arasında çeşitli seviyelerdeki yakın temasların geliştirilmesini kararlaştırmışlardır.

Bakanlar, ülkeleri arasında, sosyal yönleri her iki ülke için de büyük önem taşıyan bir konsolosluk anlaşması akdi konusunda yürütülmekte olan çalışmaların devamına verdikleri önemi teyid etmişlerdir.

İspanya Dışişleri Bakanı, Ankara'dan sonra İstanbul'u da ziyaret etmiş ve kendisine, Türk Hükümeti ve halkı tarafından gösterilen sıcak konukseverlikten duyduğu memnunluğu ifade etmiştir.

Bu ziyaret, Türk ve İspanyol uluslarının beslediği karşılıklı sıcak ve dostane duyguların bir kez daha belirmesine vesile teşkil etmiştir.

Gregorio Lopez-Bravo de Castro, Ümit Haluk Bayülken'i, yakın bir gelecekte İspanya'ya resmi bir ziyarette bulunmaya davet etmiştir. Türkiye Dışişleri Bakanı, bu daveti memnunlukla kabul etmiştir. Ziyaret tarihi, prensip olarak, gelecek Mart ayı olarak tespit edilmiştir.

./..

ESAS METİN

At the invitation of His Excellency Ümit Haluk Bayülken, Minister of Foreign Affairs of Turkey, His Excellency Gregorio Lopez-Bravo de Castro, Minister of Foreign Affairs of Spain paid an official visit to Turkey from 5 to 9 November, 1972.

His Excellency Gregorio Lopez-Bravo de Castro has been received in audience by His Excellency Cevdet Sunay, President of the Republic of Turkey. He has also been received by His Excellency Ferit Melen, Prime Minister.

The two Ministers of Foreign Affairs held conversations in an atmosphere of friendship and mutual understanding. They proceeded to a productive exchange of views on the international situation, paying particular attention to problems of interest to Turkey and Spain and studied in detail bilateral relations.

The two Ministers, who noted with satisfaction that the multilateral preparatory phase of the European Conference on Security and Cooperation is to begin soon, expressed the hope that this phase would come to a successful conclusion and that the Conference would lead to the elimination of existing sources of tension and the establishment of a just and lasting peace and security.

The two sides stressed the necessity of wider cooperation among Mediterranean countries in various fields with a view to promoting peace, security and prosperity in the area. They expressed their belief that contacts in fields such as ecology, natural resources, transport, tourism, etc. would, in addition to the beneficial results they might achieve, pave the way for consultations in other domains as well.

With regard to the crisis in the Middle-East, both Ministers emphasized their joint desire to see an equitable settlement of the conflict by peaceful means, within the framework of Resolution 242 of the Socurity Council of the United Nations, and respecting the legitimate rights of the Arab peoples of the region. They agreed on the necessity to preserve Jerusalem's character of a city open to all creeds as recognized by relevant U.N. resolutions.

Examining the Cyprus problem, the Turkish Minister of Foreign Affairs informed his colleague of the intercommunal talks in their new enlarged form. The two sides expressed their hope that a solution which safeguards the legitimate rights and interests of all parties concerned can be found through peaceful means.

Reviewing their bilateral relations, both sides noted that the commercial exchanges between their countries could and should attain higher figures and for this purpose, they decided to convene to a meeting the mixed commission established in the Commercial Agreement in force between the two countries.

./..

They also agreed to seek efficient means for developing economic and technical cooperation including tourism.

In order to put into practice the complementary measures envisaged in the Turkish-Spanish Cultural Agreement of March 28th, 1956, the Ministers signed an additional protocol on the creation of a Permanent Mixed Commission composed in principle of 4 members from each country. This Commission will meet when necessary either in Turkey or in Spain.

They also expressed the intention of the two Governments to open when convenient the cultural institutes provided for in Art. 1, Para. 2 of the Cultural Agreement.

The two Ministers decided to promote close contacts between their countries on various levels.

The Ministers reiterated their interest in the continuation of the work carried out for the conclusion of a Consular Agreement between the two countries, the social aspects of which are of great importance for both countries.

The Minister of Foreign Affairs of Spain visited Istanbul after Ankara and expressed his appreciation for the warm hospitality shown to him by the Turkish people and Government.

This visit has put into evidence the warm and friendly feelings mutually nourished by the Turkish and Spanish nations.

His Excellency Gregorio Lopez-Bravo de Castro invited His Excellency Ümit Haluk Bayülken to pay an official visit to Madrid in the near future. The Minister of Foreign Affairs of Turkey has been happy to accept this invitation. The date of the visit has been fixed in principle for the coming month of March.

B E L G E 5
16 KASIM 1972

DIŞİŞLERİ BAKANININ PATRİKHANENİN STATÜSÜ İLE İLGİLİ MECLİS KONUŞMASI

Dışişleri Bakanı Haluk Bayülken, Millet Meclisinde Patrikhanenin statüsü ile ilgili olarak bir soru önergesine verdiği cevapta şunları söylemiştir:

"Lozan Konferansı müzakereleri esnasında münhasıran dinî işlerle iştigal etmesi şartiyle memleketimizde kalmasına muvaffakat edilen Patrikhane hakkında ne Lozan Andlaşmasında ne de sair herhangi beynelmilel bir vesikada ahdi bir hüküm mevcuttur. Patrikhanenin durumu sadece Lozan konferansına ait müzakere zabıtlarında kısaca yer almaktadır. Buna göre, Lozan Konferansında, Patrikhanenin idarî ve siyasi faaliyette bulunmasının, Türkiye bakımından mahsurlarını kabul eden yabancı delegelerin ve onlar adına konuşan İngiliz delegesi Lord

./..

Curzon'ın, 'Patrikhane müessesesinin gelecekte siyasi ve idarî mahiyetini kaybetmesi ve İstanbul'da kalmağa devam etmekle beraber, münhasıran dinî bir müessese haline gelmesi' yolundaki beyanı ile vaki teklif, Türk heyetince bu beyanlar senet ittihaz edilmesi suretiyle kabul edilmiştir.

Bu müzakerelerde Patrikhanenin bir Türk müessesesi olduğunun da belirtilmesi karşısında Lozan Antlaşmasından bu tarafa, bu müessese idarî teşkilatımız içinde İstanbul Vilayetine bağlı tüzel kişiliği olmayan bir Türk müessesesi, Patrik de, Rum azınlığının dinî başkanı olarak mütalaa edilmiştir.

Patrikhane bir Türk müessesesi olduğuna göre, Türk kanunlarının ve mevzuatımızın gerektirdiği denetime bağlıdır. İlgili Makamlarımızın Patrikhaneyi her zaman denetlemeleri mümkündür ve buna Türk kanunlarına bağlı olan Patrikhanenin de bir itirazı olamaz. Esasen son defa, Patrik seçimi için yeni bir seçim sisteminin tarafımızdan yürürlüğe konduğu da malumdur.

Türkiye'deki din hürriyetinden ve kanunlarımızın himayesinden Patrikhane ve mensupları, ancak, münhasıran dinî konularla meşgul olmak kaydiyle istifade edebilirler. Bu kaydın dışındaki faaliyetlere mevzuatımızın tatbiki ile mani olunmaktadır. Nitekim, 1964 yılında dinî işlerle alakası olmadığından Patrikhanedeki matbaanın kapatılmış olduğu bilinmektedir. Ayrıca, Patrikhane içindeki Aya Yorgi vakfının hesaplarının evvelce teftişi de yapılmıştır.

Konu, gerektirdiği hassasiyetle, ilgili makamlarımızca devamlı bir şekilde takip edilmektedir. Lozan'da tespit edilen statüye aykırı olarak Patrikhanenin dinî ve siyasi mahiyette faaliyetleri bahiskonusu olduğu takdirde buna imkan verilmeyeceği şüphesizdir."

BELGE 6

17 KASIM 1972

DIŞIŞLERİ BAKANININ KARŞILIKLI VE DENGELİ KUVVET İNDİRİMİ KONUSUNDAKİ BEYANATI

Dışişleri Bakanı Halûk Bayülken, konu ile ilgili olarak Anadolu Ajansı muhabirinin sorusu üzerine şu beyanatı vermiştir:

"Karşılıklı ve Dengeli Kuvvet İndirimleri, Doğu ve Batı ülkeleri arasında gerçek bir yumuşamanın tesisi etmesini arzu eden müttefik ülkeler tarafından ilk olarak, Reykjavik'te yapılan NATO Bakanlar Konseyi sonunda ortaya atılmış bir teklifdir. Bu teklifle NATO ülkeleri iki ayrı bloka mensup ülkeler arasında karşılıklı ve gerek kapsam, gerek zaman bakımından dengeli bir şekilde askerî kuvvetlerin indirilmesi sureti ile Avrupa'da harp tehlikesini azaltmak, genel itimat havasının yaratılmasını sağlamak ve mevcut güvenlik durumunun daha az bir bedel karşılığı korunması imkanını elde etmek amacını gütmüşlerdir.

Kuvvet indirimlerinin karşılıklı askerî tertiplerin en fazla olduğu Orta Avrupa'da yapılması öngörülmüştür. Bu bölgede yapılacak kuvvet indirimlerinin Doğu ve Batının güvenlik ihtiyaçları arasında

./..

gerçek bir denge kurarak halen mevcut gerilim seviyesini indirdiği takdirde Avrupa'da devamlı bir istikrarın sağlanması yolunda olumlu bir gelişme teşkil edeceği muhakkaktır. Gerek stratejik durumu, gerek kalkınma çabasını gerçekleştirmek için gerekli barış havasına olan ihtiyacı ve nihayet Büyük Atatürk tarafından ana hatları çizilmiş dış siyasetinin prensipleri icabı Türkiye böyle bir teklifi memnuniyetle benimsemiştir.

Varşova Paktı üyeleri uzun bir süre Batı'dan gelen bu yapıcı teklifi cevapsız bıraktıktan sonra nihayet geçen yıl kuvvet indirimlerini görüşmeye hazır olduklarını duyurmuşlardır. Sovyetler Birliğinin son kat'i mutabakatının Ekim ayında Mr. Kissinger'in Moskova'ya yaptığı ziyaret sonunda alınması ile kesif temaslar olmuş ve nihayet 15 Kasım 1972 günü Orta Avrupa'da toprağı veya silahlı kuvvetleri bulunan müttefik ülkeler sıfatı ile Federal Almanya, Belçika, Hollanda, Lüksemburg, İngiltere, A.B.D. ve Kanada, bölgede aynı şartları haiz olan Varşova Paktı ülkelerinden Sovyetler Birliği, Çekoslovakya, Polonya ve Macaristan'a gönderdikleri davetiyeler ile bu ülkeleri kuvvet indirimleri için ön müzakerelere davet etmişlerdir. Davet Federal Almanya tarafından Doğu Almanya'ya da iletilecektir. 31 Ocak tarihinde başlaması öngörülen bu hazırlık toplantısında asıl müzakerelerin gündemi, yapılacağı yer ve diğer usul meseleleri görüşülecek ve bir kuvvet indirimleri konferansının toplanması imkanları araştırılacaktır. Ön müzakereler olumlu neticelendiği takdirde asıl indirim müzakerelerinin yapılacağı tarih iştirakçiler tarafından kararlaştırılacaktır. Ancak bu tarihin Eylül-Ekim 1973'den sonraya kalmaması tercih edilmektedir.

NATO içinde güvenliğin bir bütün teşkil ettiği inancında olan Türkiye, İttifakın en önemli güvenlik alanlarından birini teşkil eden Orta Avrupa'da yapılacak kuvvet indirimlerinden şu veya bu şekilde etkilenebileceği düşüncesi ile, kendi ülkesinde kuvvet indirimi bahiskonusu olmamasına rağmen bu görüşmelerde hazır bulunmak istemiştir. Diğer yandan Avrupa'da gerçek güvenlik ve barışın teessüsü için daima gayret sarfetmiş olan Türkiye'nin bu kere Avrupa güvenliğinin en hayatı bir sorununun ele alınacağı görüşmelere karşı ilgisiz kalması esasen bahis konusu olamazdı. Nitekim bizim gibi Kıt'anın Güneyinde bulunan İtalya ve Yunanistan ile Kuzeyindeki Norveç ve Danimarka da aynı ilgiyi göstermişlerdir. Bu ilgi Orta Avrupa'da toprağı olan ve kuvvet bulunduran diğer müttefik devletlerce de anlayışla karşılanmıştır. Bizim arzumuz müzakerelerin her safhasında hazır bulunarak gelişmeleri yakından takip edebilmek ve bizi ilgilendiren konularda söz hakkına sahip olmaktır. Bu arzumuz diğer müttefiklerimizce de anlayışla karşılanmış olup söz konusu görüşmelere iştirakimizi sağlamak için aramızda uygun bir tertip üzerinde mutabakata varılmıştır. Buna göre, Kanat Devletleri diye adlandırdığımız NATO'nun Güney ve Kuzey ülkeleri münavebe ile ve herhalükarda kendilerini ilgilendiren konuların görüşülmesi sırasında temsil olunacaklar, görüşlerini sözlü ve yazılı olarak bildirmek imkanına sahip olacaklardır. Ayrıca, her zaman olduğu gibi, görüşmeler sırasında da NATO çerçevesi içinde sıkı ve devamlı istişareler yapılacaktır.

Kanat ülkelerin müzakerelere katılmaları hususunda varılan yukarıda bahsettiğim mutabakat, Merkezi Avrupa'da toprağı ve kuvvetleri bulunan müttefik Hükumetlerin göndermiş oldukları davet notalarında belirtilmiş bulunmaktadır."

./..

Öte yandan, Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Semih Akbil de aynı konuda şu açıklamayı yapmıştır:

"Bilindiği gibi, NATO Bakanlar Konseyinin İzlanda'nın başkenti Reykjavik'te 24 - 25 Haziran 1968 tarihlerinde yaptığı toplantıda, NATO'nun Savunma Planlama Programı faaliyetlerine katılan üye devletler, yani Fransa dışında diğer 14 NATO üyesi, siyasi gerginliğin yumuşatılması ve harp tehlikesinin azaltılması maksadıyla, karşılıklı ve dengeli kuvvet indirimlerinin, özellikle Merkezi Avrupa'da, yapılması hususunda temennilerini belirten bir bildiri yayınlamışlardı.

ABD ile Sovyetler Birliği Hükümetleri arasında son zamanlarda yapılan temaslardan, Sovyetler Birliğinin, Merkezi Avrupa'da Karşılıklı Kuvvet İndirimi yapılması olanaklarının ilgili ülkeler tarafından araştırılmasına taraftar olduğunu bildirmesi üzerine, Reykjavik bildirisini yayınlayan NATO ülkeleri, Karşılıklı ve Dengeli Kuvvet İndirimi sorununu görüşmek için, 31 Ocak 1973 tarihinde, sonradan tespit edilecek bir yerde; araştırıcı görüşmelerin başlaması hususunda bir teklifi ileri sürmeyi kararlaştırmışlardır. Bu nedenle ve kuvvet indirimlerinin Merkezi Avrupa'da yapılması öngörüldüğünden, bu bölgede ülkesi veya kuvvetleri bulunan NATO üyelerinden ABD, Belçika, Federal Almanya, İngiltere, Hollanda, Kanada ve Lüksemburg, NATO'da kararlaştırılan teklifi, 15 Kasım tarihinden itibaren Çekoslovakya, Macaristan, Polonya ve Sovyetler Birliği Hükümetlerine, nota tevdi etmek suretiyle, bildirmişlerdir. Ayrıca, Federal Almanya Hükümeti, bu teklifi Doğu Almanya Hükümetine ulaştıracaktır.

İndirim bölgesinde bulunmamakla beraber, Merkezî Avrupa'da yapılacak kuvvet indirimi sorunu ile doğrudan doğruya ilgilenen diğer NATO üyelerinden Türkiye, İtalya, Yunanistan, Danimarka ve Norveç'in, görüşmelere katılmak arzusunda bulunduklarını, anılan Doğu Avrupa ülkelerine kısa bir zaman içerisinde bildirmeleri ayrıca kararlaştırılmıştır."

BELGE 7

17 KASIM 1972

TÜRKİYE'NİN AVRUPA GÜVENLİK KONFERANSI HAZIRLIK ÇALIŞMALARINA KATILMASI KONUSUNDA NOT.

Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Genel Müdürlüğünden yayınlanan metin şöyledir:

1. Türkiye, AGK hazırlık temaslarının 22 Kasım'da Helsinki'de yapılmasını kabul etmiş ve Helsinki Büyükelçisinin başkanlığında bir heyetle katılacağını Fin Hükümetine bildirmiştir.

2. Helsinki temaslarının amacı Avrupa Güvenlik Konferansının hazırlanmasıdır. Bunun için de Türkiye, gündem maddesi olarak yapılan tekliflerin oldukça ayrıntılı bir şekilde tetkik edilmesini, çeşitli görüşlerin ortaya konmasını ve konuların mahiyetinin ortaya çıkarılmasını gerekli görmektedir. Böyle bir çalışma yapılmadığı takdirde, AGK'nın başarılı bir şekilde yürütülmesi ve makul bir sürede bitirilmesi büyük güçlüklere uğrayacaktır. ./..

Hazırlık görüşmelerinde, gündemden başka, Konferansın çalışma usullerinin görüşülmesinin de gerekeceği açıktır.

3. Türkiye, toplantılara katılacak bütün devletlerden gelecek teklifleri incelemeye hazır olmakla beraber, şu ana bölümlere göre tertip edilecek bir gündemin faydalı bir çalışma emini teşkil edeceği kanısındadır.

Birincisi; devletler arasındaki ilişkilerde geçerli olacak ilkeler bildirisi.

İlkeler bildirisi, özellikle siyasi bakımdan büyük önem arzetmektedir. Türkiye, devletlerin hakları ve yükümlülükleri arasında adil bir dengeyi aksettirecek şekilde, B.M. Yasasındaki prensiplerden ilham alarak tertiplenecek bir Prensipler Bildirisinin yayınlanmasına taraftardır.

İkincisi, güvenliğin bazı askerî yönleri.

MBFR (karşılıklı ve dengeli kuvvet indirimleri) konusu çok önemli bir güvenlik sorunu olmakla beraber konunun çok nazik ve teknik olması sebebiyle, Konferansta ele alınmasına imkan yoktur. Ancak, müzakere yeri neresi olursa olsun, Konferansın genel amaçlarıyle MBFR'da ele alınacak konular arasında esastan bir bağlantı vardır ve her iki müzakere de détente sürecinin esas unsurlarındandır. MBFR'ın Konferans dışında müzakere edilecek olması bu organik bağı koparmayacaktır. Bu durumda, bazı askerî itimat tedbirlerinin Konferansta Avrupa devletleri arasında faydalı ve verimli şekilde ele alınmasının mümkün olabileceği kanısındayız.

Üçüncüsü, insan, fikir ve haberlerin serbestçe dolaşımı ve kültürel ilişkiler.

Türkiye, karşılıklı haklara saygı gösterilmek şartıyle, milletlerarasında beşeri münasebetlerin genişletilmesi ve milletlerin karşılıklı olarak kültürlerini tanımaları sayesinde egemenlik haklarının kullanılmasında tam eşitliğe sahip devletler arasında barışçı münasebetlerin daha da ileri götürülebileceği kanısındadır. Bu konular üzerinde ne derecede ileri gidilebileceğinin iyi niyetle araştırılması Avrupa'da barışa hizmet edecektir.

Dördüncüsü, işbirliği konuları.

İktisadî, ticarî, teknik ve ilmî sahalarda işbirliğinin arttırılması, siyaset ve güvenlik bakımından da milletlerarası münasebetlere önemli katkılar getirecektir. Karşılıklı fayda esası üzerinden bütün memleketlerle iktisadî münasebetlerini arttırmak arzusunu taşıyan Türkiye, bu konuların Avrupa Güvenlik Konferansının gündem maddelerinden birisi olması önerisini desteklemektedir.

Tabiatıyle, yukarıda sayılan hususlar, sadece geniş başlıklardır ve Türkiye, diğer devletler tarafından gerek hazırlık görüşmelerinde, gerek Konferansta ileri sürülebilecek teklifleri de incelemeye hazırdır.

./..

Diğer bir önemli nokta da, bu Konferansın, Avrupa'nın bütün askıda kalmış meselelerini halledeceği gibi yanlış bir intibaın uyanmasıdır. Konferans, devamlı bir barışın esaslarının hazırlanmasında bir safhadan ve vasıtadan ibarettir. Konferansın bu amaca hizmet etmekteki değeri de, esas soruların ne derecede ihtimamla ele alınacağına, ne gibi kararlara imkan hazırlayacağına bağlıdır. Nihayet, bütün bunların üstünde, Konferans kararlarına devletlerce gösterilecek riayet derecesinin ve devletlerin siyasi iradelerinin, Avrupa barışının esas unsurunu teşkil edeceği açıktır."

BELGE 8

21 KASIM 1972

YUGOSLAVYA BAŞBAKANININ ZAFER GAZETESİNE VERDİĞİ DEMEÇ

Sosyalist Federatif Yugoslav Cumhuriyetinin Federal İcra Konseyi Başkanı Cemal Bijedic, Türkiye'ye yaptığı ziyaretten önce Zafer Gazetesinin dış politika yazarı Celal Tevfik Karasapan'ı Belgrad'da kabul etmiş ve sorularını cevaplandırmıştır. 21 Kasım'da intişar eden bu mülakat şöyle cereyan etmiştir:

SORU: Sayın Başbakan, Türk-Yugoslav münasebetlerini nasıl değerlendiriyorsunuz ?

CEVAP: Ülkelerimiz arasındaki münasebetleri olumlu olarak değerlendiriyoruz. Pek iyi bilinmektedir ki, bu münasebetlerin daha da ilerlemesi için uzun yıllardan beri ortaklaşa çabalar göstermekteyiz. Siyasi münasebetler alanında, yalnız mutad seviyede değil, fakat yüksek seviyede de fikir teatileri ve sürekli olarak temaslar olmaktadır ve bunun, iki memleket Başbakanlarının 1969'da Ankara'da ve 1970'de Belgrad'daki bulunmalarında olduğu gibi, pek verimli ve yararlı bir metod olduğu görülmüştür. Bu defa benim ziyaretimin de bu siyasetin ve Yugoslavya ile Türkiye arasında olumlu işbirliği havasının mantıkı bir devamı olacağına inanmaktayım.

Ekonomik alanda münasebetlerimizin daha da gelişmesi için özel ortaklaşa çabalar gösterilmektedir. Çünkü bu münasebetler iki tarafın da kanılarına göre şimdiki haliyle bizleri memnun edememektedir. Bunun içindir ki, geçen yıl karşılıklı ticari mübadelelerde serbest ödeme sistemine geçme anlaşmasını imzalamış bulunuyoruz. Bu arada yakında kurulan Bakanlıklararası Ekonomik İşbirliği Komisyonundan da önemli neticeler beklemekteyiz. Öyle sanıyorum ki, bu Komisyon ilk toplantısını gelecek yılın ilk aylarında yapacaktır.

Konsolosluk işleriyle ilgili münasebetler sorunlarının en büyük kısmı sayısı onu geçen eş sözleşme ve anlaşmalarla düzenlenmiştir. Konsolosluk sözleşmesi çoktan imzalanmış bulunmaktadır ve bu suretle iki ülke vatandaşlarının daha çabuk ve daha kolay yolculuk yapabilmelerinde büyük önemi olan vizelerin kaldırılması yoluna gidilmiştir. Böylece her yıl Batı Avrupa'ya çalışmak üzere giderken Yugoslavya'dan geçen Türk vatandaşlarına kolaylıklar sağlanmıştır.

./..

Kültürel işbirliği alanında da bu yaz Ankara'da imzalanan Kültürel İşbirliği programıyla büyük ilerlemeler kaydettik.

Bütün bunların Türkiye ziyaretimde yararlı olacağına ve ülkelerimiz arasındaki karşılıklı münasebetlerin, takviyesinde daha ileri adımların atılmasına imkan vereceğine inanıyorum.

SORU: Yugoslavya'nın sosyalist bir ülke olarak Sayın Başbakan Titonun uzağı gören idaresinde bütün dünyada ve özellikle Avrupada ve Balkanlarda barış içinde birlikte yaşamaya dayanan barışsever bir işbirliği siyaseti gütmekte olduğu bilinmektedir. Yugoslavya'nın özellikle Avrupa Güvenlik Konferansı konusuyla ilgili açık bir fikir edinmek mümkün müdür ?

CEVAP: Kendi hürriyet ve bağımsızlığını kurtarmasını pek pahalıya ödeyen Yugoslavya barışsever bir ülke olarak son bir kaç yıl içinde Avrupa'da husule gelen gelişmelerin bundan böyle de devam etmesine doğrudan doğruya ilgilendiği gibi, bu gelişmelerin daha da derinleşip genişlemesine de çalışmaktadır. Bunu ileri sürerken Avrupa ülkeleri arasında sözü geçen geniş anlaşma ve uzlaşma processus'ünün dünyanın bütün bölgelerine, yani yalnız Avrupa'ya değil, Balkanlara ve Akdeniz bölgesine de yayılmasının gerekli olduğuna işaret etmek isterim.

Avrupa İşbirliği ve Güvenliği Konferansına gelince, Yugoslavya bu işe ne geçici bir siyaset gösterişi ne de bütün Avrupa meselelerini çözümleyecek bir adım olarak bakmaktadır. Gelecek Konferansı bizler her şeyden önce Avrupa İşbirliği ve Güvenliği alanında esas meselelerin çözümünü teşvik edecek eşit haklara dayanan ve geniş ölçüde ilgili ülkelerin bir toplantısı olarak görmekteyiz. Yugoslavya'nın görüşüyle Avrupa Konferansı, bu kıta ülkeleri arasında eşit haklara dayanan daha güvenli münasebetler kurmaya yarayacak uzlaşma ve danışma yolları bulabilmelerini sağlamalıdır."

BELGE 9

20 KASIM 1972

BAŞBAKANIN YUGOSLAVYA BAŞBAKANI ŞEREFİNE VERDİĞİ YEMEKTE YAPILAN KONUŞMALAR.

Başbakan Ferit Melen, Yugoslavya Federal İcra Konseyi Başkanı Cemal Biyedic şerefine verdiği yemekte şu konuşmayı yapmıştır:

"Sosyalist Federatif Yugoslav Cumhuriyeti'nin Sayın Başbakanı ile kendisine refakat eden seçkin heyet mensuplarını aramızda görmekten duyduğumuz memnunluğu ifade etmenin hazzı ile sözlerime başlamak isterim. Sayın eşinizin de sizinle birlikte memleketimize gelmesi bizi ayrıca bahtiyar etmiştir.

Sorumlu Devlet adamlarının devam eden karşılıklı ziyaret ve temasları şüphesiz ülkelerimiz arasında gittikçe gelişen ilişkilere yardımcı olduğu kadar Türk ve Yugoslav milletlerinin birbirlerini daha iyi tanımaları için en uygun zemini hazırlamaktadır.

./..

Bu bakımdan ziyaretinizin daima olumlu yönde gelişen Türk-Yugoslav ilişkilerinde yeni bir adım niteliği taşıdığı inancındayız.

Ayrıca bu ziyaret, hergün yeni gelişmeler gösteren dünya sorunları ile ikili ilişkilerimizde yer alan önemli konular üzerinde geniş bir görüş teatisinde bulunmak fırsatını vermektedir.

Sayın Başbakan,

Ülkemizi ziyaretiniz sırasında Türk milletinin dost Yugoslavya'ya karşı duyduğu yakınlık ve takdir hislerini müşahede etmek imkanını bulacağınızdan eminim.

Yugoslavya'nın İkinci Dünya Savaşında geçirmiş olduğu acı tecrübeler ve çetin mücadeleden sonra girişmiş bulunduğu başarılı kalkınma hamleleri her zaman en içten takdirlerimize konu teşkil etmiştir.

Ekselâns,

Ülkelerimiz arasındaki ikili ilişkilerin olumlu gelişmesini büyük memnunlukla izlerken bu ilişkilerin çeşitli alanlarda her iki tarafın yararına işbirliği imkanlarını geliştirdiğini memnuniyetle belirtmek isterim.

Türk-Yugoslav ilişkileri değişik ekonomik ve sosyal sistemlerle idare edilen ülkeler arasında kurulabilecek verimli ilişkilerin canlı ve başarılı bir örneğini teşkil etmektedir. Ayrıca, milletlerimiz arasındaki tarihi bağlar ve ülkelerimizin coğrafi durumu da bu ilişkilerimize katkıda bulunacak önemli faktörlerdir.

Sayın Başbakan,

Dünyada ve özellikle Avrupa'da devamlı barış ve güvenliği sağlamak yolunda sarfedilen gayretler ve bunların sonucu olan gelişmeler Ekselanslarının malumlarıdır. Bu münasebetle, iki Almanya arasındaki ilişkilerde kaydedilen gelişmelerden duyduğumuz memnuniyeti belirtmek isterim. Avrupa Güvenliğinin ülkelerimiz bakımından taşıdığı önem, herhangi bir açıklamaya ihtiyaç bırakmayacak şekilde meydandadır. Barış idealine içtenlikle bağlı olan Türkiye, Avrupa'da devamlı ve istikrarlı bir barış ve onun ayrılmaz unsuru olan güvenliğin sağlanmasını çok büyük ve mutluluk veren bir gelişme olarak karşılayacaktır. Bu konuda hissemize düşeni fazlası ile yapmaya çalışmakta ve bundan büyük haz duymaktayız.

Bu bakımdan Doğu-Batı ilişkilerinde vuku bulan gelişmelerin ve Helsinki'de başlamak üzere olan Hazırlık Görüşmelerinin olumlu sonuçlar vermesini samimiyetle arzulamaktayız.

Avrupa'da barış ve güvenliğin gerçekleşmesi, bunun ayrılmaz bir parçası olan Balkanlarda ve dolayısıyle Akdeniz'de barış ve huzurun sağlam temellere oturtulmasına katkıda bulunacaktır.

Sayın Başkan,

Avrupa'da memnunlukla izlediğimiz olumlu gelişmelerin dünyanın çeşitli bölgelerinde aynı ortamı bulması ve bir çok yerde, devamlı ızdırap kaynağı olan mücadele ve anlaşmazlıkların bir an evvel ortadan kalkması, şüphesiz en içten dileğimizdir.

./..

Uzun yıllardan beri çözüm yoluna girmemiş olan ve uzadıkça, bölgemizde barış ve güvenlik için ciddi bir tehlike teşkil eden Orta-Doğu anlaşmazlığının da, Birleşmiş Milletler Kararları çerçevesinde, siyasi yoldan adil bir barış ile sonuçlanmasını kaçınılmaz bir zorunluluk olarak görmekteyiz. Birleşmiş Milletler prensiplerine inanç ve bağlılığını daima muhafaza eden Türkiye, kuvvet yolu ve emrivakilerle bir ülkenin başka ülkelere ait toprakları eline geçirmesine ve siyasi avantaj sağlanmasına karşı olmuştur.

Yıllardan beri büyük üzüntü ile izlediğimiz, Vietnam savaşının sona ermesini sağlamak için girişilen teşebbüsleri selamlıyor ve bunların en kısa zamanda olumlu sonuç vermesini temenni ediyoruz.

Sayın Başbakan,

Türkiye'nin millî davası olan Kıbrıs konusundaki hassasiyetimiz bilinen bir konudur. Türkiye'nin Kıbrıs'la ilgisi, Ada ile olan tarihi ve kültürel bağlar ve Ada'daki Türk Cemaatinin can ve mal güvenliği gibi köklü sebeplere dayanmaktadır. Bu ilgi milletlerarası antlaşmalarla da tescil edilmiştir.

Kıbrıs'ın bağımsız bir devlet olarak istikrarlı bir bünyeye kavuşması ve anlaşmazlığın ortadan kalkması ancak iki millî Cemaatin, 1960 düzeninde olduğu gibi Kıbrıs devletinin bağımsızlık, egemenlik ve toprak bütünlüğüne olan eşit ortaklık haklarının muhafazası ve Ada'daki Türk Cemaatinin, Rum Cemaati gibi güvenlik içinde devletin nimetlerinden adil bir şekilde istifade ettirilmesini ilgililer arasında teminata bağlanması ile mümkün olacaktır.

Türkiye ve Türk Cemaati, soruna adil ve barışçı bir çözüm bulunması için gereken gayreti hiçbir zaman esirgememiştir ve bu gayretini halen Ada'da yürütülmekte olan Toplumlararası Genişletilmiş Görüşmelerde de devam ettirmektedir.

Ekselâns,

Konuşmamda ortaya koymağa çalıştığım gibi barış ve huzura susamış dünyamızda ümit verici gelişmeler olduğu kadar ızdırap kaynağı olan anlaşmazlık ve çatışmaların varlığı da bir vakıadır.

Ancak, değerli misafirimiz olan sizleri bu masa etrafında ağırlarken üzerinde büyük memnunlukla durulacak olan husus, ülkelerimiz arasındaki ilişkilerin olumlu yönde gelişmesidir. Türkiye ile Yugoslav Federatif Sosyalist Cumhuriyeti arasındaki ilişkiler dünyamızda yerleşmesini arzuladığımız karşılıklı itimat ve anlayış atmosferine örnek teşkil edecek bir nitelik taşımaktadır. Bu ilişkilerin milletlerimizin karşılıklı menfaatlerine yardımcı olacak şekilde her alanda ileriye götürülmesi samimi arzumuzdur.

Sayın Başbakan,

Kadehimi, Yugoslavya Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Başkanı Mareşal Tito'nun, Zatıalileri ve muhterem eşinizin ve seçkin mesai arkadaşlarınızın sıhhat ve saadetine, dost Yugoslavya milletlerinin refah ve başarılarına ve Türk-Yugoslav dostluğunun mutlu geleceğine kaldırıyorum.

./..

BELGE 9 DEVAM

Federal İcra Konseyi Başkanı Cemal Bijediç ise yaptığı cevabi konuşmada, yurdumuzu ziyaretten duyduğu memnuniyeti belirtmiş, iki ülkeyi ilgilendiren sorunların açık bir şekilde ve dostane bir hava içerisinde görüşülmesi olanağının doğduğunu, coğrafi yakınlık ve olumlu olarak gelişen ilişkiler muvacehesinde bunu tabii karşıladığını, geçmişteki temasların daima müsbet sonuçlar vermiş olmasını önemli saydığını söylemiştir.

Avrupa İşbirliği ve Güvenliği Konferansına verdikleri önemi belirten konuk Başbakan, Yugoslavya'nın, Konferansın toplanmasını başlangıçtan beri desteklediğini;son bir kaç yıl içinde Avrupa ülkeleri tarafından, güçlüklerin ve anlaşmazlıkların bertaraf edilmesi yolunda harcanan çabaların olumlu sonuçlar vermesinden Yugoslavya Hükümetinin memnunluk duyduğunu bildirmiştir.

Başbakan Bijediç, konuşmasında, Vietnam, Alt Kıt'adaki gelişmeler ve Orta-Doğu buhranı konularındaki görüşlerini ifade ile, bu sorunların haklı ve barışçı şekilde çözümlenmesi ümidini izhar etmiştir.

Daha sonra, yapılan görüşmelerin Türk-Yugoslav ilişkilerinin gelişmesi ve genişlemesine katkıda bulunma fırsatını verdiğini belirten konuk Başbakan, iki ülke ekonomilerinin birbirini tamamlayıcı mahiyetlerinin yanı sıra, ekonomik ilişkilerde belirli sonuçlar elde edilmesi hususunda mevcut karşılıklı arzunun da bu alanda gelişmeye uygun şartlar sağladığını söylemiştir.

Başbakan Bijedic, ziyaretinin iki ülke arasında daha iyi bir anlaşma sağlanmasına ve ilişkilerin güçlendirilmesine önemli katkıda bulunacağına; Balkan ve Avrupa Milletleri arasında işbirliğinin kuvvetlenmesine ve dünya barışının takviyesine yardımcı olacağına inandığını tekrarlamış; karşılıklı anlayış ve saygı ile düzenli ve devamlı işbirliğini gerçekleştirmenin mümkün bulunduğunun bir kere daha ortaya çıktığını ve bunun temelinin geleneksel dostlukta olduğunu söyliyerek konuşmasını bitirmiştir.

BELGE 10

24 KASIM 1972 TÜRK-YUGOSLAV ORTAK BİLDİRİSİ

Türkiye Başbakanı Sayın Ferit Melen'in daveti üzerine, Sosyalist Federatif Yugoslav Cumhuriyeti'nin Federal İcra Konseyi Başkanı Sayın Cemal Bijedic, Bayan Bijedic ile birlikte 19-24 Kasım 1972 tarihleri arasında Türkiye'ye resmi bir ziyarette bulunmuşlardır.

Sosyalist Federatif Yugoslav Cumhuriyeti'nin Federal İcra Konseyi Başkanına, Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti İcra Konseyi Başkanı Sayın Dr. Ksente Bogoev ile Federal İcra Konseyi Üyesi Sayın Ivo Jerkic ve Yugoslavya'nın yüksek şahsiyetlerinden kurulu bir heyet refakat etmiştir.

./..

Sayın Cemal Bijedic, Türkiye Cumhurbaşkanı Sayın Cevdet Sunay tarafından kabul edilmiştir.

Bu ziyaret iki Hükümet Başkanına uluslararası durum konusunda yararlı bir görüş teatisinde bulunmak ve ikili ilişkileri ayrıntılarıyla incelemek imkanını vermiştir.

Resmi görüşmelere Yugoslavya tarafından:

Federal İcra Konseyi Başkanı Sayın Cemal Bijedic; Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti İcra Konseyi Başkanı Sayın Dr. Ksente Bogoev; Federal İcra Konseyi üyesi Sayın İvo Jerkic; Yugoslavya Büyükelçisi Sayın Muhiddin Begiç; Federal İcra Konseyinde Müsteşar, Federal İcra Konseyi Başkanlık Özel Kalem Müdürü Sayın Nisim Konfino; Dışişleri Bakan Yardımcısı Sayın Milovan Markovic; Federal İcra Konseyi Başkanlığı Müşaviri Sayın Branko Mikosinovic;

Türkiye tarafından:

Başbakan Sayın Ferit Melen; Dışişleri Bakanı Sayın Ümit Haluk Bayülken; Ticaret Bakanı Sayın Naim Talu; Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Büyükelçi Sayın İsmail Erez; Türkiye'nin Belgrad Büyükelçisi Sayın Oktay İşcen katılmışlardır.

İki Hükümet Başkanı, uluslararası durumu incelerken, Birleşmiş Milletler Yasasının ilke ve amaçlarına bağlılıklarını tekrarlamışlar ve uluslararası barış ve güvenliğin korunmasındaki rolünü daha da geliştirmek için bu Teşkilatı güçlendirmeye devam etme hususundaki kararlılıklarını ifade etmişlerdir. İki Taraf, sömürgeciliğin bütün kalıntılarının ve ırk ayrımı gibi insanlık haysiyeti ile bağdaşmayan uygulamaların sür'atle ortadan kaldırılmasının gerekliliğini işaret etmişlerdir.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansının çok taraflı hazırlık döneminin başlamasından duydukları memnunluğu ifade eden iki Başbakan, bu dönemin çözümlenmesi gereken sorunlar hakkında bir görüş teatisine imkan vermesi ve tatminkar bir sonuca ulaşması ümidini izhar etmişlerdir. Başbakanlar, Konferansın gerginlik kaynaklarının ortadan kaldırılmasında ve adil ve sürekli bir barışın ve güvenliğin sağlanmasında başarıya ulaşması hususundaki arzularını belirtmişlerdir. İki Hükümet Başkanı, Orta Avrupa'da kuvvetlerin karşılıklı ve dengeli şekilde indirimine ülkelerinin gösterdiği ilgiyi ifade etmişlerdir.

Başbakanlar, Avrupa'da ve Akdeniz'de güvenlik sorunları arasındaki yakın ilgiyi müşahade etmişlerdir. Bu çerçeve içinde iki Başbakan, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansının Akdeniz'deki durum üzerinde de olumlu sonuçlar vermesi ümidini izhar etmişlerdir.

İki Taraf, Balkan ülkeleri arasındaki ilişkilere özel bir ilgi göstermişlerdir. Bu konuda Taraflar, Türkiye ile Yugoslavya arasındaki dostane ilişkilerin, Balkan ülkeleri arasındaki iyi komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesine gerçek bir katkı sağlayacağı hususundaki inançlarını tekrarlamışlardır.

İki Hükümet Başkanı, işgal altındaki Arap topraklarının İsrail kuvvetleri tarafından tahliyesi de dahil olmak üzere, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 22 Kasım 1967 tarihli ve 242 sayılı Kararı

./..

uyarınca Orta Doğu'da sür'atle sürekli ve adil bir barışa ulaşılması ihtiyacını tekrarlamışlardır. İki Taraf, toprak kazancı ve siyasi avantajlar sağlamak vasıtası olarak kuvvet tehdidine veya kuvvet kullanılmasına ve oldu-bittiler yaratılmasına kesinlikle karşı olduklarını tekrarlamışlardır.

İki Hükümet Başkanı, Kıbrıs'taki durumu da gözden geçirmişlerdir. Başbakanlar, Kıbrıs'ın egemenlik, bağımsızlık, güvenlik ve toprak bütünlüğünün muhafazası ihtiyacı hususundaki tutumlarını tekrarlamışlardır. İki Başbakan, Kıbrıs sorununa, Kıbrıs'lı Türk ve Rumların tam bir hak eşitliğinden yararlanmalarına ve barış ve güvenlik içinde yaşamalarına imkan verecek barışçı bir çüzm yolunun kısa zamanda bulunacağı ümidini izhar etmişlerdir. Türkiye Başbakanı yeni şekli ile Cemaatlerarası görüşmelerin başarıya ulaşması ve böylece ilgili bütün tarafların meşru hak ve menfaatlerine dayanan bir çözüme yol açılması temennisinde bulunmuştur.

Asya Alt Kıt'asındaki durum konusunda iki taraf, Simla Zirve Konferansının bölgede güvenliğin ve adil ve sürekli bir barışın gerçekleştirilmesinde bir ilk adım teşkil etmesi temennisinde bulunmuşlardır.

Görüşmeler sırasında iki Hükümet Başkanı, iki ülke arasındaki ilişkiler ve bunların ilerideki gelişme imkanı ve ihtimalleri hakkında da görüş teatisinde bulunmuşlardır.

İki Başbakan, iki ülke arasında, bağımsızlık, egemenlik, hak eşitliği, içişlerine karışmama, toprak bütünlüğü ve karşılıklı menfaat ilkelerine dayanan ilişkilerin birçok alanda olumlu şekilde geliştiğini müşahade etmişlerdir. İki Taraf, bu ilişkileri sür'atli şekilde geliştirme arzusunu izhar etmişlerdir.

Iki Hükümet Başkanı, ekonomik alandaki birçok imkânın bu işbirliğinin sür'atle ve dengeli şekilde gelişmesini sağlayabileceğini ve bu münasebetlerin hacim ve muhtevasını iktisadi imkanların seviyesine ve her iki tarafca ifade edilen arzuya daha da yaklaştırabileceğini özellikle belirtmişlerdir. Bu görüşten hareket eden iki Başbakan, geçen yıl imzalanan Ticaret Anlaşmasının önemine ve iktisadi ilişkilerin sürekli gelişme imkanlarına işaret etmişlerdir. İki Hükümet Başkanı, Bakanlıklararası Komitenin ilk toplantısının mümkün olan en yakın zamanda yapılması hususunda mutabık kalmışlardır.

İki Taraf, geçen Nisan ayında Cezai Sahada Karşılıklı Yardımlaşma ve Suçluların İadesi Sözleşmelerinin parafe edilmesinden duydukları memnuniyeti ifade etmişlerdir.

İki Başbakan, 25 Şubat 1963 tarihinde teati edilen mektuplarla kurulan ortak komisyonun faaliyetlerini canlandırmak lüzumuna işaret etmişlerdir. Bu komisyon, iki ülkenin vatandaş ve kuruluşlarının sosyal hakları ve malı talepleri konusunda Başbakanlar arasında cereyan eden görüşmelerde ele alınan meselelere çözüm yolları bulmak üzere iki Hükümet tavsiyelerde bulunacaktır.

İki Başbakan, kısa bir süre önce kabul edilen iki yıllık Kültürel İşbirliği Programının bu alanda iki ülke arasındaki ilişkilerin genişletilmesine bir katkı teşkil ettiğini memnunlukla müşahade etmişlerdir.

Başbakanlar, iki ülkenin teknik servislerinin, memleketleri arasında mevcut anlaşmaların uygulanmasından doğan sorunlar hakkında ve karşılıklı menfaatlerle ilgili diğer konularda görüş teatisinde bulunmak üzere belirli aralıklarla temasta bulunması hususunda mutabık kalmışlardır.

./..

İki Başbakan, samimi bir hava içerisinde cereyan eden görüş teatilerinin karşılıklı menfaatlere hizmet ettiğini ve Türkiye ile Yugoslavya arasındaki anlayışın daha da gelişmesine katkıda bulunacağını memnunlukla kaydetmişlerdir.

Yugoslavya Başbkanı; Ankara'dan sonra İstanbul'u ziyaret etmiş ve Türk halkı ve Hükümeti tarafından kendisine gösterilen sıcak hüsnükabulden duyduğu memnuniyeti ifade etmiştir.

Sayın Cemal Bijedic, Sayın Ferit Melen'i ve eşini Yugoslavya'ya resmî bir ziyarette bulunmaya davet etmiştir. Davet memnunlukla kabul edilmiştir. Ziyaret tarihi ileride saptanacaktır.

(ESAS METİN)

COMMUNIQUE CONJOINT TURCO-YUGOSLAVE

Sur l'invitation de Son Excellence Monsieur Ferit Melen, Premier Ministre de Turquie, Son Excellence Monsieur Dzemal Bijedic, Président du Conseil Ex"cutif Fédéral de la République Socialiste Fédérative de Yougoslavie et Madame Bijedic ont effectué une visite officielle en Turquie du 19 au 24 novembre 1972.

Le Président du Conseil Exécutif Fédéral de la Républisue Socialiste Fédérative de Yougoslavie était accompagné notamment de Son Excellence Dr. Ksente Bogoev, Président du Conceil Ex"cutif de la République Socialiste de Macédoine, de Son Excellence Monsieur Ivo Jerkic, membre du Conseil Exécutif Fédéral et d'une délégation de hautes personnalités yougoslaves.

Son Excellence Monsieur Dzemal Bijedic a été reçu par Son Excellence Monsieur Cevdet Sunay, Président de la République de Turquie.

Cette visite a permie aux deux Chefs de Gouvernement de procéder à un échange de vues fructueux sur la situation internationale et d'examiner en détail les relations bilatérales.

Aux entretiens officiels ont pris part:

Du côté yougoslave:

Son Excellence Monsieur Dzemal Bijedic, Président du Conseil Exécutif Fédéral; Son Excellence Monsieur le Dr. Ksente Bogoov, Président du Conseil Exécutif de la République Socialiste de Macédoine; Son Excellence Monsieur Ivo Jerkic, membre du Conseil Exécutif Fédéral; Son Excellence Monsieur Muhidin Begic, Ambassadeur Extraordinaire et Plénipotentiaire de Yougoslavie; Son Excellence Monsieur Nisim Konfino, Sous-Secrtaire au Conseil Exécutif Fédéral et Chef du Cabinet de Pésident du Conseil Exécutif Fédéral; Son Excellence Monsieur Milovan Markovic, le Secretaire Adjoint au Secrétariat Fédéral des Affaires Etrangères; Son Excellence Monsieur Branko Mikosinovic, Conseiller de Président du Conseil Exécutif Fédéral;

./..

Du côté turc:

Son Excellence Monsieur Ferit Melen, Premier Ministre; Son Excellence Monsieur Ümit Haluk Bayülken, Ministre des Affaires Etrangères; Son Excellence Monsieur Naim Talu, Ministre du Commerce; Son Excellence Monsieur l'Ambassadeur İsmail Erez, Secrétaire Général du Ministère des Affaires Etrangères; Son Excellence Monsieur Oktay İşcen, Ambassadeur de Turquie à Belgrade.

Les deux Chefs de Gouvernement, au cours de leurs entretiens sur la situation internationale, ont renouvelé leur attachement aux principes et aux buts de la Charte des Nations-Unies et ont exprimé leur volonté de continuer à renforcer cette organisation en vue d'avtiver davantage son role dans la sauvegarde de la paix et de la sécurité internationale. Ils ont souligné la nécessité de la liquidation rapide de tous les vestiges du colonialisme ainsi que des pratiques comme la discrimination raciale, incompatibles avec la dignité humaine.

Les deux Chefs de Gouvernement qui ont exprimé leur satisfaction de voir commencer la phase préparatoire multilatérale de la Conférance Européenne sur la Sécurité et la Coopération; ont formulé l'espoir que cette phase permettra un échange du vues sur les problèmes à résoudre et aboutira à une conclusion satisfaisante. Ils ont de meme exprimé leur désir que la Conférence réussisse à éliminer les foyers de tension et à établir la sécurité et une paix juste et durable. Ils onb manifesté l'intéret de leurs pays pour la réduction mutuelle et balancée des forces dans l'Europe centrale.

Ils ont constaté la relation étroite qui existe entre les problèmes de la sécurité en Europe et en Méditerranée. Dans ce contexte, les deux Premiers Ministres ont exprimé l'espoir que la Conférence Européenne sur la Sécurité et la Coopération aura des conséquences favorables égalomente sur la situation en Méditerranée.

Les deux Parties ont prêté une attention particulière aux relations des pays balkaniques. A ce sujet, ils ont renouvelé leur conviction que les relations amicales entre la Turquie et la Yougoslavie apporteront une contribution réelle au développement des relations de bon voisinage parmi ces pays.

Les deux Chefs de Gouvernement ont réaffirmé la nécessité de parvanir d'urgence à une paix juste et durable au Moyen Orient, confermément à la Résolution No. 242 du 22 novembre 1967 du Conseil de Sécurité des nations-Unies y compris le retrait des forces israéliennes des territoires arabes occupés. Ils ont renouvelé leur ferme opposition aux faits-accomplis et à la menace ou à l'utilisation de la ferce comme un moyen d'assurer des gains territoriaux et des avanjages politiques.

Les deux Chefs de Gouvernement ont également passé en revue la situation à Chypre. Ils ont réaffirmé leur position concernant la nécessité de maintenir la souveraineté, l'indépendance, la sécurité et l'intégrité territoriale de Chypre. Les deux Premiers Ministres ont exprimé l'espoir qu'une solution pacifique au problème de CHypre sera bientot trouvée permettant aux cypriotes tures et grecs de jouir d'une

./..

égalité comptete de droit et de vivre dans la paix et dans la sécurité. Le Premier Ministre de la Turquie a exprimé le souhait que les pourparlers intercommunautaires dans leur forme nouvelle soient couronnés de succès en ouvrant ainsi la voie à une solution basée sur les droits et intérets légitimes de toutes les Parties concernées.

Sur la situation dans le Sous-Continent asiatique, les deux Parties ont exprimé leur souhait que la Conférence au sommet de Simla constite un premier pas dans l'établissement de la sécurité et 'dune paix juste et durable dans la région.

Au cours de leurs entretiens, les deux Chefs de Gouvernement ont procédé à un échange de vues sur les relations entre les deux pays, ainsi quer sur les possibilités et les perspectives de leur développement ultérieur.

Les deux Premiers Ministres ont constaté gue les relations entre les deux pays qui sont basées sur les principes d'indépendance, de souveraineté, d'égalité en droit, de non-ingérence dans les affaires intérieures, de l'intégrité territoriale et d'intérét mutuel se développent d'une manière positive dans plusieurs domaines. Les deux Parties ont exprimé le désir de les promouvoir d'une manière continue.

Les deux Chefs de Gouvernement ont souligné tout particulièrement que de nombreuses possibilités sur le plan économique pourraient assurer le développement rapide et équilibré de cette coopération et rapprocher davantage le contenu et le volume de ces relations des potentiels économiques et du désir exprimé de part et l'autre. Partant de ce point de vue les deux Premiers Ministres ont souligné l'importance de l'Accord Commercial signé l'année dernière, ainsi que les possibilités de l'élargissement continu des relations économiques. Les deux Chefs de Gouvernement sont tombés d'accord que la première réunion du Comité interministériel ait lieu le plus tot possible.

Les deux Parties se sont félicitées du fait, qu'en avril dernier, la Convention d'entraide judiciaire en matière pénale ainsi que la Convention d'extradition ont été paraphées.

Les deux Premiers Ministres ont souligné la nécessité de renouveler l'activité de la Commission mixte instituée par les lettres en date du 25 février 1963. Cette Commission soumettra des recommandations aux deux gouvernements en vue de trouver des solutions aux problèmes ayant fait l'objet des entretiens entre les deux Premiers Ministres concernant les droits sociaux et les revendications financières des ressortissants et des institutions des deux pays.

Les deux Premiers Ministres ont constaté avec satisfaction que le Programme de deux ans récemment adopté sur la coopération culturelle constitue une contribution à l'élargissement des relations entre les deux pays dans ce domaine.

./..

Les deux Premiers Ministres sont convenus de la nécessité que des services techniques des deux pays entretiennet des contacts périodiques sur les questions découlant de l'application des accords existants entre les deux pays, ainsi que pour procéder à des échanges de vues sur d'autres questions d'intéret mutuel.

Les deux Premiers Ministres ont noté avec satisfaction gue l'échange de vues qui s'est déroulé dans une atmosphère cordiale a servi à leur intéret mutuel et contribuera à développer davantage la compréhension entre la Turquie et la Yougoslavie.

Le Premier Ministre de Yougoslavie a visité İstanbul après Ankara et a exprime son appréciation pour l'accuoil chaleureux qui lui a été réservé par le peuple et le Gouvernement turcs.

Son Excellence Monsieur Dzemal Bijedic a invité Son Excellence Monsieur Ferit Melen et son épouse à effectuer une visite officielle en Yougoslavie. Cette invitation a été acceptée avec plaisir. Sa date sera fixée ultérieurement.

B E L G E 11

22 KASIM 1972

BULGARİSTAN DIŞİŞLERİ BAKANININ TÜRKİYE'Yİ ZİYARETİ DOLAYIŞİYLE BULGAR AJANSININ YAYINLADIĞI YAZI.

Sofia-Press Ajansı, Bulgaristan Dışişleri Bakanının Türkiye'ye yapmak üzere olduğu resmi ziyaret dolayısiyle şu yazıyı yayınlamıştır:

"Bulgaristan ile Türkiye'nin yakın komşu olmaları, ekonomik gelişmeleri, barış içinde yanyana yaşamaktaki ortak çıkarları, her iki ülkenin hükümetlerindeki hüsnüniyet, son zamanlarda oldukça gelişmiş olan ikili ilişkilerin üzerinde geliştiği iyi birer temel teşkil etmektedir. Münasebetlerde, son on yıllık devrenin yarısından bu yana olan bölümü bilhassa verimli olmuştur".

Kısa zamanda birçok hususlarda anlaşmalar yapılmıştır. Heyetlerin, devlet adamlarının, parlamento üyelerinin karşılıklı ziyaretleri artırılmıştır. Dış ticaret ve Dışişleri Bakanları karşılıklı ziyaretlerde bulunmuşlardır. Yüksek kademede görüşmeler, müzakereler, ilişkilerin ve işbirliğinin genişletilmesinde büyük katkı teşkil etmiş, bu yöndeki gelişmelere kuvvetli bir etki yapmış ve münasebetlerde yeni olanaklar doğurmuştur.

Bulgar-Türk münasebetlerinin gelişmesinde çeşitli teşkilâtların, meselâ Bulgar Halk Çiftçi Birliği ve Adalet Partisi temsilcileri arasındaki temasların da payı vardır.

Birçok önemli uluslararası sorunlarda Bulgar ve Türk görüşlerinin birbirine yakın veya benzer oluşu bir tesadüf eseri değildir. Bu iki ülke, Avrupa'da güvenliğin ve barışın sağlamlaşmasını istemektedir. Ve silahsızlanma tedbirlerini desteklemekte, saldırganlık hareketlerini takbih etmekte, Yakındoğu anlaşmazlığının adaletli bir surette B.M. Güvenlik Konseyinin Kasım 1967 tarihli kararına göre çözümlenmesi taraftarı olduklarını belirtmektedirler.

Her iki ülke, karşılıklı ilişkilerini, barışı kuvvetlendirme çabalarının bir kısmı saymaktadır. Bulgaristan ile Türkiye arasındaki işbirliği, özellikle ekonomik alandaki, barışı takviye maksadına dayanmaktadır.

Ayrıca henüz kullanılmıyan olanaklardan faydalanma çareleri aranmaktadır. 1955'de imzalanan Ticaret Anlaşmasından sonra mal mübadelesi kat-kat artmıştır. Bulgaristan Türk pazarına makine, metelürji elektroteknik mamulat gibi mallar satmakta, Güney komşusu Türkiye'den madde, Güney meyvaları, hayvan yemi, balık vb. almaktadır. Türkiye-Plovdiv, Bulgaristan'ın İzmir fuarına katılmaları da alışveriş rakamını arttırmaktadır. İşbirliğine daha başka şekiller de aranmaktadır.

Anlaşmalardan yalnız bir kısmını saymak dahi, şu işbirliğinin derecesi hakkında bir fikir edindirebilir. Mesela turizm, hava yolları, elektrik enerjisi sistemlerinin birleştirilmesi üstüne anlaşmalar, zirai mücadele ve karantina, sınır ve veteriner antlaşmaları anlaşmalar arasındadır.

Bunlar ve bunları takibetmiş olan anlaşmalar, ilişkilerin gelişme seyrini göstermektedir. Bu seyri misallerle de belirtebiliriz. Edirne Valisi 1970 Temmuz'unda, Türkiye'de Meriç boyundaki piriniç tarlalarının kuraktan kurtarılmasında Bulgarlarca gösterilen yardıma teşekkürlerini bildirmiştir. Mayıs 1970 tarihinde Molkotırnovo-İstanbul yolu açılmıştır. Bu yol nakliye ve turizm ilişkilerini önemli derecede kolaylaştırmıştır. 1971 Ekim'inde Svilengrad-İstanbul demiryolunun kullanılmaya açılmasının da büyük önemi vardır. Aynı yol, iki memleket arasında tren yolculuğunun doğrudan yapılmasını ve Svilengrad-İstanbul yolunun Yunanistan'dan geçen hatta nazaran 13 kilometre kısalmasını sağlamıştır. 1972 Ağustosunda Sofya-İstanbul radyoröle hattı açılmıştır. Turist teatisinde de iyi sonuçlar alınmıştır. Her yıl iki ülkenin binlerce vatandaşı hududu aşarak komşu memleketin hayatını, gelişme seviyesini, kültürünü ve tarihini öğrenmeğe gider. Bulgaristan'a gelmiş bulunan on binlerce yabancı misafir her yıl İstanbul'u ziyaret eder. Bulgaristan ile Türkiye görülecek olan yerlerini ortaklaşa reklam ederler.

İşbirliği için tabii bir müşterek çaba ortada. Tarihî temas, iki ulusun birbirini iyi tanıması, Atatürk devriminin zaferinden sonraki münasebetlerin bıraktığı olumlu izlenim, temasların genişletilmesi niyetlerinin gerçekleştirilmesini kolaylaştırmaktadır. Bulgar ulusu, Milli Kurtuluş Savaşını ve devrimini yöneten, 1923'te sultanlığı devirerek cumhuriyet ilan eden, Türk ulusunun yüce evladı Mustafa Kemal'i hatırında tutmaktadır.

Atatürk devrimi, Bulgaristan'ın o zamanki ilerici çevreleri ve başında Aleksandır Stamboliyski'nin bulunduğu Çiftçi Hükümeti tarafından iyi duygularla karşılanmıştır. Bulgaristan o günlerde Kemalist devrimcilere manevi ve maddi yardımlarda bulunmuştur. Bulgaristan'da bugün Atatürk dehasına, Atatürk'ün başardıklarına saygı gösterilmektedir. Türkiye'nin siyasetindeki olumlu eğilim memnuniyetle karşılanmakta, 3-5 yıllık planda aksettirlen millı ekonominin kalkındırılmasına matuf gayretler içten bir ilgiyle izlenmektedir. Bilimsel ve kültürel alanda Türkiye ile önemli derecede teatide bulunmak bizi memnun etmektedir.

./..

Bulgar uzmanları, tarihçileri, bilginleri Türkiye'yi ziyaret edebildikleri gibi, Türk misafirlerini de ağırlama olanağına sahiptirler. Edebi eserlerin tercüme edilmesi, sanatçıların karşılıklı ziyaretleri, yakın dostluk tablosunu tamamlamaktadır.

Bulgaristan ile Türkiye artık yarım asırdır barış içinde yaşamaktadır. İyi komşuluk gibi faydalı bir siyasetin doğurduğu iyi duygularla ilişkilerinin geleceğini, barış, iki memleket arasında anlaşma, dünyada güvenlik esası üzerine kurmaktadırlar."

BELGE 12

23 KASIM 1972

BAYÜLKEN'İN MLADENOV ŞEREFİNE VERDİĞİ YEMEKTE YAPILAN KONUŞMALAR

Dışişleri Bakanı Haluk Bayümken, Bulgaristan Dışişleri Bakanı Petar Mladenov şerefine verdiği yemekte şu konuşmayı yapmıştır:

"Sözlerime komşu Bulgaristan'ın değerli Dışişleri Bakanını, muhterem eşini ve seçkin mesai arkadaşlarını aramızda görmekten duyduğumuz memnuniyeti ifade ile başlamak isterim.

Ekselânsları ile kısa bir süre evvel New York'ta Birleşmiş Milletler toplantısı sırasında tanışmak ve görüşmek şeref ve zevkine nail olmuştum. O zaman yaptığımız ve ülkelerimiz bakımından çok yararlı olduğuna inandığım görüşmelerin olumlu intibaını muhafaza etmekteyim.

Türk-Bulgar ilişkilerinin bugünkü iyi komşuluk atmosferine erişmesine iki taraf devlet adamları arasında şahsi temasların önemli bir rolü olduğu muhakkaktır. Bu itibarla, yüksek meziyetlerini geçen görüşmemizde görmek imkanını bulduğum Ekselanslarının ülkemize yapmakta olduğu bu ziyaretin, devam eden karşılıklı temas ve ziyaretler zincirinin bir halkası olmaktan öteye, iki ülke arasında gittikçe gelişen ilişkilerin kuvvetlenmesinde önemli bir adım teşkil edeceği inancındayız.

Değişik politik ve sosyal sistemlerle idare edilmelerine rağmen, Türkiye ile Bulgaristan'ın geliştirdikleri iyi komşuluk ilişkileri, şüphesiz Balkan'larda olduğu kadar Avrupa'da da barış ve güvenliğin yerleşmesine katkıda bulunan bir nitelik taşımaktadırlar.

Büyük kurucusu Atatürk tarafından vazedilmiş gerçekçi ve barışçı prensipleri dış politikasına rehber olarak alan Türkiye, yakın komşusu Bulgaristan'la olan ilişkilerinin geleceğine ümitle bakmaktadır.

Sayın Bakan,

Avrupa'da gerginliğin yerini devamlı bir barış ve güvenlik ortamına bırakma hususunda gittikçe yoğunlaşan gayretler tarafımızdan sadece yakından ilgi ve memnunluk ile izlenmekle kalmamakta, aynı zamanda kuvvetle dedteklenmektedir. Barışın ve güvenliğin bölünmez bir bütün olduğuna samimiyetle inanmış bulunan Türkiye, bu gayretlerin olumlu sonuçlar vermesinden en büyük memnunluğu duyacaklar arasında yer almaktadır. Bu bakımdan, Helsinki'de başlayan çalışmaların en kısa zamanda, istenilen sonuçları sağlayarak, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği sorunlarının gerçekçi ve yapıcı bir ortamda ele alınması için gerekli zemini hazırlamasını içtenlikle arzu etmekteyiz.

./..

Her vesile belitttiğimiz gibi bizim için büyük önem taşıyan Orta-Doğu'da da yıllardan beri çözüm yolu bekleyen ve uzadıkça bölgede barış ve güvenliği daha çok tehdit eden problemlerin bir an evvel siyasi yollarla bir hal tarzına bağlanması gerek bölge, gerek dünya barışı için kaçınılmaz bir zorunluktur. Kuvvet yolu ile ve emrivakilerle bir ülkenin başka ülkeler zararına toprak kazancı ve siyasi avantaj sağlamasına daima karşı olmuş olan Türkiye, Orta-Doğu sorununun Güvenlik Konseyinin 242 sayılı kararına uygun olarak çözümlenmesini içtenlikle ümit ve temenni etmekteyiz.

Sayın Bakan,

Bu vesile ile, Ekselânslarının da bildikleri gibi, Türkiye'nin milli davası olan Kıbrıs sorunu üzerinde de kısaca durmak isterim.

1960 Kıbrıs Antlaşmaları, bütün ilgili tarafların hak ve menfaatlerini uzlaştırmış ve böylece Ada ve Ada ile ilgili meseleler barışçı bir hal tarzına kavuşturulmuştur. Buna göre Kıbrıs Türk Cemaati bir yandan devletin bağımsızlık, egemenlik, toprak bütünlüğü ve güvenliğine Rum Cemaati ile birlikte eşit şekilde ortak olarak Kıbrıs Cumhuriyetinin bekasını garanti altına alırken, diğer yandan da devletin işleyişine belirli oranda katılmak suretiyle, Ada'da hak ve adalete uygun bir düzen kurulmuştur.

Rum tarafı malûm sebeplerle ve milletlerarası vecibelerine rağmen, 1963'den beri Türk Cemaatini bir azınlık durumuna getirmeye, diğer bir ifade ile, devletin kaderine olan eşit ortaklığını bertaraf etmeye çalışmaktadır.

Türkiye ve Türk Cemaati soruna barışçı yollarla ve adil bir çözüm bulunması için şimdiye kadar elinden gelen hiç bir gayret ve fedakârlığı esirgememiştir ve halen sürdürülmekte olan genişletilmiş toplumlararası görüşmelerde de aynı yapıcı zihniyetle hareket etmektedir.

Türkiye ve Türk Cemaati, Ada'da sürekli bir barışın kurulabilmesini ve tüm Kıbrıs halkının refah ve saadetini, Kıbrıs Cumhuriyetinin bağımsızlık, egemenlik ve toprak bütünlüğünün devamının asıl garantisini teşkil eden Türk toplumunun eşit ortaklık statüsünün mutlaka muhafazasında görmektedir.

Ekselâns,

Konuşmamın başında da belirttiğim gibi Türkiye, komşusu Bulgaristan'la olan ilişkilerinin geliştirilmesine büyük önem vermekte ve bunu samimiyetle istemektedir. Aynı hissiyatın Bulgaristan tarafından da paylaşıldığına inanmaktadır. Filhakika komşu memleketlerin aralarındaki ilişkileri, Birleşmiş Milletler prensiplerine ve karşılıklı yararlara uygun olarak akılcı bir yolla geliştirmeye gayret sarfetmeleri, iki ülkenin barış ve güvenlik içinde yaşamalarını temin edebilecek en iyi yoldur. Türkiye, Bulgaristan ile olan ilişkilerini belirli bir zaman süresi yönünden değerlendirmemekte ve iyi komşuluk münasebetlerimizi uzun vadeli bir perspektif içinde mütalaa etmektedir. Bu bakımdan Türkiye, ülkelerimizi ilgilendiren bütün konuların açık yüreklilikle, dostane ve en samimi bir şekilde ele alınmasını, Bulgaristan ile olan

ölçüde katkıda bulunacağına inanmaktadır. Kanaatimce böyle iyi niyetli ve açık bir davranış içinde bulunmak Hükümetlerimizin tutumlarına tamamiyle uymaktadır.

Zatıalinizin de aynı düşünce ve hisleri paylaştığınıza inanıyorum. Bu nedenlerle bizi çok memnun eden ziyaretinizin ilişkilerimizin sağlam temeller üzerinde ve uzun vadeli bir perspektif içinde geliştirilmesi yönündeki müşterek gayretlerimizi kuvvetlendirecek yeni imkanların ortaya konmasını sağlayacağına eminiz.

Sözlerime son verirken kadehimi Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Devlet Konseyi Başkanı Ekselans Todor Jivkov'un, Zatıalileri ve muhterem eşinizin ve seçkin mesai arkadaşlarınızın sıhhat ve saadetine, komşu Bulgar milletinin refah ve başarısına ve Türkiye-Bulgaristan iyi komşuluk ilişkilerinin gelişmesine kaldırıyorum".

Konuk Bulgaristan Dışişleri Bakanı Petar Mladenov ise şu cevabi konuşmayı yapmıştır:

"Her şeyden evvel eşime, bana ve berabberimdeki arkadaşlarıma güzel memleketinizi ziyaret etmek üzere lütufkar davetleri ve misafirperverlikleri için Sayın Bakana ve Bayan Bayülken'e şükranlarımızı ifade etmek isterim. Milletim ve memleketim hakkında söylemiş olduğunuz güzel sözler için de candan teşekkür ederim.

Bu ziyaret, Bulgaristan Halk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri arasında kurulan temasların yeni bir adımı olarak ortaya çıkar ki, iki ülke arasındaki ilişkilerin olumlu gelişmesinde bu temasların payını değerlendirmeliyiz. İki halkın barış ve işbirliği içinde yaşamak arzularını yansıtan birçok antlaşma ile anlaşmamız olan bir ülkede bulunmaktan zevk duyarız.

Onun için Bulgar-Türk ilişkilerinde kaydedilen ilerleyiş hususunda arzettiğiniz düşünceleri paylaşırız. Sayın Bakan, hududumuz, iki memleketin binlerce vatandaşını, yabancı yolcu ile turistleri huzur ve sükunet içinde geçirir. Müşterek hududumuz engelsiz ve serbest olarak iki kıt'anın temasını gerçekleştirir.

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında ilişkilerin olumlu gelişmesi, iki tarafın gösterdiği gerçekçilik ve iyi niyet sayesinde mümkün olmuştur. Bu gelişme ve Avrupa'dan gelmesini hissettiğimiz sıcak hava, karşılıklı yarar, saygı ve içişlerine karışmama esaslarına dayanan ilişkilerimizi daha da arttırmaya amildir.

Önceki yıllara göre bizim vazifemiz şimdi çok daha kolaydır, çünkü tecrübeler edinmiş, gelenik yaratılmış, birbirimizi daha iyi tanımış olduk. İki memleketin kaydettiği kalkınma, mal mübadelemizi iki veya üç misli arttırmak, ekonomik işbirliği safhasına girmek, sanayide, madenleri işletip ham maddeleri istihsal etmede kooperatifleşmek, nakliyat ve tarım sahasında işbirliği kurmak çarelerini düşünmemize imkan verir.

İki memleket arasında ilişkilerin ileride daha da geliştirmek üzere kurulan Ekonomik İşbirliği Karma Komisyonunu etkili bir araç haline getirmek için gereken koşullar yaratılmıştır.

Olumlu şeraiti mevcut olan bilim, sanat, spor ve turizm sahasındaki temaslara daha geniş alan vermeğe hazırız.

./..

Komşu memleketlerle barış ve anlayış politikasını yürütmek bütün sorunları karşılıklı yarar ve işbirliği içinde halletmek hususları, Bulgar Hükümetinin programında daimi ve değişmez vazife olarak bulunmaktadır. Güzel ve misafirperver memleketinize de bu vazife ile geldik. Bazı konularda görüş ayrılığının bulunması doğaldır, fakat esaslı konularda, barış ve işbirliği konusunda tutumumuz aynıdır. Buna dayanarak Bulgaristan'la Türkiye arasındaki karşılıklı anlayışın Balkan'lardaş politik havanın yumuşamasını, Avrupa ve dünya barışı ve güvenliği davasına bir katkı olacağına kanaat getirebiliriz.

Güvenlik ve işbirliği için Avrupa Konferansının çağrılması müteşebbisleri arasında bulunan Bulgar Hükümeti, Helsinki'de başlayan çok taraflı istişareleri memnunlukla karşılar. Biz, Vietnam savaşına son verilmesine, Vietnam halkının kendi kaderini dış müdahalesiz kendisinin tayin etmesine imkan verilmesine ve Orta-Doğu anlaşmazlığının Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 22 Kasım 1967 tarihli kararına göre barışçıl bir surette halledilmesine ısrar ederiz.

Lütufkar evsahiplerimizin samimi konukseverliğini bu gece de göstermelerine tekrar teşekkür eder, kadehlerimizi Türkiye Cumhuriyeti Devlet Başkanı Ekselans Cevdet Sunay'ın ve Başbakan Ferit Melen(in sıhhatine, evsahibimiz olan Dışişleri Bakanı Ekselans Bayülken ve sevimli refikasının sağlık ve mutluluklarına, çalışkan Türk halkının kalkınması ile refahına, Bulgaristan Halk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında iyi komşuluk ilişkilerinin ve işbirliğinin gelişmesinin devamına kaldırmamıza davet ederim".

BELGE 13

25 Kasım 1972

BULGARİSTAN DIŞİŞLERİ BAKANININ BASIN TOPLANTISI

Bulgaristan Dışişleri Bakanı Petar Mladenov, Esenboğa havaalanında yaptığı basın toplantısında şunları söylemiştir:

"Dostumuz ve komşumuz Türkiye'nin basını ile görüşmekten büyük memnuniyet duyuyorum. Huzurunuzda Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Sayın Bayülken'e güzel ülkenizi ziyaret imkanını bana ve eşime verdiğinden dolayı minnettarım. Bu suretle ülkelerimizi ilgilendiren konuları görüştük. İyi komşuluk münasebetlerimizin daha da gelişmesi için yeni imkanlar araştırmak başlıca amacımızdır. Çok memnuniyet verici görüşmelerimiz oldu. Bu vesileyle ileride de çalışmalarımıza devam konusunda ciddi niyetlerimizi de teyid ettik.

Dünya barışı ile ilgili konularda aynı görüşleri paylaşıyoruz. İkili ilişkilerimizin daha da gelişmekte olduğunu memnuniyetle müşahade ettik. Bu konuda henüz ele alınmamış konular ve imkanlar vardır. Bunları araştırıp bulmak kararına vardık. Bulgaristan Hükümeti, samimiyetle Türkiye Cumhuriyeti ile iyi ilişkiler yürütmek arzusundadır. Ülkelerimizin sosyal ve politik sistemlerindeki farklılığa rağmen Bulgaristan ve Türkiye arasında dostluk ve işbirliğini engelleyecek bir husus mevcut değildir. Gelecekte de bu şekilde çalışarak ülkelerimiz arasındaki ilişkileri daha da yüksek bir seviyeye çıkarmak ve bunu uluslararası ilişkilerde bir örnek olarak göstermek isteğindeyiz. Bizim devamlı olarak izlediğimiz politika budur.

./..

Ankara'da kaldığımız süre zarfında yakın bir konukseverlik ve ilgi gördük. Bana ve eşime gösterilen bu hissiyattan dolayı müteşekkiriz. Sayın Türkiye Dışişleri Bakanının Sofya'ya yapacağı ziyaretten sonra fazla bir fasıla vermeden tekrar Türkiye'ye gelmeyi umuyorum. Bu şekilde karşılıklı ziyaretlerle ilişkilerimizi daha da geliştirme kararındayız. Türk basınını bir bütün olarak telakki ediyorum ve görüşlerine büyük önem veriyorum. Ancak bazı gazetelerin maalesef ilişkilerimizin gelişmesine yardım etmediklerini söylemek zorundayım."

BELGE 14

28 KASIM 1972

TÜRK-BULGAR ORTAK BİLDİRİSİ

Türkiye Dışişleri Bakanı Sayın Ümit Haluk Bayülken'in daveti üzerine, Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Petar Mladenov ve eşi, 23 İla 28 Kasım 1972 tarihleri arasında Türkiye'ye resmi bir ziyarette bulunmuşlardır.

Petar Mladenov, Türkiye Cumhurbaşkanı Sayın Cevdet Sunay tarafından kabul olunmuştur. Bulgaristan Dışişleri Bakanı, ayrıca Türkiye Başbakanı Sayın Ferit Melen tarafından da kabul edilmiştir.

Bu ziyaret iki Dışişleri Bakanına uluslararası durum konusunda yararlı bir görüş teatisinde bulunmak ve karşılıklı menfaatleri ilgilendiren sorunları incelemek imkanını vermiştir.

İki Bakan arasındaki resmi görüşmelere,

Bulgaristan tarafından: Bulgaristan'ın Ankara Büyükelçisi Marin Vatchkov, Dışişleri Bakanlığında Daire Başkanı Georgi Petkov, Daire Başkan Yardımcısı Gaço Gaçev, Daire Başkan Yardımcısı Stoyan Venev ve Dışişleri Bakanlığından Stamat Stamatov;

Türkiye tarafından: Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Büyükelçi İsmail Erez, Türkiye'nin Sofya Büyükelçisi Nihat Dinç, İktisadi İşlerle görevli Yüksek Müşavir Büyükelçi Oğuz Gökmen, Kültür İşleri Genel Müdürü Büyükelçi Semih Günver, Araştırma ve Siyaset Planlama Genel Müdürü Büyükelçi Celal Akbay, Siyasi İşler Genel Müdürü Büyükelçi Oktay Cankardeş, Enformasyon Genel Müdürü Büyükelçi Semih Akbil, Doğu Dairesi Reisi Elçi Necdet Tezel katılmışlardır.

İki Dışişleri Bakanı, uluslararası durumu incelerken Birleşmiş Milletler'in ilke ve amaçlarına bağlılıklarını tekrarlamışlar ve uluslararası barış ve güvenliğin önemli bir vasıtası olan bu teşkilatı güçlendirmeye yönelen çabaları desteklemek hususundaki kararlılıklarını ifade etmişlerdir.

Bakanlar, Federal Almanya ile Sovyetler Birliği ve Polonya arasındaki anlaşmaların, Batı Berlin hakkındaki dörtlü anlaşmanın ve Federal Almanya ile Demokratik Alman Cumhuriyeti arasında geçenlerde parafe edilen Anlaşmaların ve temel Anlaşmanın Avrupa'da yumuşama ve barışın

./..

sağlamlaştırılması bakımından taşıdığı büyük öneme işaret etmişlerdir.

İki Bakan, Helsinki'de Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nın çok taraflı hazırlık döneminin başlamasından duydukları memnunluğu belirtmişler ve bu dönemin çözümlenmesi gereken sorunlar üzerinde yararlı bir görüş teatisine imkan vereceği ve bütün taraflar için tatminkar bir çözüme ulaşacağı ümidini izhar etmişlerdir. Bakanlar aynı şekilde Konferansın, gerginlik kaynaklarını gidermesi ve adil ve sürekli bir barışı ve güvenliği sağlamayı başarması hususundaki arzularını açıklamışlardır.

İki taraf, Balkan ülkeleri arasındaki ilişkilere özel bir ilgi göstermişlerdir. Bu konuda Balkan ülkeleri arasındaki iyi komşuluk ilişkilerinin gelişmesinin bölgede barış ve güvenliğin korunmasına katkıda bulunacağına, çeşitli alanlarda daha iyi bir işbirliğine imkan vereceğine olan inançlarını tekrarlamışlardır.

İki Bakan, Orta Doğu'da bölge ve dünya barışı ve güvenliği bakımından bir tehlike teşkil eden gergin durum konusundaki endişelerini belirtmişler ve işgal altındaki Arap topraklarının İsrail kuvvetleri tarafından tahliyesi de dahil olmak üzere, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 22 Kasım 1967 tarihli ve 242 sayılı kararı uyarınca Orta Doğu'da süratle sürekli ve adil bir barışa ulaşılması ihtiyacını tekrarlamışlardır. İki Taraf, toprak kazancı ve siyasi avantajlar sağlamak vasıtası olarak kuvvet tehdidine veya kuvvet kullanılmasına ve oldu-bittiler yaratılmasına kesinlikle karşı olduklarını tekrarlamışlardır.

Türkiye Dışişleri Bakanı Kıbrıs'taki son gelişmeler hakkında meslekdaşına bilgi vermiştir. İki Bakan, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı, güvenliği, egemenliği ve toprak bütünlüğüne olan bağlılıklarını tekrarlamışlardır. Yeni şekliyle cereyan eden görüşmelerin başarıya ulaşması ümidini izhar eden iki Bakan, Kıbrıs sorununa bulunacak çözümün Ada'daki Türklerin ve Rumların hak ve menfaatlerine uygun olması hususundaki temennilerini belirtmişlerdir.

İki Bakan, gerçekleşmesi bütün dünyada barış ve güvenlik için teminat teşkil edecek olan, etkin bir uluslararası kontrol altında tam ve genel bir silahsızlanma teşebbüsünü ülkelerinin desteklediğini açıklamışlardır.

Bakanlar, geçen Mayıs'ta Moskova'da, Sovyet-Amerikan zirve görüşmeleri sonunda, stratejik silahların sınırlandırılması konusunda kabul edilen belgelerin silahsızlanma yolunda önemli bir adım teşkil ettiği mütalaasında bulunmuşlardır.

İki Dışişleri Bakanı, son yıllarda Türk-Bulgar ilişkilerinin samimi bir iyi komşuluk havası içinde ve bağımsızlığa, egemenliğe, toprak bütünlüğüne, içişlerine karışmamağa, hak eşitliğine saygı ilkelerine ve karşılıklı saygıya dayanan bir şekilde gelişmesini memnunlukla müşahade etmişlerdir.

Bakanlar, Türkiye Cumhuriyeti ile Bulgaristan Halk Cumhuriyeti arasında Hükümetler seviyesinde ve diğer seviyelerde cereyan eden temasların önemine işaret etmişlerdir. Bu temaslar çeşitli alanlardaki

./..

işbirliğinin yaygınlaştırılmasını teşvik etmiş ve uluslararası ilişkilerdeki başlıca sorunlar üzerinde görüş teatisinde bulunmaya imkan vermiştir. İki ülke arasındaki münasebetlerin ileride yaygınlaştırılması için iki Taraf, çeşitli seviyedeki şahsiyetlerin karşılıklı temas ve ziyaretlerinin devamının yararlı olacağı mütalaasında bulunmuşlardır.

İki Bakan, ticarî mübadeleler hacminin dengeli bir şekilde arttırılması imkanlarının araştırılması ve iki ülke arasında iktisadî alanda karşılıklı yarar sağlayan bir işbirliğinin gerçekleştirilmesi hususunda mutabık kalmışlardır.

Bakanlar bu amaçla, Türk-Bulgar Karma Ekonomik Komisyonunun 1973 yılının ilk yarısında tespit edilecek en yakın bir tarihte toplantıya çağırılmasını kararlaştırmışlardır. İki Bakan, iki ülkenin topraklarından geçen nehir sularının kullanılması, Svilengrad-Edirne-Pehlivanköy direkt demiryolu yapımı ve iki ülkenin elektrik enerjisi sistemlerinin birleştirilmesi hususundaki anlaşmanın uygulanması gibi özellikle müşterek menfaatlerle ilgili bazı noktalardaki işbirliğinden elde edilmiş olan sonuçlar hususunda memnunluklarını belirtmişlerdir.

Bakanlar, ülkelerinin Adlî Yardım Anlaşması ve Ulaştırma ve Telekomünikasyon Anlaşması tasarıları üzerinde bir mutabakata varmak için yürütülen çalışmaları sürdürme arzusunda olduğunu açıklamışlardır.

İki Taraf, insanların ve malların ülkelerinden geçişini kolaylaştırmaya yönelen tedbirlerin araştırılması ve uygulamaya konulması hususundaki alakalarını kaydetmişlerdir.

Bakanlar, iki ülke arasındaki kültür programının uygulanmasını memnuniyetle müşahade etmişlerdir. Bakanlar, iki ülke arasındaki kültürel ilişkilerin daha da genişletebileceği hususundaki inançlarını da belirtmişlerdir.

İki Bakan, gayrı kanunî yollardan uçak kaçırmalarına karşı olduklarını ifade etmişlerdir. Türkiye Dışişleri Bakanı, Türk uçaklarının kaçırılması sırasında yolcuların hayatlarının kurtarılması amacıyla Bulgar makamlarınca sarfedilen gayretler için Hükümetinin takdirlerini ifade etmiştir.

İki Bakan, 1968 Anlaşmasının uygulanmasına memnunlukla kaydetmişlerdir. Bakanlar, bu Anlaşmanın uygulanmasının başarıyla devamını temenni etmişlerdir.

Bulgaristan Dışişleri Bakanı Ankara'dan sonra İzmir ve İstanbul'u ziyaret etmiş ve Türk halkı ve Hükümeti tarafından kendisine gösterilen sıcak hüsnükabulden dolayı takdirlerini ifade etmiştir.

Sayın Petar Mladenov, Sayın Ümit Halûk Bayülken ve eşini Bulgaristan'a resmî bir ziyarette bulunmaya davet etmiştir. Bu davet memnuniyetle kabul edilmiştir. Ziyaret tarihi ileride tespit edilecektir.

./..

(ESAS METİN)

COMMUNIQUE CONJOINT TURCO-BULGARE

Sur l'invitation de Son Excellence Monsieur Ümit Haluk Bayülken, Ministre des Affaires Etrangères de Turquie, Son Excellence Monsieur Petar Mladenov, Ministre des Affaires Etrangères de la République Populaire de Bulgarie et son épouse ont effectué une visite officielle en Turquie du 23 au 28 novembre 1972.

Son Excellence Monsieur Petar Mladenov a été reçu en audience par Son Excellence Monsieur Cevdet Sunay, Président de la République de Turquie. Il a été également reçu par Son Excellence Monsiuer Ferit Melen, Premier Ministre de Turquie.

Cette visite a permis aux Ministres des Affaires Etrangères de procédér à un échange de vues fructueux sur la situation internationale et à examiner des questions d'intéret mutuel.

Aux entretiens officiels entre les deux Ministres, ont pris part:

Du côté bulgare: Monsieur Marin Vatchkov, Ambassadeur Extraordinaire et Plénipotentiaire de la République Populaire de Bulgarie à Ankara, Monsieur Guéorgui Petkov, Chef de Département au Ministère des Affaires Etrangères, Monsieur Gatcho Gatchev, Chef Adjoint de Département, Monsieur Stoyan Venev, Chef Adjoint de Département et Monsieur Stamat Stamatov, du Ministère des Affaires Etrangères.

Du côte turc: Monsieur İsmail Erez, Ambassadeur, Secrétaire Générale du Ministère des Affaires Etrangères, Monsieur Nihat Dinç, Ambassaeur Extraordinaire et Plénipotentiaire de Turquie à Sofia, Monsieur Oğuz Gökmen, Ambassadeur, Conseiller Supérieur charge des affaires économiques, Monsieur Semih Günver, Ambassadeur, Directeur Général des Affaires culturelles, Monsieur Celal Aktay, Ambassadeur, Directeur Général de la recherche et de la planification politique, Monsieur Oktay Cankardeş, Ambassadeur, Directeur Général des affaires politiques, Monsieur Semih Akbil, Ambassadeur, Directeur Général de l'information, Monsieur Necdet Tezel, Ministre plénipotentiaire, Chef du Département de l'Est.

Au cours de leurs entretiens sur la situation internationale, les deux Ministres ont réaffirmé leur attachement aux principes et aux buts des Nations Unies et ont exprimé leur détermination d'appuyer les efforts visant la consolidation de cette organisation en tant qu'instrument important de la paix et de la sécurité internationales.

Ils ont souligné la grande importance qu'ont pour la détente et la consolidation de la paix en Europe les accords de la République Fédérale d'Allemagne avec l'Union Soviétique et la Pologne, l'arrangement quadripartite sur Berlin Ouest, ainsi que les arrangements et l'accord de base sur les relations entre la République Fédérale d'Allemagne et la République Démocratique d'Allemagne récemment paraphes.

./..

Les deux Ministres ont exprimé leur satisfaction de voir commencer à Helsinki la phase préparatoire multilatérale de la Conference sur la sécurité et la coopération en Europe et ont formulé l'espoir que cette phase permettra un échange de vues fructueux sur les problèmes à résoudre et aboutira à une conclusion satisfaisante pour toutes les parties. Ils ont de meme exprimé leur désir que la Conférence réussiss à éliminer les foyers de tension et à établir la sécurité et une paix juste et durable.

Les deux Parties ont prêté une attention particulière aux relations des pays balkaniques. A ce sujet ils ont renouvelé leur conviction que le développement des relations de bon voisinage parmi les pays balkaniques contribuera au maintien de la paix et de la sécurité dans la région et permettra une meilleure coopération dans des domaines divers.

Les deux Ministres ont exprimé leur préoccupation au sujet de la situation tendue au Moyen Orient qui constitue un danger pour la paix et la sécurité régionales et mondiales et ont réaffirmé la nécessité de parvenir d'urgence à une paix juste et durable conformément à la résolution No. 242 du 22 novembre 1967 du Conseil de Sécurité des Nations Unies y compris le retrait des forces israéliennes des territoires arabes occupés. Ils ont renouvelé leur ferme opposition aux faits accomplis et à la menace ou à l'utilisation de la force comme moyen d'assurer des gains territoriaux et des avantages politiques.

Le Ministre des Affaires Etrangères de Turquie a informé son collègue desdeveloppements récents de la situation à Chypre. Les deux Ministres ont réaffirmé leur attachement à l'indépendance, la sécurité, la souveraineté et l'intégrité territoriale de la République de Chypre. En exprimant l'espoir que les pourparlers en cours dans leur nouvelle forme seront couronnes de succès, ils ont formulé le souhait que la solution qui sera apportée à la question de Chypre soit conforme aux droits et intérets des turcs et des grecs de l'île.

Les deux Ministres ont déclaré que leurs pays appuient l'initiative d'un de sarmement général et complet sous un controle international efficace dont la réalisation serait une garantie pour la paix et la sécurité dans le monde entier.

Ils considèrent que les documents adoptés à l'issue des négociations soviéte - américaines au sommet, tenues au mois de mai dernier à Moscou concernant la limitation des armements stratégiques, constituent un pas important dans la voie du désarmement.

Les deux Ministres des Affaires Etrangères ont constate avec satisfaction que durant les dernières années les relations turco-bulgares se développent dans un esprit sincère de bon voisinage et sur la base des principes du respect de l'indépendance, de la souveraineté, de l'intégrité territoriale, de la non-ingérence dans les affaires intérieures, de l'égalité en droit et du respect mutuel.

Ils ont souligné l'importence des contacts qui ont eu lieu au niveau gouvernemental et à d'autres niveaux entrella République Populaire de Bulgarie et la République de Turquie. Ces contacts ont favorisé l'extension de la coopération dans différents domaines de la vie

./..

et ont permis un échange d'opinions sur les problèmes majeurs dans les relations internationales. Afin d'étendre à l'avenir les rapports entre les deux pays, les deux parties considèrent qu'il serait utile de poursuivre les contacts et les visites réciproques de personnalités de divers niveax.

Les deux Ministres sont tombés d'accord pour chercher des possibilités d'augmenter d'une façon equilibrée le volume des échanges commerciaux et pour une collaboration mutuellement avantageuse dans le domaine économique entre les deux pays. Ils ont dé cidé de convoquer à ceteffet la Commission Mixte Economique Turco-Bulgare pour une date la plus rapprochée à fixer dans la première moitié de 1973. Ils ont marqué leur satisfaction pour les résultats déjà obtenus dans la collaboration touchant en particulier certains points d'intéret commun tels que l'utilisation des eaux des fleuves traversant les territoires des deux pays, la construction de la ligne directe de chemin de fer Svilengrad - Edirne - Pehlivanköy, ainsi que le progrès enregistré dans l'application de l'accord de la Jonction des systèmes d'énergie electrique des deux pays.

Ils ont déclare le désir de leur pays de poursuivre les travaux en vue de se mettre d'accord sur le projet d'Accord d'Assistance judiciaire et sur le projet d'Accord des Communications et des Télécommunications.

Les deux Parties ont marqué leur intéret pour la recherche et la mise en application des mesures destines à faciliter le passage des personnes et des marchandises à travers les territoires de leurs pays.

Les Ministres ont constaté avec satisfaction l'application du programme culturel entre les deux pays. Ils ont également exprimé leur conviction que les relations culturelles entre les deux pays peuvent etre encore élargies.

Les deux Ministres se sont prononcés contre les détournements illicites d'avions. Le Ministre turc des Affaires Etrangères a exprimé l'appréciation de son Gouvernement pour les efforts des autorités bulgares lors du détournement des avions turcs, afin de sauvegarder la vie des passagers.

Les deux Ministres ont note avec satisfaction l'application de l'accord de 1968. Ils ont souhaité la continuation de l'application de cet Accord avec succès.

Le Ministre des Affaires Etrangères de Bulgarie a visité après Ankara, Izmir et Istanbul et a exprime son appréciation pour l'accueil chaleureux qui lui a été témoigné par le peuple et le Gouvernement turcs.

Son Excellence Monsieur Petar Mladenov a onvité Son Excellence Monsieur Ümit Haluk Bayülken et son épouse à effectuer une visite officielle en Bulgarie. Cette invitation a été acceptée avec plaisir. Sa date sera fixée ultérieurement.

./..

BELGE 15

1 ARALIK 1972

DIŞİŞLERI BAKANININ ÜRDÜN ZİYARETİ DÖNÜŞÜNDE VERDİĞİ DEMEÇ

Ürdün'e yapmış olduğu resmi ziyaretten yurda dönen Dışişleri Bakanı Haluk Bayülken, Yeşilköy Havaalanında basına şu demeci vermiştir:

"Ürdün'e yaptığım üç günlük ziyaret, gerçekten Ürdün devlet ricalinin ve halkının devlet ve milletimize karşı beslemekte olduğu büyük sevgi ve itimat hislerinin nümayişkar denbilecek bir şekilde tezahürüne vesile teşkil etmiştir.

Başta Majeste Kral Hüseyin, Veliaht Hasan olmak üzere Ürdün Başvekili, kıymetli meslekdaşım Dışişleri Bakanı, bütün Bakanlar, Meclis ve Senato Başkanları yukarıda işaret etmiş olduğum hisleri her vesile ile teyid etmişlerdir.

Ürdün halkını bir bütün olarak hararetli bir çalışma ve kalkınma gayreti içinde gördüm. Her tarafta sükunet, nizam, intizam ve rejim ile Majeste Krala karşı itimat ve bağlılık hisleri bariz şekilde göze çarpıyordu, Ziyaret ettiğim Kraliyet İlim Merkezi, en iyi computer makineleri ile mücehhez olarak üç yıllık kalkınma planı tatbikatının sonuçlarını mükemmel bir şekilde sağlamak üzere bilgili, azimli ve arzulu bir çalışma içersinde idi. Plan çalışmaları için memleketimizden gönderilmiş olan Planlama uzmanlarımızın katkılarından sitayişle bahsettiler. Yeni kurulmakta olan Ürdün Üniversitesinin öğrenci ve profesörlerinin memleketimize karşı büyük bir sevgi beslediklerini memnuniyetle gördüm. Bu üniversitenin Osmanlı tarihini tetkikleri bölümü büyük bir gayret içersinde eski müşterek tarihimize ait belgeleri ortaya çıkartmak için bir çalışma içinde idi. Keza, gezdiğim Amman'daki yeni kurulan Kraliyet Tıp Merkezi 700 yataklı en son ve modern tıbbi malzeme ile mücehhez bir müessese olarak Ürdünlülerin gerçekten iftiharda haklı oldukları bir ilim müessesesi hüviyetini taşımaktadır. Ürdün televizyon tesis ve idaresi de gerçekten gözle görülen başarılı bir çalışma içersindedir. Ürdün Üniversitesindeki kız öğrenciler erkek öğrencilerin sayısının üçte birini geçmektedir. Ürdünlü kadın ve erkek eğitim, ekonomi ve sosyal alanlarda kadın erkek arasında bir ayrılık yapmadan memleketlerinin kalkınma faaliyetlerine müşterek bir katkıda bulunmak üzere hem hükümet tarafından teşvik görmekte hem de cemiyet anlayışı bakımından birlikte çalışma çabası içinde idiler.

Ürdün'ün coğrafi durumu muvacehesinde ve Ürdün nüfusunun nisbeten az oluşu nedeni ile ekonomik verimlilik bakımından çalışmalarında kemiyetten ziyade niteliğe büyük önem atfettiklerini ve bu yolda başarı sağladıklarını memnunlukla müşahade ettim. Ziyaret ettiğim askeri teşislerde disiplin, intizam ve eğitim her türlü takdirin üzerinde fevkalade ileri bir derecede idi.

Başta Majeste Kral olmak üzere, yaptığım çeşitli görüşmeler Ürdün idaresinin Orta-Doğu sorununun halli hususunda Güvenlik Konseyinin 1967 yılında ittifakla kabul etmiş olduğu 242 sayılı kararın lafzı ve ruhu dairesinde barışçı bir çözüm yoluna ulaşılması amacına samimi bir şekilde bağlı olduklarını ve bu yolda yapıcı gayretlerde bulunduklarını teyid eylemiştir. Ürdün bu yapıcı gayret ve siyasetine karşı

./..

gösterilen anlayış ve yardımın, Ürdün'ün bütün komşuları tarafından aynen ve içtenlikle gösterilmesinin de çok verimli olacağı bir gerçektir. Bu müşterek gayretler Orta Doğu'da adil ve şerefli bir barışın tesisine yardım olacaktır.

Ürdün'e yaptığım resmî ziyaret sırasında şahsım, eşim ve heyetimize gösterilmiş olan fevkalade misafirperverliğe, ilgi ve ihtimamı, Ürdün Devlet ricali ve halkının devletimize ve milletimize karşı beslediği derin sevgi ve itimadın bir remzi olarak burada kaydetmek isterim. Bu akşam yayınlanacak ortak bildiride de görüleceği veçhile, Türk-Ürdün ilişkilerinin samimiyeti ve keza Ürdün'ün Kıbrıs davamıza karşı gösterdiği büyük anlayış ve dostluk bu söylediklerimin bir misalini teşkil edebilir. Ürdün'de bulunduğum son gece Hariciye Nazırı şerefine verdiğim yemekte onaltı aydan beri kapalı bulunan Suriye-Ürdün sınırının açılmasına dair Suriye Hükümetinin almış olduğu kararı öğrenen devlet ricali, bunu büyük bir memnuniyetle karşıladılar.

Bu arada Ürdünlü'ler, Türkiye'nin Orta Doğu'daki yapıcı politikasının ve Suriye ile geliştirilen ilişkilerinin de bu hayırlı ve güzel kararda rolü bulunduğu hususunda yorumlar yaptılar.

Türkiye olarak kardeş Arap ülkelerinin kendi aralarındaki bu müsbet gelişmelerden duyduğumuz memnunluğu bu vesile ile kaydetmek isterim."

BELGE 16

1 ARALIK 1972 TÜRKİYE ÜRDÜN ORTAK BİLDİRİSİ

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı ve Bayan Ümit Haluk Bayülken, Haşimi Ürdün Krallığı Dışişleri Bakanı Salah Abu Zeid'in davetlisi olarak, 28 Kasım - 1 Aralık 1972 tarihleri arasında Haşimi Ürdün Krallığına resmi bir ziyarette bulunmuşlardır.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı, Majeste Ürdün Kralı, Veliahd Prens Hassan ve Başbakan Ahmed Al-Lawzi tarafından kabul olunmuştur.

Türkiye Dışişleri Bakanı, Kral Abdullah Bin-Al-Hussein ve Kral Tallal Bin-Abdullah'ın mezarlarına çelenk koymuştur.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı ve Bayan Ümit Haluk Bayülken, Ürdün'deki ikametleri sırasında, ulusal faaliyet ve kalkınmanın çeşitli cephelerini görmek fırsatını elde etmişler ve Majeste Kral Hüseyin'in dirayetli ve liyakatli önderliğinde başarılan gelişme ve kalkınma karşısında duydukları memnuniyeti ve hayranlığı ifade etmişlerdir.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı, Ürdünlü Meslekdaşıyla, iki ülke arasında mevcut yakın ilişkileri yansıtan ve bu ilişkilerin kuvvetlendirilip geliştirilmesi yollarını kapsayan resmi görüşmelerde bulunmuştur.

./..

İki Bakan, ülkeleri arasındaki ikili ilişkilerin devamlı gelişmesinden duydukları memnunluğu belirtmişler ve iki ülke arasında çeşitli alanlardaki işbirliğinin geliştirilmesinde sağlanan başarıları incelemek ve bunları ülkelerinin yararına kuvvetlendirmek hususunda alınacak tedbirleri tavsiye etmek üzere iki Hükümet arasında sürekli istişarede bulunulmasını kararlaştırmışlardır.

Görüşmelerde, iki ülkeyi ilgilendiren halihazır uluslararası konular ve özellikle bölgeyi ilgilendiren sorunlar üzerinde de durulmuştur.

İki Bakan arasındaki görüşmelerde Ümit Faluk Bayümken'e:
Şahin Uzgören - Ürdün'deki Türkiye Büyükelçisi,
Özer Fuat Tevs - Ortaelçi, Ortadoğu ve Afrika İşleri Dairesi Reisi,
Timoçin Arbak - Ortadoğu ve Afrika İşleri Dairesinde Şube Müdürü,
Faruk Loğoğlu - Dışişleri Bakanlığı Özel Kaleminde İkinci Katip,
Salah Abu Zeid'e ise:
Dr. Anton Naber - Genel Sekreter,
Dr. Hazem Nuseibeh - Türkiye'deki Ürdün Büyükelçisi,
Dr. Hajeeb Jiha - Siyasi Daire Avrupa Bölümü Başkanı,
Dr. Khaldoun Al-Thaher - Özel Kalem Müdürü
eşlik etmişlerdir.

Orta-Doğu bölgesindeki durumun gözden geçirilmesi sırasında Ürdün Dışişleri Bakanı, bölgede vukubulan gelişmeleri belirtmiş ve Hükümetinin görüş ve tutumunu izah etmiştir.

Meslekdaşı tarafından yapılan açıklamayı ilgiyle izleyen Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı, Türkiye'nin Ürdün'e karşı beslediği dostluk ve derin anlayış hislerini teyid eylemiş ve aynı zamanda, Türkiye'nin, kuvvet yolu ile toprak kazancı ve siyasi avantaj sağlanmasını ve bu suretle kazanılan avantajların tek taraflı çözüm yollarına varılmasında kullanılmasına karşı olduğunu tekrarlamıştır. Türkiye Dışişleri Bakanı, ayrıca, işgal altındaki toprakların İsrail kuvvetleri tarafından tahliyesi de dahil olmak üzere, Güvenlik Konseyinin 22 Kasım 1967 tarihli ve 242 sayılı kararının ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu ile Güvenlik Konseyinin Kudüs'ün statüsü ile ilgili kararlarının uygulanması hususlarında Hükümetinin desteğini teyid etmiştir.

Kıbrıs'taki son gelişmeleri gözden geçiren Taraflar, yeniden başlatılan toplumlararası görüşmelerin, bu yeni şekliyle, soruna, bütün ilgili taraflar için adil ve Kıbrıs'ın bağımsızlığının varoluş nedenini teşkil eden, mevcut uluslararası andlaşmalara uygun bir çözüm yoluna varılmasını sağlaması hususundaki ümitlerini zihar etmişlerdir. Taraflar, Türk ve Rum Toplumlarının refah ve mutluluklarının arttırılması ve meşru hak ve menfaatlerinin bağdaştırılması için en iyi yolun, Kıbrıs Devletinin, Anayasayla kurulan ve düzenlenen bağımsızlık, egemenlik, toprak bütünlüğü ve güvenliğindeki eşit ortaklığının korunması olduğu hususundaki inançlarını teyid etmişlerdir.

./..

Asya Alt-Kıt'asındaki durumla ilgili olarak iki Bakan, Pakistanlı savaş esirlerinin geri verilmesinin, Alt-Kıt'a ülkeleri arasındaki ilişkilerin normalleşmesinde önemli bir adım teşkil edeceği görüşünü belirtmişler, ve bu nedenle, Cenevre Sözleşmesi hükümleri uyarınca, savaş esirlerinin en kısa zamanda geri verilmesi arzusunu izhar etmişlerdir.

Bakanlar, Körfez bölgesinde güvenlik ve istikrarın, sahildar devletler için büyük önem taşıdığı ve bunun, yabancı müdahaleden mausn bir şekilde sağlanması gerektiği hususlarında mutabık kalmışlardır.

Türkiye Dışişleri Bakanı, Ürdün'lü Meslekdaşına ve kardeş Ürdün halkıyle Ürdün Çükümetine, ziyareti sırasında kendisine ve beraberindeki heyete gösterilen kardeşçe konukseverlikten duyduğu memnuniyeti ve derin teşekkürlerini ifade etmiştir.

Ümit Haluk Bayülken, Ürdün Dışişleri Bakanı ve Bayan Salah Abu Zeid'i, Türkiye'ye resmı ziyarette bulunmağa davet etmiştir. Davet memnunlukla kabul edilmiştir. Ziyaret tarihi ileride tespit olunacaktır.

(ESAS METİN)

TURKISH-JORDANIAN JOINT COMMUNIQUE

At the invitation of His Excellency Mr. Salah Abu Zeid, Minister of Foreign Affairs of the Hashemite Kingdom of Jordan, His Excellency Mr. Ümit Haluk Bayülken, Minister of Foreign Affairs of the Republic of Turkey and Mrs. Ümit Haluk Bayülken paid an official visit to the Hashemite Kingdom of Jordan from November 28th to December Ist 1972.

The Minister of Foreign Affairs of the Repiblic of Turkey has been accorded an audience by His Majesty King Hussein Iğ He has been received also by His Royal Highness Crown Prince Hasan and by His Excellency the Prime Minister Ahmed Al-Lawzi.

The Turkish Minister of Foreign Affairs laid wreaths to the tombs of King Abdullah Bin Al-Hussein and King Tallal Bin Abdullah.

During their stay in Jordan, His Excellency the Minister of Foreign Affairs of Turkey and Mrs. Ümit Haluk Bayülken had the opportunity of acqyainting themselves with various aspects of national activity resources and development. They expressed their deep appreciation and admiration for the progress and development achieved under the wise and able leadership of His Majsety King Hussein I.

His Excellency the Minister of Foreign Affairs of the Republic of Turkey held official talks with his Jordanian colleague, reflecting the cordial relations which exist between the two countries and covering the ways of strengthening and developing these relations.

The two Ministers expressed satisfaction at the steady growth of the bilateral relations between the two countries and agrees that periodic consultations should be held between the two Governments to review the progress achieved in the promotion of cooperation in various

./..

fields between the two countries and to recommend measures to strengthen in further in the interest of both countries.

The talks also dealt with the current international problems which concern both sides and in particular those pertaining to the region.

During the talks between the two Ministers of Foreign Affairs, His Excellency Mr. Ümit Haluk Bayülken was assisted by:

His Excellency Mr. Şahin Uzgören, Ambassador of Turkey to Jordan,
His Excellency Mr. Özer F. Tevs, Minister, Director of the Middle East and African Affairs Department,
Mr. Timoçin Arbak, Head of Section in the Middle East and African Affairs Department,
Mrğ Faruk Loğoğlu, Second Secretary at the Private Cabinet of the Minister.

His Excellency Mr. Salah Abu-Zeid was assisted by:
His Excellency Dr. Anton Naber, Secretary General,
His Excellency Dr. Hazem Nuseibeh, Jordanian Ambassador to Turkey,
His Excellency Dr. Najeeb Jiha, Head of the Political Department European Section,
Dr. Khaldoun Al-Taher, Head of the Foreign Minister's Office.

Reviewing the situation in the Middle East area, the Minister of Foreign Affairs of the Hashemite Kingdom of Jordan emphasized the developments that took place in the region and explained the views and the position of his Government .

The Minister of Foreign Affairs of the Republic of Turkey, giving full consideration to the views expressed by his colleague, reaffirmed the friendship and deep sympathy of Turkey towards Jordan and in the same context reiterated Turkey's opposition to the of force as a means of securing territorial gains and political advantages and the use of such gains to impose unilateral solutions. He further reaffirmed the support of his Government for the implementation of the Security Council resolution 242 of 22 November 1967 including the withdrawal of Israeli forces from occupied territories, and for the implementation of the relevant resolutions passed by the United Nations General Assembly and Security Council concerning the status of Jerusalem.

Reviewing the latest developments in Cyprus, the two Sides expressed their hope that the reactivated inter-communal talks would in their new form, lead to an equitable solution of the problem for all parties concernerd, a solution consistent with the existing international treaties which constitute the raison d'etre of the independence of Cyprus. They reaffirmed their conviction that the reconciliation of the legitimate rights and interests as well as the promotion of the well-being and prosperity of the Turkish and Greek Communities can best be achieved by preserving their equal partnership in the independence, sovereignty, territorial integrity and security of the State of Cyprus as established and regulated by the Constitution.

./.

With regard to the situation in the Asian Sub-continent the two Ministers expressed the views that the repatriation of the Pakistani prisoners of war will constitute a major step in the normalisation of the relations between the countries of the Sub-continent and in consequence, called for the earliest repatriation of the prisoners of war, in accordance with the provisions of the Geneva Conventions.

The two Ministers agreed that the security and the stability of the Gulf Area is of great importance to the littoral states, which should bu achieved without any foreign interference.

The Minister of Foreign Affairs of Turkey expressed to his Jordanian colleague and to the brotherly people and Government of Jordan his sincere appreciation and profound thanks for the fraternal welcome extended to him and his party during their stay in Jordan.

His Excellency Mr. Ümit Haluk Bayülken extended an invitation to the Jordanian Minister of Foreign Affairs and Mrs. Salah Abu Zeid to pay an official visit to Turkey. The invitation was waemly accepted and the time of the visit will be fixed at a later date.

ARALIK 1972'DE
TÜRKİYE'NİN DIŞ İLİŞKİLERİ
VE BAŞLICA MİLLETLERARASI OLAYLAR KRONOLOJİSİ

A Y I N O L A Y L A R I

SİYASİ OLAYLAR

Nato Bakanlar Konseyi Toplantısı

Nato Bakanlar Konseyi 7-8 Aralık tarihlerinde Brüksel'de toplanmıştır.

Kıbrıs Barış Güçünün Görev Süresinin Uzatılması

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 12 Aralık tarihli toplantısında Kıbrıs barış gücünün görev süresini Haziran 1973'e kadar 6 ay daha uzatmıştır.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Toplantısı

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Dışişleri Bakanı Halûk Bayülken'in başkanlığında 14 Aralık günü Paris'te toplanmıştır. Dışişleri Bakanı toplantıda evvel Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesini Türkiye adına imzalamıştır.

Dışişleri Bakanının Suriye'yi Ziyareti

Dışişleri Bakanı Halûk Bayülken 18-23 tarihleri arasında Suriye'yi resmen ziyaret etmiştir.

İskenderun Demir-Çelik Tesisleri konusunda Türk-Sovyet Anlaşması

SSCB'nin 5o. kuruluş yıldönümü münasebetiyle Moskova'da bulunan Devlet Bakanı Zeyyad Baykara ile Sovyetler Birliği ilgilileri arasında İskenderun Demir-Çelik tesislerinin tevsii konusunda bir anlaşma imzalanmıştır.

Dışişleri Bakanının Bütçe Komisyonunda Konuşması

Dışişleri Bakanı Halûk Bayülken 28 Aralık günü, Bütçe ve Plan Karma Komisyonunda Bakanlığının bütçesini takdim etmek üzere bir konuşma yapmıştır.

KÜLTÜREL OLAYLAR

Federal Almanya Büyükelçiliğinde yapılan bir törende, Prof. Ekrem Akurgal, Prof. Sedat Alp, Prof. Kudret Ayiter ve Prof. Yaşar Önen'e Federal Almanya Cumhuriyeti liyakat nişanının büyük haç rütbesi verilmiştir.

Boğaziçi Üniversitesi için ABD hükûmetince Milletlerarası Kalkınma Teşkilâtı vasıtasiyle sağlanacak teknik yardım anlaşması 10 Aralık günü yürülüğe girmiştir.

3. Asya Ticaret Fuarındaki Türk gününde folklor gösterileri yapmak üzere Hindistan'a giden Halk Dansları ve Halk Türküleri Grubu Hindistan'da temsiller vermişlerdir.

Türk-Alman Dostluk Cemiyeti Başkanı Dr. Cahit Karakaş ile Parlamentolararası Türk-Alman Dostluk Grubu Başkanı Rıza Çerçel'e, iki ülke arasındaki işbirliği yararına gösterdikleri çabadan dolayı Alman Büyükelçiliğinde düzenlenen bir törenle Federal Almanya Cumhuriyeti liyakat nişanının büyük haç rütbesi verilmiştir.

Pakistan Devlet Başkanı Zülfikar Ali Bhutto, her yıl bir Türk vatandaşının Pakistan'da 3-4 haftalık inceleme gezisi yapması için yeni bir burs ihdas etmiştir. Atatürk-Pakistan Bursu olarak anılacak olan burs, Türkiye cumhuriyetinin 50. kuruluş yıldönümü dolayısiyle ihdas edilmiştir.

Bağdat Üniversitesinde öğrenim süresi 4 yıl olan bir Türkoloji bölümü açılmıştır.

1 Aralık 1972 — TÜRKİYE-ÜRDÜN ORTAK BİLDİRİSİ

Dışişleri Bakanı Haluk Bayülken'in Ürdün'e yaptığı resmi ziyaret sonunda bir ortak bildiri yayınlanmıştır (Bk. Belleten Kasım).

1 Aralık 1972 — 1973 MALİ YILI BÜTÇE TASARISI

Maliye Bakanı Ziya Müezzinoğlu, 1973 malî yılı bütçe kanunu tasarısının Meclislere sunulması dolayısiyle yaptığı basın toplantısında bütçenin takriben 62 milyar lira olarak bağlandığını, yatırım

harcamalarının, % 28 oranında bir artışla, 12 milyar 100 milyon lira olduğunu, Türkiye'nin dış borç yekûnunun 2 milyar 221 milyon lira olup bu yıl dış borç olarak 175 milyon dolar ödeneceğini bildirmiştir.

1 Aralık 1972 — DEVLET BAKANI KİTAPLI'NİN PAKİSTAN'I ZİYARETİ

Devlet Bakanı Doğan Kitaplı Pakistan hükûmetinin konuğu olarak Karaçi'de kurulan bir atom reaktörünün açılış töreninde bulunmuştur.

1 Aralık 1972 — TÜRKİYE-FEDERAL ALMANYA MALÎ YARDIM ANLAŞMASI

Türkiye ile Federal Almanya arasında 160,9 milyon DM tutarında bir malî yardım anlaşması imzalanmıştır. Yardımın 30,9 milyon DM kısmı Türkiye'ye borçlarını ödemekte sağlanacak kolaylıklara, 130 milyon markı da yeni sermaye yardımı kredilerine ayrılacaktır. Kredinin ödemesiz devri 10 yıl olup faiz haddi % 2 dir.

2 Aralık 1972 — BAŞBAKANIN ROMEN MİLLİ AJANSINA VERDİĞİ MÜLAKAT

Başbakan Ferit Melen Anadolu Ajansı davetlisi olarak Türkiye'de bulunan Romen Ager-Press Ajansı Genel Müdürü Ion Margineanu'yu kabul ederek sorularını cevaplandırmıştır. Başbakan, Avrupa Güvenlik Konferansı hakkında özetle şunları söylemiştir :

"Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansının Avrupa'da barış, güvenlik ve işbirliği prensiplerinin hazırlanmasına bir imkân teşkil edeceğini düşünüyoruz. Konferansa katılanlar pratik sebepler dolayısiyle güvenlik problemleri için ayrı bir forum düzenlemekle karşı-karşıya kalmışlardır. Bu forumda ilgili memleketler askeri meseleleri mufassal bir şekilde müzakere edebileceklerdir. Fakat kanaatımızca bütün bu birbirine dayanan meselelerin bölünmez bir bütün olmaları hasebiyle, genel konferans çerçevesinde müzakere edilmeleri gerekmektedir. Bu düşünce sisilesi içinde güvenlikle ilgili bazı askeri sorunların siyasi meselelere paralel olarak konferans içinde nazarı

itibare alınması gerektiğini düşünüyoruz."

Başbakan, Türkiye-Romanya ilişkileri konusunda da, aynı barış ve işbirliği arzusuyla hareket eden Türkiye ve Romanya'nın iyi komşuluk ilişkilerinin özellikle son yıllarda memnunluk verici bir düzeye ulaştığını söylemiştir. Başban son yıllarda Türkiye'nin Balkan ülkeleriyle ilişkilerinin de olumlu bir şekilde gelişmekte olduğunu belirtmiştir.

2-6 Aralık 1972

AVRUPA KONSEYİ GENEL SEKRETERİNİN ZİYARETİ

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Lujo Toncic-Sorinj ziyareti sırasında, 4 Aralık günü Dışişleri Bakanı Haluk Bayülken ile bir görüşme yapmış ve Bakanın şerefine verdiği yemekte hazır bulunmuştur. Genel Sekreter Toncic, ziyareti ile ilgili olarak verdiği bir demeçte, 14 Aralık tarihinde Paris'te yapılacak Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi toplantısının gündemi hakkında Bakanla istişarede bulunacağını ve Konsey ile ilgili konuları görüşeceğini bildirmiştir.

2 Aralık 1972

BM GENEL SEKRETERİNİN KIBRIS İLE İLGİLİ RAPORU

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kurt Waldheim, Güvenlik Konseyine sunduğu raporda, Kıbrıs'ta Türk ve Rum silâhlı kuvvetlerinin savaş kabiliyetindeki gelişmenin büyük tehlike teşkil ettiğini ve Kıbrıs barış gücünün görev süresinin 15 Haziran 1973'e kadar uzatılmasını tavsiye ettiğini söylemiştir.

Genel Sekreter iki cemaatin çok sayıda genci silâh altında bulundurmalarının iki cemaatin ekonomik durumunu olumsuz yönden etkilediğini ve adaya yeni silâhlar ve cephane ithal edildiği yolundaki haberlerin endişe ile izlendiğini kaydetliştir.

Kurt Waldheim adaya ithal edilen yeni silâhlar konusunda, Kıbrıs Türk kesiminde 30 Ağustos ve 29 Ekim tarihlerindeki törenlerde gösterilen yeni tip roket atıcılar ve tanksavar silâhları ile Makarios'un 29 Eylül tarihinde adaya gizlice silâh sokulduğu yolundaki haberleri tahkik etmekte olduğu şeklindeki demecini örnek göstermiştir.

Genel Sekreter raporunda 8 Haziran tarihinde genişletilmiş şekli ile yeniden başlatılan cemaatlerarası görüşmelerin son altı ayın en önemli gelişmesi olduğunu kaydederek, "toplantılarda sınırlı ölçüde gelişme kaydedilmiştir. Ancak görüşmelerin başarı ile sonuçlanacağı tahminini ileri sürmek için vakit henüz çok erkendir" demiştir.

2 Aralık 1972 — AVUSTRALYA4DA İKTİDAR DEĞİŞİKLİĞİ

Gough Whitlam başkanlığındaki İşçi Partisi, 23 yıllık bir muhalefet devresinden sonra, Avustralya'daki parlamento seçimlerini kazanmıştır.

4 Aralık 1972 — TÜRK DELEGESİNİN AVRUPA GÜVENLİK KONFERANSINDAKİ KONUŞMASI

Türkiye heyeti başkanı Büyükelçi Hamit Batu, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansının Helsinki'deki hazırlık çalışmaları toplantısında bir konuşma yapmıştır (Bk. Belge 1).

Konferans, 15 Aralık'ta resmi çalışmalarına 15 Ocak'a kadar ara vermiştir.

4 Aralık 1972 — BM'DEKİ TÜRK TEMSİLCİSİNİN TEDHİŞÇİLİK HAREKETLERİNİN KONUSUNDA KONUŞMASI

Birleşmiş Milletler Hukuk Komisyonunun uluslararası tedhiş hareketlerini önlemk amacıyla alınması istenen tedbirlerin görüşülmesi sırasında söz alan Türkiye temsilcisi Talât Miras, son yıllarda uluslararası tedhiş olaylarının eskisinden de ciddi sonuçlar doğurmakta olduğunu, korunmasız bir araç olduğu için uçakların baş hedef olarak seçildiğini belirterek, şöyle devam etmiştie :

"Tedhişçilik suçsuz insanların hayatını tehlikeye sokmakla kalmamakta aynı zamanda devletlerin toprak bütünlüğünü ve devletlerarası ilişkileri de tehlikeye düşürmektedir. Uluslararası çaptaki tedhiş hareketleri genellikle barışsever üçüncü bir ülkenin topraklarında kaydedildiğinden daha da şiddetle kınanmaya lâyiktir."

4 Aralık 1972 — ENERJİ BAKANININ MACARİSTAN'I ZİYARETİ

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Nuri Kodamanoğlu, özellikle metallürji ile kömür ve elektrik üretimi tesislerinde incelemeler yapmak, ayrıca linyit kömürünün islâhı ve büyük şehirlerin ısıtılması sorunlarını tetkik etmek üzere Macaristan ve daha sonra Avusturya'ya gitmiştir.

4 Aralık 1972 YENİ MORİTANYA BÜYÜKELÇİSİ

Moritanya'nın yeni Ankara Büyükelçisi Mubarek Ould Bouha Moktar Cumhurbaşkanına itimatnamesini sunmuştur.

4 Aralık 1972 TÜRKİYE'NİN YENİ MALTA BÜYÜKELÇİSİ

Türkiye'nin Roma Büyükelçisi Fertev Subaşı aynı zamanda Malta nezdinde Türkiye'yi temsil etmek üzere Malta Genel Valisi Sir Anthony Mamo(ya itimatnamesini sunmiştur.

5 Aralık 1972 NATO ASKERİ TOPLANTILARI

Genlkurmay Başkanı Orgeneral Faruk Gürler'in, Komite'nin Şeref Başkanı olarak katıldığı Nato Askeri Komitesi Brüksel'de toplanmıştır. Aynı gün toplanan Avrupa Grubu Savunma Bakanları da çalışmaları hakkında bir bildiri yayınlamışlardır (Bk. Belge 2).

Nato Savunma Planlama Komitesi ise 5-6 Aralık günleri toplanmıştır. Toplantıda görevinden ayrılan ABD Savunma Bakanı Melvin Laird meslektaşlarına veda etmiştir.

5-11 Aralık 1972 TİCARET BAKANININ POLONYA'YI ZİYARETİ

Ticaret Bakanı Naim Talû Polonya'yı ziyareti sırasında Varşova'da Polonya Dış Ticaret Bakanı Tadeusz Olichowski ile görüşmeler yapmış, daha sonra Krakov ve Silezya'ya gitmiş, ayrıca Auschwitz kampını da ziyaret etmiştir.

7-8 Aralık 1972 NATO BAKANLAR KONSEYİ TOPLANTISI

Dışişleri Bakanı Halûk Bayülken 5 Aralık günü Nato Bakanlar Konseyi toplantısına katılmak üzere Brüksel'e giderken verdiği demeçte, Avrupa'nın siyasi bakımdan büyük gelişmelere şahit olduğu bir devreye rastladığı için toplantının önemini belirtmiştir. Bakan, Helsinki'deki görüşmelerde elde edilen gelişmelerin ışığı altında Avrupa Güvenlik ve İşbirliği konusunun ele alınacağını, toplantıda keza karşılıklı ve dengeli kuvvet indirimleri konusundaki İttifak tutumunun da gözden geçirileceğini, birbiriyle yakın bağlantısı olan bu iki çok önemli konu hakkındaki hükûmetimizin görüşlerini,

İttifak dayanışması çerçevesinde ve milli menfaatlerimiz açısından değerlendirmek suretiyle Konseyde açıklayacağını, Brüksel'de ayrıca Yunanistan Dışişleri Bakanı yardımcısı ile Kıbrıs konusunu ve genellikle Türk-Yunan ilişkilerini etraflı bir şekilde görüşeceğini söylemiştir.

Halûk Bayülken Nato Bakanlar Konseyi toplantısında da yaptığı konuşmada Avrupa'da gerçek bir güvenlik ikliminin kurulabilmesi için sadece yüksek ve anlamlı prensiplerin bir beyannameye konulmasının yetmiyeceğini belirtmiş, devletler hukukunun belli başlı prensiplerine - özellikle "ahde vefa" prensibine - içtenlikle riayetin örneklerinin verilmesi ve değişik politika ve sosyal idarelere sahip memleketlerin her türlü yıkıcı faaliyetlerden vazgeçmeleri gerektiğini söylemiştir. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansında, "halihazır güvenlik seviyesinin azalması" ve "Orta Avrupa'da yapılacak indirimlerin Avrupa'nın diğer bölgelerinin güvenliği üzerindeki tehdidi arttırmaması" gibi ana ilkelerin tesbiti gerektiğini kaydeden Halûk Bayülken, Akdeniz'in Avrupa güvenliği ile olan ilgisine de temas etmiştir.

Bakan, Kıbrıs konusu üzerinde de durmuş, geçen Temmuz'dan beri devam eden cemaatlerarası görüşmeler hakkında iyimser bir değerlendirme yapabilmenin henüz erken olacağını, zira görüşmelerde bazı terakkiler olmasına karşılık çok önemli pek çok konunun da halen ele alınması gerektiğini belirterek görüşmelerde Türk ve Yunanlı eksperlerin yardımıyla sağlanacak başarı ile Kıbrıs meselesinin âdil ve şerefli bir şekilde halledilmesi yolundaki ümidini izhar etmiştir.(x)

7 Aralık 1972

TÜRKİYE İLE FEDERAL ALMANYA ARASINDA TÜRK İŞÇİLERİ İLE İLGİLİ ANLAŞMA

Türkiye ile Federal Almanya arasında Almanya'daki işçilerimizin Türkiye ekonomisine intibakını teşvik amacıyla yürütülen görüşmeler sonunda iki anlaşma imzalanmıştır.(Bk. Belge 5).

(x) Nato Bakanlar Konseyi sonunda bir bildiri yayınlanmıştır (Bk. Belge 3). Ayrıca Dışişleri Bakanı da yurda döndüğünde toplantı hakkında bilgi vermiştir (Bk. Belge 4).

7 Aralık 1972 KIBRIS'TAKİ CEMAATLERARASI GÖRÜŞMELER

Kıbrıs'taki genişletilmiş cemaatlerarası görüşmelere, yılbaşı dolayısiyle, 10 Ocak 1973'e kadar ara verilmiştir. Görüşmelerde Türkiye'yi temsil eden Prof. Aldıkaçtı toplantıdan sonra gazetecilere yürütme ve yargı organları konusunda anlaşmaya varılamayan iki noktanın yakında çözümleneceğini umduğunu, bu konudaki raporların Ocak sonunda hazır olabileceğini söylemiştir.

8 Aralık 1972 TÜRKİYE-DANİMARKA TURİZM İŞBİRLİĞİ

Türkiye ile Danimarka ortak sermayesi ile kurulacak Altın Yunus Çeşme tatil köyünün temeli atılmıştır. Törende bir konuşma yapan Turizm ve Tanıtma Bakanı Erol Yılmaz Akçal bu tesisin Türkiye'nin en büyük turistik kuruluşu olacağını söylemiştir.

10 Aralık 1972 JAPONYA'DA GENEL SEÇİM

Başbakan Tanaka'nın Liberal Demokrat Partisi seçimlerde çoğunluğu sağlamışsa da Sosyalist ve Kömünistler parlamentoda ilerleme kaydetmişlerdir.

11 Aralık 1972 SİLÂHLI KUVVETLER KOMUTA HEYETİNİN AF İLE İLGİLİ BİLDİRİSİ

Silâhlı Kuvvetler Komuta Heyeti 10 Aralık günü yaptığı toplantının sonucunu bir bildiri ile açıklamıştır. Genelkurmay Başkanlığı Genel Sekreterliğinin yayınladığı bildiri şöyledir :

"Silâhlı Kuvvetler Komuta Heyeti, 10 Aralık 1972 Pazar günü toplanarak son zamanlarda değişik bir yönde cereyan etmekte olan bilumum olayları ve bu arada hakikate ve milli menfaatlerimize aykırı olduğuna inandığımız bazı davranışları, 12 Mart muhtırasının yükümlü kıldığı sorunlulukların ışığı altında tezekkür etmek zorunluğunu hissetmiş ve aşağıdaki sonuçlara varmıştır :

1- Büyük Türk milletinin benimsediği ve Atatürk'ten miras olarak devraldığımız, memleketimiz için vazgeçilmez bir idare şekli olan cumhuriyetimizin demokratik düzeninde her türlü karar ve tasarrufun yüce Meclislerimize ait olduğuna dair inanç bir defa daha teyid edilmiştir.

2- Yurdumuzda huzur ve istikrarın sağlanması amacı ile 12 Mart'-

tan bu yana Cumhuriyet Hükûmetlerinin, Silâhlı Kuvvetlerimizin ve onlarla yakın işbirliği halinde çalışan güvenlik kuvvetlerimizin ve aziz milletimizin desteği ile sürdürülegelen başarılı çalışmalar dışında öncelik ve ivedilikle çıkarılması ve uygulanmağa başlanması gereken adlî, idarî, sosyal, kültürel ve ekonomik reform kanunları henüz tahakkuk ettirilememiş iken, daha ziyade politik ve hissi bir mesele olan siyasi af konusu ortaya atılmış ve bu konuda yoğun faaliyetlere girişilmiş bulunmaktadır.

Silâhlı Kuvvetler siyasi affın insanî cephesine saygılıdır. Ancak yukarıda zikredilen huzur ve asayişle reformların tahakkukundan evvel, bu kabil politik ve hissi faaliyetleri 12 Mart muhtırasının ruhuna aykırı mütalâa etmektedir.

3- Günümüzün şartları veyukarıda belirtilen sebepler muvacehesinde bu gibi tutumların meydana getirmesi melhuz olan olumsuz sonuçların Silâhlı Kuvvetler Komuta Heyetini ilzam etmiyeceğinin kamu oyuna ve ilgililere duyurulmasında fayda görülmüştür."

11 Aralık 1972

DIŞİŞLERİ BAKANININ AVRUPA KONSEYİ İLE İLGİLİ MECLİS KONUŞMASI

Dışişleri Bakanı Haldk Bayülken Millet Meclisi Dışişleri Komisyonu üyelerine Avrupa Konseyi asamblesinde Türkiye ile ilgili olarak yapılan tenkitler hakkında bilgi vermiştir. Bayülken, bir kaç Avrupa Konseyi parlamenterin gerçekten eleştiride bulunduğunu ancak seçimlerin zamanında yapılması halinde bunların önemli sayılamıyacağını söylemiştir.

11 Aralık 1972

BİR PARLAMENTO HEYETİMİZİN ŞİLİ'Yİ ZİYARETİ

Millet Meclisi Başkanı Sabit Osman Avcı başkanlığında bir parlamento heyeti Şili Milli Meclisinin davetlisi olarak Santiago'ya gitmiştir. Heyet daha sonra Brezilya'yı da ziyaret etmiştir.

11 Aralık 1972

TİMOTHY DAVEY'İN YARGILANMASI

Esrar kaçakçılığından hükümlü bulunduğu Ankara Çocuk Islâhevinden kaçmaktan sanık Timothy Davey, duruşması sonunda 5 ay 19 gün, ayrıca sahte pasaport kullanmaktan 16 gün ve izinsiz Türkiye'yi terketmeye kalkışmaktan da 16 gün ağır hapis cezasına çarptırılmıştır.

12 Aralık 1972 — EMA'YA OLAN BORCUN ERTELENMESİ

Hükûmetimizin Avrupa Para Anlaşmasına (EMA) Eylül ve Aralık 1972 aylarında vadesi gelen borcunun 31 Mart 1973 tarihine ertelenmesini öngören ve bu amaçla 20 Ekim 1970 tarihli kararı değiştiren İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtı (OECD) Konseyinin 21 Eylül 1972 tarihli kararının, karar tarihinden itibaren geçerli olmak üzere onaylanması Bakanlar Kurulunca kararlaştırılmıştır.

12 Aralık 1972 — KIBRIS BARIŞ GÜCÜNÜN GÖREV SÜRESİNİN UZATILMASI

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 14 oyla Kıbrıs'taki BM Barış Gücünün görev süresini 6 ay daha uzatmıştır. Çin Halk Cumhuriyeti oylamaya katılmamıştır.

Amerika Birleşik Devletleri temsilcisi George Bush, barış gücü masraflarındaki 13,6 milyon dolarlık açığın kapatılması için çare bulunmasını veya çalışmaların gelir ile dengelenmesini istemiştir. George Bush Amerika'nın son olarak Kıbrıs barış gücü için 8 milyon dolarlık özel bir bağışta bulunduğunu söylemiş, öteki ülkeleri de ek yardımlarda bulunmaya çağırmıştır. İngiliz delegesi de, kendi kontenjanlarının masraflarını gelecek 6 ay içinde karşılayacaklarını bildirmiştir.

13 Aralık 1972 — TÜRKİYE İLE İSVİÇRE ARASINDA KREDİ ANLAŞMASI

Türkiye ile İsviçre arasında 13 milyon İsviçre Frangı tutarında bir kredi anlaşması Maliye Bakanlığında imzalanmıştır. Anlaşma, İsviçre hükûmetinin 1968-1972 yılları için hükûmetimize vermeyi t taahhüt ettiği toplam 25 milyon franklık kredinin son kısmını teşkil etmiştir. Kredinin faizi % 3 vadesi ise ilk 7 yılı ödemesiz devre olmak üzere 25 yıldır.

14 Aralık 1972 — AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ TOPLANTISI

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Dışişleri Bakanı Bayülken başkanlığındaki olağan toplantısını Paris'te yapmıştır. Toplantıdan evvel Dışişleri Bakanı Türkiye adına Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesini imzalamıştır. Bakan, toplantıdan sonra da Bakanlar Komitesi

Başkanı sıfatı ile yaptığı basın toplantısında Türkiye ile ilgili soruları etraflı olarak cevaplandırmıştır. Dışişleri Bakanı bu meyanda, iddialar hakkında doğru bir neticeye varabilmek için haberlerin menşeini araştırmanın doğru olacağını, şimdiye kadar bir tek teşekkülden böyle bir iddianın neş'et ettiğini, yapılan tahkikat neticesinde serdedilen iddiaların asılsız olduğunun anlaşıldığını ve işkencenin Türk Ceza Kanununca cezalandırılan bir suç olduğunu ve anayasamızca da yasaklandığını, 1 Kasım'da ilgili makamlarca bir bildiri yayınlanarak bu kabil haberlerin asılsız olduğunun açıklandığını, bu konuda iddialar mevcutsa bunların da tetkik edileceğinin bildirildiğini ifade etmiştir. Bayülken devamla, "Türkiye kapalı bir ülke değil açık bir memlekettir. İsterseniz gelin kendi gözünüzle görün" demiştir.

Bakanlar Komitesinde Türkiye sorunu diye herhangi bir konunun görüşülmediğini, başka hiç bir organda da keza görüşülmediğini söyleyen Dışişleri Bakanı bir gün evvel Siyasi Komitede yapılan görüşmelerin tamamen özel olarak ve kendi talebi üzerine yapıldığını da belirtmiştir.

Danışma Meclisinin Türkiye'ye bir tahkik komisyonu göndermeyi arzu ettiği takdirde bunu kabul edip etmiyeceği şeklindeki soruya ise, Bakan, böyle bir konunun resmi veya özel toplantılarda bahis-konusu edilmediğini, ancak hür seçimle işbaşına gelmiş Millet Meclisi ve Senatosundan müteşekkil bir parlamentoya sahip bir ülkenin kapalı bir ülke olmadığını, hükümran bir ülke olan Türkiye'ye tahkik komisyonu gönderilmesinin hiç bir ülke tarafından kabul edilmiyeceğini sandığını, esasen az önce de belirttiği gibi böyle bir konunun mevzibahis dahi edilmediğini, bununla beraber bir gazeteci olarak istedikleri takdirde her zaman Türkiye'ye gelebileceklerini söylemiştir.

Dışişleri Bakanı 15 Aralık'ta da Avrupa Konseyi parlamenterleri ile birlikte düzenlenen "Avrupa Konseyinin Geleceği" hakkındaki kolloka katılmıştır.

Bakan 16 Aralık'ta yurda dönüşünde verdiği demeçte, gerek Bakanlar Komitesinde, gerek Komitenin Danışma Meclisi üyeleriyle yapılan ortak toplantıda memleketimizle ilgili hiç bir konunun görüşülmediğini ve hiç bir sorunun sorulmadığını belirterek, "Türkiye'nin başkanlık dönemi, son Aralık toplantıları da dahil, memleketimiz için verimli geçmiştir" demiştir.

14 Aralık 1972 TÜRKİYE-AET TEMASLARI

Maliye Bakanı Ziya Müezzinoğlu TBMM Bütçe Karma Komisyonunda

eleştirileri cevaplandırırken, Ortak Pazar-Katma Protokol koşullarının iyileştirilmesi için yıl başından bu yana temaslarda bulunulduğunu, ancak bu konuda henüz bir anlaşma zemini sağlanmadığını açıklamıştır. Maliye Bakanı görüşmelere devam edileceğini, Katma Protokolun 1 Ocak 1973'ten itibaren Altılara karşı yürülüğe konulması sözkonusu olduğunu, öteki ülkelerin tasdiki için Nisan 1973'e kadar müzakerelere devam edileceğini, bu tarihe kadar bir geçici anlaşma yapılarak köprü kurulacağını söylemiştir.

14 Aralık 1972

ULAŞTIRMA BAKANININ KANADA'DAKİ TEMASLARI

Kanada'da bulunan Ulaştırma Bakanı Rıfkı Danışman'ın, Kanada Sanayi ve Ticaret Bakanı ile yaptığı görüşmede Kanada'nın Türkiye'deki telefon şebekesinin genişletilmesine katkıda bulunması konusu ele alınmıştır. Kanada'nın Northern Electric Şirketi daha evvel telefon şebekesinin genişletilmesi için yatırım yapmıştı.

15 Aralık 1972

FEDERAL ALMANYA TÜRK DANIŞ TEŞKİLATI BAŞKANININ ZİYARETİ

Çocuk Esirgeme Kurumunun davetlisi olarak yurdumuzda bulunan Federal Almanya Arbeiterwohlfahrt-Türk Danış Teşkilâtı Genel Başkanı Kurt Partsch, Kuruma 200 bin DM'lık bir bağışta bulunmuştur. Aşağı Saksonya eyaleti Başbakan yardımcısı ve Sosyal İşler Bakanı Kurt Partsch, Ankara'da İmar ve Çalışma Bakanları ile görüşmüştür.

18-23 Aralık 1972

DIŞİŞLERİ BAKANININ SURİYE'Yİ ZİYARETİ

Dışişleri Bakanı Halûk Bayülken Şam'a hareketinden önce Esenboğa havaalanında verdiği demçte şunları söylemiştir :

"Bu ziyareti Türkiye-Suriye ilişkileri bakımından önemli bir gelişme olarak vasıflandırmak doğru olacaktır. Zira Suriye'nin istiklâle kavuştuğundan beri iki ülke arasında Dışişleri Bakanları seviyesinde resmi bir ziyaret ilk defa vukubulmaktadır.

Bildiğiniz gibi Türkiye ve Suriye pek uzun bir müşterek maziye sahiptirler. Mazinin her iki ülke için olumlu tarafları olduğu gibi olumsuz tarafları da bulunduğu düşünülebilir. Ancak mazinin olumlu manevi iklimini değerlendirerek ileriye bakmak şüphesiz ki daha

gerçekçi ve taraflara gittikçe artan faydalar sağlayacak bir tutumdur. Suriye idarecilerinin dış politika sahasında 1970'den beri özellikle böyle bir realizm içinde olduklarını ve bu realizmin iki ülke ilişkilerine de katkıda bulunabileceğini memnunlukla müşahade ettik."

1971'de yapılan çeşitli temasları ve çalışmaları anlatan Bakan kendisinin bu temaslar sonucu resmen Suriye'ye davet edildiğini söylemiştir.

Dışişleri Bakanı demecinde, Türkiye'nin kuvvet kullanmak suretiyle toprak kazancına ve politik avantajlar sağlanmasına daima karşı olduğunu ve Kudüs'ün statüsünün Birleşmiş Milletler kararına rağmen tek taraflı olarak değiştirilmesini hiç bir zaman kabul etmediğini belirtmiştir.

Suriye Başbakan yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Abdul Halim Khaddam 18 Aralık akşamı Bayülken şerefine bir yemek vermiştir. Khaddam yemekte yaptığı konuşmada, özetle, müşterek ve uzun bir sınır ile komşu bulundukları bir memleketin, ve uzun ve müşterek tarih ve an'anelere sahip bir milletin temsilcisi sıfatiyle Dışişleri Bakanı ve eşini Şam'da karşılamaktan duyduğu memnuniyeti belirtmiş ve ziyaretin iki millet arasındaki kardeşlik ve sevgi bağlarının kuvvetlendirilmesi ve muhtelif alanlardaki destekleme ve işbirliğinin gelişmesi hususundaki karşılıklı arzunun bir ifadesi olduğunu söylemiştir.

Orta Doğu sorununa da temas eden Khaddam, Türkiye'nin bu konuda olumlu bir şekilde gelişmekte olan tutumunun Suriye tarafından memnunlukla izlendiğini bildirmiş, Bayülken'in ziyaretinin iki ülke arasındaki dostluk ilişkilerinde yeni bir safha açacağını ve milletlerarası mesele ve müşkillerin hallinde karşılıklı anlayışa yardımcı olacağını, ve iki ülke arasında muallakta kalan meselelerin tasfiyesine ve iki memleket arasındaki işbirliği hususunda yeni ufuklar ve kültürel ve ekonomik alanlardaki karşılıklı çıkarlara uygun safhalara ulaştıracağına inandığını söylemiştir.

Dışişleri Bakanı Haluk Bayülken de yaptığı cevabi konuşmada, köklerini tarihten ve iyi komşuluk esaslarından almış manevî, kültürel ve kardeşlik bağların mevcut olduğunu, 800 km.'yi aşan ortak sınırın, asırlarca yanyana yaşamış bulunmanın verdiği ortak tecrübe ve menfaatlerin, iki ülke arasındaki ilişkilere özel bir mana ve karakter kazandırdığını söylemiş ve bu ziyareti Türkiye-Suriye ilişkileri bakımından önemli bir gelişme olarak gördüğünü ifade ile, "Atatürk Türkiyesi, içinde bulunduğu bölgeden başlayarak bütün dünyada barış, istikrar, hak ve adaletin hâkim olması hususunu dış siyasetinin ana prensiplerinden biri olarak benimsemiştir" demiştir.

Bayülken daha sonra Türkiye'nin Orta Doğu'daki ciddi ve tehlikeli

gelişmeleri endişe ile izlediğini, 1967 harbinden bu yana 5 yıldan fazla bir süre geçtiği halde bölgede barışın sağlanamamasından üzüntü duyduğunu belirtmiş, sözlerini özetle şöyle sürdürmüştür :

"Orta Doğu'da kardeş Arap devletlerinin meşru haklarını gözönünde bulundurarak adil ve devamlı bir çözüm yolunun gerçekleştirilmesini samimi olarak arzuluyoruz. Türkiye biliyorsunuz kuvvet kullanma yolu ile toprak kazancı sağlanmasına karşıdır. Oldu-bittilerle siyasi avantaj kazanılmasına karşıdır. Kudüs'ün statüsünün tek taraflı olarak değiştirilmesini hiç bir zaman kabul etmiyoruz."

19 Aralık'ta başlayan Türkiye-Suriye resmi görüşmeleri 21 Aralık tarihinde sona ermiştir. Görüşmelerden sonra bir basın toplantısı yapan Dışişleri Bakanı Bayülken Türkiye'nin dış siyasetinin ana hatlarını belirtmiş ve bu arada Orta Doğu bunalımı ve Kıbrıs konusundaki tutumunu izah etmiştir. Bakan, Cento konusunda da, Türkiye'nin her ülkenin kendi savunmasını Birleşmiş Milletler yasaları çerçevesi içinde sağlama hak ve yetkisine sahip bulunduğuna inandığını belirtmiş, bu amaçla bölgesel paktlar kurabileceğini söylemiştir. İki ülke arasındaki ilişkileri daha sıklaştırmak amacıyla Bakan, yöneticilerinin arasında sık temaslar yapılmasının yararlı olacağına olan inancını açıklamıştır.

Bakan 22 Aralık günü Tabka Barajı inşaatını gezmiş, oradan da Caber Kalesi yanında bulunan Süleyman Şah'ın mezarını ziyaret ettikten sonra Halep'e gitmiştir. Dışişleri Bakanı ertesi günü Halep'ten Türkiye'ye dönerken Öncüpınar sınır kapısında ziyareti hakkında basına şu demeci vermiştir :

Suriye Dışişleri Bakanının davetlisi olarak 4 günden beri Suriye'yi ziyaret etmekteyim. Çok yakın dostluk gösterileriyle karşılandım. Suriye istiklâline kavuştuğundan beri ilk defa Bakanlar seviyesinde bir görüşme yapılmıştır. Şam'da 3 gün süren görüşmelerde dünya sorunları, Orta Doğu ve Kıbrıs meselelerini ele aldık. Bu arada ikili görüşmelerde siyasi, kültürel ve emlâk konularını görüşüp dostane bir şekilde hallettik. Görüşmelerde kaçakçılığa mâni olacak tedbirlerle ilgili anlaşmayı imzaladık. Şam'da bulunduğumuz sırada, hasta olan Başbakan ile bir saat iki memleket arasındaki meseleleri görüştük. Devlet Başkanı Hafız El-Esat ile de iki saat devam eden görüşmelerimizde iki memleket arasında daha evvel tespit edilmiş bazı konuları ele aldık. Cumhurbaşkanımız adına yaptığım davetiolumlu karşılamıştır. Bildirildiğine göre Devlet Başkanı El-Esat hiç bir Bakanı iki saat kabul etmemiştir."

Türkiye-Suriye ortak bildirisi 23 Aralık'ta yayınlanmıştır (Bk. Belge 6).

19 Aralık 1972

MİLLİ SAVUNMA BAKANININ BÜTÇE KOMİSYONUNDAKİ KONUŞMASI

Milli Savunma Bakanı Mehmet İzmen, Bakanlığı bütçesinin TBMM Bütçe Karma Komisyonundaki müzakeresi sırasında yaptığı konuşmada Türk Silâhlı Kuvvetlerinin modern silâhlarla donatılması konusundaki çalışmaları anlatmıştır. Bakan bu arada Amerika'dan 40 adet Phantom (F-4e) 4,5 milyar lira tutarında uçağı, İsviçre'den de 1 milyar 320 milyon lira tutarında 50 bataryalık uçaksavar topu satın alınacağını, ayrıca bu uçaksavar toplarının Türkiye'de de imal edilmesi konusunda anlaşmaya varıldığını açıklamıştır. Harp sanayiinin kurulması konusunda da Bakan şunları söylemiştir :

Tasavvur ettiğimiz uçak sanayii 7 milyar lira tutmaktadır.ve 10 yıllık bir dönemi kapsamaktadır. Bu süre içinde Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfının da 3 milyar liralık bir finansman sağlayacağı hesaplanmıştır. Bu projenin içinde 200 uçak ve uçak yapımına ait tesisler yer almaktadır."

Milli Savunma Bakanı Avrupa'da yapılmakta olan güvenlik çalışmaları hakkında da özetle şöyle konuşmuştur :

"Bu müzakerelere katılırken, başta Sovyet Rusya olmak üzere, Varşova Paktı devletleri konvansiyonel ve nükleer silâh sistemlerini ve silâhlarını büyük ölçüde ve artan bir hızla geliştirmekte ve çoğaltmaktadırlar. (...) Akdeniz'de gemi sayısında azalma görüntüsüne rağmen elde ettikleri bir çok güçler ve ikmal kolaylıkları ile birlikte Nato'nun Güney kanadı için ciddi bir tehlike unsuru olmakta devam etmektedir. (...) Bütün bu durumlar Nato devletleriyle Varşova Paktı devletleri arasında başlatılan yumuşama ve müzakere havasının olaylarla çelişki halinde olduğu intibaını uyandırmaktadır. Diğer taraftan ortaya atılan tekliflere göre, karşılıklı ve dengeli kuvvet indirimi Avrupa'da Nato'nun merkez-kesiminde ele alınacaktır. Bu bölgeden çekilecek kuvvetlerin yeni konuklandırma yerleri, Nato'nun Güney kanadında bulunan memleketler bakımından sakıncalar taşıyan ve üzerinde önemle durmamız gereken bir husustur. Bütün bu koşullar ve muhtemel gelişmeler karşısında, Türkiye olarak gerekli teyakkuzun gösterilmesi için Nato'nun ilgili makamlarının dikkati önemle ve daima çekilmektedir."

19 Aralık 1972

DEVLET BAKANI BAYKARA'NIN MOSKOVA'YI ZİYARETİ

Devlet Bakanı Zeyyad Baykara Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler

Birliğinin 50. kuruluş yıldönümünde hazır bulunmak üzere Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Fuat Bayramoğlu ile birlikte Moskova'ya gitmiştir. 20-21 Aralık günleri yapılan kutlama törenine komünist olmayan ülkeler arasında Türkiye'den başka İran, Afganistan ve Finlandiya da çağrılmıştır.

Devlet Bakanı Zeyyad Bakara Moskova'da bulunduğu sırada İskenderun Demir-Çelik Fabrikasının tevsii konusunda bir anlaşma imzalamıştır.

Öte yandan Sovyetler Birliği Ankara Büyükelçisi Vasiliy Grubyakov da 50. yıldönümü münasebetiyle düzenlediği bir basın toplantısında bir konuşma yaparak özetle şöyle demiştir :

"Memnuniyetle belirtmek mümkündür ki temelleri Lenin ve Atatürk tarafından atılan Sovyet-Türk ilişkileri şimdi elverişli bir doğrultuda gelişmektedir. Devletlerimiz barış içinde bir arada yaşama ilkesine bağlı kalarak ikili işbirliği için yeni alanlar bulmaktadırlar. Son yıllarda Sovyetler Birliği ve Türkiye'nin yöneticileri arasında yapılan görüşmeler ve fikir teatisi her iki tarafın dostluk ilişkilerini ve karşılıklı güveni güçlendirme ve genişletme yolunda bundan böyle de yürümek niyetinde olduğunu doğrulamaktadır. Ülkelerimiz arasında ekonomik işbirliği genişlemekte, ticaretin hacmi büyümektedir.

Sovyetler Birliği, Türkiye ile bundan böyle de dostluk ve iyi komşuluk yolunda yürümeyi içtenlikle istemektedir. Biz siyasal ilişkilerimizin gelişmesinden, ticari-ekonomik ve bilimsel-teknik işbirliğimizin daha da genişlemesinden ve ülkelerimiz arasında kültürel bağların güçlenmesinden yanayız."

19 Aralık 1972

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL KURULUNUN ÇALIŞMALARI

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 27. dönem çalışmaları sona ermiştir. Bu müddet içinde alınan bazı belli başlı kararlar şöyledir:

- Orta Doğu sorununda İsrail'in Arap topraklarından geri çekilmesini öngören bir karar alınmıştır. Türkiye ve 85 ülke kararın lehine oy vermiştir. İsrail böyle bir çağrıya uymıyacağını ifade etmiştir.

- Silâhsızlanma konusunda Sovyetler Birliğinin genel silâhsızlanma konferansı yolundaki çağrısı üzerine bir özel komitenin kurulmasına karar verilmiştir.

- Uluslararası tedhişçilik konusunda farklı görüşler ileri sürülmüş, sonunda mesele 35 üyelik bir komiteye havale edilerek etkili tedbirler alınmaktan kaçınılmıştır. Türkiye dahil bir çok ülke sorunun bu şekilde ele alınması teklifine karşı çıkmışlardır. Teklifin gerekçesinde, "tedbirler faslına geçmeden önce, bu tip olayları doğuran nedenlerin incelenmesi gerekir" denmektedir.

- Çevre sorunları konusunda bir sekreterliğin kurulması ve 100 milyon dolarlık bir fonun ayrılması kabul edilmiştir.

- Bangladeş konusunda Çin Halk Cumhuriyetinin vetosu karşısında bu ülke Birleşmiş Milletler Teşkilâtına alınmamıştır.

- Birleşmiş Milletler bütçesi konusunda Amerika'nın bütçeye katkısını % 31,5ten % 25e indiren teklifi kabul edilmiştir.

- Namibiya konusunda Güvenlik Konseyini, Güney Afrika yönetiminin Namibiya'dan geri çekilmesi ve Namibiya halkının kendi geleceğini kendi belirlemesi olanağını sağlayacak gerekli tedbirleri almaya çağıran bir tasarı onaylanmıştır.

19 Aralık 1972 — AET İLE KIBRIS ARASINDA ANLAŞMA

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Kıbrıs arasında 10 yıllık bir anlaşma imzalanmıştır. Anlaşmaya göre, AET Kıbrıs'ın Topluluğa satacağı sınai mamullere % 70, tarımsal ürünlere ise % 40 oranında gümrük indirimi uygulayacaktır.

Buna karşılık Kıbrıs, AET'den ithal edeceği mallara anlaşmanın yürürlüğe gireceği 1973 yılı başından itibaren % 15 oranında gümrük vergisi indirimi yapacaktır. Bu oran beşinci yılın sonunda % 35e çıkarılacaktır. Ancak Kıbrıs henüz rekabet edemiyeceği bazı AET sınai mallarda indirim yapmıyacaktır.

22 Aralık 1972 — YENİ SURİYE HÜKÜMETİ

Suriye Devlet Başkanı Hafız El-Esat sağlık nedeniyle görevinden ayrılan Başbakan Kleyfavi'nin yerine Başbakan yardımcısı Mahmud El-Eyyubi'yi atamıştır. Yeni kabinede Başbakan yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Abdül Halim Khaddam görevini muhafaza etmiştir.

24 Aralık 1972 — İSKENDERUN DEMİR-ÇELİK TESİSLERİ İLE İLGİLİ TÜRK-SOVYET ANLAŞMASI

İskenderun'da kurulmakta olan Demir-Çelik tesislerinin tevsii konusundaki anlaşma, Devlet Bakanı Zeyyad Baykara ile Sovyetler Birliği Bakanlar Kurulu Dış Ekonomik İlişkiler Devlet Komitesi Başkanı Skaçkov arasında Moskova'da imzalanmıştır. Anlaşma gereğince tesislerin yıllık kapasitesi ileride 4 milyon tona yükseltilebilecek şekilde 1m tondan 2m tona çıkarılacaktır. Sovyetler Birliği Türkiye'ye bu amaçla 158 milyon dolarlık kredi açacaktır. Kredinin faiz haddi % 2,5 olup ödeme 12 yılda Türk ihraç mallarıyla yapılacaktır.

25 Aralık 1972

ÜMRANİYE FABRİKASI VE PENDİK TERSANESİ KONUSUNDA ANLAŞMALAR

Paris'teki Avrupa Ulaştırma Bakanları toplantısına katıldıktan sonra Kanada hükûmetinin davetlisi olarak Montreal'a ve oradan da Japonya'ya giden Ulaştırma Bakanı Rıfkı Danışman, vardığı anlaşmalar hakkında bir açıklama yapmıştır. Bakan, Ümraniye Telefon Fabrikasında üretim kapasitesini iki misline çıkaracak anlaşmaya Canada Northern Electric firmasiyle varıldığını, Pendik tersanesi inşası konusunda da Japon İhi firmasiyle anlaşıldığını söylemiştir.

27 Aralık 1972

TRUMAN'IN VEFATI DOLAYISİYLE YAYINLANAN MESAJLAR

Amerika Birleşik Devletleri eski Başkanlarından Harry Truman'ın vefatı münasebetiyle Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Dışişleri Bakanı, ABD Cumhurbaşkanı ve Dışişleri Bakanına birer başsağlığı mesajı göndermişler, ayrıca birer demeç de yayınlamışlardır.

Dışişleri Bakanı Bayülken demecinde özetle şunları söylemiştir

"Bütün Batı dünyasının maddi ve manevi bakımdan nazik bir durumda bulunduğu ikinci dünya harbi sonrası devresinde büyük ve ileri görüşlü devlet adamı Harry Truman adını taşıyan doktrini ile Türkiye dahil olmak üzere Batı Avrupa ülkelerinin maddi direnç güçlerinin ve morallerinin daha da yükselmesine yardımcı olmuştur. (...) Biz Türkler güç anlarımızda bize yardım etmiş olanları unutmayız. Başkan Truman da ülkelizin sıkıntılı zamanında dostluk ve yardım elini uzatmış dost bir ülkenin büyük devlet adamı olarak aramızda daima anılacaktır."

Truman'ın cenazesinde Türkiye'yi Milli Savunma Bakanı Mehmet İzmen temsil etmiştir.

27 Aralık 1972

TİCARET BAKANININ BÜTÇE KOMİSYONUNDA YAPTIĞI KONUŞMA

Ticaret Bakanı Naim Talû TBMM Bütçe Karma Komisyonunda yaptığı konuşmada Türkiye'deki yabancı sermaye hakkında bilgi vermiştir. Bakan çeşitli sahalarda faaliyet gösteren 120 yabancı sermayeli kuruluş bulunduğunu, bu kuruluşların toplam sermayelerinin 4 milyar liraya ulaştığını, bunun içinde yabancı sermaye payının % 46,3 oranında olduğunu bildirmiştir.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkiler konusunda da Bakan şunları söylemiştir : "Altı üyeli Topluluğa göre imzalamış olduğumuz Katma Protokolün, dokuz üyeli bir Topluluğa göre yeniden düzenlenmesi ve bu katılmaların doğuracağı sonuçlar gözönünde tutularak Topluluktan ek tavizleri sağlamak üzere çalışmalar ve müzakereler yapılmış bulunmaktadır. Ayrıca Topluluğun 1 Temmuz 1971'den itibaren uygulamaya başladığı genel preferanslar sisteminden yararlanan ülkeler arasına katılmak üzere yapmış olduğumuz teşebbüs ve çalışmaları da belirtmek isterim."

27 Aralık 1972

DÜNYA BANKASININ SANAYİ KALKINMA BANKASINA AÇTIĞI KREDİ

Dünya Bankası Türkiye Sanayi Kalkınma Bankasına özel sektör yatırım projelerinin dış finansmanı için 40 milyon dolarlık kredi vereceğini açıklamıştır. Kredinin faizi % 7,25 oranındadır. Dünya Bankasının bildirdiğine göre Sanayi Kalkınma Bankasının kuruluşundan beri Bankanın aracılığıyle 700'den fazla özel sektör yatırım projesine 260 milyon dolar tutarında döviz kredisi verilmiştir.

28 Aralık 1972

DIŞİŞLERİ BAKANININ BÜTÇE KOMİSUYONUNDA YAPTIĞI KONUŞMA

Dışişleri Bakanı Halûk Bayülken Bakanlığı 1973 bütçesinin Bütçe ve Plan Karma Komisyonunda görüşülmesi sırasında bir konuşma yapmıştır (Bk. Belge 7).

30 Aralık 1972

TÜRKİYE-AET KATMA PROTOKOLÜN YÜRÜRLÜĞE GİRMESİ

Dışişleri Bakanlığı bu konuda şu açıklamayı yapmıştır :

"29 Aralık 1972 tarihinde Avrupa Toplulukları Konseyi binasında Daimi Temsilciler Komitesi Başkanı M.J.W. Lubbers'in başkanlığında, AET nezdinde Türkiye Daimi Temsilcisi Büyükelçi Tevfik Saraçoğlu, AET üyesi devletler, Topluluklar Komisyonu ve Konseyi temsilcilerinin hazır bulundukları bir törende âkit taraflar, ortaklığın geçiş dönemini düzenleyen Katma Protokol ile Malî Protokol ve Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Yetki Alanına Giren Maddelerle ilgili Anlaşmanın yürürlüğe girişlerine ilişkin iç işlemlerinin tamamlandığını birbirlerine açıklamışlardır. 23 Kasım 1970'de Brüksel'de imzalanan bu anlaşmalardan Katma Protokol ve Malî Protokol, Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında bir ortaklık yaratan anlaşmaya eklenmektedir.

Metinleri derhal Avrupa Toplulukları resmi gazetesinde de yayınlanacak olan ve kapsamlarının ana hatları, imzalanmaları sırasında 23 Kasım 1970'de yayınlanan ortak basın bildirisinde açıklanmış bulunan bu iki Protokol ile Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğuna ilişkin Anlaşma 1 Ocak 1973'de yürürlüğe girecektirler.

Bu olay, ortaklığın tarihinde yeni ve nihaî bir aşamanın başlangıcını teşkil etmektedir. Zira Katma Protokol hazırlık döneminden geçiş dönemine girilmesini temin etmektedir.

Bununla birlikte bilindiği gibi, Katma Protokolün ticari mübadelelerle ilgili hükümleri 31 Aralık 1972 günü son bulan Geçici Anlaşma vasıtasiyle 1 Eylül 1971'den bu yana uygulanmaktadır.

Bugünkü tören münasebetiyle âkit taraflar ortaklığın geçiş dönemine girilmesinin önemini bir kez daha belirtmişler ve aralarında karşılıklı ve dengeli yükümler esası üzerinden yeni gelişme ufukları açan bu aşamanın gerçekleştirilmesinden memnunluk duyduklarını bildirmişlerdir.

Öte yandan AET'ye yeni üyelerin katılması dolayısiyle Katma Protokole getirilecek düzeltmeler ve iyileştirmeler konusunda yürütülen müzakereler devam etmekte olup, bunların da 1973 yılının ilk aylarında sonuçlandırılması beklenmektedir."

31 Aralık 1972

BULGARİSTAN'DAN GELEN GÖÇMENLER İLE İLGİLİ AÇIKLAMA

Köyişleri Bakanı Prof. Necmi Sönmez konu ile ilgili olarak şu açıklamayı yapmıştır :

Türkiye ile Bulgaristan arasında 1968 yılında imzalanan ve Parçalanmış Ailelerin Birleştirilmesini öngören Yakın Akraba Göçü

Anlaşmasına göre 1972 yılında Bulgaristan'dan 10.632 soydaşımız yurdumuza gelmiş bulunmaktadır.

Bulgaristan'dan özellikle 1950-1951 yıllarında yoğun bir göç hareketi olmuş ve 154.394 soydaşımız o tarihlerde Türkiye'ye gelerek iskân edilmişlerdir. Bu dönemde Türkiye'ye gelen ailelerin yakınlarından bir kısmının Bulgaristan'da kalması soydaşlarımızı huzursuz kıldığından, soruna çözüm getirmek amacıyla 1968 yılında sözkonusu anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşma uyarınca 1968-1972 yılları arasında anayurda gelen göçmenlerin sayısı 33.912'ye ulaşmıştır."

B E L G E L E R

B E L G E 1

4 Aralık 1972
TÜRK DELEGESİNİN AVRUPA GÜVENLİK KONFERANSINDAKİ KONUŞMASI

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansını toplama imkânlarını araştırmak üzere Helsinki'de düzenlenen istişarelerde Türk Delegasyonuna başkanlık eden Helsinki Büyükelçisi Hamit Batu, genel konuşmalar sırasında Türkiye'nin görüşlerini açıklamıştır. Türk Delegasyon Başkanı Konferansın muhtemel gündemi ile ilgili hususlar üzerinde durarak şunları söylemiştir :

"Konferans konularının başında güvenlik sorunu gelmektedir. Güvenlik hem askeri, hem de siyasi yönleri olan bir sorundur. Bu alanda kısa zamanda gösterişli sonuçlar beklenmiyeceğini biliyoruz. Fakat bu gerçek, özellikle güvenliğin esas unsurlarından olan askeri nitelikteki tedbirlerin ele alınmasına engel teşkil etmemelidir. Askeri bakımdan rehber olarak alınacak esaslar tepit edilmelidir. Müşahhas tedbirler öngörülmelidir.

Bu bakımdan Türkiye, Orta Avrupa'da karşılıklı ve dengeli kuvvet indirimleri sorunu hakkında araştırıcı nitelikteki görüşmelerin Ocak başından itibaren Helsinki istişarelerine paralel olarak başlatılması yolundaki kararı memnunlukla karşılamıştır. Türkiye, yakından ilgili bulunduğu kuvvetler indirimi sorunu ile Konferans arasında temelden bir bağ görmektedir. Güç ve karışık bir konu olması dolayısiyle, kuvvetler indirimi sorununun Konferans gündemine alınması mümkün olmasa bile bu durum Avrupa kıt'asında güvenin arttırılmasına yararlı olabilecek ve ayrıca bazıları katılan ülkelerin coğrafi koşullarına uyma avantajına da sahip diğer bazı askeri güvenlik konularının Konferansca ele alınmasını engellememelidir. Güvenlik sorununun siyasi

yönüne gelince, Türkiye de diğer bir çok iştirakçi ülke gibi devletler arası ilişkilerde gözetilecek ilkelere dair bir bildirinin bu alanda yararlı bir katkı olabileceğini düşünmektedir. Birleşmiş Milletler yasasına dayanacak ve devletlerin hakları ile yükümlülüklerinin korunması milletlerarası düzenin ana koşullarından biri olduğuna göre bu haklar ile yükümlülükler arasında âdil bir dengeye istinaden hazırlanacak bir ilkeler bildirisine taraftarız.

Ayrıca Avrupa güvenliği meselesinin Avrupa'nın coğrafi sınırlarıyle kısıtlanamıyacağı da açıktır. Avrupa'nın güvenliği ile Akdeniz'in güvenliği arasındaki sıkı bağ dolayısiyle Akdeniz meseleleri üzerinde istişareler çerçevesinde belirli bir müzakere yapılamasa bile, Avrupa güvenliğinin bu yönünün daima akılda tutulması da zorunludur. Akdeniz bölgesinin özelliği gözönünde tutulmalıdır."

Türk Delegasyonu Başkanı Büyükelçi Batu daha sonra konferansın ele alabileceği diğer konular üzerinde durmuş, "insanların memleketler arasında dolaşımı", "bilgi ve haber alış-verişi", "kültürel ilişkilerin genişletilmesi" hususlarının konferansta yararlı olarak incelenebileceğini söylemiştir.

"Karşılıklı ilişkilerin ve anlayışın daha da iyileştirilmesini önleyen engellerin giderek kaldırılmasının her ülke için tabii bir amaç" olduğunu hatırlatan Büyükelçi Batu, "Türkiye bu bakımdan bu alanda mevcut bütün imkânların iyi niyetle araştırılması gerektiğine inanmaktadır" demiştir.

Büyükelçi Batu ekonomik, ticari, teknolojik, bilimsel ve çevresel işbirliğinin önemini ve bu alanlarda ilişkilerin arttırılması üzerinde çalışılmasının ortak amaçlara uyacağını belirtmiş, hazırlık istişarelerinin yürütülüş şekli üzerinde durmuş, Türkiye'nin olumlu neticeler alınmasını istediğini söylemiştir.

Bütün sorunların ciddi bir şekilde ve fazla acele edilmeden incelenmesi gerektiğini ifade eden Büyükelçi Batu, konuşmasını Finlandiya hükûmetine istişareler için sarfettiği gayretlerden ve yaptığı hazırlıklardan dolayı teşekkür ederek tamamlamıştır.

B E L G E 2

5 Aralık 1972

AVRUPA GRUBU SAVUNMA BAKANLARI
BİLDİRİSİ

Avrupa Grubu Savunma Bakanları toplantısı sonunda şu bildiri yayınlanmıştır :

" 1. Avrupa Grubu Savunma Bakanları 5 Aralık 1972 tarihinde Federal Almanya Savunma Bakanı Georg Leber'in başkanlığında Brüksel'deki Nato karargâhında toplandılar.

2. Bakanlar kuvvet yapılarındaki gelişme ve modernleştirme maksadına matuf millî planlar da dahil olmak üzere, savunma sahasında cari konular üzerinde görüş teatisinde bulundular. Bakanlar, İttifakın güvenliğini güçlendirmek için üye memleketlerin yaptıkları çabaları gözden geçirdiler ve Varşova Paktının gittikçe artan kuvveti karşısında bunun devamına atfettikleri önemi belirttiler. Bakanlar 1973 senesi planlarını bir araya toplayan belgeyi tasvip ettiler ve bilhassa bu planların 1971 ve 1972'de uygulananlar gibi, 1960'lardaki temayülün aksine, Avrupa savunma çabasının devamlı başarı sağlıyacağını ve böylece İttifak içindeki savunma mükellefiyetlerini yerine getirmek hususundaki üye memleketlerin azimlerini gösterdiğini kaydettiler.

3. Bakanlar ayrıca 1970 Aralık ayında girişilen özel ilâve Avrupa Savunma Kalkınma Programını da gözden geçirdiler ve bütün unsurların uygulanmasındaki büyük ilerlemeyi tatmin duyarak kaydettiler. Nato enfrastrüktür programı çerçevesinde uçak sığınakları yapılmasını sağlamak üzere bütün Avrupa Grubu memleketlerince müşthereken finanse edilen 420 milyon dolarlık özel katkının 270 milyon doları üzerindeki kısmı ele alınmış olup büyük bir parçası tamamlanmış bulunmaktadır. İlâve C.130 nakliye uçaklarının yarısı teslim edilmiş olup kuvvetin tamamı 1973'ün ikinci yarısında faaliyete geçecektir. Kuzey kanattaki bütün gelişmiş üs kolaylıklarının hemen hemen hepsi hazır durumdadır. İlâve Ch. 53 ağır yük helikopterlerinin teslimine başlanmıştır. İlâve Jaguar destek uçaklarına ait planlar yapılmaktadır. Ve ilâve zırhlı keşif alayı 1973 Mayısında faaliyete hazır olacaktır. İttifak içi yardımla sağlanan C.160 taktik destek uçaklarının tamamı teslim edilmiş bulunmaktadır.

4. Bakanlar malzeme imalât ve satın alınması konusundaki işbirliğine özel dikkat sarfetmeğe devam ettiler. Bakanlar Mayıs 1972 de kabul ettikleri işbirliği prensiplerine dair milli taahhütlerini teyidetmek ve tebarüz ettirmek için müşterek bir bildiri imzaladılar. Bakanlar evvelce öncelikle dekkate alınmak üzere tesbit olunan program sahalarındaki gelişmeleri kaydettiler. Ve bu konuları şahsen kontrol altında bulundurabilmelerini teminen Millî Silâh Müdürlerini gelecek Bakanlar toplantısı için gelişmelere dair bir rapor hazırlamakla görevlendirdiler.

5. Bakanlar eğitim, lojistik, destek ve askeri tıp hizmetleri konusundaki işbirliğinin arttırılmasına matuf devamlı çalışmaları

gözden geçirdiler. Bakanlara ayrıca malzeme sahasında uzun vadeli planlamanın ahenkleştirilmesi için yapılan etüdlere dair bir ilk rapor sunuldu. Bakanlar daha geniş Nato işbirliği çerçevesinde bütün bu sahalardaki gelişmelere verdikleri önemi tekrar teyid ettiler.

6. Bakanlar 1973 ilkbaharında yapılacak müteakip toplantılarında bütün bu konular ile ilgili olarak elde edilecek gelişmeleri gözden geçirmek hususunda mütabakata varmışlardır.

7. Bakanlar Avrupa Grubunun hedefleri, faaliyetleri ve başarıları konusunda Nato Enformasyon Servisi tarafından yapılacak neşriyatı tasdikle kaydetmişlerdir.

8. İtalya Savunma Bakanı Mario Tonassi, 1973 yılında yapılacak toplantılara başkanlık etmesi hususunda meslektaşları tarafından kendisine yapılan daveti kabul etmiştir."

B E L G E 3

8 Aralık 1972

NATO BAKANLAR KONSEYİ BİLDİRİSİ

1. Kuzey Atlantik Konseyi 7 ve 8 Aralık 1972'de Brüksel'de Bakanlar seviyesinde toplanmıştır. Dışişleri ve Savunma Bakanları toplantıda hazır bulunmuşlardır.

2. Mayıs toplantılarından bu yana cereyan eden olayları gözden geçiren Bakanlar, Doğu-Batı ilişkilerindeki yeni ilerlemeyi memnuniyetle kaydetmişlerdir. Bakanlar bu ilerlemenin büyük ölçüde Müttefik Hükûmetlerce girişilen teşebbüslerin sonucu olduğunu müşahade etmişlerdir. Gelecek yıl içinde önemli munzam gelişmelerin kaydedilebilebileceği görüşünü benimsemiş ve gayretlerine devam etmiye hazır olduklarını belirtmişlerdir. Bakanlar, bütün milletler arasında, kollektif şekilde veya münferiden daha yakın ve daha ahenkli ilişkiler kurulması hususundaki azimlerini beyan etmişlerdir. İnsanların, fikirlerin ve haberlerin hareket serbestisine özel bir önem atfetmişlerdir.

3. Bakanlar, şimdiye kadar ulaşılan amaçların İttifakın gücü ve birliği olmaksızın gerçekleşmesinin mümkün olamıyacağına kanaat getirmişlerdir. Özellikle Varşova Paktı askeri kuvvetlerinin devamlı güçlendirilmesi karşısında, İttifakın savunma imkân ve kabiliyetlerini idame ettirmek hususunda kararlı bulunduklarını ifade etmişlerdir. Sağlam ve güçlü bir İttifak istikrarı sağlamak ve Avrupa'da âdil ve devamlı bir barış hedefini gerçekleştirmek için vazgeçilmez bir şart teşkil etmektedir.

4. Bakanlar Almanya ile ilgili olarak Mayıs toplantısından beri

zuhur eden önemli gelişmeleri incelemişlerdir. Federal Almanya Cumhuriyeti ile Alman Demokratik Cumhuriyeti arasında ilişkilerin temeline dair andlaşmanın 8 Kasım 1972'de parafe edilmesini ve Federal Almanya Cumhuriyeti Dışişleri Bakanının, bu andlaşmanın 21 Aralık 1972'de imzalanmasının ve ondan sonra onaylanmak üzere Federal Almanya Cumhuriyetinin yasama organlarına sunulmasının öngörüldüğünü belirten beyanını memnunlukla karşılamışlardır. Bu andlaşmanın onaylanmasından ve dahili önşartların yerine getirilmesinden sonra iki Alman Devletinin Birleşmiş Milletlere üyeliği için bu Teşkilâtın yetkili organları tarafından aynı zamanda incelenmek üzere müracaatta bulunacaklarına dair Federal Dışişleri Bakanının beyanını kaydetmişlerdir. Bakanlar Dört Devletin 9 Kasım 1972 tarihli beyannamesini kaydetmişlerdir. Bu beyannamede Dört Devlet, Federal Almanya Cumhuriyeti ve Alman Demokratik Cumhuriyeti Birleşmiş Milletlere üyelik için başvurduklarında bu müracaatı destekleyecekleri hususunda mutabık bulunduklarını belirtmekte ve bu üyeliğin Dört Devletin,hak ve sorumluluklarını ve bunlara mütekabil ilgili dörtlü anlaşmaları, kararları ve uygulamaları hiç bir şekilde etkilemeyeceğini bu vesileyle teyid etmektedirler. Fransa, İngiltere, Amerika ve Federal Almanya Cumhuriyeti arasındaki ilişkiler konusunda Bakanlar, bu beyannamenin hiç bir şekilde Üç Devlet ile Federal Almanya arasındaki ilişkilere dair Sözleşmeyi ve 23 Ekim 1954'te tâdil edilen şekliyle 26 Mayıs 1952 tarihli ilgili Sözleşme ve belgeleri etkilemediğini kaydetmişlerdir.

5. Münferit üye hükûmetler bu gelişmelere istinaden, ikili ilişkiler kurmak üzere Alman Demokratik Cumhuriyeti ile müzakerelere girişmeyi arzu edebilirler. Bununla ilgili olarak Bakanlar, İttifak ortaklarının, Almanya ile ilgili meselelerde, Federal Almanya Cumhuriyetinin İttifaka girişinden beri idame ettirdikleri dayanışmayı teyid etmişlerdir. Atalantik İttifakına üye devletler, Federal Almanya Cumhuriyetinin, Alman halkının kendi mukadderatını serbestçe tayin yoluyla birliğini yeniden kazanacağı bir barış halinin Avrupa'da tesssüsüne doğru çalışmaya matuf politikasını desteklemeğe devam ettiklerini ifade etmişlerdir. Buna göre, Alman halkının bugün iki devlet halinde yaşaması, Almanya için serbestî içinde mutabık kalınmış ahdî bir barışın halâ gerçekleştirilememiş olması ve böyle bir çözüme ilaşılıncaya kadar Dört Devletin, bir bütün olarak Berlin ve Almanya'nın tamamı üzerinde yukarıda değinilen hak ve sorumluluklarının devam edeceği vakıalarının tanımladığı Almanya'daki özel durumu tamamiyle gözönüne almağa devam edeceklerdir.

6. Bakanlar Hükûmetlerinin, Helsinki'de yeni başlamış olan çok taraflı hazırlık görüşmelerinde lüzumlu mutabakatı sağlamak üzere yapıcı bir şekilde çalışacaklarını teyid etmişlerdir. Bu görüşmelerde

Hükûmetlerinin amaçının, Konferansta tekliflerinin tamamiyle incelenmesini temin etmek ve Konferansın tatminkâr sonuçlar vereceği hususunda makul ümitleri haklı kılacak yeterli ortak bir temelin iştirakçılar arasında mevcudiyetini tesbit etmek olduğunu hatırlatmışlardır. Bu görüşmelerde, böyle bir konferanstan yapıcı ve müşahhas sonuçlar elde edilmesini mümkün kılacak tertipmer ve direktifler üzerinde anlaşmaya varılması gerektiğini düşünmektedirler. Bu gibi sonuçların sun'i zaman tahditleri konulmadan ancak ayrıntılı ve ciddi bir müzakere vetiresi yoluyla elde edilebileceğini kaydetmişlerdir.

7. Bakanlar, Hükûmetlerinin gayelerinin iştirakçılar arasındaki ilişkileri düzenleyen ilkeler gibi meselelerin müzakeresi ve askeri tedbirler de dahil olmak üzere, askeri bir çatışma tehlikesini azaltmağa katkıda bulunacak, itimadı kuvvetlendirici ve istikrarı arttırıcı tedbirler vasıtasiyle Avrupa'nın tümünde güvenliği arttırmak; bütün sahalarda işbirliğini geliştirmek; bütün Avrupa halkı arasında daha yakın, açık ve serbest ilişkiler tesis etmek; daha geniş haber ve fikir dolaşımını teşvik etmek olduğunu teyid etmişlerdir.

8. Nato'nun birleştirilmiş savunma programına katılan memleketleri temsil eden Bakanlar, Belçika, Kanada, Federal Almanya, Lüksemburg, Hollanda, İngiltere, Amerika, Danimarka, Yunanistan, İtalya, Norveç ve Türkiye Hükûmetlerinin Orta Avrupa'da karşılıklı ve dengeli kuvvet indirimleri konusunda 31 Ocak 1973 tarihinde başlayacak istikşafi görüşmelere, Çekoslovakya, Alman Demokratik Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya ve Sovyetler Birliği Hükûmetlerinin iştiraki konusunda yapmış oldukları teklifi tasviple kaydetmişlerdir. Anılan Bakanlar, buteklifin, İttifakın geçmiş teşebbüslerine uygun düştüğünü hatırlatmışlar ve teklif edilen tarihte bu görüşmelere başlanılması hususunda Doğu Avrupa ülkelerinin hazır olduğuna dair bazı belirtileri kaydetmişlerdir. Bakanlar, bu istikşafigörüşmelerinin 1973 sonbaharında bu konudaki müzakerelerin başlamasına imkân vereceği ümidini izhar etmişlerdir. Bakanlar, böyle bir programın, Avrupa'da karşılıklı ve dengeli kuvvet indirimleri görüşmeleri ile Güvenlik ve İşbirliği Konferansının aynı devre içinde yapılacağı anlamına geldiğini kaydetmişlerdir.

9. Bakanlar, resmi ve belirli bağ kurulmasının uygun olmadığını mütalâa etmekle beraber mühtelif müzakerelerin her birinde kaydedilecek ilerlemenin diğer müzakereler üzerinde olumlu bir etki yaratacağı görüşünü yeniden teyid etmişlerdir. Bunlardan hiç biri ilgili devletler arasında hüküm süren ilişkilerin genel niteliğinden tecrit edilmemelidir.

10. Anılan Bakanlar, karşılıklı ve dengeli kuvvet indirimleri konusundaki istikşafi görüşmelerin yürtülmesi için hazırlanan direktifler vesikasını ve ileride yapılacak asıl müzakerelere hazırlık mahiyetindeki çalışmaları not etmişlerdir. Daimi Konsey, müttefik ülkelerce bu görüşmelerde takib edilecek hedef, politika ve strateji ile ilgili bütün meselelerde istişareye devam edecektir.

11. Anılan Bakanlar, Mayıs 1970 Roma Bakanlar Konseyi Beyannamesini hatırlatarak, Orta Avrupa'da karşılıklı ve dengeli kuvvet indirimlerinin, askeri yönden hiç bir tarafın aleyhine işlememesi ve bir bütün olarak Avrupa'da istikrar ve güvenliğin kuvvetlendirilmesi gerektiği yolundaki tutumlarını teyid etmişlerdir. Anılan Bakanların tutumu, İttifakın güvenliğinin bölünemeyeceği ve Orta Avrupa'daki indirimlerin diğer bölgelerdeki güvenliği azaltmaması gerektiği inancına dayanmaktadır.

12. Bakanlar, ABD ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği arasındaki ikinci safha SALT müzakerelerinin başarıya ulaşacağına dair ümitlerini izhar etmişlerdir. Bakanlar ayrıca silâhsızlanma ve silâhların kontrolü sahalarındaki gayretlerin yenilenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

13. Bakanlar bütün bu meselelerde şimdiye kadar yapılagelen ve değerini ispat etmiş olan yakın ve muntazam istişarelere devam etmek hususunda mutabık kalmışlardır.

14. Bakanlar, kendi talimatları üzerine Daimi Konsey tarafından hazırlanan Akdeniz'deki durum hakkındaki yeni bir raporu kayd etmişlerdir. Üye memleketlerin güvenliğini tehdid eden bu bölgedeki daimi istikrarsızlık bir endişe kaynağı olarak kalmaktadır. Bakanlar, gelişmelerin yakından takibine devam edilmesive gelecek toplantıda bu konuda rapor verilmesi hususunda Daimi Konseye talimat vermişlerdir.

15. Bakanlar, Modern Toplumun Meseleleri Komitesi tarafından, özellikle denizlere petrol dökülmesi ile mücadele, afet yardımı, motorlu araçların emniyeti, sağlık hizmeti, kullanılmış suların temizlenmesi, şehir ulaştırması sahalarında kaydedilen gelişmeyi ve son olarak altı üye memleket tarafından hava kirletmesi az otomobil motoru yapımı konusunda imzalanan muhtırayı not etmişlerdir.

16. Bakanlar Milli Silâh Müdürleri Konferansının raporunu ve Savunma Bakanlarınca bu rapor hakkında belirtilen görüşleri kaydetmişlerdir. Savunma Bakanları gibi Dışişleri Bakanları da silâhların geliştirilmesinde ve imalâtında mükerrerliği ve kaynak israfını azaltmak için yapılmakta olan gayretleri memnunlukla karşılamışlardır.

Daimi Konseye bu konuda yapılması gereken işlem için lüzumlu tertipleri alması talimatını vermiş ve Silâh Müdürlerini daha etkili bir işbirliği için tekliflerde bulunmaya davet etmişlerdir.

17. Nato'nun birleştirilmiş savunma programına katılan ülkelerin Bakanları Savunma Planlama Komitesi olarak toplanmış ve Nato bölgesindeki askeri durumu gözden geçirmişlerdir. Bakanlar, yukarıda tasvir olunan politik gelişmelere rağmen Sovyetler Birliği ve müttefiklerinin askeri imkân ve kabiliyetlerini kapsam ve mahiyet itibariyle sırf savunma maksatları için gerekli olan seviyeyi büyük ölçüde aşan bir şekilde idamede ve hatta geliştirmekte kararlı göründüklerini ve Nato'yu tehdid eden deniz, hava ve kara kuvvetlerinin ıslâhı ve yenileştirilmesi için muazzam kaynaklar hasretmeye devam ettiklerini endişe ile kaydetmişlerdir. Anılan Bakanlar, Nato'nun savunma ihtiyaçlarının, Varşova Paktının sahip bulunduğu askeri imkân ve kabiliyetler gerçeği ile doğrudan doğruya ilgili bulunduğunu önemle belirtmişlerdir.

18. Anılan Bakanlar, Sovyet deniz imkân ve kabiliyeti ve Atlantik ve Akdeniz'deki Sovyet deniz faaliyetlerinde son senelerde meydana gelen artış üzerinde tekrar dikkatle durmuşlardır. Bakanlar, bu faaliyetlerin ve bunlara karşı koymak için alınmakta olan tedbirlerin askeri ve politik neticelerini de incelemişlerdir.

19. Anılan Bakanlar, bir taraftan Nato'nun müşterek savunma politikası, diğer taraftan milletlerarası sahadaki aktüel ve potansiyel gelişmeler arasındaki yakın ilişkinin önemini belirtmişlerdir. Bakanlar İttifak tarafından gayretlerde tek taraflı olarak yapılacak herhangi bir kısıntının tatmin edici güvenlik tertiplerinin müzakere edilebilmesi için gerekli olan gerçekçe bir vazgeçiricilik unsurunun inandırıcılık vasfını azaltacağı ve daimi bir kuvvetler dengesini ortadan kaldıracağı hususunda görüş birliğine varmışlardır. Ayrıca müzakerelerin başarılı olabilmesi için etkili bir ortaklık ve güçlü olma durumundan hareket edilmesi üzerinde mutabık kalmışlardır.

20. Bakanlar buna uygun olarak Nato'nun topyekûn askeri imkân ve kabiliyetlerinin zaman ve kapsam itibariyle dengelendiği karşılıklı bir kuvvet indirimleri örneğinin bir kısmını teşkil etmesi haricinde azaltılmaması prensibini tekrar beyan etmişlerdir. Bu çerçeve içinde, Birleşik Amerika'nın diğer İttifak memleketlerinin de aynı hareket tarzını kabul ettikleri müddetçe, Avrupa'daki Amerikan kuvvetlerini idame ve geliştirmeye devam edip, karşı taraf aynı şekilde hareket etmedikçe bu kuvvetleri azaltmıyacağını tekrar teyid etmesini memnuniyetle karşılamışlardır.

21. Ana hatları daha önce belirtilen görüşlerin ışığı altında Bakanlar 1973 senesi için her üye memleket tarafından yüklenilen kuvvet taahhütlerini kaydetmişler ve 1973-1977 seneleri arasında beş senelik bir Nato Kuvvet Planını kabul etmişlerdir. Bunu yaparken Bakanlar milli kuvvet katkılarının nitelik ve etkililiğinin, topyekûn kuvvet kavramı içinde ve bilhassa İttifakın 1970'lerdeki savunma sorunlarına dair özel raporda tavsiye olunan islâhatın tatbiki suretiyle arttırılması gereğini önemle belirtmişlerdir. Bakanlar, bugüne kadar kaydedilen ilerlemeyi gözden geçirmişler ve bu gibi islâhata halâ en acilen ihtiyaç gösteren sahaları tespit etmişlerdir. Bu vesile ile Bakanlar Nato kuvvetlerinin modernleştirilmesine ve yeniden teçhizine daha fazla kaynak ayrılması gereğini tasdik etmişlerdir.

22. Bakanlar Avrupa Grubu Başkanının, üyelerin İttifak savunmasına olan müşterek katkılarını takviye etmek için devam eden Grup çalışmalarının bir bilânçosuna muttali olmuşlardır. Bakanlar kaydedilen gelişmeyi ve bilhassa malzeme tedarikinde daha yakın işbirliğine doğru gidilmesi yolundaki ilerlemeyi memnuniyetle karşılamışlardır.

23. Bakanlar, Nato Müşterek Enfrastrüktür Programının, İttifakın caydırıcılık ve savunma etkililiğine esas teşkil eden fiziki kolaylıklar sağlamadaki başarısını kabul ederek Enfrastrüktür Programının Nato'nun savunma çabasının esaslı bir unsuru olarak 1974-1979'da gerekli seviyede devamı hususunda mutabık kalmışlardır.

24. Bakanlar nihayet Nato Hava Savunma Çevre Projesi (Nadge)'nin bu sene sonuna doğru tamamlanacağı ve böylece Nato'ya ilk defa olarak Kuzey Norveç'ten Türkiye'nin Doğu hudutlarına kadar uzanan tamamen birleştirilmiş yarı otomatik bir hava savunma sistemi sağlanacağını tasviple kaydetmişlerdir.

25. Nükleer Savunma İşleri Komitesini teşkil eden (Belçika, Birleşik Amerika, Birleşik Krallık, Danimarka, Federal Almanya, Hollanda, İtalya, Kanada, Norveç, Portekiz, Türkiye ve Yunanistan) Savunma Bakanları Nükleer Planlama Grubunun geçen seneki çalışmalarını ve gelecekteki faaliyet planlarını gözden geçirmek üzere toplanmışlardır.

26. Savunma Planlama Komitesinin Bakanlar seviyesindeki müteakip toplantısı 7 Haziran 1973 tarihinde Brüksel'de yapılacaktır.

27. Kuzey Atlantik Konseyinin Bakanlar seviyesindeki müteakip toplantısı 14-15 Haziran 1973 tarihinde Kopenhag'da yapılacaktır.

(Esas Metin)

The North Atlantic Council met in Ministerial Session in Brussels on 7th and 8th December, 1972. Foreign and Defence Ministers were present.

2. In reviewing events since their May meeting. Ministers noted with satisfaction the new progress in East-West reletions. They observed that this progress flowed in large measure from initiatives taken by Allied Governments. They took the view that further significant improvements could be achieved during the coming year and indicated their readiness to press on with their efforts. They declared their resolve to bring about closer and more harmonious relationships, collectively and individually, among all peoples. They attached particular importance to freer movement of people, ideas and information.

3. Ministers were convinced that the objectives so far reached would not have been realized without the strength and cohesion of the Alliance. They expressed their determination, particularly in view of the continued strengthening of the Warsaw Pact military forces, to maintain the defensive capability of the Alliance. A healthy and strong Alliance is an indispensable condition for promoting stability and for achieving the aim of a just and lasting peace in Europe.

4. Ministers discussed the important developments concerning Germany which have taken place since their May meeting. They welcomed the initialling of the treaty on the basis of relations between the Federal Republic of Germany and the German Democratic Republic on 8th November, 1972 and the statement of the Minister of Foreign Affairs of the Federal Republic of Germany that it is envisaged that this Treaty will be signed on 21st December, 1972 and thereafter will be submitted to the legislative bodies of the Federal Republic of Germany for approval. They took note of the statement of the Federal Foreign Minister that after the ratification of this treaty and after the domestic pre-conditions have been fulfilled the two German states will submit their applications for membership of the United Nations to be considered simultaneouslyby the competent organs of the world organization. Ministers took note of the declaration of the Four Powers of 9th November, 1972. In this declaration the Four Powers recorded their agreement that they will support the applications for membership in the United Nations when submitted by the Federal Republic of Germany and the German Democratic Republic, and affirm in this connection that this membership shall in

no way affect the rights and responsibilities of the Four Powers and the corresponding, related quadripartite agreements, decisions and practices. As regards the relations between France, the United Kingdom, the United States and the Federal Republic of Germany, Ministers noted that this declaration does not affect in any way the Convention on relations between the Three Powers and the Federal Republic of Germany and related Conventions and documents of 26th May, 1952 in the version of 23rd October, 1954.

5. On the basis of these developments, individual member governments might wish to enter into negotiations with the German Democratic Republic with a view to establishing bilateral relations. In this connection Ministers reaffirmed the solidarity of the Alliance partners inquestions concerning Germany, maintained since entry of the Federal REpublic of Germany into the Alliance. The member states of the Atlantic Alliance expressed their continuing support for the policy of the Federal Republic of Germany to work towards a state of peace in Europe in which the German people regains its unity through free self-determination. Accordingly, they will continue to take fully into account the special situation in Germany, which is characterized by the fact that the German people today lives in two states, that a freely agreed contractual peace settlement for Germany is still outstanding and that until such a settlement is achieved, the above mentioned rights and responsibilities of the Four Powers relating to Berlin and Germany as a whole will continue.

6. Ministers affirmed that their Governments would work constructively to establish necessary agreements in the multilateral preparatory talks, which have just started in Helsinki. They recalled that the aim of their Governments at these talks would be to ensure that their proposals were fully considered at a Conference and to establish that enough common ground existed among the participants to warrant reasonable expectations that a Conference would produce satisfactory results. They considered that there should be agreement at these talks on the arrangements and guidelines necessary to enable such a Conference to produce constructive and specific results. They noted that such results could be achieved only through the process of detailed and serious negotiation, without artificial time limits.

7. Ministers confirmed that it is the goal of their Governments to increase the security of all Europe through negotiations concerning such questions as principles guiding relations between the

participants and through appropriate measures, including military ones, aimed at strengthening confidence and increasing stability so as to contribute to the process of reducing the dangers of military confrontation ; to improve cooperation in all fields ; to bring about closer, more open and freer relationships between all people in Europe ; to stimulate a wider flow of information and of ideas.

8. The Ministers representing countries which participate in Nato's integrated defence programme noted with approval that the Governments of Belgium, Canada, the Federal Republic of Germany, Luxembourg, the Netherlands, United Kingdom, United States, Denmark, Greece, Italy, Norway and Turkey have proposed that the Governments of Czechoslovakia, the German Democratic Republic, Hungary, Poland and the Soviet Union join them in exploratory talks beginning on 31st January, 1973 on the question of Mutual and Balanced Force Reductions in Central Europe. These Ministers recalled that this proposal accorded with past Allied initiatives and noted some indication of Eastern readiness to begin such talks at the time proposed. Ministers hoped that these talks would make it possible to commence negotiations on this subject in the Autmn of 1973. They noted that such a programme implied that talks on both Mutual and Balanced Force Reductions and on a Conference on Security and Co-operation in Europe would be going on in the same general period of time.

10. These Ministers took note of a report on guide-lines for the conduct of the exploratory talks on Mutual and Balance Force Reductions by the Allied countries involved, as well as of the work carried out in preparation for eventual negotiations. The Council in Permanent Session will continue consultations on all questions of objectives, policy and strategy pursued by Allied countries in these talks.

11. Recalling the Declaration of the Council in Rome in May 1970, these Ministers confirmed their position that Mutual and Balanced Force Reductions in Central Europe should not operate to the military disadvantage of any side and should enhance stability and security in Europe as a whole. Their position is based on the conviction that the security of the Alliance is indivisible and that reductions in Central Europe should not diminish security in other areas.

12. Ministers expressed the hope that the SALT TWO negotiations between the United States and the Union of Soviet Socialist

Republics would achieve success. They considered that there should be renewed effort in all fields of disarmament and arms control.

13. Ministers agreed that on all these questions the close and regular consultations which they have held so far and which have proved their value would continue.

14. Ministers took note of a new report on the situation in the Mediterranean prepared on their instructions by the Council in Permanent Session. Continuing instability in this region, which could endanger the security of member countries, remains a cause of concern. Ministers instructed the Council in Permanent Session to continue keeping a close watch on developments and to report to them at their next meeting.

15. Ministers noted the progress achieved by the CCMS especially in such areas as combatting oil pollution of the seas, disaster assistance, safety of motor vehicles, health care, waste water treatment, urban transportation, and also the recent signing of a memorandum of understanding by six member nations on low-pollution automobile engine development.

16. Ministers took note of the Report by the Conference of National Armaments Directors and of the views expressed on this paper by the Defence Ministers. Like the Defence Ministers, they welcomed the efforts being made to reduce duplication and waste of resources in the development and production of armaments. They instructed the Council in Permanent Session to make the necessary arrangements regarding the action to be taken on it and invited Armaments Directors to make suggestions for more effective co-operation.

17. Ministers of the countries participating in Nato's integrated defence programme met as the Defence Planning Committee and reviewed the military situation in the Nato area. They noted with concern that despite the political developments described above, the Soviet Union and her Allies seem determined to maintain and indeed increase their military capability which in both scale and nature apperas to be greatly in excess of that required for purely defensive purposes ; and that they continue to devote immense resources to the improvement and modernization of their land, air and naval forces confronting Nato. These Ministers stressed that Nato's requirements for defence are related directly to the reality of the military capabilities possessed by the Warsaw Pact.

18. These Ministers again gave attention to the growing Soviet maritime capability and in particular to the increase of Soviet naval

activities in the Atlantic and Mediterranean which has taken place in recent years. They also considered the political and military implications of these activities and the measures being taken to counter them.

19. These Ministers emphasized the close relationship between the collective defence policy of Nato on the one hand and actual or potential developments in the international field on the other. They agreed that any unilateral reduction of effort on the part of the Alliance would reduce the credibility of realistic deterrence and erode the stable balance of forces without which no satisfactory security arrangements can be negotiated. It was agreed that negotiations, in order to be successful, must proceed from a position of effective partnership and strength.

20. Accordingly these Ministers again endorsed the principle that the overall military capability of Nato should not be reduced except as part of a pattern of mutual force reductions balanced in scope and timing. In this context, they welcomed the reaffirmation by the United States that, given a similar approach by other countries of the Alliance, the United States would maintain and improve its forces in Europe and not reduce them unless there is reciprocal action by the other side.

21. In the light of the considerations outlined earlier, these Ministers took note of the force commitment undertaken by each member nation for the year 1973, and adopted a five-year Nato Force Plan for the years 1973-1977. In doing so they emphasized the need to enhance the quality end effectiveness of national force contributions within the context of the total force concept, particularly through the implementation of the improvements recommended in the special report on Alliance Defence Problems for the 1970's. They reviewed progress reported to date, and identified those areas in which such improvements are still most urgently required. In this connection they ackowledged the need to allocate more resources for the modernization and re-equipment of Nato forces.

22. These Ministers received from the Chairman of the Eurogroup an account of the Group's continuing work in order to reinforce the collective contribution of its members to Alliance defence. They welcomed progress made, particularly towards fuller co-operation in equipment procurement.

23. These Ministers, recognizing the success of the Nato Common Infrastructue Programme in providing physical facilities

fundamental to the Alliance's deterrent and defensive effectiveness, agreed to the continuation of the Infrastructure Programme during 1975-1979 as an essential element of the Nato defence effort.

24. Finally these Ministers noted with approval that the Nato Air Defence Ground Environment project (NADGE) would be virtually completed by the ned of this year thus providing Nato, for the first time, with a fully integrated semi-automatic air defence system stretching from North Norway to the Eastern boundaries of Turkey.

25. The Defence Ministers comprising the Nuclear Defence Affairs Committee (Belgium, Canada, Denmark, Federal Republic of Germany, Greece, Italy, the Netherlands, Norway, Portugal, Turkey, the United Kingdom and the United States) also met to review the work of the Nuclear Planning Group during the past year and its plans for future activity.

26. The next meeting of the Defence Planning Committee at Ministerial level will take place in Brussels on 7th June, 1973.

27. The next Ministerial Session of the North Atlantic Council will be held in Copenhagen on 14th and 15th June, 1973.

B E L G E 4

9 Aralık 1972

DIŞİŞLERİ BAKANININ NATO TOPLANTISINDAN SONRA VERDİĞİ DEMEÇ

Dışişleri Bakanı Haluk Bayülken, Nato Bakanlar Konseyi toplantısından sonra yurda dönüşünde TRT'ye şu demeci vermiştir :

"Önemli siyasi gelişmelerin yer aldığı bir zamana rastlayan Nato Bakanlar Konseyinin bu toplantısı çok verimli olmuştur.

Toplantıda bilhassa Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı ile Karşılıklı ve Dengeli Kuvvet İndirimleri üzerinde çalışmalar yapılmış ve bir iş toplantısı halinde yürütülen görüşmeler sonunda yapıcı ve olumlu kararlar alınmıştır. Yayınlanan ortak bildiri, toplantının bu havasını esasen aksettirmektedir.

Şimdiye kadar İttifak içerisinde yapılmış olan ve bu defaki toplantı da yeniden ele alınan çalışmalarımız temel noktalar üzerinde birlik olduğunu göstermiştir. Bittabî üyelerin özel bakış açılarına göre Avrupa Güvenlik Konferansında görüşülecek konuların ele alınış şekli üzerinde farklılıklar vardır. Zaten Konferans

hazırlık çalışmalarının devamı boyunca diğer meselelerde olduğu gibi bu konularda da İttifak içinde istişare devam edecektir. Bu çerçeve içinde Türkiye de diğer memleketler gibi kendi menfaat ve şartlarının gerektirdiği tutumları izleyecektir. Esasen Konferans konuları o kadar geniştir ki, her mesele üzerinde görüş birliği aramak ne mümkündür, ne de buna lüzum vardır ve memleketlerin kendileri için önemli addettikleri noktaları hazırlık çalışmalarında ve Konferansta serbestçe ileri sürmelerine hiç bir engel yoktur. Nitekim unutulmamalı ki, AGİK iki blok arasında bir müzakere olarak düşünülmemektedir.

Toplantıda, Konferansın ele alması beklenen başlıca konular hakkında şimdiye kadar yapılmış olan çalışmalar gözden geçirilmiş ve gündemin şu üç ana nokta gözönünde tutularak hazırlanması üzerinde durulmuştur :

- Güvenlik tedbirleri olarak milletlerarası ilişkilerde geçerli olacak ilkeler ile güvenliğin bazı askeri yönleri. Bunlar arasında özellikle itimad tesis edici tedbirlerle kuvvet seviyeleri üzerinde bir bildiri hazırlanması öngörülmektedir.

- İkinci olarak, iktisadi, ticari, teknik, ilim alanlarında işbirliği ve kültürel ilişkiler konusu gelmektedir. Bu konulardaki imkânların artışı siyasi ilişkilere de olumlu etki yapacaktır.

- Üçüncü bir konu olarak, Avrupa'da milletler arasında temasların genişletilmesi, düşünce ve haberlerin daha serbest dolaşımı imkânlarının arttırılması ele alınmaktadır. Bakanlar, Konferansın bu konuda getireceği gelişmelerin Avrupa'da gerginliğin azaltılmasına katkıda bulunacağını belirtmişlerdir. Bizim inandığımız ve gerek bu toplantıda gerek diğer toplantılar vesilesiyle açıkladığımız görüşümüze göre tabiatiyle hiç bir yıkıcı amaca yönelmeyecek olan bu gibi temas ve ilişkilerin gelişmesi yararlı olacaktır.

Orta Avrupa'da karşılıklı ve dengeli kuvvet indirimleri konusunda görüşmeler yapılması için 1968'den bu yana tekrar edilegelmekte bulunan Nato teklifi karşı tarafça prensip itibariyle benimsenmiş bulunmaktadır. Gerek istikşaf görüşmeleri gerek bizatihî indirim müzakereleri bütün İttifak gibi memleketimizi de yakından ilgilendirmektedir. Bu teklifin amacı, Orta Avrupa'da kuvvet ve silâh seviyesinde karşılıklı ve dengeli indirimler yapmak suretiyle gerginliğin azaltılmasını sağlamak ve Doğu-Batı ilişkilerinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Genellikle bahiskonusu olan, bugün mevcut olandan daha alt seviyedeki bir kuvvet dengesi ile güvenliği muhafaza etmektir. Memleketimiz bu konuda Konsey içerisinde cereyan eden görüşmelere aktif bir şekilde katıldığı gibi, 31 Ocak 1973'de Cenevre'de başlaması beklenen ön görüşmelerde bulunmak ve kendi güvenliğini ilgilen-

diren konularda söz sahibi olmak hakkını da almıştır.

Bu konu ile ilgili olarak belirtilmesi gereken önemli bir husus ta, Amerika Birleşik Devletlerinin kuvvetlerini, karşılıklı ve dengeli çok taraflı kuvvet indirimleri dışında, diğer bir deyimle tek taraflı olarak, Avrupa'dan çekmiyeceği hususundaki teminatını yenilemiş olmasıdır.

Bu iki ana konu dışında, Bakanlar Doğu ve Batı Almanya arasında 8 Kasım tarihinde varılan temel andlaşma ve 9 Kasım'da Almanya üzerinde özel haklara sahip dört büyük devlet tarafından yayınlanan tebliğin ortaya çıkardığı durumu ele almışlardır. Doğu ve Batı Almanya arasındaki münasebetleri normalleştiren bu temel andlaşma her iki Alman devletinin ileride Birleşmiş Milletlere alınmalarını mümkün kılacağı gibi Doğu Almanya ile diplomatik ilişkiler kurulması yolunu da açmaktadır.

Bakanların dikkatle üzerinde durdukları bir başka konu da, 21 Kasım 1972'de Cenevre'de başlayan Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyetler Birliği arasındaki stratejik silâhların sınırlandırılması (SALT) görüşmelerinin ikinci safhasıdır. Avrupa ve Nato ülkeleri savunmasını çok yakından ilgilendiren bu görüşmeler, bundan öncekilerde olduğu gibi, Nato Konseyi tarafından yakından takib edilecek ve geniş danışmalara mevzuu olacaktır. Amerika Birleşik Devletleri bu hususta müttefiklerine daha önce verdiği teminatı teyid etmiştir.

Akdeniz ile Avrupa güvenliği arasındaki yakın ilişki de Bakanların dikkatinden kaçmamıştır, ve bu bölgedeki gelişmelerin takib edilmesi lüzumu tekrarlanmeşter. Bu konuda Orta Doğu anlaşmazlığına Güvenlik Konseyinin 242 sayılı Kararı çerçevesinde adilâne bir çözüm şekli bulunmasının lüzum ve faydasına meslektaşlarımın bir kere daha dikkatini çektim.

Nato İttifakı ve memleketimiz yönünden memnuniyetle kaydettiğim bir gelişme, Fransız Dışişleri Bakanının Konseyde Ortak Pazar ülkeleri arasındaki işbirliğinin hiç bir zaman Nato ile rekabet veya ihtilâf anlamına gelmiyeceğini, aksine bunların birbirini tamamladığını ve Nato Konseyinin bütün önemli konularda ana danışma organı olmaya devam edeceğini, savunma meselelerinde ise sorumluluğun Nato'da bulunduğunu açık ve kesin bir dille teyid etmiş olmasıdır.

Yukarıda saydığım bütün mevzularda Hükûmetimizin öteden beri savunduğu görüşler etraflı bir şekilde ifade edilmiş ve müttefik-

lerin desteğini görmüştür.

Konsey toplantısı münasebetiyle Yunan Dışişleri Yardımcı Bakanı Kavalieratos ile ayrıca bir görüşme yaptık. Açık ve samimi bir hava içinde geçen bu buluşmamızda yapıcı görüş teatisinde bulunduk ve memleketlerimiz arasındaki münasebetlerin iyileşmekte olmasından dolayı memnuniyetimizi belirttik.

Kıbrıs'taki genişletilmiş toplumlararası görüşmeleri de bu arada gözden geçirdik. Bu görüşmeler sırasında bazı olumlu unsurların ortaya çıkmış olduğunu müşahade ettik. Genişletilmiş görüşmelerin anayasal konuların halline imkân vermek suretiyle Kıbrıs meselesini bütün ilgili tarafların meşru hak ve menfaatlerini koruyacak âdil ve devamlı bir çözüm şekline iletmesi hususunda ümitlerimizi belirttik.

Genel bir değerlendirme yapmak icab ederse, toplumlararası görüşmeler hakkında ölçülü iyimserliğimi muhafaza ettiğimi ifade etmek isterim."

B E L G E 5

7 Aralık 1972

TÜRKİYE İLE FEDERAL ALMANYA ARASINDA TÜRK İŞÇİLERİ İLE İLGİLİ ANLAŞMALAR

Türkiye ile Federal Almanya arasında Almanya'daki işçilerimizin Türk ekonomisine intibakını teşvik amacıyla yürütülen müzakereler sonunda iki anlaşma imzalanmıştır.

Kısaca İntibak Anlaşması diye anılan birinci anlaşma Almanya'dan dönecek işçilerimiz için yurdumuzda işletme kurma ve tasarruflarını değerlendirme imkânı sağlamaktadır. Mali Anlaşma ile de Türk ve Alman hükûmetlerinin, İntibak Anlaşmasının uygulanması için 1,2 milyon marklık eşit katkıyla özel bir kredi fonu kurmalarını öngörmektedir.

Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Genel Müdürlüğünce yapılan açıklamaya göre, İntibak Anlaşması ile Almanya'daki işçilerimize Almanca öğretilmesi ve niteliksiz işçilerimizin nitelikli hale getirilmesi için eğitimden geçirilmesi konusunda Federal Almanaya hükûmetince mümkün olan tedbirler alınacaktır. Almanaya'dan yurda kesin dönüş yapmak isteyen nitelikli işçilerimize işletme kurmaları için kredi verilecektir.

Yurda dönen nitelikli işçiler ustabaşı veya önder işçi olma-

ları ya da işletme kurmak için yeterliğe kavuşturulmaları için tekâmül eğitiminden geçirileceklerdir. Programa katılacak işçilerimiz 9 ayı Almanya'da, 3 ayı da Türkiye'de olmak üzere bir yıllık tekâmül eğtimleri göreceklerdir. Eğitim süresince işçilerimizin bütün masrafları karşılanacaktır.

Bu eğitimden sonra işletme kurmak isteyen tasarruf sahibi işçilere Türk ve Alman hükûmetlerinin eşit katkısıyla kurulacak ortak özel kredi fonundan kredi verilecektir. İşletme için gerekli sermayenin en az % 30'unu işçi yatıracak, geri kalan kısmı fondan karşılanacaktır. Bu kredinin yurdumuzda mevcut mevzuat ve kurallar uyarınca programı çekici kılacak mümkün olan düşük bir faizle verilmesi sağlanacaktır.

Bu gibi bir anlaşma Almanya'daki yabancı işçilerden ilk olarak Türkler için imzalanmıştır. İleride daha da genişletilecek programın uygulanmasına başlanmıştır. İntibak Anlaşmasının önemli bölümlerinden biri, müteşebbise verilecek kredinin Türk ekonomisinin ihtiyaçlarına ve plan hedeflerine uygun bulunması ve ekonomik verimliliğinin olması şartıdır.

Özel kredi fonunun kaynaklarını belirten Malî Anlaşmaya göre de iki hükûmet başlangıç olarak fona 1,2 milyon marlık eşit katkıda bulunucaklardır. Alman katkısı konsorsiyum kredisi şartlariyle verilecektir.

T.C. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI KÜTÜPHANESİ

B E L G E 6

23 Aralık 1972

TÜRKİYE-SURİYE ORTAK BİLDİRİSİ

Türkiye Dışişleri Bakanı Ümit Haluk Bayülken, Suriye Arap Cumhuriyeti Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Abdul Halim Khaddam'ın davetine icabetle, refakatinde Bayan Bayülken olduğu halde, 18-23 Aralık 1972 tarihleri arasında Suriye'yi resmen ziyaret etmiştir.

Türkiye Dışişleri Bakanı, Suriye Arap Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı General Hafız El-Assad ve Başbakan General Abdulrahman Khlefaoui tarafından kabul olunmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı, Suriye'deki ikameti sırasında Suriye Arap Cumhuriyetinin millî faaliyet ve ekonomik kalkınmasının çeşitli veçhelerini bizzat müşahede etmek imkânını elde etmiştir. Türkiye Dışişleri Bakanı, Cumhurbaşkanı General Hafız El-Assad'ın muktedir liderliğinde bu ülkede kaydedilen gelişme

ve kalkınmadan duyduğu derin memnunluğu belirtmiştir.

Türkiye Dışişleri Bakanı Ümit Halûk Bayülken ile Suriye Arap Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Abdul Halim Khaddam arasında, derin bir dostluk ve anlayış havası içinde cereyan eden müzakerelere, Türkiye tarafından :

Şam Büyükelçis Fahir Alaçam ; Ekonomik ve Sosyal İşlerle görevli Yüksek Müşavir Büyükelçi Oguz Gökmen ; Kültür İşleri Genel Müdürü Büyükelçi Semih Günver ; Emlâk Dairesi Reisi Elçi Osman Başman ; Ortadoğu ve Afrika Dairesi Reisi Elçi Özer Fuat Tevs ; Haber ve Sözcülük Dairesi Reis Vekili Kaya G. Toperi ; Emlâk Dairesi Reis Muavini Nejat Taylan ; Ortadoğu ve Afrika Dairesinde Şube Müdürü Timoçin Arbak ; Bakan Özel Kalem Müdürü Tugay Özçeri ;

Suriye tarafından ise :

Dışişleri Bakan Vekili Abdallah Khani ; Dışişleri Bakan Vekili Dr. Mohammed Zakaria İsmail ; Andlaşmalar ve Adlî İşler Dairesi Müdürü Fawzi Safwe ; Ekonomik İşler Dairesi Müdürü Nadim Douai ; Kültür İşleri Dairesi Müdürü Dr. Badi Hakkı ; Batı Avrupa Dairesi Müdürü Farid Lahham ; Enformasyon Dairesi Müdürü Abdul Ghani Rafei ; Özel Bürolar Şefi Adnan Omran katılmışlardır.

Her iki taraf, başta Ortadoğu'daki durum olmak üzere, milletlerarası en önemli meseleleri ve ikili ilişkileri görüşmüşlerdir.

Taraflar, Ortadoğu bölgesindeki durumu gözden geçirmişler ve karşılıklı tutumlarını izah etmişlerdir. Bu münasebetle, kuvvet kullanılması veya tehdidi suretiyle araze kazancı ve siyasi avantajlar sağlanmasına ve gayrı meşru emri-vâki siyasetine karşı olduklarını teyid etmişlerdir. Bu cümleden olarak, iki Taraf, Ortadoğu'da barış ve güvenliği koruyabilmek için Birleşmiş Milletler Yasası prensiplerine uygun olarak, işgal edilen Arap topraklarının tahliye ve Arap milletlerinin meşru haklarının nazarı itibare alınmasının gerekli olduğunu müşahade etmişlerdir.

Aynı fikir silsilesi içinde, iki Taraf, tek taraflı hareketlerin geçerli olmadığı hususundaki Birleşmiş Milletler kararlarını belirtmişlerdir.

Taraflar, Kıbrıs sorununu incelemişlerdir. Türk Tarafı, konudaki son gelişmeleri izah etmiş ve iki Taraf, milletlerarası andlaşmalara uygun olarak Kıbrıs'ın egemenlik ve bağımsızlığını muhafaza etmesinin ve Adadaki Türk ve Rum Cemaatlerinin meşru hak ve menfaatlerine saygı gösterilmesinin zaruretine işaret etmişlerdir. Taraflar, Adada devam etmekte olan müzakerelerin bütün ilgili taraflar için

âdil bir çözüm şekline yol açacağı ümidini tebarüz ettirmişlerdir.

Taraflar, Alt-Kıt'adaki durumu gözden geçirmişler ve Simla andlaşması çerçevesinde kontrol hattının çizilmesine dair Lahor anlaşmasının imzalanmasından duydukları memnuniyeti belirtmişler ve milletlerarası andlaşmalar ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda son defa kabul edilen iki kararda yer alan prensiplere saygı çerçevesinde iki Taraf arasında normal ilişkilerin bir an evvel tekrar başlaması ümidini izhar etmişlerdir.

Taraflar, Avrupa'da güvenlik ve işbirliği sisteminin kurulması için sarfedilen gayretlerin milletlerarası yumuşamaya olumlu katkıda bulunacak bir unsur olduğunu kabul etmişler, bununla beraber, milletlerarası meselelerdeki bağlantı keyfiyeti, Tarafları Akdeniz bölgesinin güvenliğinin Avrupa güvenliğinin bir unsurunu teşkil ettiğini ve Arap-İsrail ihtilâfının Akdeniz güvenliğini tehdid eden belli-başlı bir faktör olduğunu müşahade etmeye yöneltmiştir.

İkili ilişkilerin çeşitli veçhelerini ayrıntılı bir şekilde gözden geçiren Taraflar, bu ilişkileri dostluk, karşılıklı anlayış ve iyi komşuluk zihniyeti içinde geliştirmeye kararlı olduklarını ifade etmişlerdir.

İki Bakan, Suriye'de emlâkı bulunan Türk gerçek ve tüzel kişilerinin taleplerini incelemekle görevli Emlâk Komisyonunun en geç 6 Şubat 1973 tarihinde çalışmalarına başlamasını kararlaştırmışlardır.

Türkiye ile Suriye arasındaki ekonomik ilişkiler konusunda, iki Bakan, işbirliğinin meşru çerçeve içinde geliştirilmesi ve ticari mübadeleyi arttırmak yolunda bir ticaret anlaşması akdi hususlarında mutabık kalmışlardır.

İki Taraf arasında müzakere edilecek olan bu anlaşma, yakın bir gelecekte, imkân olduğu takdirde, Türkiye Ticaret Bakanı Naim Talû'nun Suriye'ye yaptığı ziyareti yakın bir tarihte iade edecek olan Suriye Ekonomi ve Dış Ticaret Bakanının Türkiye'yi ziyareti sırasında imzalanacaktır.

İki ülke arasındaki ödemeleri kolaylaştırmak amacıyla gerekli koşulları saptamak için, iki ülke Merkez Bankalarının en kısa zamanda temasa geçmesi kararlaştırılmıştır.

İki Bakan, Türkiye ve Suriye'ye müşterek menfaat sağlayabilecek alanlarda teknik ve ekonomik işbirliği olanaklarını araştırmak üzere teknisyenlerden kurulu hey'etlerin muntazaman toplanmalarını kararlaştırmışlardır.

Teknik işbirliği alanında, Suriye Arap Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı, Türkiye'nin teknik yardımı ile Suriye'de gerçekleştirilebilecek ve Türk Meslekdaşı tarafından belirtilen endüstri projelerinin Suriye makamlarınca dikkatle inceleneceğini beyan etmiştir.

Bakanlar, en geç 1973 yılının ilk üç ayı içinde bir transit anlaşması imzalanmasını kararlaştırmışlardır.

İki Taraf arasında bir veteriner işbirliği anlaşması aktedilecektir ve bu yolda, bir anlaşma tasarısı Türkiye Hükûmeti tarafından Suriye Arap Cumhuriyetine tevdi edilecektir.

İki ülke arasında turizm ve sivil havacılık anlaşmaları imzalanması olanakları da iki Bakan tarafından incelenmiş ve bu iki konunun ilgili ülkelerin yetkili makamları tarafından, iki memleket için münasip ve tatminkâr bir çözüme ilaşması amacıyla incelenmesine karar verilmiştir.

Bakanlar, ülkeleri arasında kültürel, bilimsel ve artistik mübadelenin geliştirilmesi arzusuyla 1973 yılı için bir kültürel mübadele programı metni üzerinde mutabık kalmışlar ve bu metni imzalamışlardır.

Türk Tarafı, kültürel işbirliği anlaşması çalışmalarına başlanması amacıyla 1973 Ocak ayı içinde Suriye Tarafını, Ankara'ya bir kültür hey'eti göndermeye davet etmiştir. Bu davet, Suriye Arap Cumhuriyeti tarafından memnunlukla kabul edilmiştir.

Türkiye Dışişleri Bakanı Ümit Halûk Bayülken, Suriyeli Meslekdaşına, Suriye Hükûmetine ve halkına, kendisine, eşine ve beraberindeki hey'ete, Suriye'deki ikametleri sırasında gösterilen sıcak konukseverlikten ötürü teşekkürlerini ifade etmiştir.

Türkiye Dışişleri Bakanı,, Suriye Arap Cumhuriyeti Başbakan Yardımcısı Abdul Halim Khaddam ve eşini Türkiye'ye resmi bir ziyaret yapmak üzere davet etmiştir. Bu davet memnunlukla kabul olunmuştur. Ziyaretin tarihi ileride tespit edilecektir.

(Esas Metin)

COMMUNIQUE CONJOINT TURCO-SYRIEN

Sur l'invitation de M. Abdul Halim Khaddam, Vice Premier

Ministre, Ministre des Affaires Etrangères, M.Ü.Halûk Bayülken, Ministre des Affaires Etrangères de la République de Turquie, accompagné de Mme Bayülken, a effectué une visite officielle en République Arabe Syrienne du 18 au 23 décembre 1972.

Le Ministre des Affaires Etrangères de Turquie a été reçu par S.E. M. le Président de la République. Il a été également reçu par le Général Abdul Rahman Khleifaoui, Président du Conseil des Ministres.

Durant cette visite, S.E. M. le Ministre des Affaires Etrangères de Turquie a eu l'occasion de voir de près les divers aspects de l'activité natioanle et du développement économique en République Arabe Syrienne. Il a exprimé sa vive appréciation pour le progrès et le développement réalisédans le pays sous la direction éclairée du Président Hafez El-Assad.

Les pourparlers ont eu lieu dans une atmosphère de profonde amitié et de compréhension entre le Ministre des Affaires Etrangères de Turquie, M. Halûk Bayülken et le Ministre des Affaires Etrangères de Syrie, M. Abdul Halim Khaddam.

Ont assisté à ces pourparlers du côté turc :

S.E. M. Fahir Alaçam, Ambassadeur de la République de Turquie à Damas ; S.E. M. Oğuz Gökmen, Ambassadeur, Conseiller supérieur chargé des Affaires Economiques et Sociales du Ministère des Affaires Etrangères ; S.E. M. Semih Günver, Ambassadeur, Directeur Général des Affaires Culturelles au Ministère des Affaires Etrangères ; S.E. M. Osman Başman, Ministre, Directeur du Département des Biens au Ministère des Affaires Etrangères ; S.E. M. Özer Fuat Tevs, Ministre, Directeur du Département du Moyen-Orient et de l'Afrique au Ministère des Affaires Etrangères ; M. Kaya Toperi, Directeur a.i. du Département de l'Information et Porte-Parole du Ministère des Affaires Etrangères ; M. Nejat Taylan, Directeur adjoint du Département des Biens au Ministère des Affaires Etrangères ; M. Timoçin Arbak, Chef de Section au Département du Moyen-Orient et de l'Afrique au Ministère des Affaires Etrangères ; M. Tugay Özçeri, Chef du Cabinet du Ministre.

et du côté syrien :

M. Abdallah Khani, Ministre Adjoint des Affaires Etrangères ; M. le Dr. Mohammed Zakaria Ismail, Ministre Adjoint des Affaires Etrangères ; M. Fawzi Safwe, Directeur du Département des Traités et des Affaires Juridiques, M.A.E. ; M.Nadim Douai, Directeur du

Département des Affaires Economiques, M.A.E. ; M. le Dr. Badi Hakki, Directeur du Département des Affaires Culturelles, M.A.E. ; M. Farid Lahham, Directeur du Département de l'Europe Occidentale, M.A.E. ; M.Abdul Ghani Rafei, Directeur du Département de l'Information, M.A.E. ; M. Adnan Omran, Chef des Bureaux Spéciaux, M.A. E.

Les deux parties ont passé en revue la situation dans la région du Moyen-Orient et ont procédé à l'examen de leurs positions respectives. A cette occasion, ils ont réaffirmé leur opposition à l'acquisition de gains territoriaux et d'avantages politiques par l'intermédiaire de la menace ou de l'usage de la force ainsi que leur opposition à la politique illégale de fait accompli. A cet égard, les deux parties cinsidèrent que, pour sauvegarder la sécurité et la paix au Moyen-Orient, il est nécessaire d'obtenir l'évacuation des territoires arabes conformément aux principes de la Charte des Nations Unies. Dans le même ordre d'idées, les deux parties ont rappelé les résolutions des N.U. relatives à l'invalidité des actes unilatéraux.

Les deux parties ont examiné la question de Chypre. La partie turque a exposé les derniers développements dans cette question et les deux parties ont souligné la nécessité de sauvegarder la souveraineté, l'indépendance de Chypre et le respect des droits légitimes et des intérêts des Turcs et Grecs Chypriotes dans l'île, conformément aux traités internationaux. Elles ont exprimé également l'espoir que les pourparlers actuellement en cours dans l'île ouvriront la voie à une solution équitable pour toutes les parties intéressées..

Les deux parties ont passé en revue la situation dans le sous-continent asiatique. Elles ont exprimé leur satisfaction pour la signature de l'accord de Lahore sur le traité de la ligne de contrôle dans le cadre de l'accord de Simla et ont formulé le souhait que les relations normales reprennent le plus tôt possible entre les deux parties dans le cadre du respect des principes inclus dans les accords internationaux et les deux résolutions dernièrement votées à l'Assemblée Générale des Nations Unies.

Les deux parties considèrent les efforts accomplis en vue d'établir un système de sécurité et de coopération en Europe comme un facteur favorable à la détente internationale. Cependant l'interdépendance internationale les amène à observer que la sécurité dans le bassin méditerranéen cinstitue un élément de la sécurité européenne et que le conflit arabo-israélien est actuellement le

facteur principal qui menace la sécurité dans la Méditerranée.

Les deux parties, ayant examiné en détail les divers aspects de leurs relations bilatérales, ont exprimé leur détermination de les développer dans un esprit d'amitié, de compréhension mutuelle et de bon voisinage.

Dans le but de résoudre les problèmes ayant trait aux biens immobiliers en Syrie appartenant aux personnes physiques et morales turques et aux biens des Syriens en Turquie, les deux ministres ont signé la convention sur le règlement des problèmes relatifs aux biens immobiliers, qui avait été paraphé à Ankara le 9 mai 1972, ainsi que le Protocole de Paiement annexé à la dite convention.

Les deux Ministres ont décidé d'autre part que la Commission Turco-Syrienne des Biens Immobiliers instituée par le Protocole du 9 mai 1972 et chargée d'étudier les requêtes des personnes physiques et morales turques relatives à leurs biens immobiliers sis en Syrie commence ses travaux au plus tard le 6 février 1973.

Quant aux relations économiques entre la Turquie et la Syrie, les deux Ministres se sont mis d'accord sur la nécessité de développer leur coopération dans ce domaine et de conclure un accord de commerce permettant le développement des échanges commerciaux (dans un cadre formel).

Cet accord qui sera négocié entre les deux parties, sera signé dans un proche avenir, et si possible, lors de la visite que S.E. Monsieur le Ministre de l'Economie et du Commerce Extérieur syrien se propose de faire prochainement en Turquie pour répondre à celle effectuée en Syrie par M. Naim Talû, Ministre turc du Commerce.

Il a été décidé que les deux Banques Centrales se mettent en contact dans le plus bref délai pour déterminer entre elles les modalités nécessaires en vue de faciliter les paiements entre les deux pays.

Les deux Ministres ont également décidé que les délégations de techniciens de leurs pays respectifs se rencontrent régulièrement pour chercher en commun les possibilités de coopération technique et économique dans les domaines qui présenteraient un intérêt commun pour la Turquie et la Syrie.

Dans le domaine de coopération technique, le Ministre des Affaires Etrangères de la République Arabe Syrienne a déclaré que les projets industriels qui seraient réalisés en Syrie par l'assistance technique de la Turquie et énumérés par son collègue turc seraient

examinés avec attention par les autorités syriennes.

Les deux Ministres ont décidé qu'un accord de transit soit signé au plus tard dans le courant du premier trimestre de l'année 1973.

Un accord de coopération vétérinaire sera également signé entre les deux parties et, à cet effet, un projet d'accord sera soumis par le Gouvernement turc au Gouvernement de la République Arabe Syrienne.

Les possibilités de conclure des accords de tourisme et d'aviation civile entre les deux pays ont également été examinées par les deux Ministres et il a été dédidé que ces questions seraient étudiées par les autorités compétentes des deux pays afin de trouver une solution adéquate et satisfaisante pour les deux pays.

Les deux Ministres, désireux de développer les échanges culturels, scientifiques et artistiques entre les deux pays, se sont mis d'accord sur le texte d'un programme d'échanges pour l'année 1973 et ont signé le dit texte.

La partie turque a invité la partie syrienne à envoyer une délégation culturelle à Ankara avant la fin du mois de janvier 1973, pour l'élaboration d'un accord de coopération culturelle. Cette invitation a été acceptée avec satisfaction par la partie arabe syrienne.

S. E. M. Ümit Halûk Bayülken a exprimé à son homologue syrien, ainsi qu'au Gouvernement et au peuple syrien, ses remerciements pour l'hospitalité chaleureuse qu'ils ont témoignée à l'égard de son épouse, de sa personne et des membres de la délégation qui l'a accompagné pendant son séjour en Syrie.

Le Ministre des Affaires Etrangères de Turquie a invité S.E. M. le Vice Président du Conseil des Ministres, Ministre des Affaires Etrangères de la République Arabe Syrienne et Madame Abdul Halim Khaddam à effectuer une visite officielle en Turquie.

Monsieur Khaddam a accepté avec plaisir et remerciement cette invitation. La date de ladite visite sera fixée ultérieurement,

B E L G E 7

28 Aralık 1972
DIŞİŞLERİ BAKANININ BÜTÇE KARMA KOMİSYONUNDA YAPTIĞI KONUŞMA

Dışişleri Bakanı Halûk Bayülken, Dışişleri Bakanlığı 1973

1973 bütçesinin Bütçe ve Plan Karma Komisyonunda müzakeresi münasebetiyle şu konuşmayı yapmıştır :

"Dışişleri Bakanlığının 1973 malî yılı bütçesi tetkik ve onayınız için huzurunuza getirilmiş bulunmaktadır.

Dünden beri devam eden müzakerelerde muhterem üyeler tarafından bize hem irşat mahiyetinde hem teşvik mahiyetinde hem de eksikliklerimiz bulunan konularda bunların düzeltilmesini temin edecek şekilde eleştiriler, temenniler ve tenkitler yapılmıştır. Bu hususlara ayrıca avdet etmek kaydıyle esas beyanatıma başlıyorum.

1972 yılı önemli dış politika olaylarına sahne olmuştur. Bilhassa Avrupa siyaset sahnesinde dış politika açısından akis ve tesirleri önümüzdeki on yıla sirayet edecek genişlikte gelişmelere şahit olduk.

Bir evvelki yıl Federal Almanya'nın "kuvvete başvurmama" esası üzerinden Sovyetler Birliği ve Polonya ile gerçekleştirdiği andlaşmaların hazırladığı zemin üzerinde, Federal Almanya ile Demokratik Alman Cumhuriyeti arasındaki ilişkiler de gelişmeye başlamış ; Batı Berlin-Federal Almanya'ulaşım anlaşması, Batı Berlinlilerin Doğu Berlin ve Doğu Almanya'yı ziyaretini tanzim eden anlaşma gibi iki Alman devleti arasındaki beşeri münasebetleri kolaylaştıran bazı tatbikat anlaşmalarından sonra nihayet 21 Aralık 1972 tarihinde iki ülke arasındaki ilişkilerin esaslarını tespit eden Temel Andlaşması da imzalanmıştır.

Tarafların kuvvet kullanmamayı, birbirlerinin toprak bütünlüğüne saygı göstermeyi taahhüt ettikleri ve ülkelerini ayıran mevcut hududun dokunulmaz olduğunu kabul ettikleri bu Andlaşma ile 2. dünya savaşının sonundan beri Avrupa'nın ortasında çeşitli safhalardan geçerek zaman zaman bu kıt'ayı ve giderek bütün dünyayı çok tehlikeli krizlerle tehdit etmiş olan bir duruma son verilmiş bulunulmaktadır.

Almanlararası Temel Andlaşmanın gerçekleştirilmesiyle Demokratik Alman Cumhuriyeti ile diplomatik ilişkiler kurulması, Doğu-Batı ilişkileri ve özellikle Avrupa siyaseti açısından önem arzeden bu mesele, Nato Bakanlar Konseyinin bu ay başında yapılan son Brüksel toplantısında üzerinde dikkatle durulan konulardan birini teşkil etmiştir.

Üyesi bulunduğumuz Nato devletlerindeki genel temayül Demokratik Alman Cumhuriyeti ile artık diplomatik ilişkiler kurulması yönündedir. Bazı ülkeler bu yolda teşebbüse bile geçmişlerdir.

Biraz evvel temas ettiğim son gelişmeler muvacehesinde

Hükûmetimiz de, tabiatiyle, Doğu Almanya ile diplomatik ilişki kurma konusunu gene memleketimizin millî çıkarları açısından dikkat ve itina ile değerlendirmiştir. Memleketimizin en fazla yararına olacağına inandığımız şekilde hareket eyleyeceğiz.

Almanlararası ilişkilerde vuku bulan gelişmelerin geniş ölçüde hızlandırdığı Doğu-Batı münasebetleri ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansını hazırlamak için Helsinki'de A.B.D., Kanada ile 32 Avrupa memleketinin iştirakiyle yapılmakta olan çok taraflı hazırlık görüşmeleri hakkında kısaca bilgi arz edeyim.

Bir yıldan beri kesif bir şekilde sürdürülen ikili istişareler sonucu Avrupa devletleri arasında güvenlik ve işbirliği meselelerini ele alacak bir konferansa gidilmesi ve böyle bir konferansın hazırlık çalışmalarının bir an evvel başlatılması için bir görüş birliği tespit edilmiş ; Finlandiya hükûmetinin daveti üzerine ilgili devletlerin temsilcileri 22 Kasım'da Helsinki'de görüşmelere başlamışlardır. Hazırlık görüşmelerinde iki amaç gözetilmiştir: konferansla ilgili usul ve teşkilât meselelerini kararlaştırmak, gündemi tespit etmek ve aynı zamanda esas konularda konferanstan müşakhas neticeler alınıp alınamıyacağı hakkında hükûmetlerin sarih bir kanaat edinmelerine yetecek derece ve derinlikte görüş teatilerinde bulunabilmek.

Biz, diğer bazı memleketler gibi bu son noktaya özel bir önem atfediyoruz. Zira yumuşama havasının getirdiği bütün olumlu gelişmelere rağmen Avrupa'da hâlâ çözümlenmemiş ve temelde mevcut ayrılıkların mahsulü olan ihtilâflar ve büyük meseleler mevcut bulunduğunu gözönünde bulundurarak, konferansın bu meselelerin önemi ile mütenasip bir anlayış ve çalışma düzeni içerisinde yürütülmesini mantıkî görüyoruz. Bu çerçeve içinde Helsinki çalışmalarından beklediğimiz iki pratik netice vardır : birincisi konferansın gündeminin sarahatla tespiti, ikincisi de konferansta kurulacak olan komisyonların görev ve yetkilerinin tanzimi.

İlk bakışta şekle ait gibi görünen her iki unsur da hakikatte tamamen esasa taallûk etmektedir. Bilhassa çoğunluğun taraftar olduğu bir formüle göre, konferansın önce Dışişleri Bakanları seviyesinde toplanacağı ve meslâ bir haftalık bir toplantıdan sonra dağılarak yerini komisyon çalışmalarına bırakacağı ve sonunda da yine Dışişleri Bakanları veya daha yüksek seviyede bir araya gelinmesi gibi formüller ileri sürülmüştür. Bu formüllerin alacağı şekil de önemlidir. Böyle önemli bir çalışmaya bir hafta gibi kısa bir süre içerisinde sadece Dışişleri Bakanlarının yürütmelerinin maddeten imkân olmadığı takdir buyurulur. Binaenaleyh konferansın tertip

şeklini de biz ehemmiyetli bulmaktayız.

Yukarıda arzettiğim şemaya göre, Helsinki istişarelerinin 15 Aralık'ta neticelenen ilk safhasında temsilciler, muhtemel gündem maddeleri hakkında genel görüşlerini açıklamışlar ve bune takiben de istişarelerin çalışma programını hazırlamaya koyulmuşlardır. Müşahademiz bütün iştirakçılar arasında çalışmaları kolaylaştırmak ve istişareleri başarıya ulaştırmak arzusunun hâkim bulunduğu merkezindedir. Tabiatiyle bu ifadelerimiz esas konular ve hatta bazı tâli konular üzerinde bir görüş birliği bulunduğu ve bunun kolaylıkla sağlanacağı anlamına alınmamalıdır. Aksine istişareler ilerledikçe gündemin tanzimi ve komisyonların görevive yetkilerinin tespiti konularında önemli görüş ayrılığı belirmiş olup bu hususun halli 15 Ocak'tan sonra yapılacak toplantılara bırakılmıştır.

İstişarelerin başında çalışma usulleri tespit edilirken büyük devletler dışında pek çok devlet, özellikle Rumanya ve Yugoslavya gibi bazı devletlerle İsviçre, İsveç ve Avusturya gibi taraflsız ülkeler, askeri ittifaklara üye oluşlarına bakılmaksızın devletlerin eşitliği prensibi üzerinde hassasiyetle durmuşlardır. Neticede hazırlık çalışmaları usul vesikasının bu esasa göre tanzimi mümkün olabilmiştir. Avrupa'nın küçük ve orta çapta devletlerinin bu yolda gösterdikleri hassasiyet şüphesiz ki görüşmelerin bundan sonraki safhaları ve konferansın geleceği bakımından da sıhhatli bir alâmettir.

Görüşmeler, henüz gündemin tespiti konusunda ne dereceye kadar bir mutabakat sağlanabileceği hususunda yeterli bir fikir edinmeye imkân verecek kadar ilerlemediğini arzetmiştim. Ancak yapılan genel beyanlardan anlaşıldığına göre gündemin tespiti ve bilhassa gündem maddelerinin muhtevası bakımından bir tefsir ve anlayış birliğine varmak bir hayli güç olacaktır. Gerçi gündemin iki muhtemel maddesi üzerinde hiç olmazsa zahiren bir görüş birliği mevcuttur. Bunlardan birincisi genel olarak güvenlik meselelerinin konferansta ele alınması, ikincisi de iktisadi, ticari, ilmî ve çevresel konularda işbirliğinin arttırılmasıdır. Ancak bu çok genel mutabakata rağmen, güvenlik meselesinin anlamı ve muhtevası üzerinde bir hayli derin görüş farklılıkların olduğu da bir vakıadır. Bazı memleketler ve özellikle sosyalist memleketler, kuvvete başvurmama ve sınırların dokunulmazlığı prensiplerini esas olarak alacak bir beyannameyi Avrupa'da yeni bir güvenlik sisteminin temellerinin atılması için kifayetli görürken, daha çok sayıda diğer bazı memleketler de güvenliğin sadece siyasi bir kavram olmadığı, bunun askeri cephelerinin de bulunduğu, büyük kuvvet denge-

sizlikleri devam ettiği ve askeri güçler bir çeşit kayıt altına alınmadığı takdirde siyasi beyanların güvenliği sağlamaya yetmiyeceği görüşündedirler. Biz tabiatiyle bu ikinci görüşe katılan devletler arasındayız ve Helsinki Büyükelçimizin istişareler sırasında yaptığı genel beyanda bu noktayı sarahatle belirtmiş bulunmaktayız. Bu davranışımızın istinat ettiği esaslar kısaca şöyledir :

Bir defa, memleketimizin içinde bulunduğu bölge diğer bölgelere nazaren büyük özellikler ve farklılıklar taşımaktadır. Güneyimizde hâlâ çözüm yoluna girmemiş ve büyük askeri kuvvet yığınaklarının menşei olan bir ihtilâf, Orta Doğu ihtilâfı süregelmektedir. Akdeniz bölgesinde bir takım iniş-çıkışlara rağmen son yıllarda deniz güçlerinde daimi bir artış görülmüştür. Kuzeyimizde ve Balkanlarda askeri bakımdan güçlü ve bu güçlerini mütemadiyen takviye etmekte olan devletler vardır. Bu durumda Türkiye güvenlik değerlendirmelerini ve hesaplarını siyasi beyanlara veya niyet beyanlarına değil, müşahhas mutalara dayandırmak ve bütün ihtimalleri nazarı itibare alarak, sadece normal durumlara göre değil, buhran ve gerginlik hallerine göre de ayarlamak zorundadır.

Konferanstan ayrı olarak Orta Avrupa bölgesinde askeri konfrontasyon ihtimalini azaltmak amacıyla kuvvet indirimleri müzakerelerine başlanacak olması da meselenin genel veçhesini ihmal etmemiz için yeterli bir sebep değildir. Ocak sonunda başlayacak olan bu müzakerelerin bir neticeye varması halinde Orta Avrupa bölgesinde kuvvet seviyelerini tahdid eden bir anlaşmanın ortaya çıkacağı ve dolayısiyle Avrupa'nın diğer bölgeleri, özellikle Güney Doğu Avrupa'nın bu anlaşmanın dışında kalacağı açıktır. Yani kuvvet indirimlerinin (MBFR) askeri kuvvetlerin statüsü bakımından, birbirinden farklı anlaşmalı ve anlaşmasız olarak, iki bölge yaratması tehlikesi mevcuttur. Nitekim biz aynı zamanda bu noktayı nazarı itibare alarak, karşılıklı ve dengeli kuvvet indirimleri konusundaki ilgimizi - daha doğrusu bu müzakerelere katılma isteğimizi - bildiğiniz gibi belirttik ve belirtmekte de devam edeceğiz. Bu ısrarımızda yalnız olmadığımızı da tebarüz ettirmek isterim.

Güvenliğin siyasi yönlerine gelince, burada da görüşlerimizi hakiki bir yumuşama havasının temini, gerçek bir güvenlik ve özellikle şartlarımızı karşılayan bir güvenlik mefhumuna göre oluşturmaktayız. Milletlerarası münasebetlerin esasının kuvvet kullanmama ilkesiyle ilgilendirilmesine bir itirazımız yoktur. Esasen bu prensip Birleşmiş Milletler Yasasının da temel ilkelerinden birini teşkil etmektedir. Ancak şurası da muhakkaktır ki, milletlerarası münasebetler bir tek ilkeye değil, birbirlerine mantıkî şekilde bağlı

bir prensipler manzumesine dayanırlar. Milletlerarası hukukun ana kaynaklarından birisi olan Birleşmiş Milletler Yasası ve onun kurduğu denge bunun en bariz bir misalidir. Bazı memleketler, özel şartları icabı, tek bir prensip üzerine ağırlık verilmesini istediklerinden bu isteği belki biz onlar adına anlayışla karşılayabiliriz. Ancak çok taraflı bir vesikanın kabulü sözkonusu olduğunda, hakları, mesuliyetleri ve vecibeleri âdil bir denge içerisinde nazarı itibare almayacak bir vesikayı kabul etmemiz de sözkonusu olamaz. Binaenaleyh güvenlik meseleleri hususunda gerek hazırlık çalışmalarında, gerekse Konferans sırasında izleyeceğimiz tutum yukarıdaki esaslardan hareket edilerek ayarlanmaktadır.

İşbirliği konularının Konferansta ele alınması için şimdiden umumî bir anlaşma mevcut olduğuna temas etmiştim. Fakat meselelerin derinliğine inildiğinde, burada da bu işbirliğine verilecek şekiller, seviyeleri ve teşkilâtlanma tarzı üzerinde fikir ayrılıkları belirmektedir. İlk mesele bu işbirliğin yürütülmesi için yeni teşekküllere lüzum olup olmadığı meselesidr. Buradaki tutumumuz Konferans neticeleri belli olmadan yeni teşekküller kurulma yoluna gidimemesi ve esasen her sahada faaliyet göstermekte olan beynelmilel teşekküllerden de faydanılması istikametindedir. Henüz açıkça ortaya atılmış olmamakla beraber, Avrupa Ekonomik Topluluğu gibi özel hüviyeti haiz teşekküllerin bu işbirliği içindeki fonksiyonunun ne olacağı meselesi zihinleri kurcaladığı anlaşılmaktadır. Türkiye Avrupa Ekonomik Topluluğuna girmeğe namzet bir ülke olarak bu çeşit entegrasyon hareketlerinin Avrupa İktisadi İşbirliğinde oynayabileceği rolü nazarı itibare almak durumundadır.

Üzerinde en çok anlaşmazlık bulunan muhtemel gündem maddesi insan, bilgi ve haberlerin serbest dolaşımı veya diğer bir ifade ile insanî temasların arttırılması meselesidir. Batılılarca büyük önem atfedilen bu konu şimdiden sosyalist ülkelrin büyük muhalefetiyle karşılaşmaktadır.

Bu gündem maddesinden ne anlaşıldığı üzerinde biraz durmak isterim. Avrupa'nın tarihi gelişimi sonucu içine düştüğü bugünkü bölünmüş durumunun zaman zaman Avrupa'nın siyasi ve sosyal hayatını zehirleyen bazı insanî problemler dogurduğu bilinmektedir. Aynı ailenin iki ayrı memlekette yaşayan ve birbirlerini görmek, ziyaret etmek olanağına sahip bulunmayan fertlerinin durumu bu alanda hakiki bir iyileşmeye duyulan ihtiyaçı haklı gösterecek sebepler arasında zikredilebilir. Bunlar bilhassa Almanya gibi bazı memleketler için gerçek ve günlük yaşantının bir parçası olan problemlerdir. Bunun yanında Avrupa'nın sosyal ve rejim farkları yüzünden bölünmüşlüğünün

yarattığı sonuçları da nazarı itibare almak gerekir. Bu farklılıkların Avrupa'da milletler ve kültürler arasındaki temasları aksattığı buna karşılık ideolojik rekabet altında alabildiğine propaganda yapma imkânını kolaylaştırdığı ileri sürülmektedir. Milletlerin birbirlerini sosyal ve siyasal özellikleriyle daha yakından ve ilk elden tanımalarının, gerçeklerin bilinmesine, yanlışlarının düzeltilmesine, ideolojik katılıkların ötesinde bir insanî anlayışın doğmasına yardım edeceği düşünülmektedir. Tabiatiyle böyle bir gelişmenin ilk şartı alınacak kararların veya getirilecek yeniliklerin iyi niyetle ve gereken ölçülerde tatbik edilebilmesindedir. Günümüzde esasen gayet ileri bir seviyeye varmış bulunan muhabere imkânlarının süratle gelişmesi, münasebetlerin karşı konulmaz şekilde artması, devletler arasındaki münasebetler yanında milletler arasındaki münasebetlerin de gelişmesi istikametinde etki yapmaktadır. Diğer bir deyimle beşerî münasebetlerde ve haberlerin yayılışında önüne geçilmesi imkânsız bir gelişme vetiresi, ağır da olsa, oluşma yolundadır. Bunun tek yönlü çıkarlar istikametinde saptırılmak istenmesi veya engeller konması bütün Avrupa devletlerinin elbirliği ile gerçekleştirmeleri gereken güvenlik ve itimat havasına yardım edemez. Arzettiğim bu çerçeve dahilinde Hükûmetimiz de bu konuların önemli bir Avrupa meselesi olarak ele alınmasına taraftardır. Ancak bilhassa belirtmek isterim ki, bunu kabulümüz, yıkıcılığa ve aldatmaya yönelecek bir sistem için kabil olamaz, milletler arasında karşılıklı anlayışı arttıracak ve böylece Avrupa barışının daha sağlam temeller üzerine oturtulmasına hizmet edecek bir sisteme yönelebildiğini gördüğümüz takdirde bi fikirlere karşı yakınlık ve anlayış gösterebiliriz.

Bilhassa sosyalist ülkeler tarafından ısrarlı bir şekilde ileri sürülen bir gündem maddesi de Konferanstan sonra kurulacak olan Daimi Organ meselesidir. Kurulması teklif edilen bu organın mahiyeti ve görevleri konusunda henüz teferruatlı bilgi sahibi değiliz. Şimdiye kadar edinilen bilgilerden anlaşıldığına göre bu tekliften Avrupa devletleri arasında istişarelerin devamını sağlayacak, Konferansın sonuçlarını takib edecek ve bundan sonraki konferansları hazırlayacak, milli temsilcilerden müteşekkil istişari bir kuruluş kasdedilmektedir. Konferansa getirilecek diğer teklifler gibi bu teklifi de Helsinki istişarelerinde inceleyeceğiz. Fakat ilk elde aklımıza gelen bir düşünce, henüz Konferans toplanmadan ve ne derece takibe değer başarılı ve müşahhas neticeler vereceği belli olmadan böyle bir organın kurulması için taahhüde girişmek zamanının pek erken olduğudur. Ümid ederiz ki, Helsinki istişareleri arzu ettiğimiz açıklık ve derinlikle bu meseleye de aydınlık getirir ve bu hususta münasip olacak bir kararın alınmasına yardım eder. Yine bu konudaki görüşümüz

halen Avrupa'da mevcut olan kuruluşların böyle yeni bir organın kurulmasına lüzum bıraktırmıyacağı merkezindedir.

Aktüel bir mesele olarak Helsinki istişarelerinin şu safhadaki neticelerini bir cümle ile özetlemek icab ederse, bunu iyi niyetle başlamış fakat esasa ait meselelere değinildikçe ağırlaşmaya, güçleşmeye başlayan ve çetin olacağı intibaını veren bir müzakerenin ön safhası olarak nitelemek mümkündür.

Şimdi önemine ve muhtemel neticelerine binaen muhtelif veçheleri üzerinde uzunca durduğum bu konu ile yakın ilgisine yukarıda işaret etmiş olduğum başka bir konuya, Karşılıklı ve Dengeli Kuvvet İndirimleri (MBFR) müzakerelerine de geçmek istiyorum.

Kuzey Atlantik İttifakı tarafından ileri sürülen bu teklif Merkezi Avrupa'da karşılıklı ve gerek kapsam, gerek zaman bakımından dengeli bir şekilde askeri kuvvetlerini indirime tâbi tutulması suretiyle Avrupa'da harp tehlikesini azaltmak, genel itimat havasının yaratılmasın sağlamak ve mevcut güvenlik durumunun daha az bir bedel karşılığı korunması imkânını elde etmek amacını gütmektedir.

Varşova Paktı üyeleri uzun bir süre Batı'dan gelen bu yapıcı teklifi cevapsız bıraktıktan sonra nihayet Sovyetler Birliği vasıtasıyla kuvvet indirimi meselesini görüşmeğe hazır olduklarını ifade etmişlerdir. Bu hususdaki müzakereleri hazırlamak üzere Batı ve Doğu ülkeleri temsilcilerinin Ocak ayı içerisinde Cenevre'de araştırıcı görüşmelere başlamaları beklenmektedir.

Kuvvet indirimlerinin Merkezi Avrupa'da yapılması sözkonusu olduğundan, müzakereler mesele ile doğrudan doğruya ilgili olan yani Orta Avrupa'da ya toprağı ya da silâhlı kuvvetleri bulunan Nato ve Varşova Paktı üyeleri arasında cereyan edecektir.

Ancak yüce heyetinzce de takdir buyurulacağı üzere, Nato'nun en önemli güvenlik alanlarından birini teşkil eden Orta Avrupa'da yapılacak kuvvet indirimlerine Türkiye ilgisiz kalamazdı. Kendi ülkemizde kuvvet indirimi yapılması sözkonusu olmamakla beraber, İttifak içerisinde güvenliğin bir bütün teşkil ettiğini gözönünde bulunduran Hükûmetimiz güvenliğimizi etkileyebilecek bu önemli sorunun görüşüleceği toplantıda hazır bulunmak istemiştir. Nitekim bizim gibi Kıt'anın güneyinde bulunan İtalya ve Yunanistan ile kuzeyindeki Norveç ve Danimarka da aynı ilgiyi göstermişlerdir.

Bu nedenle, müzakerelere iştirak meselesi hususunda Nato Konseyinde yapılan istişarelere Türkiye aktif bir şekilde katılmış ve 31 Ocak'ta Cenevre'de başlayacak olan görüşmelerde iştirak konusunda i

bizi de tatmin eden bir formüle aramızda varılmıştır. Bu teklif sosyalist ülkelere yazılmış olup onlardan cevap beklenmektedir.

Bir savunma teşkilâtı olma vasfının yanında bir denge ve barış unsuru olarak da arzettiği önem ve sağladığı fayda hususunda üyelerinin tam bir mutabakat halinde bulunduğu Kuzey Atlantik İttifakına dış güvenliğimiz açısından atfeylediğimiz değer devam etmektedir. Zira Nato, bir yandan barış yolunda çaba sarfederken bir yandan da savunmasının müıssiriyetini idame ettirmeğe ve imkân nispetinde arttırmağa çalışmaktadır. Bütün müttefikler olumlu neticeler vermesi için yukarıda tafsilen arzettiğim iki geniş amaçlı müzakerelerin güçlü bir pozisyondan yürütülmesi gereğine inanmış bulunmaktadırlar. Bu inanç son Nato Bakanlar Konseyi toplantısında teyid edilmiştir. Son Nato Bakanlar Konseyi toplantısında ayrıca ABD Dışişleri Bakanı hükûmetinin, karşılıklı ve dengeli kuvvet indirimleri dışında tek taraflı olarak silâhlı kuvvetlerini Avrupa'dan geri çekmiyeceği hususunda müttefiklerine teminat vermiştir.

Toplantıda İttifak yönünden kaydedilen diğer olumlu bir gelişme Fransa Dışişleri Bakanının Ortak Pazar ülkeleri arasındaki işbirliğinin hiç bir zaman Nato ile rekabet veya ihtilâf anlamına gelmiyeceği ve Nato Konseyinin, İttifakın yegâne danışma organı olmağa devam edeceğine dair Ortak Pazar üyeleri adına yapmış olduğu açıklama olmuştur.

Son Konsey toplantısında müttefiklerimizin soğuk savaş yıllarında gösterdikleri dayanışmayı, barış için sarfettiğimiz çabalarda da göstermeğe hazır bulunduklarını müşahade etmek inşirah verici olmuştur.

Geride bıraktığımız yıl Avrupa Konseyi ile ilişkilerimiz bakımından bir çok sayın üyelerin de işaret etmiş oldukları gibi hareketli bir dönem olmuştur. Bu dönem zarfında, Avrupa Konseyinin Danışma Meclisinin Siyasi ve İktisadi Komisyonları Türkiye'de birer toplantı yapmışlardır. Ayrıca Mayıs-Aralık döneminde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi başkanlığı sırası Türkiye'ye gelmiş ve bu görev tarafımdan deruhte edilmiştir. Bu sıfatla Danışma Meclisinin Mayıs ve Ekim toplantılarına katılarak Bakanlar Komitesinin faaliyetleri hakkında gerekli izahatları vermiş ve parlamenterlerin sorularını cevaplandırmıştım. Bu soruların bir kısmı burada muhterem arkadaşlarımızın da işaret ettikleri veçhile Türkiye'deki durum ile ilgili olmuştur. Kendilerine memleketimizdeki durum hakkında gerekli bilgiler verilmiş, sarfedilen gayretlerin demokratik parlamenter düzenin korunmasına matuf olduğu anlatılmıştır.

Özellikle , Siyasi Komisyonu üyelerinden bir kısmı benimle gayrı resmi bir sohbet toplantısı da yapmışlardır. Bu toplantı 13 Aralık tarihinde Paris'te cereyan etmiştir. Kendilerine memleketimizdeki gerçek durum hakkında kâfi aydınlatıcı bilgiler verilmiştir. Avrupa Konseyindeki parlamenterlerimizin de yardım ve faal şekilde iştirakleriyle Hükûmet ve parlamenterler olarak Batıda, az sayıda da olsa, bazı parlamenterlerin zihninde beliren bir kısım tereddütlerin giderilmesi için elden gelen çabalar sarfedilmiştir. Biraz sonra bu konuya tekrar avdet edeceğim için bu kısmı burada noktalıyorum. Paris'te yapılan toplantılarla ilgili olarak iki kelime daha ilâve etmeme müsaadenizi rica edeceğim. Paris'te biliyorsunuz, Bakanlar Komitesi toplantısı da yapılmıştır. 14 Aralık'ta yapılan bu toplantıda hiç bir Bakan doğrudan doğruya veyahut bilvasıta Türkiye ile ilgili hiç bir söz, hiç bir ifade kullanmamıştır. Aynı şekilde ertesi gün Danışma Meclisi üyeleriyle Bakanlar Komitesinin müştereken aktettikleri ve kollok tesmiye edilen toplantıda da memleketimize müteveccih hiç bir sual sorulmamıştır. Paris'teki çalışmalarımız sırasında memleketimiz bakımından önemli olan bir hususu da ilâveten arzetmek isterim. Bu da 14 Aralık'ta imzalamış olduğum Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesidir. Bu Sözleşme yürürlüğe girdikten sonra yurt dışında bulunan işçilerimizin çalıştıkları ülkenin vatandaşları ile eşit sosyal haklara sahip olacaklarını belirtmek isterim.

Batı Avrupa ülkeleriyle çeşitli sahaları kapsayan dostane ilişkilerimiz geçen yıl içerisinde de gelişerek devam etmiştir. Bildiğiniz gibi Batı ülkelerinden pek çok Dışişleri Bakanları ve mümtaz şahsiyetler ülkemizi ziyaret etmişlerdir.

Kuzey Amerika ülkeleriyle aramızda mevcut iyi ilişkilerin devam ettirilmesi ve geliştirilmesi dış politikamızın esaslarından biridir. Sayın Erim'in 1972 yılı Mart ayı içinde Amerika Birleşik Devletlerine yapmış olduğu ziyaret iki ülke arasındaki dostluk ve işbirliğinin tarsini bakımından büyük faydalar sağlamıştır. Güney Amerika ülkeriyle de dostane ilişkileri arttırmağa gayret ediyoruz. Bu arada Millet Meclisi Başkanı sayın Sabit Osman Avcı'nın başkanlığındaki parlamento heyetimizin Aralık ayı içinde Şili'ye yapmış olduğu ziyaret Güney Amerika ülkeleriyle Türkiye arasında dostane ilişkiler konusunda yeni ve faydalı bir halka olmuştur.

Memleketimiz ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ve diğer Doğu Avrupa ülkeleri arasındaki ilişkiler egemenlik, bağımsızlık, toprak bütünlüğüne saygı, hak eşitliği ve içişlerine karışmama esasları çerçevesinde geçen yıl da olumlu gelişmeler kaydetmiştir. Hükûmetimiz genel dış politika ilkelerimiz, biraz evvel

zikrettiğim ilkeler dairesinde, sosyal, politik ve ekonomik rejim farklarının ülkeler arasındaki iyi ilişkilerin gelişmesine engel olmayacağı yolundaki görüşünü idame ettirerek bahiskonusu ilişkilerin arttırılması yolunda samimi çabalar sarfetmiştir.

Geçen Nisan ayında Sovyetler Birliği Yüksek Şûra Prezidyumu Başkanı Podgorny'nin memleketimize yapmış olduğu ziyaret Sovyetler Birliği ile gelişmekte olan ilişkilerimizde önemli bir katkı teşkil etmiştir. Bu ziyaret sonunda ortak bildiriden başka bir de "Türkiye Cumhuriyeti ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği arasındaki İyi Komşuluk İlişkilerine ilişkin İlkeler Deklarasyonu" yayınlanmıştır. Bu Deklarasyonu Kuzey komşumuz ile olan ilişkilerimizde hakim olacak ilkeleri saptaması bakımından önemli bir vesika görüyoruz.

Doğu Avrupa'nın diğer sosyalist ülkeleri ile olan ilişkilerimizi de yukarıda andığım ilkeler çerçevesinde geliştirmekteyiz. Bu ülkelerle memleketimiz arasında çeşitli seviyelerde yapılan karşılıklı ziyaretlerin bu gelişmelerde kayda değer hisseleri olabileceğini düşünüyoruz.

Balkan ülkeleri ile olan ilişkilerimiz, sınır veya bölge komşuluğu gibi özel nielikleri dolayısiyle ayrı bir önem taşımaktadır. Bu ülkelerle ilişkilerimizi iyi komşuluk ve karşılıklı anlayış havası içinde yürütmeğe ve geliştirmeğe itina gösteriyoruz. Yugoslavya Başbakanı Cemal Biyediç'in Kasım ayı içinde memleketimize vaki ziyareti esasen olumlu bir hava içinde bulunan Türk-Yugoslav ilişkilerinin daha da ileri götürülmesine yeni imkânlar hazırlamıştır.

Komşumuz Bulgaristan ile Bulgaristan Dışişleri Bakanı Petar Miladenov'un da Kasım ayı içinde memleketimize yapmış olduğu ziyaret malûmlarıdır. Bu şekilde ziyaretlerin Türkiye ile Bulgaristan arasındaki münasebetlerin gelişmesine imkân sağlıyacağına ve anlaşmazlıkların ortadan kalkmasına yardım edeceğine inanıyoruz.

Diğer Balkan ülkelriyle olan ilişkilerimiz de memniniyet verici bir şekilde gelişmektedir. Balkanlar'da karşılıklı anlayış havasının ve ilişkilerin gelişmesi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği sorunlarının büyük önem kazandığı günümüzde muhakkak ki bölgemizde ve Avrupa'da barış ve güvenliğin tesisine önemli ölçüde katkıda bulunur.

Şimdi de müsaadenizle Orta Doğu meselesi hakkında kısaca bilgi sunmak istiyorum.

Orta Doğu'da 1970 Ağustos ayından bu yana uygulanmakta olan ateş-kes durumu İsrail ile Lübnan ve Suriye arasında son aylarda vuku bulan çatışmalar hariç tutulursa genellikle devam etmektedir.

Ancak meseleye barışçı yollarla âdil ve devamlı bir hal çaresi bulunması için beş yıldan beri sarfedilen muhtelif gayretler semere vermemiştir, dünya barışı ve özellikle memleketimizin de içinde bulunduğu bölgenin güvenlik sükûnu açısından mevcut buhranın yarattığı ciddi tehlike ortadan kalkmamıştır. Türkiye'nin anlaşmazlığın başından beri izlediği siyaset gayet açık prensiplerle tespit olunmuştur. Malûmları olduğu üzere memleketimiz kuvvet kullanılması yoluyla toprak kazancı ve siyasi avantaj sağlanmasını reddetmektedir; oldu bittiler yaratılmasına ve Kudüs'ün statüsünde tek taraflı olarak değişiklikler yapılmasına karşı olduğunu her vesile ile belirtmiş ve bu hususdaki Birleşmiş Milletler kararlarını desteklemiştir.

Meselenin bu prensipler çerçevesinde bölgeyi huzur ve sükûna kavuşturacak âdil ve şerefli bir çözüme bağlanması yolunda sarfedilen barışçı gayretleri biz de elimizden geldiği nispette destekliyoruz ve desteklemeye devam edeceğiz. 22 Kasım 1967 tarihinde Güvenlik Konseyi tarafından kabul edilen 242 sayılı kararın iyi niyetle ve tam olarak uygulanması halinde anlaşmazlığın tümünü kapsayan barışçı bir çözüme ulaştırıcı unsurlar taşıdığına hâlâ inanmaktayız.

1972 Mayıs ayında Moskova'da Başkan Nixon ile Brejnev arasında yapılan görüşmeden sonra Sovyetler Birliği ile ABD'nin Orta Doğu sorununu barışçı bir çözüme vardırmak için kendilerine düşeni yapmağa hazır olduklarını beyan etmiş bulunmaları önemli bir gelişmedir. Bu tutumun olumlu sonuçlar vermesini temenni ederiz.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 8 Aralık tarihinde Türkiye'nin de dahil bulunduğu 86 müsbet rey, 7 aleyhte ve 31 çekimser reyle kabul edilen Orta Doğu meselesi ile ilgili karar, 242 sayılı Güvenlik Konseyi kararına paralel bir mahiyet arzetmektedir. Bu karar hükümlerine uygun olarak Büyükelçi Jarring'in duraklama devresine girmiş olan misyonunun canlandırılmasını ve bir an evvel göreve başlıyabilmesini arzu ediyoruz.

Bölgedeki kayda değer diğer bir gelişme de Arap memleketlerinin bir birlik vücuda getirmek maksadıyla yaptıkları temaslar etrafında toplanmaktadır. Mısır bu gayeyle Libya ile birleşme yoluna gitmiş, Kuzey ve Güney Yemen ise tek bir Yemen devleti olarak birleşmeğe karar verdiklerini açıklamışlardır.

Tarihi ve kültürel bağlarla bağlı bulunduğumuz Arap ülkeleriyle olan ilişkilerimizin karşılıklı hak ve menfaatlere saygı ilkesine bağlı kalarak, çeşitli alanlarda geliştirilmesi, aramızdaki

işbirliği olanaklarının arttırılması başlıca arzumuzdur. Son aylarda teati edilen karşılıklı ziyaretler bu cümleden olarak, Irak Cumhurbaşkanının, Tunus Dışişleri Bakanının memleketimizi ziyaretleri, Irak, Ürdün, Suriye'ye yaptığım ziyaretler olumlu geçmiştir ve bu ülkelerle aramızdaki münasebetlerin iktisadi, ticari bakımlardan da geliştirilmesi için imkânlar hazırlanmıştır.

Yakın dostumuz İran ve Pakistan ile ilişkilerimiz, gerek RCD ve Cento içinde, gerek ikili düzeyde memnuniyet verici bir şekilde gelişmektedir. Çeşitli alanlarda işbirliğimiz artmaktadır. Ocak 1972'de Başkan Bhutto'nun memleketimize yaptığı ziyaret, Temmuz 1972'de benim İran'ı ve Pakistan'ı ziyaretim ve İran Dışişleri Bakanının Türkiye'yi iade-i ziyareti, bu aramızdaki çok taraflı ve iki taraflı ilişkilerde hakim olan dostluk ve anlayışın birer örneğini teşkil etmiştir. Bu ziyaretler sırasında bölge meseleleri ve ikili konularda faydalı görüş teatilerinde bulunmuş ve faydalı kararlar almışızdır.

Afgan Kralı Muhammed Zahir Şah ve Majeste Kraliçesinin Eylül sonunda memleketimize yaptığı ziyaretle bu kardeş memleketle aramızdaki ilişkilere yeni bir hız vermiştir.

Güney Asya alt kıt'asında Aralık 1971 harbini takiben vuku bulan gelişmeleri dikkatle izlemekteyiz. Simlâ Anlaşmasını takiben Hint-Pakistan ilişkilerinde meydana gelen olumlu gelişme çeşitli nedenlerle bir süre iniş çıkışlar göstermiştir. Uzun müzakerelerden sonra son olarak 9 Aralık 1972'de her iki tarafın Genelkurmay Başkanları arasında Lahor'da, Keşmir ve Jammu'daki kontrol hattının çizilmesiyle ilgili olarak varılan Anlaşmayı, iki ülke arasındaki ilişkiler yönünden önemli bir aşama olarak kabul ediyoruz. Temennimiz alt kıt'a ülkelerinin sorunlarını barışçı yollarla bir an önce çözerek bölgede devamlı barış ve istikrarın avdetini sağlamalarıdır.

Yukarıda sözünü ettiğim savaş sonunda Pakistan'dan ayrılan ve halen altısı Müslüman, doksan altı ülke tarafından tanınmış bulunan Bangladeş artık bir realitedir. Biz bu yeni ülkenin ne tanınmasına, ne de Birleşmiş Milletlere kabul edilmesine karşı değiliz. Ancak sözkonusu iki işlem için Bangladeş'in bazı hukuki ve insanî koşulları yerine getirmesini bekliyoruz. Bunların en önemlisi tutuklu bulunan Pakistanlı harp esirlerinin iadesidir. Savaşın bitmesinden itibaren bir yıl geçmesine rağmen sayıları 90 binin üzerinde bulunan harp esirlerinin iade edilmemiş olması hiç bir yönden kolaylıkla savunulamaz. Esirlerin iadesi Cenevre Anlaşmasına göre hukuki bir mükellefiyettir. Bu mükellefiyetin yerine getirilmesi Bangladeş sorununun çeşitli veçheleri üzerinde çok olumlu tesir icra edecektir. Bunun bir an evvel gerçekleşmesini temenni ediyoruz.

Bilhassa Birleşmiş Milletlerde 24 Ekim'de kabul edilmiş olan iki karar şayet ilgililer tarafından yerine getirilecek olursa Bangladeş sorununun bütün ilgililer için ve bütün dinya için memnuniyetbahş bir şekilde halledilmiş olacaktır.

Türk milleti ve Cumhuriyet Hükûmetlerince millî bir dava olarak benimsenen Kıbrıs meselesinde yeni bir safhaya gelinmiştir.

Bilindiği gibi Kıbrıs'ta Türk ve Rum cemaatleri arasında 1968'de başlamış olan araştırıcı nitelikteki görüşmeler 3,5 yıl kadar devam ettikten sonra 1971 yılı sonbaharında Kıbrıs Rum Yönetiminin tutumu yüzünden tamamiyle çıkmaza girmişti. Bunu takib eden devrede o zamanki Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U-Thant tıkanmış bulunan toplumlararası görüşmelerin Türkiye ve Yunanistan temsilcileri ile kendisinin Kıbrıs'taki Özel Temsilcisinin katılmaları suretiyle genişletilerek canlandırılmasını öngören bir formül teklif etmişti. Bu formülün unsurları ve ne şekilde uygulanacağı üzerinde ilgililer arasında istişareler yapılırken yine yüksek heyetinizin malûmu olduğu üzere Kıbrıs'ta ciddi bir gerginlik ortaya çıkmıştı. Bu gerginliğin zahiri nedeni Makarios'un adaya külliyetli miktarda Çekoslovak yapısı silâh ve mühimmat getirmiş olması idi. Malûm olduğu üzere Grivas'ın Kıbrıs'a gitmesinden sonra Rum toplumu içinde Makarios'a muhalefet edenler arasında teşkilâtlanma başlamıştı. Makarios buna karşı bir tedbir olarak şahsına bağlı Güvenlik Kuvvetleri kurmağa karar vermiş ve bu kuvvetlere dağıtılmak üzere sözkonusu zilâhları getirmiş olduğunu iddia etmişti. Cemaatimizin güvenliğini de tehdidi altında bulunduran bu silâhların Birleşmiş Milletlerin Barış Gücünün nezareti altına konulması için yaptığımız yoğun diplomatik çalışmaların müspet neticeye ulaştığı bir sırada da adada tekrar yeni ve ciddi gelişmeler olmuş, Rum toplumu içinde Enosis'i esas alan beyanlar ve faaliyetler artmıştı. Önemli bir gelişme olarak işbirliği imkânlarını araştırmak üzere Grivas Makarios ile görüşmüş ve bu iki Rum lideri arasında mesajlar teati edilmişti. Bu mesajlarda Enosis kasdedilerek ortak millî mücadelenin başarıya ulaşmasından söz edilmişti.

Bu kısaca temas etmiş olduğum gelişmeler adada esasen mevcut olan itimat buhranını fevkelâde arttırmıştı. Bu şartlar altında Kıbrıs'ta genişletilmiş toplulararası görüşmelere başlamamıza imkân bulunmadığı sonucuna vararak bu düşüncemizi Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine gerekçesiyle izah edip son gelişmelerin bizde uyandırdığı şüphelerin ve adada mevcut itimat buhranının giderilmesi ve Kıbrıs'ta toplumlararası görüşmeler yolunun açılabilmesi için Kıbrıs'ta asgarî bir itimat atmosferinin yaratılmasının gerektigini bildirmiştik. Bunun üzerine yeni Genel Sekreter Kurt Waldheim bütün ilgili taraflara bir muhtıra vermiştir. Genel Sekreter bu muhtırada, U-Thant'ın toplumlararası görüşmelerin genişletilmesini teklif etmesinden bu yana vuku

bulan gelişmeleri anlatmış, silâhlar konusunda varılan nihaî anlaşmayı izah etmiş ve toplumlararası görüşmelerin dayandığı esasları ve bu görüşmelerin başlamasını mümkün kılan anlayış bakımından taraflar arasında mevcut mutabakatı teyid etmiştir. Bu başlangıç mutabakatında toplumlararası görüşmelerin tamamen araştırıcı nitelikte olacağı, görüşmelere katılacak Genel Sekreterin Kıbrıs'taki Özel Temsilcisinin arabulucu değil, sadece dostane teşebbüs çerçevesinde rol oynayacağı tespit edildiği gibi, görüşmelerin adanın istiklâli esasına dayanması ve bu çerçeve içerisinde iç meselelerin ve bununla ilgili anayasa konularının üzerinde durulması kabul edilmiştir. Ayrıca Genel Sekreterin ilgili taraflara göndermiş olduğu muhtırada genişletilmiş görüşmelere iştirakin tarafların bilinen siyasi ve hukuki tutumlarına halel getirmeyeceği sarahatle kaydedilmiştir.

İşte bu gelişmeler üzerinedir ki toplumlararası genişletilmiş görüşmelere Kıbrıs'taki Barış Gücünün faaliyetini denetlemek maksadiyle o sırada ziyarette bulunan Kurt Waldheim'in bir açış toplantısıyla başlanmış bulunmaktadır. Toplantılara Türk ve Yunan anayasa eksperleri katılmaktadırlar. Görüşmelerin 1 Eylül tarihine kadar olan devresi Türk ve Rum cemaat temsilcileri arasında bundan evvel yapılan görüşmelerde tespit edilmiş olan mutabakat ve ademi mutabakat noktalarının mahiyet ve nedenleriyle birlikte görüşmelere katılan Türk ve Yunan anayasa uzmanlarının huzurunda deşilip ortaya serilmesiyle geçmiştir. Böylece anayasa uzmanlarının sorunun özüne ve ihtilâflı konuların ayrıntılarına daha iyi nüfuz edebilmeleri mümkün olmuştur. 1 Eylül'den sonraki safhada ise çeşitli anayasa konuları üzerindeki ihtilâf da ele alınarak tarafların görüşlerini yaklaştırmak için çabalar sarfedilmektedir. Görüşmelerde ele alınan bu konular hakkında yapılan müzakerelerin muhtevasının açıklanmaması için taraflarca bir mutabakat prensibi alınmıştır.

Türkiye ve Türk Cemaati görüşmelerde Kıbrıs Devletinin iki cemaatli karakterinin ve bu iki Cemaatin Devletin bağımsızlık, egemenlik ve toprak bütünlüğüne, diğer bir ifadeyle, Devletin kaderine olan eşit ortaklığının korunması esaslarından hareketle Türk Cemaatinin can ve mal güvenliğinin, iktisadi gelişmesinin teminat altına alınmasına gayret etmektedir.

Diğer yandan, görüşmelerin başlangıç noktasında da teyid edildiği gibi, Türkiye'nin milletlerarası antlaşmalardan doğan hakları saklıdır ve görüşme dışı tutulacaktır.

Paket anlaşması esası üzerinden yürütülen görüşmelerde bazı terakkiler kaydedilmiş olmakla beraber, yıllardır geçirilen acı tecrübeler de nazarı dikkate alınarak, gelecek bakımından ihtiyatli bir

tutum takib ettiğimizi ve çok iyimser beyanlardan kaçındığımızı ve bunu anlayışla karşılamanızı rica ederim.

Şüphesiz ki, bu görüşmelerin olumlu ve bütün ilgili tarafları tatmin edecek bir hal tarzına ulaşması hepimizin halisane dileğidir. Bununla beraber Türkiye'nin ve soydaşlarımızın güvenliğine ve meşru haklarına yönelebilecek her türlü teşebbüsü de derhal bertaraf azmi içinde bulunduğumuzu ve bunun için gerekli tertip ve tedbirlerin alındığını da bu vesile ile arzetmek isterim.

Dış ekonomik ilişkilerimiz alanında, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ortaklığımız bu yıl da aktüalitesini muhafaza eden önemli konulardan biridir.

Topluluk ile ortaklığımızın Geçiş Dönemini düzenleyen Katma Protokol 23 Kasım 1970'de Brüksel'de imzalanmış ve yüce Meclislerde görüşülerek 23 Temmuz 1971'de 1448 sayılı kanunla onaylanması uygun bulunmuştu.

Topluluk üyesi ülkelerde onay işlemlerinin zaman alacağı gözönünde tutularak bir yandan 27 Temmuz 1971'de AET ile bir ticari Geçici Anlaşma yapılmış ve 1 Eylül'deyürürlüğe konmuş ; bir yandan da Topluluğa yeni üyelerin katılması dolayısiyle yürütülen uyum müzakerelerinden yararlanılarak Katma Protokolün eleştiriye uğrayan bazı yönlerinin düzeltilmesi ve iyileştirilmesi yönündeki çalışmalarımız yoğunlaştırılmıştır.

Bu çerçeve içinde 1972 yılında ortaklık ilişkilerimiz açısından vaki faaliyeti özetlemek için Geçici Anlaşma ile düzenlenen ticari mübadelelerin seyri ve AET'nin genişlemesi dolayısiyle yürütülen müzakerelerde alınan sonuçlar üzerinde biraz durmayı faydalı görmekteyim.

Malûmları olduşu üzere Geçici Anlaşma, Katma Protokolün ilk uygulama yılı için geçerli ticari hükümleri yürürlüğe koyan bir anlaşmadır. Bu niteliği ile Geçici Anlaşma uygulamasını Geçiş Dönemi için bir hazırlık ve Katma Protokol yönünden bir deneme devresi olarak değerlendirmek hatalı olmayacaktır. Bu açıdan bakıldığında, 1972 yılında Geçici Anlaşma çerçevesinde düzenlenen ticari alış-verişlerde izlenen gelişmeyi ilerisi için umut verici ve özellikle Katma Protokolün uygulanması bakımından cesaret verici olarak nitelendirmek hatalı olmayacağı düşüncesindeyiz.

Filhakika elde bulunan son rakamlara göre 1972'nin ilk on ayında yani Ocak-Ekim döneminde, AET ülkelerine ihracatımız bir önceki yılın aynı devresine nazaren % 54,3 artarak 251 milyon dolara ulaşmıştır. Buna karşılık AET dışındaki ülkelere ihracatımızda son on ayda izlenen artış % 42'dir.

Yılın son iki ayının ülkemiz bakımından AET ülkelerine en yoğun ihracatın gerçekleştirildiği mevsimi teşkil ettiği gözönünde bulundu-

rulursa bu olumlu gelişmenin yıl sonuna kadar artarak devam etmesini beklemek normaldir. Nitekim ilk on aydaki gelişme aynen devam edecek olduğu takdirde, yıl sonunda AET'ye ihracatımız 400 milyon dolara yaklaşacaktır ki, bu perspektif 1969 yılında Topluluk üyesi ülkelere yaptığımız ihracatın üç yılda bir misli fazlasına çıkması anlamına gelmektedir.

İthalâtta ise 10 ayda AET'den yapılan alımlarda kaydedilen artış % 34,7 civarındadır. Bu oran ihracatta olduğu gibi AET dışından yapılan ithalâtta izlenen gelişme oranından yüksek ise de geçen yıl AET'den yapılan ithalâtta görülen % 40 oranındaki artışın altındadır. Kanımızca bu sonuç hayli önem taşımaktadır. Gerçekten Türkiye 1972 yılında Ortak Pazar'a karşı % 5 ilâ 10 oranlarında gümrük indirimleri uygulamıştır ; % 35 oranında liberasyon konsolidasyonu uygulamıştır. Bunlara rağmen ithalâtımızda zaman zaman endişe edildiği gibi başdöndürücü bir artış olmamış, aksine genellikle ihtiyaçlarımıza göre belirlenen alımlarımız bu yıl daha dengeli bir gelişme izlemiştir.

Nihayet ihracatımızdaki daha yüksek artış AET'ye olan ticaret bilânçomuzu da lehte etkilemiş ve Topluluğa karşı ticaret dengesi açığımız nisbî olarak azalmıştır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerimizde 1972 yılında çalışmaların yoğunlaştırıldığı ikinci alanı AET'ye yeni üyelerin katılmasıyla - ki buna teknik tabiriyle "genişleme" denmektedir - bu sebeple yürüttüğümüz müzakereler teşkil etmiştir.

Toplulukla ilişkilerimizin uzun vadeli cephesini ilgilendiren bu konuyu biraz evvele dönerek biraz tafsilen arzetmek istiyorum.

Malûmları olduğu üzere Katma Protokol yüce Meclislerde incelenişi ve onaylanmasının uygun bulunuşu sırasında bazı yönlerden eleştirilere uğramıştı. Bu çerçevede özellikle tarım ürünlerimize sağlanan tavizlerin arzulanan genişliğe ulaşmadığı ve Geçiş Dönemi yükümlerimizi uygulamakta, sanayileşme çabalarımız içerisinde yeni kurulacak sanayimizi korumak açısından bazı güçlükler.le karşılaşabileceğimiz öne sürülmüştü.

Hükûmetimiz bu eleştirilerin tümünü ve AET'ye yeni üyelerin katılması dolayısiyle ortaya çıkan durumu, 3. Beş Yıllık Plan çalışmaları içerisinde bilimsel bir yaklaşımla ele almış ve değerlendirmiştir. Bu çalışmalar sonucunda, bir yandan AET'ye 22 yılda tam üye olmayı sağlayacak bir yeni Kalkınma Stratejisi ve onun ilk uygulama dilimi olan 3. Beş Yıllık Plan hazırlanarak yüce Meclislerin onayına sunulmuş, öte yandan da bu uzun dönemli strateji çerçevesinde, genişleyen AET ile ilişkilerimizin sağlıklı bir biçimde yürütülmesi için gerekli görülen uyum tedbirleri ile ilgili önerilerimiz tepit edilerek Topluluğa bildirilmiş ve bu tekliflerimiz üzerinden müzakereler 1972 yılı boyunca yürütülmüştür.

Bu anlayışla Topluluğa yöneltiğimiz talepler hangi unsurları kapsamaktadır ? Bunları kısaca üç esas içerisinde toplamak mümkündür.

1- Toplulukların genişlemesi dolayısiyle Katma Protokol çerçevesinde üstlendiğimiz yükümlerde artış yönünde bir değişiklik olmamalıdır.

2- Bir yandan yeni üyelerin katılmasiyle AET'nin artan rekabett gücü, öte yandan da uzun vadeli sanayileşme politikamızın gerekleri gözönünde tutularak, Geçiş Dönemi için sanayi alanında üstlendigimiz yükümlerin uygulamasına bir esneklik getirilmelidir.

3- Tarım alanında Türkiye yararına öngörülen sürüm kolaylıkları özellikle Topluluğa yeni katılacak ülkelere yönelen ihracatımızın bileşimi de dikkate alınmak suretiyle arttırılmalı ve iyileştirimelidir.

Bu kadro içerisinde bütün 1972 yılı boyunca yürüttüğümüz girişimler ve müzakereler kolay cereyan etmemiş, aksine zaman zaman çetin geçmiştir.

Taleplerimizin esaslarını saptadığımız Şubat 1972'de DPT Müsteşarı ve bütün ilgili kuruluşların uzmanlarının da katıldığı bir heyetle birlikte malûmunuz olduğu üzere Altılar başkentlerini ziyaret ederek görüşlerimizin genel çerçevesini ve temel dayanaklarını ortaklarımıza anlatmış idim. İçtenlikle söylemek gerekir ki, her yerde iyi niyetli bir anlayış bulduk. Sorunlarımıza ilgi gösterdiler, uzun vadede ulaşmayı amaç edindiğimiz hedefleri ve bunları gerçekleştirmek üzere başvurmayı tasarladığımız tedbirleri tasviple karşıladılar.

Bu temaslardan sonra teknisyenlerimiz müşahhas tekliflerimizi hazırlayıp müzakerelerde açıkladılar. Topluluğun o sıradaki tepkileri aynı ölçüde olumlu olarak belirmedi, isteklerimizi bazen çok geniş kapsamlı, bazen öngörülen düzeni tümüyle degiştirecek mahiyette buldular. Teknik alanda görüşmeler uzadı, ancak elle tutulur bir sonuç alınamadı ve hattâ bir ölçüde bir kilitlenme noktasında kalmak istidadı gösterdi müzakereler.

Bunun üzerine Temmuz 1972 sonlarında Dışişleri Bakanlarının katıldığı bir Ortaklık Konseyi toplantısı yaptık. Bu toplantıdan önce Altılardaki meslekdaşlarımla ayrı ayrı görüştüm. Bu ikili temaslarda ve Ortaklık Konseyinde politik düzeyde taleplerimizin dayanaklarını, sebeplerini, mahiyetlerini yeniden ve tafsilâtiyle açıkladım. Bu toplantıda Şubat temaslarında karşılaştığımız olumlu ortamın yeniden doğduğunu müşahade ettik ve o safhadan sonra müzakereler tekrar yapıcı ve karşılıklı anlayışın hakim olduğu bir hava içerisinde sürdürülmeye başlandı.

Müzakerelerimiz henüz son noktasına varmamıştır. Ocak 1973 ayı içerisinde devam edip Şubat başında Ek Anlaşmayı imzalamayı öngö-

rüyoruz. Bununla birlikte, bugün üzerinde mutabakat hasıl olan hususları ve beliren anlaşma olanaklarını yüksek heyetinize açıklamakta yarar görmekteyim. Ancak bu açıklamalarımı devam eden bir uluslararası müzakerenin unsurları olarak kabul edip değerlendirmenizi de ayrıca istirham ederim.

Bu müzakerelerde öne sürdüğümüz taleplerin üç temel hedefe yöneldiğini biraz önce belirtmiştim. Müsaadenizle bugünkü safhada aldığımız sonuçları da aynı tasnif içerisinde arzetmeye çalışayım.

1- Topluluktan ilk talebimiz, yeni katılmalar dolayısiyle Katma Protokolde öngörülmüş yükümlerimizde bir artış olmaması idi. Müzakerelerde bu hususun sağlandığını ve Topluluğun görüşlerimizi kabul ettiğini söyleyebilirim. Bunun fiilî plandaki sonucu nedir ? Bu talebimizin kabul edilmesinin pratikte bize sağladıkları şunlardır : bilindiği gibi Katma Protokol ile Topluluğa, Altılardan ithalâtımızın % 45'ini temsil eden bir liste - ki 22 yıllık liste olarak isimlendirilmektedir - gümrük vergilerini 22 yıllık istisnaî bir uzatılmış dönemde .ı sıfıra indirmeyi kabul etmiştik. Bu listenin değeri, Altılar yerine Dokuzlardan yaptığımız ithalât esas alınarak hesaplandığında % 51'e çıkmaktadır. Yani Topluluğun genişlemesine normal bir uyum yapsaydık, uzun sürede korumayı tasarladığımız mallar listesinden Dokuzlardan ithalâtımızın % 6'sına tekabül eden bir grup mamûlü çıkarmak zorunda kalacaktık. Aynı şekilde Altılara, ithalâtımızın % 35'i oranını temsil eden bir grup mamûlün - ki buna da liberasyon listesi denilmektedir - liberasyonunu konsolide etmiş bulunuyoruz. Yine Altılar yerine Dokuzlar çıkışlı ithalâtımız esas alınarak hesaplandığında, bu listenin oranı % 31,4'e düşmektedir ve normal olarak, genişleme dolayısiyle bu listeye ithalâtımızın % 3,6'sını temsil eden yeni maddeler eklememiz gerekmekte idi.

Biz genişleme dolayısiyle bu şekilde yeni yükümler getiren düzeltmelere taraftar olmadığımızı bildirdik ve ithalâtımıza uygulanan düzende bir değişiklik yapılmasının uygun olmayacağını savunduk. Topluluk da bu görüşümüzü benimsedi. Böylece Dokuz üyeli Topluluğa karşı fiilen % 35 yerine % 31,4 oranında liberasyon ve % 45 yerine % 51 oranına ulaşan bir 22 yıllık liste ile yükümlülüklerimizi uygulamaya başlıyacağız.

2- Yükümlerimize getirilecek esneklik konusu herşeyden önce uzun dönemli strateji içerisinde sanayileşme çabalarımıza öngördüğümüz yönü verecek tedbirleri Toplulukla ilişkilerimiz dolayısiyle güçlükle karşılaşmadan alabilmemizle ilgilidir.

Bu bakımdan önce sorunu bu genel ilke açısından ortaya koyduk ve Topluluğun yukarıda arzettiğim görüşü paylaştığını açıklamasını istedik. Muhataplarımız bu talebimizi kabul ettiler. Üzerinde şimdiden anlaşmaya varılan ve "genel esneklik hükmü" olarak isimlendirilen bir

beyanla, Türkiye ve Genişlemiş Topluluğun Dokuz Üyesi, "Ankara Anlaşmasının Türkiye ile Topluluk arasındaki gelişme düzeyi farkını azaltmayı hedef aldığını, Türkiye'nin aynı amaçla uzun vadeli bir gelişme ve sanayileşme stratejisi saptadığını, bu stratejideki hedeflere ulaşmanın Ortaklık Anlaşmasının amaçlarına da uygun bulunduğunu" belirterek, "bu anlayışla Geçiş Dönemi süresince Türkiye'nin Kalkınma Planlarına uygun biçimde sanayileşmesini en çok teşvik edecek nitelikte görülecek tedbirleri araştırmakta ve almakta kararlı olduklarını" açıklıyacaklardır. Bu ortak taahhüt yeni anlaşmaya eklenecektir.

Esneklik tedbirleri konusunda ikinci olarak üzerinde en çok durduğumuz yeni kurulacak sanayimiz için bazı ek korunma olanakları sağlamak amacıyla bazı müşahhas tekliflerde bulunduk. Bu tedbirler, dış ticaret alanında en tesirli korunma aracı olarak kabul edilen miktar kısıtlamalarına ilişkindi ve yeni kurulan bir sanayi için gerektiğinde miktar kısıtlamaları koyarak, daha açık bir ifade ile, o sanayinin ürettiği mamûlün ithalini keserek korumayı sağlamayı istihdaf ediyordu.

Topluluk bu alandaki isteklerimizi halen kısmen kabul etmiş durumdadır. Gerçekten AET, Katma Protokoldaki koruma olanaklarına ilâveten Geçiş Döneminin ilk 12 yılı boyunca - ki bu yıllar sanayileşme çabalarımızın kritik devresi sayılan 3. ve 4. plan dönemlerini tümüyle kapsamaktadır - yeni kurulacak sanayimizi korumak amacıyla miktar kısıtlaması koymak şeklinde tedbirlerin ortak kararla uygulanabilmesini kabul etmiştir.

Ancak biz bunun bir adım daha ötesinde gerektiğinde belirli ölçüler içinde tek taraflı olarak miktar kısıtlaması koymayı da talep ediyoruz. Şimdi bu imkânı da sağlamak amacıyla müzakerelere devam etmekteyiz. Bu konuda şu hususu açıklamakta yarar görmekteyim : sorunun esası bakımından Toplulukla aramızda bir görüş ayrılığı yoktur. Onlar da Türkiye'nin sanayileşme süreci içerisinde bazı güçlükleri olabileceğine, bunlara karşı özel korunma tedbirleri almak gerekebileceğinde bizimle hemfikirler. Ayrıldığımız nokta, bu alanda öngörülecek mekanizmanın şeklidir. Topluluk gerektiğinde birlikte ve süratle alınacak kararlarla istenen korunmanın sağlanabileceğini, bunun ötesinde henüz güçlük ortaya çıkmadan çare araştırmanın gerekli olmadığını ileri sürmektedir. Biz ise özellikle sanayi yatırımlarına yön vermek bakımından tedbir alma imkânımızın önceden elimizde bulunmasını istiyoruz.

Ümid ediyorum ki, yılbaşından sonra devam ettireceğimiz müzakere, temas ve teşebbüslerlebu hususta da bir anlaşmaya varmak mümkün olabilecektir.

3- Nihayet tarım alanında Topluluk, katılmalar dolayısiyle yarar-

landığımız sürüm kolaylıklarının kapsamının genişletilmesi ve iyileştirilmesi gerektiği hususundaki görüşlerimizi kabul etmiştir.Bu alanda maddeler üzerindeki teknik müzakerelere yeni yılda başlanması ve 1 Nisan 1973'e kadar sonuçlandırılması yolundaki anlaşmaya varılmıştır. Bu teknik çalışmalarda "Ortaklık ilişkilerimizin özel önemi" nedeniyle ülkemize uygulanan taviz rejiminin buna uygun ölçülerde iyileştirilmesi ve öte yandan da Topluluğa yeni katılacak ülkelere yaptığımız ihracatın da dikkate alınması hususunda mutabık kalınmıştır. Yeni katılacak ülkeler Topluluğa ilk indirimlerini 1 Nisan 1973 tarihinde yapacaklarından, diğer bir ifade ile genişleme fiilen 1 Nisan 1973 tarihinde başlayacağından, ülkemiz de o tarihte bir yandan Ortaklık statümüze, öte yandan da Dokuzlu Toplulukla mevcut ticari ilişkilerimize uygun bir rejimle mübadelelerini yürütme imkânını bulacaktır.

AET konusunda hayli süren açıklamalarıma son verirken önümüzdeki yılbaşından itibaren ilişkilerimizde beklediğimiz gelişmelerin de kısa bir şemasını çizmek istiyorum.

Katma Protokol, İtalya'daki onay işlemlerinin de 14 Aralık'ta tamamlanmasından sonra, öngörüldüğü gibi 1 Ocak 1973'ten itibaren yürürlüğe girecektir. Böylelikle 5 ilâ 7 yıl gibi bir süre öngörülmüş olan hazırlık dönemi 8 yıl 1 ay süre ile tamamlanmış olacak ve 22 yıllık Geçiş Dönemi başlıyacaktır.

Bunu hemen takib eden tarihlerde, yani muhtemelen Şubat 1973 içerisinde, biraz önce mahiyetlerini belirttiğim tedbirleri kapsayacak Ek Anlaşmayı, resmi adıyla Tamamlayıcı Protokolü imzalamamızın mümkün olacağını düşünüyorum. Böylece AET'nin genişlemesi 1 Nisan 1973'te fiilen gerçekleşirken ülkemiz de , hem bu genişlemenin hem de yılbaşından itibaren yürülüğe konacak olan uzun dönemli kalkınma stratejimizin gereklerine uygun bir düzen içerisinde Toplulukla ilişkilerimizi yürütme imkânını bulmuş olacaktır.

ooo 000 ooo

1973'de uygulanmasına başlanacak olan Program Bütçe esaslarına uygun şekilde Bakanlığımın 1973 toplam bütçesi 767.484.780 TL olarak örerilmektadir. Bu mikdarın 238.073.845 TLsı carî harcamalara, 56.017.000 TLsı yatırım harcamalarına, 473.393.935 TLsı da transfer harcamalarına ayrılmış bulunmaktadır.

1973 malî yılı bütçemizde Bakanlığımdan ziyade devletimizi ilgilendiren bazı giderler mevcuttur. Bu gibi giderlere ayrılan 467.225.097 TL bütçemizden çıkarıldığında, Bakanlığımın hakiki bütçesi (yatırımlar hariç) 244.242.683 TL kalmaktadır. Bu geçen yılki reel bütçemize yakın ve durumları bize benzer bir çok ülkenin hariciye bütçelerinin hayli altındadır.

Bu yıl kısa bir süre önce Bakanlar Kurulunca kabul edilen yeni dış

maaş emsalleri kararnamesi ile yıllardır süregelen maaş yetersizliği ihtiyacının karşılanması için önemli bir adım atılmış bulunmaktadır. Yüksek Komisyonunuzun tensipleri ile anılan kararname ile eki cedveller 1973 Bütçe Kanununa eklendiğinde, Bakanlığım yanında diğer 7 Bakanlık ve kuruluşa bağlı olarak yurtdışında görev ifa eden memurlarımızın yıllardan beri çekmekte oldukları sıkıntılara devletimizin maddî olanaklarına uygun oranda, kısmen son verilerek bunlara temsil görevleriyle mütenasip bir yaşantı sağlama olanakları bahşedilmiş olacaktır.

Bakanlığım Batı Avrupa'daki konsolosluklarımızın ihtiyaçlarını hem ödenek hem kadro bakımından karşılamak üzere 1972 içinde araştırmalar yapmış ve bunların neticelerini Ağustos 1972 tarihli bir raporda toplamıştır. Bu rapor gereğince 1973 malî yılında, anılan başkonsoloslukların gerekli şekilde takviyesine çalışılacaktır. Bu meyanda Batı Avrupa'da Strasburg'da, Düsseldorf'ta, Mannheim veya Heidelberg'de ve Voralberg veya Bregenz'de 4 ; Uzak Doğu'da Hong-Kong ve Avustralya'da Melburn'da 2 tane olmak üzere toplam 6 adet yeni konsolosluk açılacak. Konsolosluk görevlileri kadrolarına 51 memur eklenecek, mahallî hizmetlilerin maaşları günün ihtiyaçlarına yetecek seviyeye yükseltilerek çalışma şartları islâh edilecektir.

Dışişleri Bakanlığının merkez yerleşme düzenine uzun süreli ve yeterli bir çözüm şekli olarak yeni bir bina inşaasının uygun olacağı düşünülmüş ve Devlet Planlama Teşkilâtının da onayı ile yeni bir Dışişleri Bakanlığı binasınınşaatı 3. Beş Yıllık Kalkınma Planına konulmuştur. 1973 bütçemiz ile de bu yatırımın gerçekleştirilebilmesi için ilk adımlar atılarak, arsa ve proje bedellerini karşılamak üzere ödenek ayrılmıştır.

Dış temsilciliklere devlet malı bina sağlama konusundaki programlı çalışmaların 1972 uygulaması meyanında, 1971'de satın alınan Moskova Büyükelçiliği binasının ikinci taksidi ödenmiş ve yeni binalar olarak da Strasburg, Brasilia ve Nairobi büyükelçilikleri için üç bina satın alınmıştır. 1972 malî yılı sonuna kadar bir veya iki bina daha satın alabilmek üzere çalışmalar hızla yürütülmektedir.

1973 yılında verilecek ödenek imkânlarımız çerçevesinde yeni binalar alınmasına devam olunacaktır. Bakanlığımın yapmış ve Devlet Planlama Teşkilâtının onaylamış bulunduğu 1973 programımızda, işçi vatandaşlarımızın yoğun bulunduğu Batı Almanya'daki başkonsolosluklarımızın kançılarya binaları ihtiyaçlarının karşılanmasına özel bir önem ve öncelik verilmiş bulunmaktadır.

Gerek Dışişleri Bakanlığının çalışmalarını, gerek memurlarımızın çalışma ve yaşama şartlarını büyük ölçüde kolaylaştıracak olan "Dışişleri Bakanlığı Kuruluşu ve Görevleri hakkında Kanun Tasarısı" hazırlanmış bulunmaktadır. Bakanlığım kuruluşunu, Personel Kanunumuzla aynı paralele koyabilmek amacıyla "Kanun kuvvetindeki Kararname"nin çıkışı beklenmektedir. Hazırlandığını arzettiğim tasarı, üzerinde bu

Kararnameye göre son rötuşlar yapıldıktan sonra en geç önümüzdeki Şubat ayında yüksek Meclislere sunulacaktır.

1327 sayılı "Devlet Memurları Kanunu" gereğince Bakanlığımızca yapılmış olan intibakların düzeltilmesi için sarfolunan çabalardan bugüne kadar maalesef olumlu bir sonuç almak mümkün olamamıştı. Ancak bu düzeltmeler konusunda Bakanlığımda yürütülmekte olan çalışmaların sonuçlanmak üzere olduğunu memnuniyetle belirtmek isterim. İntibaklardan ileri gelen haksızlıklar en kısa zamanda nihayete erdirilecektir.

Bakanlığın haberleşme ve kapalı yazışma sistemlerine en ileri şekli getirmek için 1972 yılında girişilen teşebbüslerden olumlu sonuçlar alınmış olup bunun uygulanmasına 1973 yılı içinde başlanacaktır.

539 meslek, 482 idarî ve 4o teknik ve ihtisas memurundan kurulu 1061 kişiden ibaret kadrosu ile, dış ilişkilerin çok karmaşık ve yoğun bir biçim kazandığı devirde ülkemizin dış siyasetini millî çıkarlarımıza en uygun tarzda yürütmeğe çalışan Bakanlığımın her ferdinin ağır bir iş yükü altında olduğunun kabul buyurulacağına eminim.

Bakanlığımın iş yükü hakkındaki bazı istatistik verileri sayın üyelere arzetmek isterim. 1972 takvim yılının ilk 6 aylık süresinde yapılan çalışmalardan bazıları şöyledir : Bakanlığın merkez ve dış kuruluşları toplamı olarak 236.499 adet resmi yazı ve açık t telgraf alınmış, 261.061 adet gönderilmiştir. Toplam 497.560'dır. Bunlara ek olarak 25.405 telsiz mesajı alınmış, 20.358 gönderilmiştir.

Bu resmi yazışmalar yanında vatandaşlarımızdan ve yabancı uyruklu kişilerden 476.613 adet müracaat alınmış, bunların 463.190'ı cevaplandırılmıştır.

Yine aynı süre zarfında merkezde ve dışarıda 1.203 adet uluslararası kongre, konferans ve toplantıya ve merkezde 576 adet Bakanlıklararası toplantıya katılınmıştır.

3.149 adet diplomatik işlem yapılmış, 12 kültürel temas düzenlenmiş, 42 andlaşma ve anlaşma imzalanmış, (andlaşma onayları dahil) 41 Kanun tasarısı yetkili mercilere sevkolunmuştur.

Bahiskonusu devre zarfında dış ülkelerdeki kuruluş birimlerimizce bu ülkeler makamları nezdinde 25.852 adet yazılı veya sözlü müracaatta bulunulmuştur.

Yurt içinde 463 yabancı konuk ağırlanmış ; 250 adet bildiri ve açıklama yayınlanmış ve basın toplantısı yapılmış ve nihayet,

birer nüshalarının sahife toplamı 6 bine yakın 33 adet kitap veya broşür ile 1.046 adet servis içi not teksir edilmiştir.

Yine 1972'nin ilk 6 ayı zarfında merkez kuruluşunun ilgili daireleri ve 40 başkonsolosluk ve konsoloslığumuzda 200.000 civarında konsolosluk işlemi yapılmış ; 201.487 adet pasaport ve 57.760 adet vize verilmiştir. Bu işlemlerden Hazinemize 36.532.055 TLsı gelir sağlanmıştır."